

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЇ**

**САМОКОНТРОЛЬ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ З
ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ**

**Практикум для студентів денної, заочної та
екстернатної форм навчання.**

**Напрями підготовки 6.010102. Початкова
освіта, 6.010101. Дошкільна освіта ОКР
«Бакалавр»; 7.01010201. Початкова освіта,
7.01010101. Дошкільна освіта ОКР «Спеціаліст»**

Херсон - 2014

УДК 81'1:378.147
ББК

Самоконтроль знань і вмінь студентів з дисциплін гуманітарного циклу. Практикум для студентів денної, заочної та екстернатної форм навчання. Напрями підготовки 6.010102. Початкова освіта, 6.010101. Дошкільна освіта ОКР «Бакалавр»; 7.01010201. Початкова освіта, 7.01010101. Дошкільна освіта ОКР «Спеціаліст» / Колектив авторів за редакцією О.В.Мироненко: І.А.Нагрибельна, Ю.Ю.Мельничук, О.В.Мироненко, В.І.Перепьолка, Н.І.Сидоренко, Л.Г.Сугейко. – Херсон: ПАТ «ХМД», 2014. – Книга 1. – 339с.

Рецензенти:

Руденко Л.М., доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янських мов та методик їх викладання ХДУ;

Тропіна Н.П., доктор філологічних наук, професор кафедри російської мови та загального мовознавства ХДУ.

Розділи писали:

I – 1.1, 1.4 - В.І. Перепьолка; 1.2 - О.В.Мироненко; 1.3, 1.7 - Ю.Ю. Мельничук; 1.5 - О.В.Мироненко і В.І.Перепьолка; 1.6 - Л.Г.Сугейко; 1.8 - Н.І.Сидоренко.

II - 2.1, 2.2, 2.3, 2.6, 2.11 - Н.І.Сидоренко; 2.4 - І.А. Нагрибельна і Ю.Ю. Мельничук; 2.5 - Ю.Ю. Мельничук; 2.7-Л.Г.Сугейко; 2.8 - О.В.Мироненко і Н.І.Сидоренко; 2.9 - В.І. Перепьолка; 2.10 - О.В.Мироненко.

Затверджено Вченою радою ХДУ (протокол № 5 від 25 листопада 2013р.)

Погоджено НМР ХДУ (протокол № 2 від 20 листопада 2013 р.)

Затверджено на засіданні вченої ради факультету дошкільної та початкової освіти (протокол № 11 від 22 травня 2013р.)

Схвалено НМР факультету дошкільної та початкової освіти (протокол № 6 від 20 травня 2013р.)

Розглянуто на засіданні кафедри філології (протокол № 9 від 13 травня 2013 р.)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ФІЛОЛОГІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ.....	
МАТЕРІАЛИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 1 КУРСУ.....	6
1.1. Сучасна українська мова з практикумом...	6
МАТЕРІАЛИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 2 КУРСУ.....	95
1.2. Сучасна українська мова з практикумом...	95
1.3. Сучасна російська мова з практикумом ...	132
1.4. Ділова українська мова	142
1.5. Українська мова (за професійним спрямуванням).....	156
МАТЕРІАЛИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 3 КУРСУ.....	180
1.6. Сучасна українська мова з практикумом	180
1.7. Сучасна російська мова з практикумом ...	252
МАТЕРІАЛИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 4 КУРСУ.....	297
1.8. Основи культури і техніки мовлення	297

ПЕРЕДМОВА

Шляхи розвитку сучасного українського суспільства в умовах освітніх реформ потребують підвищення вимог до професійної підготовки фахівців високої кваліфікації.

Вивчаючи дисципліни філологічного та українознавчого напрямів, студент повинен засвоїти основні теоретичні положення, оволодіти навичками застосування цих знань на практиці, тобто правильно оперувати поняттями та влучно висловлювати думку.

Для студентів практикум може слугувати засобом перевірки знань із дисциплін філологічного та українознавчого циклів.

Матеріали для поточного та підсумкового контролю знань студентів з дисциплін гуманітарного циклу укладено відповідно до навчальних планів і передбачають вивчення основних теоретичних та практичних положень навчальних курсів.

Запропоновані комплексні контрольні роботи мають на меті виявлення якості знань студентів 1-5 курсів, які здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр», напряму підготовки 6.010102. «Початкова освіта», 6.010101. «Дошкільна освіта» та освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», напряму підготовки 7.01010201. «Початкова освіта», 7.01010101. «Дошкільна освіта» .

Практикум розроблений з метою виявлення та оцінювання знань студентів із таких дисциплін: «Сучасна українська мова з практикумом», «Ділова українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Ономастика», «Основи мовленнєвої

діяльності», «Сучасна російська мова з практикумом», «Сучасний український правопис», «Основи культури і техніки мовлення», «Соціолінгвістика», «Етнографія: усна народна творчість», «Етнографія: демографія України», «Етнографія: література рідного краю», «Українознавство», «Методика навчання українознавства».

Використання цього практикуму сприятиме актуалізації і систематизації знань, формуванню мовної культури, активізації інтелектуального потенціалу на різних етапах контролю і перевірки знань.

ФІЛОЛОГІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

МАТЕРІАЛИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 1 КУРСУ

1.1.Сучасна українська мова з практикумом

Поточний контроль

Тема: Вступ. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Фономорфологія

Варіант 1

1. Розкрити зміст терміна «українська мова».
2. Визначити й охарактеризувати властиве поданим словам спільне фонетичне явище. Доповнити ряд новими чотирма словами, самостійно дібраними.
Швидкісний, журналістський, щасливий, якісний, студентський, обласний, місцевий.
3. Прочитати наведені слова за нормами орфоепії, назвати перший звук у них і фонетичне явище, що зумовлює появу його. Записати фонетичною транскрипцією.
Зжалитись, зжинати, зжувати, змахнути, зчепити, зчинити, зчитувати, зштовхнути, зжити, зшкрябувати, зщупитись.
Змінити слова *доріжка*, *ходити* й дібрати до них споріднені, щоб проілюструвати усі можливі чергування звуків і фонем.

Варіант 2

1. Записати речення фонетичною транскрипцією. До виділених слів дібрати такі, які ілюстрували б усі можливі чергування голосних і приголосних звуків і фонем у них.

І куди б *дорога* не вела, де б не був на милій *Батьківщині*, а *душа*, здається, там і нині, у білявій хаті край села (*М.Луків*).

2. Назвати функції української мови як державної, розкрити сутність кожної з них.

2. Сформулювати орфоепічну норму, спільну для поданих слів. Продовжити ілюстрації самостійно дібраними шістьма словами.

Сад, сядь, мороз, галузь, поріг, доріжка, приходьте, галузка, змогти.

Варіант 3

1. Розкрити зміст терміна «українська літературна мова», походження слова *літературна*.

2. Назвати кінцеві звуки у парах слів, їх спільні й відмінні ознаки, сформулювати норму щодо їх вимови.

Мимохідь, вихід; мимохідь, мимохить; виліз, вилізь; імідж, заміж.

3. Записати фонетичною транскрипцією подане речення, охарактеризувати фонетичне явище у виділеному слові.

І *стонадцятий* сніг ті поля притрусив, і уже прилетять не ті самі лелеки (*Л.Костенко*).

4. Із речення, поданого до завдання 3, виписати слова, в яких можливі чергування приголосних фонем, дібрати для ілюстрацій споріднені слова чи інші форми цих самих слів.

Варіант 4

1. Назвати ознаки, які відрізняють українську літературну мову від загальнонародної національної української мови, розкрити сутність кожної з них.

2. Записати фонетичною транскрипцією подане речення.

Минає неясний день мій; вже смеркає, над головою вже несе свою неклепаную косу косар непевний...
(Т. Шевченко).

3. Із тексту, поданого до завдання 2, виписати слова, в яких можливі чергування голосних звуків і фонем, проілюструвати іншими формами цих слів чи спорідненими словами.

4. Сформулювати орфоепічну норму, що зумовлює чергування голосних звуків (фонетичні чергування), що визначені у завданні 3. Навести 7 власних прикладів таких чергувань.

Варіант 5

1. Визначити фонетичне явище, що об'єднує подані слова, розкрити його суть. Записати, слова, поділивши їх на дві групи відповідно до позначення цього явища на письмі. Кожну групу доповнити двома самостійно дібраними прикладами.

Тижневий, тиснути, виїзний, швидкісний, студентство, гігантський, міський, *захисний*, невістці, кореспондентці, *перехресний*, загуснути.

2. Сформулювати орфоепічну норму, що властива всім поданим словам; продовжити ряд слів вісьмома самостійно дібраними прикладами.

Лікар, лицар, буквар, календар, косар, чотирма, гіркий, Харків.

3. Записати виділені у завданні 1 слова, позначити в них наголос і дібрати такі слова, які ілюстрували б

фонетичні чергування голосних у корені. З двома парами слів скласти речення.

4. Охарактеризувати усну й писемну форми української літературної мови.

Варіант 6

1. До кожного слова записати те, від якого воно утворене. Назвати приголосні фонemi, що змінюються при словотворі, охарактеризувати ці зміни. Чи в усіх словах зміни відбуваються?

Чумацький, солдатський, запорізький, чеський, товариський, закарпатський, ужгородський, празький, черкаський, овруцький, ткацький.

2. Записати речення фонетичною транскрипцією. Проілюструвати чергування голосних у виділених словах.

І *вогнища*, мов кинуті *цигарки*, *щоночі* дотлівають по садах (*Кост.*).

3. З поданих варіантів вимови звуків вибрати ті, що відповідають вимовним нормам, сформулювати їх, записати слова відповідними групами.

Ле [х/г] ко, ле[х/г]ше, поле[х/г]кість, поле[х/г]шити, во[х/г]ко, кі[х/г]ті, збере[х/г]ти, мор[х/г]нути.

4. Охарактеризувати розмовний стиль української літературної мови.

Варіант 7

1. До поданих слів дібрати інші форми чи споріднені слова, щоб проілюструвати можливі чергування голосних фонем, назвати ці чергування, охарактеризувати їх.

Замітати, причепити, допомогти, покотити, віднести, дихати, витерти.

2. Записати речення фонетичною транскрипцією.

Тут що не *двір*, то *квітне* по *Наталці*, і кожна хоче у кіно й на *танці* (*Л.Костенко*).

3. Виділені у реченні, поданому до завдання 2, слова записати двома групами: у яких наявна асиміляція між приголосними, в яких її немає. Обґрунтувати своє визначення, охарактеризувати асиміляцію. Кожну групу доповнити чотирма самостійно дібраними прикладами з тим самим фонетичним явищем.

4. Розкрити суть терміна «мовна норма», назвати типи мовних норм.

Варіант 8

1. Виписати виділені слова, поділити їх на склади, підкреслити закриті склади. Охарактеризувати кінцевий приголосний кожного складу, виділивши спільну ознаку їх.

1) Зітхали удови усі *крадькома*. 2) І встає Ілько, гармонь бере, *стежкою* спускається на *кладку* і зникає, тане *між дерев*, тільки чути з-за ріки *триядку* (*М. Лукив*).

2. Сформулювати орфоепічну норму щодо виділених у завданні 1 кінцевих приголосних закритих складів (отже, і слів). Продовжити ряд виписаних слів сімома самостійно дібраними прикладами.

3. Записати до слів *відлетіти*, *сходити*, *пекти* інші форми їх чи споріднені слова, визначити усі можливі чергування звуків і фонем у них.

4. Охарактеризувати художній стиль української літературної мови.

Варіант 9

1. Записати речення фонетичною транскрипцією.

До півночі невесела на зорі дивилась княжна моя (*Т.Шевченко*).

2. Із речення, поданого до завдання 1, виписати слова, в яких можливі чергування голосних звуків і фонем, дібрати відповідні слова, щоб визначити ці чергування; навести самостійно три аналогічні приклади.
3. Записати фонетичною транскрипцією, сформулювати норми вимови щодо голосних звуків, проілюструвати кожен самостійно дібраними прикладами.
Весело, тихо, тихесенько, кожух, козушина, гамір.
4. Розповісти про основу формування української літературної мови.

Варіант 10

1. Сформулювати орфоепічні норми, за якими вимовляються голосні й приголосні звуки у слові *велетенський*.
2. До кожного поданого слова дібрати інше, щоб довести, що, в словах відбувається спрощення приголосних звуків. Розкрити суть цього фонетичного явища.
Навмисне, проїзний, заздрісний, зловісний, безжалісний, загуснути, свиснути, шелеснути.
3. Записати фонетичною транскрипцією.
Приїжджайте частіше додому, щоб не мучила совість потому (*Луків*).
4. Охарактеризувати офіційно-діловий стиль української літературної мови.

Варіант 11

1. Визначити предмет розділів мовознавства «Графіка», «Орфографія». Що їх об'єднує й розрізняє?
2. Записати наведені слова фонетичною транскрипцією.
Відважся, наплачяся, морочся, на річці, у діжці, на гармошці, на пташці, схаменешся, зустрінешся, навчишся, перегукуєшся, переможці.

3. Визначити й охарактеризувати фонетичне явище, властиве словам, поданим до завдання 2, записати їх групами за спільним звуковим виявом визначеного фонетичного явища.
4. Сформулювати орфоепічну норму, спільну для слів, поданих у завданні 2. Яке фонетичне явище її зумовлює? Як воно виявляється у перших двох словах?

Варіант 12

1. Розкрити роль творчості І. П. Котляревського у формуванні й розвитку української літературної мови.
2. Записати виділені слова фонематичною та фонетичною транскрипціями, зіставити фонемний склад слів зі звуковим, обґрунтувати відповідь.
 1. Кінь з місця взяв *риссю* (*В. Малик*).
 2. Вибачайте, люде добрі, що козацьку славу так *навмання* розказую, без книжної справи.
 3. Там удова ходила, там ходила-гуляла, рути-зілля шукала.
 4. А серденько одпочине, коли сльози *ллються* (*Т. Шевченко*).
 5. Ми супроти *веління* велемождів не ходимо (*Р.Іванченко*).
 6. Цвіте *латаття*. (*Л. Костенко*).
3. Визначити й охарактеризувати фонетичні явища, властиві виділеним у завданні 2 словам, доповнити ряд слів новими словами з іншими подовженими приголосними.
4. Сформулювати норми щодо вимови шиплячих приголосних, наявних у поданих словах. Кожну групу слів поповнити п'ятьма самостійно дібраними прикладами.

Шелест, жонатий, ночувати; суміш, безліч, ніж; жінка, чітко, шість; узбіччя, підніжжя, тушшю.

Варіант 13

1. Записати виділені в реченнях слова фонетичною транскрипцією.

1. Його блідаві щоки рум'янилися тоді *легко*. 2. Коло полудня знявся великий вітер і, *розсунувши* завіси, показав частину небесної синяви. 3. За годину відчинилися *злегка* двері, і маля, бліде личко *із слідами* сліз в очах, але спокійне, показалося наново (*О. Кобилянська*). 4. Ніби чийсь голос *зсередини* застерігав її. 5. Ольга затято чекала. Міцно *стискувала* затверділі уста (*Р. Іванченко*). 6. Бо не було того дива, може, *споконвіку*, щоб щаслива була жінка з *лінішим* чоловіком (*Т. Шевченко*).

2. Визначити й охарактеризувати фонетичне явище, властиве словам, виписаним із речень, поданих до завдання 1, записати п'ять самостійно дібраних слів із тим самим фонетичним явищем.

3. Сформулювати орфоепічну норму щодо слів, виділених у завданні 2.

4. Розкрити роль Т. Г. Шевченка у становленні й розвитку української літературної мови.

Варіант 14

1. Розповісти про формування української національної мови, її функції та значення.

2. Виписати з речення слова, в яких можливі чергування голосних і приголосних звуків і фонем, проілюструвати визначені чергування відповідно до дібраних слів. Кожен визначений різновид чергування доповнити трьома самостійно дібраними словами.

Осінній вітер одгуляв, затих (*Л. Костенко*).

3. Записати текст, поданий до завдання 2, фонетичною транскрипцією.

4. Визначити й сформулювати орфоепічні норми, відповідно до яких вимовляється слово *розчесати*, кожну проілюструвати трьома своїми прикладами.

Варіант 15

1. Розповісти, чи одночасно виникли українська *національна* мова й українська *літературна* мова, обґрунтувати свою думку.

2. Поряд із кожним наведеним словом записати його форму, що відповідає на питання що'роблю? чи що зроблю? Назвати фонеми, які чергуються, визначити умову чергування.

Переходити, пересидіти, побродити, переїздити, висадити, хотіти, купити, платити, писати, світити, робити, возити.

3. До перших п'яти слів, поданих у завданні 2, дібрати форми, що відповідають на питання що роблю? (що зробл ю?) записати їх фонетичною транскрипцією, визначити спільні для них усіх приголосні фонеми, дати їм повну характеристику

4. Визначити звукову реалізацію фонем *й* в позиції на початку слова перед голосними й приголосними (*його, йду*), в середині слова між голосними (*гаї*) та між голосним і приголосним (*подайте*), у кінці слова після голосного (*гай*). Сформулювати відповідні орфоепічні норми, кожну проілюструвати трьома прикладами.

Тема: Графіка. Орфографія

Варіант 1

1. Визначити звуковий і буквений склад поданих слів, співвідношення між ними, обґрунтувати його.

Ідеться, ін'єкція, легкість, вітчим, холодець, з'їдять, юність.

2. Вставляючи, де потрібно, м'який знак чи апостроф, записати слова групами — з м'яким знаком, з апострофом, без будь-якого із цих знаків. З'ясувати правопис одного слова з кожної групи (на вибір).

Зв..язок, св..яткувати, вестиб..юл., об..єднаний,
трил...йон, п..ят..десят..., сер..йозніс..т.,
луган..с..кий, сіл..с..кий, знахар.., об..ємний.

3. Скласти речення з поданими словами, вживаючи кожне з них як власну і як загальну назви, пояснити правопис їх.

Міжнародний, малятко, партія.

Варіант 2

1. Поділити повнозначні слова на групи: звуків і букв однакова кількість; звуків більше, ніж букв; звуків менше, ніж букв. До слів другої і третьої груп дати відповідні пояснення.

Бачить, аж у нього тільки чотири дні лишилось, а додому хіба за дев'ять днів прибі'ється. Сидить та й жури'ється (Н. тв).

2. Записати слова, виділені в тексті до завдання 1, групами за однаковими правилами вживання і виділених орфограм, сформулювати ці правила.

3. Вставити пропущену букву, обґрунтувати вживання її, виділити морфему, до якої вона належить. До правопису слів яких груп застосовуються ще й інші правила? Які саме?

П..р..ступити, п..р. бігти, п..р..сунути, п..р..сісти;

Пр..дставити, пр..дставницький, пр..д'явити, пр..д'явник;

П..р..двечірній, п..р..святковий, п..р..дзимовий,

п..р..ддошовий.

Варіант 3

1. Визначити звуковий і буквений склді слів, вибрати по одному слову з різним визначеним співвідношенням між звуками і буквами, обґрунтувати його.

Лляний, щиголь, зсунуть, листя, якийсь, шість, хваління, дзьобик, джинси, шлягер, прашур.

2. Записати з великої чи малої букви, обґрунтувати правопис двох *власних назв (на вибір)*.

(П)ерший (з)аступник (г)олови (в)ерховної (р)ади (у)країни, (с)півдружність (н)езалежних (д)ержав, (д)ень (п)рацівників (м)іліції, (в)улиця (а)кадеміка (г)лушкова, (с)танція (м)етро «(х)рещатик», (ж)урнал «(б)арвінок».

3. Дописати один із префіксів *з-* (*зі-*), *с-* до слів кожної групи, сформулювати правила вживання його. Чому в окремих словах другої і третьої груп вживаються інваріант і варіант префікса?

..фальшивити, ..калькувати, ..промогтися, ..тримати, ..хвалити;

..щулитись, ..скакувати, ..ставляти, ..п'ятися, ..ткнути;

..лізати, ..совувати, ..'явитися, ..шкрябати, ..чіплювати.

Варіант 4

1. Визначити звуко-буквене співвідношення у словах, об'єднавши їх у групи за виявом співвідношення: кількість звуків і букв однакова; звуків більше, ніж букв; звуків менше, ніж букв. У словах першої групи вказати, чи кожен звук позначений буквою, «закріпленою» за ним в алфавіті.

Ательє, альянс, Нью-Йорк, ін'єкція, інтер'єр, рюкзак, апеляція, портфель, футляр, бюро, вестибюль, комп'ютер.

2. Вставляючи, де потрібно, пропущену букву, записати слова групами — з подвоєнням, без подвоєння. Обґрунтувати правопис слів другої групи.

Безсмерт..я, лист..я, пошит..я, прилад..я, латат..я, галуз..я, галуз..ю, смерт..ю, жовч..ю, ніч...ю, спросон..я, ріл..я, попідвікон...ю, вил..ю, гіл..яч..я.

3. Записати, вживаючи, відповідно до правописних норм, велику букву.

(м)іністерство (к)ультури і (т)уризму (у)країни; (д)иректор (ц)ентру (п)рактичної (п)сихологічної та (с)оціальної (р)оботи (а)кадемії (педагогічних (н)аук (у)країни; (д)ержавна (п)одаткова (і)нспекція (у)країни; (л)ауреат (н)аціональної (п)ремії імені Т. Г. Шевченка.

Варіант 5

1. Визначити звуко-буквене співвідношення у словах, обґрунтувати визначення, доповнити кожен групу двома аналогічними, самостійно дібраними прикладами.

Колодязь, вітчим, дзенькіт; щодня, в'юнитися, в'язка, думають, дзюдоїсти, щільно.

2. Вставити на місці крапок пропущену букву, виділити відповідну морфему, з'ясувати правопис.

1. Сини й дочки — з одного дерева лист..чки. 2. Ранній пар родить пшен..чку, а пізній — метл..чку. 3. Нове сит..чко на кіл..чку, а як постаріється — садять квочку.

4. Старому подуш..чки, а молодому ігруш..чки. 5. Прилетіло сон..чко на мою долон..чку, крильця червоненькі, цят..чки чорненькі (*Б. Списаренко*).

3. Утворити складні прикметники, записати їх відповідно до орфографічних правил і поєднати з іменниками за змістом. Пояснити правопис двох прикметників, що пишуться за різними правилами.

Північний, західний; північний, морський; чорний, червоний; шістнадцять, рік; загальний, науковий;

машина, будувати; синій, око; гіркуватий, солоний' червоний, гарячий.

Варіант 6

1. Навести по сім слів-ілюстрацій за визначеним співвідношенням між звуковим і буквеним складом: кількість звуків і букв однакова; звуків менше, ніж букв; звуків більше, ніж букв. Підкреслити букви, що зумовлюють різну кількість звуків і букв у словах.

2. Вставити пропущену букву, виділити відповідну морфему, сформулювати правило щодо правопису цієї морфеми.

Ро..почати, ро..сипати, ро..чинити, на..точити, ро..мова, пі..ставити, ві..ганяти, ві..різняти, пі..стрелити, ро..житися, обе..зброїти, обе..зжирити, ві..жилий, пі..захисний.

3. Подані до завдання 2 слова записати двома групами: префікс пишеться за фонетичним принципом; за морфологічним принципом. Дати пояснення до слів другої групи.

Варіант 7

1. Визначити, чи однаковими звуками починаються подані слова. Якими? Якщо ні — записати слова групами за однаковим початковим звуком. Виконати звуко-буквений розбір двох слів із кожної групи.

Рідня, розльотистий, рюмсати, родючий, радість, риб'ячий, річниця, рантьє, рясний, ручище, різьблений, Репін, рум'янець, рюкзак.

2. Вставити букви *и* чи *і* як орфограми у слова іншомовного походження, обґрунтувати вживання їх у перших чотирьох словах.

Ін'єкц..я, ком..сар..ат, граф..н, Вашингтон, ком..с..я, г..тара, л..мон, Аф..ни, аплодисменти, ор..г..нал,

пейзаж..ст, х..м..кати, арх..в, дез..нфекц..йний, апельс..н, мандар..н.

3. Утворити присвійні прикметники, підкреслити в них орфограми, поєднати прикметники з іменниками за смыслом. Чому не всі вони пишуться з великої букви?

Поет, родич, Григорій, сусід, Марія, Ольга, Софійка, Улянка, дочка, Настя, Наталя, Наталія, Наталка, студентка, викладач.

Варіант 8

1. Визначити, чи однакові звуки позначаються виділеними буквами. Якщо ні, то записати слова групами відповідно до звукового значення виділених букв; назвати звуки і букви, співвідношення між ними у виділених словах.

Відзнака, *віддзвін*, підзаголовок, віддзеркалений, віддзьобати, відзвук, піддзеркальник, підзахисний, підзвітний, підзубрити, задзижчати, надзоряний, *подзвонити*.

2. Утворити від поданих слів нові за допомогою суфікса *-ість*, вживаючи перед ним *н* чи *nn* відповідно до орфографічних правил; сформулювати ці правила. Позначити наголос у словах.

Відданий, сумлінний, старанний, вихований, законний, недоторканий, незлічений, нездійснений, нездійснений, безцінний, зібраний, підготовлений, незбагненний, зосереджений, глибинний, незмінний.

3. Вставляючи пропущену орфограму, записати слова групами за спільністю вставленої орфограми, пояснити написання слів кожної групи загалом.

Він..етка, міл..йон, комп..ютер, ескадрил..я, кон..юнктура, порт..єра, компан..йон, кар..єра, п..єдестал, інтерв..ю, ад..ютант, бул..йон, міл..ярд,

павіл...йон, сер..йознішати, сен..йор, конференс..є, порт..є.

Варіант 9

1. Записати слова тексту трьома групами за звуко-буквеним співвідношенням: кількість звуків і букв у словах однакова; звуків більше, ніж букв; звуків менше, ніж букв. Обґрунтувати звуко-буквене співвідношення у виділених словах.

Щотижня, коледж, джміль, щастя, дзенькіт, шмаття, щедрість, якість, ім'я, ячмінь, пам 'ять, уявлення, рельєф.

2. Утворити складні іменники, записати їх групами за правописом: а) разом; б) через дефіс. Сформулювати правила правопису щодо слів, утворених від виділених. Прем'єр, міністр; авіаційний, квиток; потік, пасажирів; *коментувати, радіо; сам, виховати; виставляти, продавати; шеф, повар; спеціальний, кореспондент; людина, день;* леді, бізнес; хліб, сіль; п'ятдесят, рік; щастя, доля.

3. Записати по п'ять слів до кожного правила вживання апострофа; сформулювати правила.

Варіант 10

1. Записати слова орфографічною та фонетичною транскрипцією; визначити їх звуковий і буквенний склад, обґрунтувати визначене співвідношення між звуками й буквами.

Сміється, бояться, зважся, тітчин, сусідчин, життєпис, зілля.

2. Від поданих слів утворити нові, що відповідають на питання який? з'ясувати правопис їх.

Трускавець, Бахмач, Народичі, Золотоноша, Ясинувата, Воронеж, Кривий Ріг, Токмак, Гаага, Лейпциг, Кавказ, Сиваш.

3. Виконати орфографічний розбір речення.

Я не люблю тебе, ненавиджу, Беркуте, за те, що в грудях ти ховаєш серце люте (*І. Франко*).

Варіант 11

1. Визначити, чи однакові звуки позначають букви *я, ю, є* в тому самому слові. Обґрунтувати їх звукове значення, позначивши над буквою звук, яким буква відтворюється.

Пояснення, дев'ятилітня, ясельця, ягіддя, юністю, пояснюю, з'єднає, європеєць, євразієць, Євангеліє.

2. Записати з великої чи малої букви, пояснити написання виділених власних назв.

(п)івденно-(а)фриканський (с)оюз; (г)олова (українського (ф)онду (к)ультури, (т)овариство (ч)ервоного (х)реста; (в)есвітня (ф)едерація (н)аукових (п)рацівників; (т)уманність (а)ндромеди; (м)ісяць обертається навколо (з)емлі; (н)аціональний (п)алац (к)ультури «(у)країна».

3. Продовжити подане орфографічне правило, навести по 7 прикладів до кожної його частини.

В іменниках середнього роду другої відміни між буквами, що позначають голосні звуки, вживаються подвоєні букви, які позначають подовжені приголосні звуки [д':], [т':], [з':], [с':], [ц':], [н':], [л':], [ж':], [ч':], [ш':]> але якщо...

Варіант 12

1. Подані слова записати у формі, що відповідає на питання що з р о б и ш?, визначити звуковий і буквенний склад їх, з'ясувати відмінність між ними та зумовленість її.

Схаменутися, розхвилюватися, зійтися, поморочитися, наважитися, розпорядитися, погодитися, збагатитися, зупинитися, розспіватися.

2. Записати слова разом або через дефіс; вибрати два слова, що пишуться за одним правилом, сформулювати правило. Поєднати кожне слово з іменником за змістом. Весняно/літній, житлово/будівельний, що/річний, рівно/цінний, військово/технічний, анти/народний, швидко/плинний, життє/любний, воєнно/стратегічний, вільно/найманий, житлово/орендний.

3. Вставляючи пропущену букву, записати слова групами за спільним префіксом, з'ясувати правопис виділених слів.

Пр..чепуритись, *пр..соромити*, пр..веселий, пр..густий, прекумедний, *пр. станційний*, пр..сувати, пристінковий, продовжений, *пристрочувати*, пр..завзятий, пр..сягти, пр..щедрий.

Варіант 13

1. Визначити, чи однакове звукове значення мають виділені букви. Якщо однакове, то яке? Якщо ні — записати слова групами за звуковим значенням їх. Виконати звуковий і буквений розбори двох слів з кожної групи (на вибір) обґрунтувати співвідношення між звуками і буквами.

Відживаючий, піджак, піджарка, бджоляр, піджилки, віджати, піджива, піджачний, віджахнути, віджовувати, віджимати, наджидати, підживити, гринджоли, імідж.

2. Вставляючи, де потрібно, пропущену букву замість крапок, записати слова групами — з подвоєнням і без подвоєння. Визначити, чи за одним правилом вживаються подвоєні букви.

Ат..естат, іл..люстрація, мадон..а, іл...юмінація, аф..ікс, профес..ія, віл..а, ан..отація, тон..а, інновація, пан..а, ат..аше, лібрет..о, конфет..і, фін.., голландський, Тал..ін., тал..ін..ський, піц..а, піц..ерія.

3. Записати речення, розкриваючи дужки. З'ясувати написання **не** у виділених словах.

1. І така (не)вимовна на світі краса — (не)злюбити цю землю, їй-богу, (не)можна. 2. Ой, (не)легка до тебе путь, товариш мій і друг. 3. На обрії старий вітряк здіймає в небо крила. Злетіти хоче, (не)борак, — піднятися (не)сила. І (не)його у тім вина, що доля (не)вмолима. 4. Світ рухливим і мінливим став, (не)порушні тільки сиві гори. 5. Тихенький дощик — на гриби, на затягну (не)году (М. Лукив).

Варіант 14

1. Записати слова в алфавітному порядку, підкреслити в кожному букву, що визначає місце слова в запису.

План, оксамит, опис, октава, онука, онук, планування, пісняр, після, пісня, переспів, плановий, пісенник, плавун, планка.

2. Згрупувати географічні назви за правилами: пишуться разом; окремо; через дефіс. Записати, вживаючи велику чи малу букву.

Сан/(ф)ранциско, Кам'яно/(г)ірка, Красн'о/(в)одськ, Глинськ/ (д)ністровський, Вишній/(в)олочок, Зелена/(г)ура, Новоград/(в)олинський, Нові/(п)єтрівці, Новосілки/на/(д)ніпрі, Лас/(в)егас, Голубий/ (н)іл, Івано/(ф)ранківськ, Коло/(м)ихайлівка.

3. Записати слова групами за принципом правопису їх, обґрунтувати свій поділ.

Гришці подобалися слова цієї пісні: зрозумілі й до прикладу припасовані, вони аж танцювали на балалайці (Г.Косинка).

Варіант 15

1. Вставити, де потрібно, відповідно до правописних правил букву **н**, записати слова групами — з **н** і **ни**, дати пояснення щодо кожної групи слів.

Нездійснен..ий, прочитан..ий, нескáзан..ий,
несказáн..ий, накреслен..ий, очікуван..ий, запрошен..ий,
незрівнян..ий, незрівня́н..ий, недоторкан..ий,
невпі́знан..ий, неспі́знан..ий.

2. Записати по вісім слів, які: а) починаються звуком [т']; б) закінчується цим звуком. Назвати букви, якими позначаються ці звуки, та засіб позначення звука [т']. Визначити звуко-буквений склад двох слів із другої групи.

3. Утворити за допомогою суфікса **-ськ-** слова, що відповідають на питання який?, вживаючи чи не вживаючи перед суфіксом м'який знак, обґрунтувати правопис.

Польща, учитель, велетень, Казань, Умань, село, рибалити, Познань, громадянин, освітянин, слов'яни, Україна, Мена, Путивль, Волинь, Карпати, Бровари, Броди.

Тема: Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія

Варіант 1

1. Розкрити лексичне значення слів, назвати його різновид — пряме чи переносне, якого типу переносне. Обґрунтувати свої визначення. Скласти речення, в яких виділені слова вжити в іншому значенні, ніж у тексті.

Суворе Хуржикове *обличчя* трохи *розпогодилося*. Було воно голе, темне, мовби з нього ще не *зійшла* літня *засмага*. Над лобом, що *брижився* двома крупними поперечними *зморшками*, з-під шапки *вибивалося густе* чорне волосся, під гачкуватим носом — такі ж густі чорні вуса (*В. Малик*).

2. Виписати з тексту, поданого до завдання 1, неповнозначні слова разом із тими повнозначними, яких стосується кожне з них.
3. Назвати й охарактеризувати словник, з якого наведено статті. Що в цих статтях підтверджує ваше визначення?

Настягати, аю, аєш, док., розм. 1. Зібрати, знести яку-небудь кількість чогось в одне місце // Зібравши, залучити яку-небудь кількість людей до чогось. 2. Заощаджуючи, з труднощами нагромадити (гроші).

Насувний, а, е. Пристосований для насування.

4. Розкрити значення фразеологізмів, назвати групу, до якої належить кожен із них, обґрунтувати визначення. З чотирма фразеологізмами скласти речення.

Замилювати очі; забити баки (забити памороки); метати громи і блискавки; дурне сало без хліба; як по воді писано; і в ус не дути; кувати вухналі; сміх і гріх живуть по сусідству; без клепки в голові; батьки і діти; канути в Лету.

Варіант 2

1. Визначити лексичне значення виділених слів, його різновид — пряме чи переносне, яке саме переносне, обґрунтувати своє визначення. Скласти речення, в яких кожне з цих слів вживається в іншому значенні, ніж у тексті. Назвати однозначні слова.

Росла слава Києва, світами лунала. А з нею лунала слава і про незвичайну красу сестри Кия, золотокошої Либеді. Слалися до князя Кия старости від сусідніх князів, та сестра Либідь відмовляла.

Долинула слава про Київ та красуню Либідь до хозарського князя. Облягли хозари Київ великою силою війська. Послали послів у терем до Кия (А.Лотоцький).

2.Визначити, до яких стилістичних груп належать слова тексту, поданого до завдання 1. Виділити кожну групу, обґрунтувати своє виконання.

3. Ви хочете з'ясувати суть історичного явища, відомого під назвою *Коліїщина*. Яким словником потрібно скористатися? Чому? Охарактеризувати словник, коротко викласти суть явища на основі словникової статті.

4. Розкрити значення фразеологізмів, назвати мовний стиль, у якому вони вживаються, скласти з чотирма фразеологізмами (на вибір) речення.

Потрібний, як п'яте колесо у возі; розпустити язика, шила в мішку не сховаєш; ні в сих ні в тих; голий, як бубон; як корова язиком злизала, під гарячу руку; не в свої сани не сідай; зі світу зжити, як пальцем в небо.

Варіант 3

1.Переписати, підкреслити слова, вжиті в переносному значенні, назвати його різновид, обґрунтувати своє визначення. Скласти речення, в яких виділені слова вжиті в іншому значенні, ніж у тексті, — у якому? чому?

Росла в гаю конвалія,
Та недовго навтішалась
Під дубом високим,
конвалія біла, -
захищалась від негоди
і їй *рука чоловіча*
під віттям широким.

віку вкоротила (*Леся Українка*).

2.Визначити, до яких груп за стилістичним вживанням належать слова поданого тексту, обґрунтувати визначення, доповнити кожну групу самостійно дібраними прикладами.

Раз я на власні очі бачила, як «бунтують» студенти. Біля темно- червоного будинку університету йшла студентська демонстрація, а назустріч їхали на баских конях козаки з нагаями. Мама звернула зі мною в бічну вулицю. Через п'ятнадцять років козаки так само їхали назустріч нашій демонстрації на Великому проспекті в Петербурзі (*П.Загрибельний*).

3. Назвати й охарактеризувати словник, з якого подано статтю. Що в ній свідчить про названий вами словник? До якого різновиду словників він належить?

ДИСОНАНС — 1) Негармонійне звучання двох і більше звуків, відсутність милозвучності (*консонансу*). 2) Неповна рима, коли в словах, які римуються, збігаються приголосні при частковій або повній розбіжності голосних. 3) Переносно — відсутність у чомусь *гармонії*, невідповідність слів або поведінки когось настроям, переконанням інших людей.

4. Розкрити значення фразеологізмів, визначити їх різновид, скласти речення з п'ятьма з них.

Хата (своя, наша, їх) — покришка; увірвалась нитка; з неба впасти; руба стати; руку тягти за кимось; веремію підняти (зняти, закрутити); міняти, мов рукавички; метати бісер свиням, свята простота.

Варіант 4

1. Записати. Підкреслити слова, вжиті в переносному значенні, розкрити їх семантику, назвати різновид переносного значення, обґрунтувати свої відповіді. 3- поміж слів, вжитих у прямому значенні, назвати одно- значні. Яке значення вони мають?

Я знала Лесю Українку,

живу, тривожну, молоду,-
вона, мов квітка у барвінку,
цвіла в поліському краю!
Вітри піснями захлинались,
ліси шуміли навкруги,
і в срібні роси одягались
в ранкових маревах луг (О. Журлива)

2. Виписати старослов'янізми, об'єднавши в групи за ознакою вияву. Розкрити лексичне значення тих, що є цими словами за семантикою.

1. Боже милий, як то мало святих людей на світі стало.
2. А ти, господи єдиний, скуєш лукаві уста, язик отой велеречивий, мовлявший «Ми не суєта!» 3. «Воскресну я! — той пан вам скаже. — Воскресну нині!» 4. Возвеличу малих отих рабів німих! 5. І люде темнії, незрячі, дива господнії побачать. 6.1 дебр-пустиня неполита, зцілющою водою вмита прокинеться. 7. Непевний був Максим отой, брате. А трудящий, роботящий, та тихий до того, та ласкавий. 8. Преблагий був муж на світі Максим отой, сину. 9. А потім пом'яне тещу з сином і веселий стане. 10. Всюди люде, а я один диявол проклятий (Із тв. Т. Шевченка).

3. Ви хочете дізнатися про історичне явище з життя України під назвою *гетьманищина*. Якими словниками ви скористаетесь? Чому? Охарактеризувати словник, назвати різновид його, коротко викласти суть явища на основі словникової статті.

4. Дібрати 8 фразеологізмів зі словом *вода*. Розкрити значення їх, назвати сферу вживання, навести зразки використання в мовленні.

Варіант 5

1.Записати. Прямою лінією підкресли́ть слова, вжиті у прямому значенні, хвилястою — вжиті в переносному значенні, назвати різновид переносного значення. Виділені слова в самостійно складених реченнях вжити в іншому, ніж у тексті, значенні.

Але картиною над картинами була картина *страшного* божого суду, що її мати купила на *ярмарку*.

Увійшовши до хати, я тихо підкрався до страшного суду і почав пильно, якимось зовсім по-новому *розглядати* пекельні кари, змальовані внизу картини. Нагору я боявся *піднімати* очі (За О. Довженком).

2.Розкрити лексичні значення слів іншомовного походження, назвати мову-основу, відзначити, чи збігається лексичне значення слова, вживаного в українській мові, зі значенням у мові, з якої воно походить. Дібрати українські відповідники, де можливо. Лояльний, мажор, маніпулятор, ляпсус, люстрація, сектор, дистанція, еквівалентний, елегантний, імітація, кульмінація, апофеоз.

3.Назвати спільне і відмінне у побудові тлумачного словника й словника іншомовних слів, розкрити призначення кожного, навести словникові статті з них на одне й те саме слово.

4.Розкрити значення фразеологізмів, у яких наявні іншомовні слова. З'ясувати значення цих слів і зробити висновок, чи є зв'язок між значенням слова і фразеологізмом.

Розкидати бісер свиням; підводити під монастир; танталові муки; витати в небесних сферах; стояти на платформі; стати в позицію; ставити перед фактом; ставити на п'єдестал; цифра справна; розводити сен-тименти; розводити дипломатію; брати реванш; секрет полішинеля.

Варіант 6

1. Прочитати текст, записати слова двома групами — з конкретним та абстрактним значенням, обґрунтувати свій поділ. У словах другої групи виділити морфеми, що вказують на абстрактне значення. Назвати (якщо такі є) слова, що в різному контексті вживаються з різним із названих різновидів значенням, підтвердити свою відповідь введенням слова в інший контекст.

Інженер Греков читає лекцію. В нього обличчя простого робітника, і це особливо приємно поєднується з його величезною ерудицією, спрямованістю думки й почуття. Це трудівник Землі читає про Землю.

Геологічні ери, ясно і просто вкладаючись в лекцію, відносять уяву молоді в глиб мільйонів минулих років, в простори головних річок великої Росії, в майбутні часи (О. Довженко).

2. Дібрати до слів тексту синоніми; в кожному синонімічному ряду назвати синоніми семантичні, стилістичні, понятійно-стилістичні.

Тут в'ється Стугна, пахнуть медуниці,
Де я колись ходив, замурзаний малюк,
Де розписні, як сон, загонисті синиці
Клювали чорний хліб з моїх дитячих рук
(А. Малишко).

3. З'ясувати, як слід розуміти вислів-пораду М. Т. Рильського «Плекайте, як дбайливий садівник, достиглий овоч у Грінченка й Даля». Розповісти про свою роботу у визначеному поетом напрямі.

4. Розкривши значення фразеологізмів, визначити, які відношення наявні між ними. Додати відомі вам фразеологізми з таким значенням.

Через гречку перегнати; субітки давати; почухати спину; полатати ребра; шкуру драти (спускати); перцю давати; бебехами годувати.

Варіант 7

1. Подані слова поділити на однозначні й багатозначні. Скласти речення з двома словами кожної групи (на вибір), вживаючи багатозначні слова в усіх властивих їм значеннях, назвати з-поміж них прямі й переносні. Обґрунтувати свої визначення.

Море, стежка, поверхня, берег, сила, гомін, син, корінь, вольт, кілометр, глибина, синій, вродливий, великий, виходити, будувати, господарювати, довкола, неспокійно, напередодні, знайомо.

2. Виписати з поданого тексту загальноновживані слова, поділити їх на групи за значенням окремо записати слова, що мають емоційно-експресивне забарвлення, визначити засіб вираження його. Слова яких стилістичних груп ще є в тексті?

Він (Андрій Малишко) ішов до цієї хвилини не два з половиною роки, а, здається, цілу вічність — через фронти, пожарища, журу й надію. Не раз у коротких, тривожних снах бачив рідну хату, і батька, старого шевця, що схилився над заготовкою, і ніжну матір свою, що сидить за прядкою, смиче куделю й співає: «Ой горе тій чайці, часці- небозі...» Бачив обухівські яри й пагорби, придніпровські луки й сиві трипільські кручі. І в думках, у віршах своїх не раз звертався до земляків, до матері й батька, та чи пробивалося до них його зболене, полум'яне слово — на сплюндровану ворогом землю? (В. Чухліб)

3. Назвати спільне й відмінне в побудові й призначенні тлумачного словника та словника іншомовних слів; навести словникові статті з них на одне й те саме слово.

4. Визначити, чи тотожні за значенням фразеологізми, що мають у складі одне або кілька тих самих слів, чи можна з-посеред них виділити синонімічні.

Вітер свистить у голові; вітер свистить у кишнях; вуха в'януть; вуха нагострити; вуха протуркати; налягати на ноги; налягати на ногу; крутити голови; крутити носом; пальцем тикати; пальцем тикати в очі.

Варіант 8

1. Визначити, які смислові відношення наявні між словами в поданих групах слів, обґрунтувати своє визначення. Дібрати групу слів, у якій між словами такі самі відношення, як в одній із поданих.

Автоматизований, автоматичний, автоматний; розважити сестру, розважити полуницю; праця посильна, працює у фірмі посильною; розбірливий у виборі товару; розбірний стіл.

2. Записати подані слова групами — корінні українські, іншомовні.

Назвати мову, з якої засвоєне кожне іншомовне слово, ознаки того, що воно засвосне саме з цієї мови, розкрити лексичне значення. Скласти речення з двома словами (на вибір) кожної групи.

Мир, спокій, консолідація, об'єднання, громада, конференція, віче, лідер, опікун, депутат, виборець, інформація, репортаж, повідомлення, акт, указ, співдружність, ліга, регіон, федерація, полеміка, електорат, кампанія, комюніке, захисник.

3. Назвати тип словника, з якого наведено статтю. Як допомагає зміст статті це зробити? Розповісти про призначення словників цього типу, охарактеризувати словник.

ЖМУРИТИСЯ [ри^ети^е], рюся, ришся [ри^ес':а], риться [ри^ец':а], ряться [р'ац':а] (мружитися).

4. Розкрити значення наведених фразеологізмів, тип смислових відношень між ними. Дописати чотири фразеологізми з таким самим значенням або самостійно дібрану групу з такими ж смисловими відношеннями, які наявні між поданими фразеологізмами.

Посадити на лід, посадити на міліну, посадити в калюжу, припирати до стіни (притискати до стіни).

Варіант 9

1. Визначити лексичне значення виділених слів та його різновиди. Скласти речення, в якому кожне з них вживається в інших значеннях.

1. І *стежка* в'юнка від струмка до *хати* лісника (*Лук.*).
2. В своїй *хаті* — і *правда*, і воля (*Т. Шевченко*). 3. *Лягає утома* на душу, мов *сива імла* на долину лісника (*М. Луків*).

2. Виписати з тексту іншомовні слова, розкрити їх лексичне значення, назвати мову, з якої засвоєне кожне слово. Чи мають ці слова відповідники в споконвічній українській лексиці? Назвати їх.

Альбомом сьогодні називають книгу або зошит з чистими листками для віршів, малюнків, фотографій. Альбомом називається також видання колекцій, репродукцій, картин, фотографій, ілюстрацій. Ми можемо побачити альбом з рожевими, зеленими, голубими аркушами. А справа ось у чому. Не тільки слово альбом, але й сам предмет, названий цим словом, прийшов до нас із Стародавнього Риму (*А. Мовчан, Л. Соловець*).

3. Прочитати подану словникову статтю; назвати тип словника, з якого взято її. Охарактеризувати словник цього типу, наявний в українській мові.

Допов/ідь, ~ді доклад; **-ідний** докладной; **-ідна записка** докладная записка; **-ідач, -ідача** докладчик; **-ідачка** докладчица.

4. Прочитати речення. Визначити фразеологізми, їх значення, співвідношення з повнозначними частинами мови, синтаксичну функцію.

1. Хотів я гайнути кудись навтіки, де перець не росте, та материна рука наче приросла до обох моїх ковнірів. 2. На другий день уже було відомо, що чортяка мене не вхопить. 3. Там я мав набратися розуму, якого усе чомусь не вистачало мені (*М. Стельмах*). 4. Мені вже на вісімнадцятий завернуло, я вже й на дівчину накинув оком. 5. Василь, заливаючись слізьми, припав до батька. 6. Та ніхто з учасників і сном і духом не відав і відати, звичайно, не міг, що готує їм найближче майбутнє. 7. Стогони, що долітали з усіх боків, гнітили його, розривали серце (*В. Малик*). 8. Чуєш чи не чуєш, чарівна Марічко, я до твого серця стежку прокладу (*М. Ткач*).

Варіант 10

1. Поділити на групи слова за спільним лексичним значенням, назвати його. Визначити, що відрізняє одне слово від іншого. З чотирма словами однієї групи скласти речення. Назвати групи слів, сформулювати щодо них визначення.

Людяність, гуманізм, набір, жених, молодий, людинолюбство, комплект, наречений, прибор, людинолюбність, гарнітур, суджений, молодик, князь.

2. Із вірша «Сон» Т. Г. Шевченка виписати слова, що належать до пасивної лексики. Як вони називаються? Розкрити їх лексичне значення, дібрати, якщо можливо, відповідники з активної лексики, визначити мету вживання.

На панщині пшеницю жала,
Втомилася; не спочивать
Пішла в снопи, пошкандибала
Івана сина годувать.
Воно сповитеє кричало
У холодочку під снопом.
Розповіла, нагодувала,
Попестила; і ніби сном,
Над сином сидя, задрімала.
І сниться їй той син Іван
І уродливий, і багатий,
Не одинокий, а жонатий —
На вольній бачиться, бо й сам
Уже не панський, а на волі;
Та на своїм високім полі
Свою таки пшеницю жнуть,
А діточки обід несуть.
І усміхнулася небога,
Проснулася, – нема нічого...
На сина глянула, взяла
Його, тихенько сповила
Та, щоб дожать до ланового,
Ще копу дожинать пішла.

3. Визначити, зі словників якого типу наведено статті, обґрунтувати своє визначення. Охарактеризувати названі типи словників та словник з української лексикографії.

левкой [ле^у], коя
левкой, -ю, ор. -єм.

4. Записати фразеологізми групами, залежно від їх будови: подібні до словосполучення; до речення. Розкрити їх значення. З чотирма із них скласти речення, визначити синтаксичну функцію.

Тримати слово; який Сава, така й слава; обоє рябоє; не чути землі під собою; піймати облизня; з дорогою душею; передати куті меду; прийде коза до воза; в одно вухо впускати, а в друге випускати; циганський кіт; час пробив; у гречку скакати.

Варіант 11

1. Виписати з речень слова, що мають протилежне значення, визначити основу протиставлення. Як ці слова називаються? Дописати чотири самостійно дібрані вислови зі словами, між якими такі самі смислові відношення.

1. Повний колос до землі гнеться, а пустий угору дереться (*Н. тв.*). 2. Солодке а чи полинне життя нам дано єдине (*І. Лукив*). 3. Згода дім будує, а незгода руйнує. 4. Зле — не гнися, добре — не пнися (*Н. тв.*).

2. Прочитати текст, визначити, слова якої стилістичної групи в ньому переважають, слова яких стилістичних груп, крім того, є в тексті. Записати всі групи, дати пояснення до кожної.

Навколо Обухова виявлено поселення трипільської археологічної групи (1—2 тис. до н. е.), зарубинецької і черняхівської культур, давньоруські поселення (XI—XIII ст.), знайдено срібні і бронзові монети II—V ст. н. е. з Греції, Риму, Візантії, скарб ювелірних речей (XI—XIII ст.).

У 80-х роках під час інтенсивного дослідження берегів р. Стугна виявлено дев'ять угруповань — окремі територіальні групи поселень, серед них найповніше досліджена археологом Н. М. Кравченко Обухівська група (*Ю. Домотенко*).

3. Визначити, яку інформацію про слово подано у наведеній словниковій статті. Назвати тип словника, його призначення. Чи є в українській мові словник

такого типу? Навести приклади слів з кожною виділеною частиною, відповідно позначити кожну.

[на/сміл/юва/ти/ся].

4. Дописати потрібні слова замість крапок. Розкрити значення фразеологізмів. До трьох із них (на вибір) дібрати синоніми.

Які батьки, ...; два чоботи ...; як дві краплі ...; хоч кіл ...; ложка дьогтю в...; молоко на губах ...; світ клином ...; язика за зубами ..., і Щуку ..., розгодинилося

Варіант 12

1. Об'єднати подані слова в групи на основі спільного значення, назвати ці групи слів, дати визначення терміна. Звірити групи слів зі словником синонімів. Зі словами однієї групи скласти речення.

Вразливий, дивний, чудний, зрозумілий, чутливий, чулий, доступний, дивовижний, чудернацький, дохідливий, сприйнятливий, химерний, тонкошкірий, популярний, фантастичний, тонкосльозий, екзотичний.

2. Переписавши, підкреслити слова, вжиті в переносному значенні, назвати його різновид, обґрунтувати своє визначення. З трьома словами (на вибір) скласти речення, вживаючи їх у прямому значенні.

1. Мати каже, що я (її м'ятежний син) зовсім замучив себе... Тоді я беру її милу голову з нальотом сріблястої сивини і тихо кладу на свої груди. 2. За вікном ішли росяні ранки і падали перламутри. Проходили неможливі дні. В далі з темного лісу брели подорожні й біля синьої криниці, де розлетілись дороги, де розбійний хрест, зупинялись. То — молоде загір'я (*Із тв. М. Хвильового*).

3. Визначити, чи з одного типу словників подано статті — з якого чи яких? З'ясувати своє визначення, охарактеризувати відповідного типу словник(и).

перегороджувати [ке"ре"; оджу], джую, джуєш
перегороджувати, ую, -уєш.

4. Виписати з наведених фразеологізмів фразеологічні синоніми, визнати значення синонімічних рядів. Кожний ряд продовжити трьома фразеологізмами.

Виміняти шило на швайку, горобцям дулі давати; поміняти перстень на ремінець; і за холодну воду не братись; горобців лічити; стріляний горобець; проміняти шило на мотовило; гав ловити; кутки обтирати.

Варіант 13

1. До наведеному слів дібрати, якщо можливо, омоніми, пароніми, синоніми, антоніми, записати відповідно групами за семантичними відношеннями між словами, дати пояснення до кожної групи.

Громадський, особистий, гречний, південь, цілий.

2. Виписати слова, що належать до експресивно забарвленої лексики, поділивши на групи за засобом вираження емоційності. Доповнити кожен групу.

1. Виграє сопілонька у садку, красується земелька у вінку. 2. Гарно, тепло у садку, снігу вже немає... 3. Один бузок ось під вікном, а другий біля ганку ... Обидва ніжні, запашні, аж дух нам забиває. 4. Прилетіла здалека та й весна. 5. Матусенько, голубонько, ти ж моя єдина! Ти ж мене усе голубиш, сонечком взиваєш, все для мене, а про себе завжди забуваєш. 6. Та ось кину я плотичку, кіт до неї — я у крик: «Ах, ти злодій! Кину в річку!» Котик чмихнув... і утік (Із тв. К. Перелісної)

3. Назвати словник, із якого наведено статтю, обґрунтувати своє визначення. Подані слова охарактеризувати, скласти з ними речення.

ШЛЕЙФ I довгий задній край жіночої сукні

ШЛЕЙФ II сільськогосподарське знаряддя для вирівнювання чи легкого розпушування ґрунту

ШЛЕЙФ III -смуга відкладів, що облямовує підніжжя якого-небудь підвищення.

4. Розкрити значення фразеологізмів та визначити, з мовленням представників якої професії кожний із них пов'язаний. Обґрунтувати своє пояснення, навести три самостійно дібрані приклади, пов'язані з іншими галузями діяльності.

Прясти свою нитку; як шевська смола; нитка урвалась; набирати висоту; без сьомої клепки в голові; заганяти (зігнати) на слизьке; волам хвосту крутити; одним миром мазані.

Варіант 14

1.З'ясувати, чи до однієї і якої (яких) саме стилістичної групи належать виділені слова, розкрити їх значення.

Теплий літній *день*, *День* захисту дітей, дбати про завтрашній *день*; *корінь* дерева, дивитися в *корінь*, пустити *корінь*; вести *партію*, вигідна *партія*, Соціалістична *партія* України.

2. Скласти речення, вживаючи подані слова в прямому й переносному значеннях, визначити різновид переносного значення, обґрунтувати своє визначення.

Берег, стежка, далекий, чужий, освітлювати, минати.

3. Розповісти, до якого (яких) типу словника(ів) слід звернутися, щоб з'ясувати, як правильно вживати (писати, вимовляти) похідні форми слова на зразок *статей*, *тінню*, *усміхаєшся*. Як відшукати такі слова?

Обґрунтувати свою відповідь. Чи є в українській мові такий (такі) словник(и)? Охарактеризувати його (їх).

4. До поданих фразеологізмів дописати по два самостійно дібрані, подібні до них будовою. Розкрити значення всіх фразеологізмів, з п'ятьма з них скласти речення, назвати групу, до якої належить кожний.

Вудити рибу носом; вхопити шилом патоки; решетом воду носити; який цар, такий і псар; який пан, такий і жупан; яка хата, такий тин; уже ж; як укопаний; баба надвоє ворожила; сам собі пан; терпець увірвався.

Варіант 15

1. Подані слова записати двома групами за їх походженням: корінні українські; іншомовні. Назвати стилістичні групи, до яких належать корінні українські. Обґрунтувати своє визначення й проілюструвати прикладами — реченнями.

Карієс, кар'єризм, карамель, капричіо, карась, капуста, капут, іменник, субстантив, підмет, ілюстрація, імідж, менеджмент, малеча, джерело, диспут, династія, дидактика, каша, каченя, іній, ікра, діяч.

2. Охарактеризувати словниковий склад тексту за активністю вживання. Слова, що належать до пасивної лексики, в записаному тексті підкреслити, з'ясувати лексичне значення за словниками. Слова якої групи за названою ознакою переважають?

Оце і є те коріння, що в'яже мене з Дерманем. Усі мої предки були хлібороби, за панщини кріпаки, за винятком одного з давніх предків Данила Гуци, який прибув на наш куток Запоріжжя ще за давніх часів. Оповідали, що за Хмельниччини і він був козаком. Мій батько залишив Запоріжжя (Дермань ділився на «кутки», і наш куток звався Запоріжжя) 1907 року і

вибрався на хутір Лебединщину — п'ять кілометрів від Дерманя, де мав п'ять десятин землі (*Улас Самчук*).

3. Розповісти про тип словників, у яких подається інформація про вислови на зразок *за душею ні шеляга, заяча душа*. Яка саме інформація подається? Охарактеризувати один із таких словників української мови та наведені вислови, скласти з ними речення.

4. Розкрити значення фразеологізмів та джерела виникнення їх. Скласти два речення із фразеологізмами іншого, ніж наведені, походження.

Дружній череді вовк не страшний; берегти як зіницю ока; танцювати під чужу дудку; караюсь, мучуся, але не каюсь; коні не винні; гордіїв вузол; де не посій, там і вродить, лицар без страху і догани; синій птах.

Тема: Морфеміка. Словотвір

Варіант 1

1. Визначити морфемну будову поданих слів, обґрунтувати її.

Народження, знайомство, швидкоісно, непереможність, бавовняр,

Закарпаття, медалістка, ошчасливити, пробиваючись.

2. Записати слова словотвірними ланцюжками, утворивши словотвірне гніздо до слова *колос*. У кожному похідному слові виділити твірну основу, словотворчий засіб, після чого слова згрупувати за способом словотвору, всередині одного способу — за словотворчим засобом.

Колос, колосистий, колосок, колосина, колосіння, колоситися, колосочок, колосистість «Колос» (готель), колосковий, заколоситися, колосся, колосинка, колосиночка.

3.Згрупувати слова за значенням, якого надає їм суфікс *-ин-*. Дописати до кожного похідного твірне слово, зазначити, чи в усіх похідних цей суфікс є словотворчим засобом. До кожної групи дописати два самостійно дібрані слова.

Телятина, біганина, квасолина, далина, вершина, височина, іменини, малина, скотина, оглядини, долина, курятина, ведмедина, сестрин, сусідчин, зернина, калина, ожина, Катерина, машина, давнина, дівчина, дитина, самотина, грузин, вірменин, Чернігівщина, Луганщина, вхідчини, заручини.

Варіант 2

1. Дібравши споріднені слова, визначити кореневу морфему та її семантику. З'ясувати, чи наведені слова є спорідненими і яке значення виражає корінь.

Народ, народити; гудити, гудіти; милий, мильний.

2. Утворити словотвірне гніздо до слова *тихий*, після чого записати слова групами за способами словотвору, словотворчими засобами. Обґрунтувати виконання.

3. З'ясувати, чи всі подані слова утворені за допомогою префікса *пре-*, чи в усіх словах він наявний. Виділити групи слів: слова, утворені за допомогою префікса *пре-*; слова, в яких цей префікс є, але не виконує функції словотворчого засобу. До слів обох груп дописати твірні слова, виділити твірну основу і засіб словотвору. Окремо записати слова, в яких немає префікса *пре-*, позначити у них корінь.

Пречиста, пречистий, престол, преславний, премудрість, претендент, пречудово, прещедрий, прещасливо, пресувальник, претензійність, преосвященний, преосвященство, препозиція, преподобний, преподобник, прехороший, прехорошенький, препарат.

Варіант 3

1. Виконати морфемний розбір слів, обґрунтувати виділення морфем.

Приїжджий, натхненний, навчання, двічі, самотійно, розсунувши, читання, тижневий, справді, допитливо.

2. Визначити й охарактеризувати спосіб словотвору, на основі якого виникли виділені в реченнях слова, обґрунтувати відповідь. Дібрати вислови, в яких ці слова вживаються як твірні.

1. Немовби щезник, вимчав ковзаня, і, *видно*, гратись він забіг із нами (*Д.Павлик*). 2. Струною в безкінечність *заледеніла* тиша простяглася (*М.Рильський*). 3. *Часом* на Петруся усміхнись, щаслива, і, хоч так, як жарти, *колишнє* згадай (*Т. Шевченко.*). 4. *Хвала* морям, шляхам і рікам, що на раменах і хребтах, вперед, *назустріч* дням великим, понесли сміливих комах. 5. Із *можливого* в *чудесне* перекинуто мости (*М.Рильський*). 6. — Які се тут співи, донно Анно? — Які? Не знаю, *певне*, мавританські (*Леся Українка*).

3. Побудувати словотвірне гніздо до слова *Київ*, після чого записати слова групами за способами словотвору, в межах способу — за словотворчим засобом. Обґрунтувати виділення кожної групи.

Варіант 4

1. Довести, що подані групи слів складаються із слів споріднених.

Чистити, вичищений; освіта, освічений; наука, навчити; сісти, сидіти, висиджування; засмаглий, висмажування; тиждень, тижневик.

2. Визначити й з'ясувати, на основі якого способу словотвору виникли виділені у словосполученнях слова, охарактеризувати спосіб словотвору, його вияв. До

виділених та аналізованих похідних слів дібрати словосполучення із твірними словами. Навести три аналогічні приклади.

Кафе «Галина», перукарня «Юлія», ательє «Ластівка», фестиваль юних виконавців «Молодість», кінотеатр «Київська Русь», журнал «Київ», готель «Київ», рентген, дизель, санаторій «Крим», площа Льва Толстого, станція метро «Площа Льва Толстого», поїзд «Луганський».

3. Записати слова за групами за способами словотвору, обґрунтувати виконання. До кожного поданого слова дібрати твірне.

Перебийніс, золотоверхий, прадідівський, прихід, синь, сімсот, вісімдесят, (проспект) Маршала Жукова, (зупинка тролейбуса) «Вулиця Заболотного», давним-давно, кількадекний, любо-дорого, превисоко, кафе-бар, сніжно-білий, присісти, претихий, притихлий, ванна, чебуречна, піцерія.

Варіант 5

1. Записати речення. З'ясувати, чи є виділені слова спорідненими, позначити у них корінь; назвати, яке значення він виражає. Дібрати споріднені слова, позначити морфемами в них.

1.І світ стрепенувся, мов збуджений птах (М. Рильський). 2. ... Догоряє зірка, мов свіча. 3.І хмарка світиться легка, як віти яблуні розквітлої (І.Лукив). 4.В шатах зелених вийшла дівчина, в косах студені роси-перлини (М. Рильський.). 5. Навколо, спинами до мене, дід і батько з косарями. 6. Сінокіс у нас був груповий (О.Довженко). 7. Дівчинка після хвороби стала косити лівим оком.

2. Розмістити подані слова словотвірними ланцюжками, утворивши словотвірне гніздо до слова газета.

Виділити в кожному похідному слові твірну основу, словотворчий засіб; назвати спосіб словотвору похідних слів, вказати на вияв його у поданих словах; обґрунтувати відповідь.

Газета, газетний, газетка, газетяр, газетник, газетниця, газетярський, газетярка, газетярство.

3. Дібрати й записати по три іменники із суфіксом **-ець**, який надає словам такого значення: назви людей за місцем проживання; назви людей за національністю; назви людей за належністю до угруповання — політичного, художньо-літературного, ідеологічного, спортивного; зменшено-пестливого відтінку назвам осіб, конкретних предметів; назви осіб за різними ознаками (створяться від прикметників); назви предметів за різними ознаками. Виконати морфемний і словотвірний розбори одного слова з кожної групи.

Варіант 6

1. Визначити морфемну будову слів, обґрунтувати кожну виділену морфему.

Поважно, приятель, невгамовний, допомагаючи, жалощі, жалісливий, жебрацтво, по-приятельськи, ліберальничати, змашений, навлежки.

2. Записати подані складні слова групами за способом словотвору, а ті, що утворені на основі морфологічного способу, — і за словотворчим засобом. Обґрунтувати виконання. Поставити наголоси.

Лісостеп, малоймовірний, злочинець, мимоходом, благодатний, благословення, багатоярусний, високоактивний, високогірний, верхньозубний, верховіття, вельмишановний, венозно-судинний, жовто-зелений, світло-зелений, мимовільний, самоправний, саморемонт, роздільнопелюстковий, різнотемний, першорядність, вільнодум, білочолий, білувато-сірий.

3. Дібрати споріднені слова до слова *серце*, записати їх словотвірними ланцюжками, виділити твірну основу і словотворчий засіб...

Варіант 7

1. Виписати групами повнозначні слова — змінні й незмінні; на прикладі двох слів кожної групи (на вибір) обґрунтувати свій поділ. Виконати морфемний розбір виділених самостійно чотирьох слів.

Воля! Хто його видумав, хто *вперше* вимовив оце слово? *Благослвен* хай буде навіки!.. Скільки тут *простоти*, скільки величі! Який *безмежний*, *незбагненно* широкий зміст! Скільки крові пролилося — і ще може *пролитися* — щоб звучало воно *повноцінно*, гордо, на весь голос (*М. Олійник*).

2. Виписати виділені у тексті до завдання 1 слова, виконати словотвірний розбір їх.

3. У поданих словосполученнях виділити однозвучні слова, визначити морфемну будову їх, обґрунтувати виконання.

Рідна мати; хочу мати все необхідне; жила щасливо; гранітна жила; щодня мити шию; шию пальто; немає мила; мила людина; мила вікно; звели новий будинок; звели дитині відпочити.

Варіант 8

1. Записати наведені слова групами — з похідними і непохідними основами, обґрунтувати поділ на прикладі двох слів кожної групи, виконати повний морфемний розбір цих слів. Окремо виписати слова із зв'язаними основами.

Вершина, гарантувати, верх, низина, чистилище, причетність, один, одиниця, одиничний, блискавка, гроза, громовиця, дзвіночки, поспішати, історик,

картопляний, інтелектуальний, молитва, схильний, спогад.

2. До поданих слів дібрати твірні, визначити твірні основи, словотворчий засіб, назви способів словотвору.

Інтелектуальний, мовчки, спогад, звично, переписування, законспектований.

3. Виконати словотвірний розбір виділених слів (вживати у початковій формі).

1. І тепер нас не може ніхто захистити — ані *рідна* держава, ні наші сини. 2. І не доводьте *рідних* до тривожних снів... 3. Невже це *все* було лиш сном? 4. З тих пір — зі мною *цілий* світ. 5. Навіщо *все* розповідаю? 6. *Наперекір* любій біді собою вчіться володіти. (*Із тв. І. Валь*)

Варіант 9

1. Виписати слова за різновидом основи — похідна/непохідна, вільна/зв'язана, чиста. Обґрунтувати поділ. Виконати повний морфемний розбір одного слова з кожної групи. Поряд зі словом записати його початкову форму.

Весна у наших краях рання. На початку березня в селі, а відтак і на городах снігу, вважай, немає вже. Ще через тиждень сходить тала вода, а там, дивись, вже й земля парує. Лише на морі довго ще біліє серед поодиноких синіх проталин лід (*Д. Міщенко*).

2. Виписати з-поміж поданих слів ті, що утворені за допомогою префікса, обґрунтувати виконання.

Прибережний, премудрий, пречудово, праліс, ультрамодний, вихід, виходити, премудрість, переносити, перевиконання, принісши, превеликий, претихий, притихлий, притишити, доскочу, невесело, наближеність, відчуження, присісти, розповсюджений.

3. Дібрати споріднені слова до слова *розум*, розмістити їх словотвірними ланцюжками, виділивши твірні основи, словотворчі засоби.

Варіант 10

1. З'ясувати, чи є спорідненими слова з однозвучними коренями. Якщо так — назвати семантику, дібрати споріднені. Якщо ні — записати групами за спільним коренем. Доповнити кожен групу самостійно дібраними прикладами.

Будувати, побудьмо, пробудитись, будучи, будова, будівельник, будинок, будильник, прибудуть, пробудились, прибудьте, будемо.

2. До поданих похідних слів дібрати твірні, виконати їх словотвірний розбір і морфемний — похідних слів.

Дошкільний, дошкільник, подорожній, позаурочний, безвітряний, повільний, позавчорашній, перехід, викуп, відбір.

3. Скласти словотвірне гніздо до слова *рід*, поділити слова на групи за словотворчими засобами, назвати способи словотвору.

Варіант 11

1. Записати речення. З'ясувати, чи є спорідненими виділені в них слова. Підкреслити корені, назвати семантику їх, дібрати споріднені слова. Чи вони ті самі для кількох слів з однозвучними коренями?

1. Я так *радію* тими днями, які вдалося пережити із найповнішими чуттями (*Г. Чубач*).

2. Відбулось чергове засідання Верховної *Ради* (*Газ.*). 3. Прилинув вітер, і в тісній хатині він про весняну *волю* заспівав (*Леся Українка*). 4. Соб, *воли*, соб, круторогі (*Нечуй-Левицький*).

2. Виписати із речень, поданих до завдання 1, похідні слова, виконати морфемний і словотвірний розбори їх, зіставити виділені частини при обох розборах. Слова писати в початковій формі. Чому поза вашою увагою залишилося слово *найповнішими*?

3. Записати слова із суфіксом *-ець*, поділити їх на групи за значенням, якого надає словам суфікс, назвати ці значення, позначити в словах усі морфеми.

Варіант 12

1. Записати слова із коренями, наведеними нижче, визначити, чи є дібрані слова спорідненими, обґрунтувати визначення. Як називаються подібні корені? Позначити морфеми.

Сух, сох, суш; друг, друж, друз; рік, річ, ріц; рік, річ, роц; мог, мож, маг, між, міг; гор, гар.

2. Подані слова записати групами за способом словотвору, обґрунтувати виконання; дібрати до кожного слова твірне, виділити словотвірний засіб.

Виконання, надбудова, поверховий, змужніння, піцерія, варенична «Дніпро» (журнал, готель), кінотеатр «Україна», майбутній, пропуск, перепустка, одвірок, вулиця Глибочицька, козаччина, шляхетчина, загальнонавчальний, світло-синій, синьо-жовтий, дев'ятсот, шістнадцять, сотня, пройдисвіт, суттєвий, перекотиполе.

3. Виконати морфемний і словотвірний розбори поданих слів.

Переможно, відповідь, порятунок, щотижня, уявлення, рецензувати, підбerezник.

Варіант 13

1. Визначити морфемну будову однозвучних слів, що вжиті у словосполученнях. Вона однакова чи різна? Чи є серед них похідні слова? Назвати для них твірні.

Зустрічаємо поетів, новий поетів твір; маю двох братів, братів кашкет; сказав сусідові, сусідові кури; вчителеві зауваження, належить вчителеві; студентів реферат, вшанували студентів; порадили студентові, студентові книжки.

2. Подані похідні слова, утворені на основі морфологічного способу словотвору, записати групами за словотворчим засобом, виділити його й твірну основу, попередньо дібравши до кожного твірне слово.

Корпункт, хлібороб, визнання, прабатьківщина, гетьманщина, очисний, природничо-географічний, фотоательє, лісгосп, щотижневий, всюдихід, СЕМ, хлібозаготівельник, по-приятельськи, ОБС'Є, настінний, перекрутити, Прикарпаття, наводнити, ВАТ, замір, начитаність, перескладання, приморозок, небезпека, напіввідчинений, присісти, розповсюдження, викуп, зажим.

3. Виконати морфемний і словотвірний розбори поданих слів, обґрунтувати кожний із них.

Дитинство, по-дружньому, читацький, подробиця, продовгуватий, таємно.

Варіант 14

1. Повнозначні слова тексту записати двома групами — з похідними й непохідними основами. Обґрунтовуючи поділ, позначити основи й морфемі, що входять до їх складу.

Степ квітував. Незайманий, звіку не ораний, високотравний...

Що то було за видовище! Маючи в собі красу моря, його велич, блиск і надміру світла, маючи в собі також могутність лісу і його тихі вікові шуми, степ, окрім цього, ще ніс у собі щось своє, неповторно степове, властиве тільки йому — оту шовкову ласкавість, оте ніжне, замріяне, дівоче (*О. Гончар*).

2. До поданих похідних слів записати твірні. Відзначити, чи для споріднених слів твірним є те саме слово чи різні слова; обґрунтувати відповідь. Від твірних слів, дібраних до виділених, утворити інші похідні слова, виконати словотвірний розбір їх.

Високотравний, *височінь*, трав'янистий, милозвучний, *милозвучність*, співзвуччя, надзвуківий, *озвучити*.

3. За допомогою префікса *с-* чи *з-* (*зі-*) утворити нові слова, обґрунтувати вибір префікса, позначити морфеми у виділених словах. На основі якого способу словотвору утворено нові слова? Чому?

...в'ялий, ...тиха, ...фотографувати, ...м'який, ...хибити, ...рвати, ...гнути, ...фальшивити, ...сунути, ...цілений, ...жаний, ...м'яти, ...кидати, ...тішити.

Варіант 15

1. Записати двома групами — споріднені слова, форми того самого слова. Позначити морфеми, назвати ту з них, що утворює граматичні форми. Міркувати, *поміркуваний*, *міркуванню*, *міркую*, *поміркувати*, *міркування*, *поміркуваність*, *поміркуємо*, *поміркуйте*, в *міркуванні*, *поміркуваністю* *міркуючи*, *поміркувавши*.

2. Виписати з тексту похідні слова, виконати словотвірний розбір їх (змінні слова писати в початковій формі).

По-солдатськи блискавично підхопився, поголився, випив склянку молока від нашої корівки. Чекати вечора.

Щоб їхати київським поїздом, як я робив дотепер, не випадало. Бо явно запізнюсь (С. Зінчук).

4. Дібрати й записати 10 слів із префіксом *по-*, записати їх групами — словотворчим засобом у словах є названий префікс, слова утворені за допомогою префікса *по-* і суфікса. До кожного додати твірне слово.

Підсумковий контроль

Тест

**з дисципліни «Сучасна українська мова з
практикумом»**

**(змістовий модуль: Фонетика. Фонологія. Графіка.
Орфографія)**

Час виконання – 80 хвилин.

Мета контролю: виявлення й оцінювання рівня знань студентів.

Структура тесту

1. Тест складається з 30 завдань.
2. Завдання 1-30 на вибір однієї правильної відповіді.
3. Завдання розташовуються в логічній та змістовій послідовності.

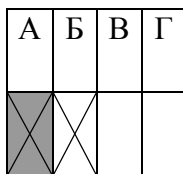
Інструкція щодо роботи з тестом

1. Правила виконання зазначені перед тестовими завданнями кожної нової форми.
2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.

3. У разі необхідності використовуйте чернетку.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

Інструкція щодо заповнення бланку відповіді

1. До бланку відповіді записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені в бланку відповіді вважатимуться помилкою.
4. Якщо Ви позначили в бланку відповідь неправильно, можете виправити її замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

5. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених в бланку.

Для проведення підсумкового контролю ми пропонуємо студентам виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1

1. Мова-це...

- а) засіб вираження свого мислення, своїх думок;
- б) найважливіша умова формування сутності людини;

в) найважливіший засіб спілкування людей, вираження і повідомлення їх думок, почуттів.

г) засіб вираження своїх думок, почуттів.

2. До якої сім'ї мов належить українська мова?

а) германської;

б) індоєвропейської;

в) романської;

г) македонської.

3. Звуки поділяються на:

а) 6 голосних і 27 приголосних;

б) 6 голосних і 32 приголосних;

в) 10 голосних і 28 приголосних.;

г) 10 голосних і 42 приголосних.

4. Скільки букв в українському алфавіті?

а) 32;

б) 38;

в) 36;

г) 33.

5. У котрому рядку дзвінкі приголосні, що не мають парних?

а) [л], [м], [в], [р];

б) [б], [т], [д], [з];

в) [з], [дз], [с], [х];

г) [ч], [дз], [л], [к].

6. У котрому рядку я, ю, є, ї позначають два звуки?

а) яблуна, рядок, сузір'я, пюре;

б) бюро, поділля, піднебесся, пір'я;

в) хімія, ялина, від'єднати, мільярд;

г) тюль, Мар'яна, бюджет, лінія.

7. У котрому рядку в усіх словах букв більше, ніж звуків?

а) вересень, осінь, складання, сьогодні;

б) більшість, Волинь, дзвінок, рама;

- в) м'якість, колос, письмо, жито;
- г) хрущ, льон, гедзь, відповідальність.

8. У котрому рядку є 7 м'яких приголосних звуків?

- а) синій, ліс, кювет, ребус;
- б) дорівнює, кількість, юнак, яма;
- в) молотьба, любити, ніготь, їхній;
- г) сміливець, дзвінок, зв'язок.

9. У якому рядку в усіх словах фонема | о | реалізується у позиційний та комбінаторні варіанти?

- а) могутні, болю, польоти, тобі, у нього;
- б) вчора, Уляна, олівець, моя, огірок;
- в) горіхи, клонитися, пломенів, воля, фон;
- г) голубка, дьоготь, кажуть, колісниця, кожух.

10. У якому рядку в усіх словах наявні позиційні варіанти фонери [й] ?

- а) воскресайте, вій, йдемо, як, тугий;
- б) соловейко, б'ється, найтонше, стояти, вікно;
- в) глухий, війнув, бій, йти, гарний;
- г) водяний, грайся, їй, його, емоцій.

11. У якому рядку в усіх словах наявні комбінаторні варіанти фонери м?

- а) звір, зірка, бездара, розказати, зняти;
- б) назрівати, без помилки, зжувати, зоря, розцвісти;
- в) з комори, розкидати, розчепитися, безвісти, зоря;
- г) розпис, безжурний, зняти, зчавити, без солі.

12. У котрому рядку « зайвий » звук?

- а) [в], [р], [х], [л];
- б) [ж], [дж], [ч], [ш];
- в) [н],[м],[р],[в];
- г) [п],[с],[т],[ф].

13. У котрому рядку допущено помилку при чергуванні приголосних?

- а) агенство, інтелігентський, братський;
- б) кременчуцький, солдатський, грецький;
- в) ікарський, Донеччина, Туреччина;
- г) туристський, каліцтво, багатство.

14. Визначте, у якому рядку в усіх словах відбулося спрощення приголосних.

- а) форпостний, корисний, щасливий, улесливий, звісно;
- б) доблесний, усний, баластний, хвастливий, хворостняк;
- в) шістсот, провісник, вискнути, свиснути, гуснути;
- г) ненависний, якісний, цілісний, месник, очисний.

15. У якому рядку всі слова розташовано в алфавітному порядку?

- а) гумор, гумореска, гуморист, гумористичний, гупати;
- б) запорука, заручитися, заскочити, засмаглий, залоскотати;
- в) кришталевий, курити, купіль, критика, кислий;
- г) водити, водовід, возик, влити, вкрити.

16. Слова безпечний, весна, розчин, хилиться, голубка пишуться за принципом української орфографії, що називається:

- а) фонетичний;
- б) морфологічний;
- в) історичний або традиційний;
- г) розрізнявальний або смисловий (диференційні написання).

17. Позначте рядок, у якому у всіх словах відбувається подовження:

- а) священ..ий, довгождан..ий, блажен..ий, спросон..я;
- б) подорожжю, Поволж..я, пам'ятаю, суцвіт..я;
- в) Ган..а, розріс..я, вінницький, об..ризкати;
- г) безліч..ю, юн..ат, розкіш..ю, жовч..ю.

18. Вкажіть, у якому рядку допущено помилку при переносі слів.

- а) ра-джу, міль-йон, роз-бій, три-главий, хо-джу;
- б) бур'-ян, морсь-кий, се-стра, больо-вий, Т. Г-Шевченко;
- в) гай-ка, ріл-ля, при-йти, кіст-ка, по-дзвонити;
- г) сіль-ський, полу-м'я, ткаць-кий, без-смертний, розі-гнати.

19. Виберіть рядок, у якому всі слова слід писати з апострофом.

- а) з...юрмитися, миш...як, верхів...я, п...єдестал, п...юре;
- б) Б...єлгород, Захар..їн, Монтеск...є, Руж...є, В...язьма;
- в) мавп...ячий, тьм...яний, з...ясувати, роз...яснити, пів...яблука;
- г) голуб...я, подвір...я, бур...ян, довір...я, дит...ясла.

20. Вкажіть, у якому рядку допущено орфографічну помилку.

- а) вілла, комісія, бароко, голландець, група;
- б) сума, Ясси, Діккенс, Руссо, нетто;
- в) інтелігенція, імміграція, іррегулярний, Ніцца, ірреальний;
- г) контрреволюція, апарат, колектив, брутто, панна.

21. У котрому рядку зроблена помилка у фонетичній транскрипції?

- а) [с' м' уе'с': -а] - смієшся;

б) [леге'н'кий] - легенький;

в) [п'іс'н'-а] - пісня;

г) [л':е'ц':-а] - ллється .

22. Позначте рядок, у якому в усіх словах іншомовного походження відбувається подвоєння:

а) Рус...о, мул...а, пен...і, барок...о;

б) Кас...андра, мадон...а, антен...а, ван...а;

в) Марок...о, ман...а, Калькут...а, голандський;

г) Брюс...ель, Одіс...ей, контр...еволюція, трас...а.

23. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з префіксом с-:

а) (з,с)понукати, (з,с)плавати, (з,с)класти, (з,с)чепити;

б) (з,с)твердження, (з, с)хованка, (з,с)постереження, (з,с)сушити;

в) (з,с)формувати, (з,с)хибити, (з,с)тримуваний, (з,с)пиляний;

г) (з,с)хвалювати, (з,с)фокусувати, (з,с)цілити, (з,с)шити.

24. Вкажіть, у якому рядку в усіх словах приголосні глухі.

а) сік, край, село, п'ятірка, людина;

б) опік, масло, нектар, дзвін, число;

в) сапа, тік, шапка, опис, спектися;

г) небо, іменини, чоло, залізо, хмара.

25. Вкажіть, у якому рядку в усіх словах можливе чергування у/в.

а) вплив, вступ, враження, вчителька, утруднення;

б) урожай, удача, указ, умова, уява;

в) взимку, увечері, уже, упав, ударити;

г) урок, вклад, узбережжя, Україна, уранці.

26. Орфоепія - це ...

- а) розділ науки про мову, який вивчає і встановлює правила вимови;
- б) розділ науки про мову, який вивчає звуки мови;
- в) розділ науки про мову, що вивчає будову слів та способи їх творення;
- г) розділ науки про мову, що вивчає способи творення слів.

27. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з малої букви:

- а) (Б,б)лизький (С,с) хід, (Н,н)нестор (Л,л)ітописець, (К,к)иївська область, (Ч,ч)ервона (Ш,ш)апочка, (П,п)резидент (У,у)країни;
- б) (А,а)хіллес, (Д,д)анило (Г,г)алицький, (П,п)іфагорова теорема, (Н,н)ечуй-(Л,л)евицький, (Л,л)ос-(А,а)нджелес;
- в) (Ш,ш)евченківський стиль, (ф)фея, (К,к)оролівство (Б,б)ельгія, (А,а)кадемік, (Н,н)ародний артист;
- г) (Д,д)емон, (А,а)хілесова п'ята, (Ш,ш)евченкіана, (А,а)полон, (Ф,ф)ея.

28. Позначте рядок, у якому всі складні прикметники пишуться через дефіс:

- а) сліпучо/білий, вічно/юний, червоно/гарячий, ніжно/рожевий;
- б) сніжно/білий, північно/східний, світло/голубий, мовно/ літературний;
- в) гірко/солоний, хіміко/біологічний, західно/український, радіо/ фізичний;
- г) суспільно/політичний, високо/авторитетний, зовнішньо/ торговий, військово/морський.

29. Вкажіть, у якому рядку всі слова слід писати з літерою г.

- а) ...овір, ...рунт, ...олка, ...ріти, ...олота;

- б) ...азда, ...ава, ...анок,... ніт, ...атунок;
- в) ...аньба, ...арбуз, ...азета, ...удзь,...віздок;
- г) ...азель, ...уля,...айморит, ...амір,...анити.

30. Вкажіть, у якому рядку у всіх словах пропущено літеру е.

- а) п...ч...ніг, х...тренський, мат...мат...ка, тр...вога, к...п'яток;
- б) бр...ніти, бл...щати, л...ман, м...лькати, к...сіль;
- в) д...таль, д...р...вце, тихе...нько, к...рувати, д...путат;
- г) ц...тата, кор...чнюватий, крол...к, сл...вов...й, п...рій.

Варіант – 2

1. Хто є основоположником нової української мови?

- а) І. Котляревський;
- б) І. Вишенський;
- в) Г. Сковорода;
- г) Т. Шевченко.

2. Які терміни стосуються фонетики?

- а) апостроф, м'який знак;
- б) знаки письма, слово;
- в) звуки мовлення;
- г) голосні звуки, апостроф.

3. У котрому рядку є приголосні, які мають парні м'які?

- а) [в], [м], [й], [ф]; б) [т],[з],[ц],[с]; в) [г], [ф], [п], [л]; г) [х], [ч], [р], [й].

4. Голосні звуки є ...

- а) заднього ряду;
- б) переднього і заднього ряду;
- в) середнього ряду;

г) переднього ряду.

5. У котрому рядку всі приголосні шиплячі?

- а) [ф], [ц], [т], [р];
- б) [ж], [ч], [дж], [ш];
- в) [ч], [т], [с], [з];
- г) [ш], [ф], [ц], [дз].

6. У котрому рядку я, ю, є позначають один звук?

- а) юнга, верб'я, сузір'я, цвях;
- б) завдання, святощі, пюпітр, полярник;
- в) п'ять, рум'янець, Нью-Йорк, пів'юрти;
- г) ярмо, яма, від'єднати, знання.

7. У котрому рядку є 10 дзвінких звуків?

- а) щілина, мешканці, риб'яча, куш, щось;
- б) сценарій, щодня, пишуть, ялина, очерет;
- в) капуста, цибуля, горошок, морква, буряк;
- г) мелодія, машина, дім, чубок, щоб.

8. У котрому рядку в усіх словах є звук [ц]?

- а) соромиться, цивілізація, купається;
- б) посміхається, мислиться, качці;
- в) дрібниця, втручається, цокотіти;
- г) виставляєшся, вільнодумець, вовчиця.

9. Вкажіть, у якому рядку в усіх словах склади відкриті і прикриті.

- а) хорвати, берізка, тріщати;
- б) жасмин, клюють, янтар, Андрій;
- в) нарада, налічити, міністри, вимерзання;
- г) жертва, сумка, молоко, можливі.

10. Укажіть, у якому рядку відбулося подовження приголосних у результаті асиміляції звуків за місцем і способом творення.

- а) віддячити, життя, вітчизна, буття, сонний;
- б) спросоння, зілля, суддя, осінній, узбережжя;

в) збираєшся, без шапки, відчути, сміються, без жарту;

г) сіллю, знання, ллєш, змагання, піччю.

11. Укажіть рядок, в якому наявні найдавніші чергування голосних?

а) шість, межа, гість, носити, дім;

б) котити, ліпити, ломити, гребти, везти;

в) сон, книжок, могти, камінь, постіль;

г) гора, трясти, пекти, слово, вечір.

12. У котрому рядку у всіх словах відбувається чергування голосних звуків при словозміні?

а) вересень, борг, шовковий;

б) носити, жінка, вечори;

в) розколов, ворон, розтин;

г) діловод, черево, вість.

13. Вкажіть, у якому рядку допущено орфографічну помилку.

а) Мар'яна, дев'ять, з'явитися, Стеф'юк, Лук'янівка;

б) з'єднаний, рум'яний, дзвякнути, свято, цвях;

в) без'ядерний, надвечір'я, п'явка, міжбрів'я, кров'ю;

г) вітряк, духмяний, різдв'яний, торф'яний, морквяний.

14. Вкажіть, у якому рядку в усіх словах відбувається уподібнення звуків.

а) Стіл, свято, звісно, щастя, весняний;

б) чесно, тести, рясний, дзюрчати, хвоя;

в) зчистити, розжарити, зшити, дочці, льотчик;

г) вогко, книжка, грядка, списати, низько.

15. Вкажіть, у якому рядку в усіх словах можливе чергування голосних звуків при словозміні чи словотворі.

а) Лоб, Київ, водопій, ложечка, мій;

- б) дохід, вести, нога, дерево, мох;
- в) слово, вечір, могти, шовк, мороз;
- г) борода, сон, село, вишня, шосте.

16. Позначте рядок, у якому в усіх словах відбувається спрощення в групах приголосних, що позначається на письмі:

- а) волос..ний, особистіс..ний, зліс..ний, зап'яс..ний;
- б) цінніс..ний, виїз..ний, швидкіс..ний, перехрест..ний;
- в) тиж..невий, дириген..ський, заздріс..ний, капос..ний;
- г) очис..ний, пристрас..ний, улес..ливий, кореспонден..ський.

17. У якому рядку всі слова пишуться з ь?

- а) поділ..с..кий, домен...щик, черешен...ці, кул...ці, гіл...ці;
- б) Парас...ці, Гал...ці, Натал...ці, т...мянний, веселит...ся;
- в) приятел...ці, нен...ці, дон...ці, різ...бяр, добровол...ці;
- г) вел...можа, брех...ня, брен...кати, камін...чик, бат...ківський.

18. Вкажіть рядок, у якому в усіх словах слід писати літеру и.

- а) пр...тихлий, пр...білий, пр...білений, пр...добрятися, пр...віз;
- б) пр...горіти, пр...хороший, пр...хорошений, пр...спокійний, пр...землити;
- в) пр...бічник, пр...блуда, пр...вітність, пр...кидатися, пр...звук;
- г) пр...знатися, пр...дорогий, пр...жорстоко, пр...мерзання, пр...кумедний.

19. Виберіть рядок, у якому в усіх словах подвоюється буква н.

а) бездоган...ий, лавин...й, смажен...ий, левин...ий, освітлен...ий;

б) антен...ий, годин...ик, огнен...ий, страшен...ий, священ...ик;

в) слов'ян...ий, орлин...ий, зчеплен...ий, латун...ий, височен...ий;

г) електрон...ий, ешелон...ий, лимон...ий, колон...ий, однозмін...ий.

20. Орфоепія - це ...

а) розділ науки про мову, який вивчає і встановлює правила вимови;

б) розділ науки про мову, який вивчає звуки мови;

в) розділ науки про мову, що вивчає будову слів та способи їх творення;

г) розділ науки про мову, що вивчає способи творення слів.

21. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з малої букви:

а) (Б,б)лизький (С,с) хід, (Н,н)нестор (Л,л)ітописець, (К,к)иївська область, (Ч,ч)ервона (Ш,ш)апочка, (П,п)резидент (У,у)країни;

б) (А,а)хіллес, (Д,д)анило (Г,г)алицький, (П,п)іфагорова теорема, (Н,н)ечуй-(Л,л)евицький, (Л,л)ос-(А,а)нджелес;

в) (Ш,ш)євченківський стиль, (Ф,ф)ея, (К,к)оролівство (Б,б)ельгія, (А,а)кадемік, (Н,н)ародний артист;

г) (Д,д)емон, (А,а)хілесова п'ята, (Ш,ш)євченкіана, (А,а)полон, (Ф,ф)ея.

22. Позначте рядок, у якому всі складні прикметники пишуться через дефіс:

а) сліпучо/білий, вічно/юний, червоно/гарячий, ніжно/рожевий;

б) сніжно/білий, північно/східний, світло/голубий, мовно/літературний;

в) гірко/солоний, хіміко/біологічний, західно/український, радіо/фізичний;

г) суспільно/політичний, високо/авторитетний, зовнішньо/торговий, військово/морський.

23. Вкажіть, у якому рядку всі слова слід писати з літерою г.

а) ...овір, ...рунт, ...олка, ...ріти, ...олота;

б) ...азда, ...ава, ...анок, ...ніт, ...атунок;

в) ...аньба, ...арбуз, ...азета, ...удзь, ...рамота;

г) ...азель, ...уля, ...айморит, ...амір, ...анити.

24. Вкажіть, у якому рядку у всіх словах пропущено літеру е.

а) п...ч...ніг, х...тренький, мат...мат...ка, тр...вога, к...п'яток;

б) бр...ніти, бл...щати, л...ман, м...лькати, к...сіль;

в) д...таль, д...р...вце, тихе...нько, к...рувати, д...путат;

г) ц...тата, кор...чнюватий, крол...к, сл...вов...й, п...рій.

25. Вкажіть, у якому рядку в усіх словах можливе чергування у/в.

а) вплив, вступ, враження, вчителька, утруднення;

б) урожай, удача, указ, умова, уява;

в) взимку, увечері, уже, упав, ударити;

г) урок, вклад, узбережжя, Україна, уранці.

26. Вкажіть, у якому рядку допущено орфографічну помилку.

а) віла, комісія, бароко, голландець, група;

б) сума, Ясси, Діккенс, Руссо, нетто;

в) інтелігенція, імміграція, іррегулярний, Ніцца, ірреальний;

г) контрреволюція, апарат, колектив, брутто, панна.

27. У котрому рядку зроблена помилка у фонетичній транскрипції?

а) [с' м'уе'с': -а] - смієшся;

б) [леге'н'кий] - легенький;

в) [п'іс'н'-а] - пісня;

г) [л':е'ц':-а] - ллється .

28. Позначте рядок, у якому в усіх словах іншомовного походження відбувається подвоєння:

а) Рус...о, мул...а, пен...і, барок...о;

б) Кас...андра, мадон...а, антен...а, ван...а;

в) Марок...о, ман...а, Калькут...а, голандський;

г) Брюс.. ель, Одіс...ей, контр...еволюція, трас..

.а.

29. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з префіксом с-:

а) (з,с)понука́ти, (з,с)плава́ти, (з,с) класти́, (з,с) чепи́ти;

б) (з,с)твердже́ння, (з, с)хованка́, (з,с)постере́ження, (з,с)суши́ти;

в) (з,с)формува́ти, (з,с)хиби́ти, (з,с)тримува́ний, (з,с)пиля́ний;

г) (з,с)хва́лювати, (з,с)фокусува́ти, (з,с)ціли́ти, (з,с)ши́ти.

30. Вкажіть, у якому рядку в усіх словах приголосні глухі.

а) сік, край, село, п'ятірка, людина;

б) опік, масло, нектар, дзвін, число;

в) сапа, тік, шапка, опис, спектисся;

г) небо, іменини, чоло, залізо, хмара.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 тестовий бал.

Критерії оцінювання

Тестовий бал	100-бальна шкала	Національна шкала оцінювання та ECTS
30-29	100-80	відмінно A
28-26	79-65	добре B
25-23	64-50	добре C
22-20	49-26	задовільно D
19-15	25-10	задовільно E
14-8	9-6	незадовільно FX
7-0	5-0	незадовільно F

Тест
з дисципліни «Сучасна українська мова з
практикумом»

(змістовий модуль: Лексикологія. Фразеологія.
Морфемна структура слова. Словотвір)

Час виконання – 80 хвилин.

Мета контролю: виявлення й оцінювання рівня знань студентів.

Структура тесту

1. Тест складається з 50 завдань.
2. Завдання 1-50 на вибір однієї правильної відповіді.
3. Завдання розташовуються в логічній та змістовій послідовності.

Інструкція щодо роботи з тестом

1. Правила виконання зазначені перед тестовими завданнями кожної нової форми.
2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. У разі необхідності використовуйте чернетку.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

Інструкція щодо заповнення бланку відповіді

1. До бланку відповіді записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені в бланку відповіді вважатимуться помилкою.

4. Якщо Ви позначили в бланку відповідь неправильно, можете виправити її замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

А	Б	В	Г
			

5. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених в бланку.

Для проведення підсумкового контролю ми пропонуємо студентам виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1

1. Лексикологія - це ...

а) розділ мовознавчої науки, що вивчає словниковий склад;

б) розділ науки про мову, що вивчає і встановлює правила вимови слів;

в) розділ науки про мову, що вивчає стилі мовлення, їх розвиток;

г) розділ науки про мову, що вивчає будову слів.

2. У яких рядках є синоніми, які належать до лексичних абсолютних:

а) патрон, опікун, заступник, меценат;

б) домівка, дворище, оселя, левада;

в) гурток, шарварком, спільно, вкупі;

г) гроно, кетяг, китиця, кім'ях.

3. У якому рядку всі лексеми власне українські:

- а) жовтий, герб, глумитися, гніздо, розкіш;
- б) глина, гіркий, м'ята, океан, ртуть;
- в) дітлахи, вовцюга, бурмоситися, смагнути, завдяки;
- г) говорити, м'ясо, прокурор, рукопашний, рихлий.

4. У якому рядку всі слова належать до лексики позалітературного вжитку:

- а) сліпи, таз, рантух, притула, феросплав;
- б) сідець, телефонограма, ревіт, ініціатор, ліврея;
- в) верзякання, чимборше, синовия, скипень, рахло;
- г) спаль, світун, титулувати, каботаж, літературщина.

5. У котрому рядку всі слова вжито у переносному значенні?

- а) гаряча вода, мигтять зорі, тече вода;
- б) солодкий сон, твердий характер, скотилась зірка;
- в) теплі дні, похмурий погляд, дрібний дощ;
- г) стрепенувся ліс, защебетали листочки, солодкий чай.

6. Виберіть рядок, у якому виділені слова є контекстуальними синонімами.

- а) Про неволю і плаче, й голосить, і тужить до болю голос сумний (Леся Українка);
- б) І в'яне, сохне, гине твоя єдина дитина, твоя Мариночка (Т.Шевченко);
- в) Сумно, журно заспівав одинокий сигнальний ріжок (Б.Камов);
- г) Минуло кілька днів, як Озиваймо не чує й не бачить Вовка. З його володінь принаймні сіроманець

зник. Лісовичок навіть хвилюватися почав - все-таки живе створіння пропало (А.Давидов).

7. У котрому рядку всі слова - омоніми?

- а) черговий номер - черговий у гуртожитку;
- б) вигадка - фантазія;
- в) налив - абсцес;
- г) записувати - фіксувати.

8. У котрому рядку всі слова - омографи?

- а) баланс - рівновага;
- б) удень - у день;
- в) літа - літа;
- г) процент - відсоток.

9. Знайдіть рядок, у якому всі слова є багатозначними.

- а) клімат, дар, тримати, закінчення, периметр;
- б) підняти, аптека, бронхіт, бузок, залізний;
- в) важкий, гарячий, виходить, багаж, лист;
- г) древній, розбитий, білий, синонім, уран.

10. Визначте, у якому рядку подано лише історизми.

- а) парасоля, явище, фарба, клен, повітря, ланіти;
- б) вишивка, літера, рука, видання, герць, спудей;
- в) фортеця, пір'я, поганий, темрява, умова, пііти;
- г) смерди, атаман, князь, голота, бранка, жупан.

11. У яких рядках є фразеологічні зрощення:

а) накивати п'ятами, піймати облизня, як рак свисне;

б) душа не з лопуцька, пекти раків, собаку з'їсти;

в) тримати камінь за пазухою, хоч греблю гати, ухопити шилом патоки;

г) каламутити воду, води в рот набрати, собака на сіні.

12. У яких рядках є фразеологічні сполучення:

а) храм науки, намилити шию, під мухою, з мухою в носі;

б) мало каші з'їв, передати куті меду, сьома вода на киселі;

в) сім п'ятниць на тиждень, справа честі, ні на йоту;

г) у добрий час, охопив смуток, брати участь.

13. До фразеологізмів відносять:

а) прислів'я і приказки;

б) крилаті слова і вирази;

в) прислів'я, приказки, крилаті слова і вирази;

г) прислів'я і крилаті слова.

14. У котрому рядку вжито антонімічну пару фразеологізмів?

а) Поцілунок Іуди - каїнова печать;

б) Ні пари з уст - теревені правити;

в) Аглаї годувати - гандри бити;

г) Ні бе ні ме - лоби голити.

15. Знайдіть речення, у якому неправильно вжито слова приймати.

а) Юнаки приймали присягу на вірність Україні (з газети);

б) На випадок загибелі сержанта приймаю командування (О.Довженко);

в) Наталка приймає участь у змаганнях з тенісу (з розмови);

г) Їв би очима, та душа не приймає (Народна творчість).

16. Виберіть рядок, у якому слова становлять синонімічний ряд.

а) Мовчазливий, мовчазність, мовчазна, мовчанка, мовчати;

б) Мовчазний, говіркий, говірка, мовчун, мова;

в) Мовчазний, небалакучий, неговіркий, маломовний, небагатослівний;

г) Слово, словник, префікс, закінчення, суфікс.

17. У якому реченні слова вжито в переносному значенні?

а) Великі нічні метелики влітали у відчинені вікна (О. Донченко).

б) Мудрим ніхто не вродився (Народна творчість).

в) Сміються у траві суниць жарини (В. Малишко).

г) Невеличка Катруся, бавлячись з індичатами, сама себе забавляла (Панас Мирний).

18. До слів якого рядка не можна підібрати синонімів?

а) Коза, клен, підмет, метр, Вінниця;

б) Милий, іти, достиглий, гора, багатий;

в) Дотепний, поле, крик, їжа, думати;

г) Горіти, гострий, короткий, сум, волосся.

19. Вкажіть, у якому рядку синоніми відрізняються стилістичним забарвленням.

а) Давній, старий, колишній, древній, старовинний;

б) Верхівка, вершина, маківка, шпиль, гребінь;

в) Сміятися, реготати, хихикати, шкіритися, скалити зуби;

г) Активний, діяльний, беручкий, невтомний, енергійний.

20. У якому рядку словосполучення є фразеологізмами?

а) Хотіти їсти, швидко втекти, говорити навмисне, уважно дивитися;

б) Дотепний чоловік, покірна людина, балакуча жінка, вродлива дівчинка;

в) Пропустити повз вуха, писана красуня, кипіти від злості, хапати дрижаки;

г) Надокучати товаришеві, дорога річ, повісити пальто, кипить вода.

21. Які способи творення слів виділяють в українській мові?

а) морфологічні і неморфологічні;

б) афіксальні і неморфологічні;

в) префіксальні і суфіксальні;

г) лексичні і нелексичні.

22. Вкажіть, у якому рядку всі слова є формами одного слова.

а) хитрий, хитрюга, хитрощі, хитрість, хитрити;

б) сніг, сніжок, сніговик, сніжить, засніжило;

в) високий, вищий, найвищий, високі, високою;

г) мова, розмова, промова, розмовляти, промовляти.

23. Виберіть слово із суфіксом.

а) молодий,

б) зелений;

в) залізний;

г) золотий.

24. Яким способом утворено прикметники безногий, небалакучий, недорогий, надвеликий, ультракороткий?

а) суфіксальним способом;

б) префіксальним способом;

в) префіксально-суфіксальним способом;

г) складанням основ або слів.

25. Визначте, у якому рядку твірні поданих похідних слів належать до однієї частини мови.

а) дбайливий, випромінювання, шептун, сміх, пестунчик;

б) приспівувати, наладчик, виварка, підпис, очищення;

в) розписка, палій, перекладач, біг, сніговик;

г) вожак, мстивий, пошук, поривчастий, голчастий.

26. Яким способом утворено іменники виліт, перегук, вихід, від'їзд.

а) префіксальним;

б) суфіксальним;

в) префіксально-суфіксальним;

г) безафіксним.

27. У якому рядку всі слова непохідні?

а) злаковий, вишневий, больовий, чудовий, ритм;

б) особливий, вродливий, подати, щастя, птах;

в) вишня, біль, злаки, чудо, мелодія;

г) хвороба, хворобливий, хворіти, перехворіти, хворобливість.

28. З яких значущих частин складається слово?

а) з основи і закінчення;

б) з кореня, префікса, суфікса і закінчення;

в) з префікса і суфікса;

г) з кореня і префікса.

29. У котрому рядку всі слова утворені суфіксальним способом?

а) вишняк, доброта, читач;

б) столик, дерево, квітка;

в) вулиця, дошка, школа;

г) будинок, учитель, засув.

30. Позначте рядок, у якому в усіх словах значущі частини виділені правильно:

а) каз/к/а, під/сум/ува/ти, весел/о, стін/ний;

б) при/кордон/н/ий, за/добр/ий, хоч/уть, про/вулк/а;

в) плеч/е, при/воз/и/ти, нож/ем, роб/от/а, за/блуд/а;

г) шан/ува/ти, мат/ер/і, дар/унк/а, ми/ш/а, нов/ий.

31. Словотвір - це...

а) розділ мовознавства, що вивчає значущі частини слів у їх відношенні одна до одної і до слова;

б) дисципліна, яка займається дослідженням переміщення меж морфем у слові;

в) лінгвістична наука, що вивчає творення слів на основі історичних змін;

г) розділ мовознавства, який вивчає засоби творення слів.

32. Твірною основою називається :

а) спільна частина твірного і похідного слова;

б) спільна частина однокореневих слів;

в) частина похідного слова без закінчення;

г) частина слова без префікса і суфікса.

33. Яким способом утворено слова викладач, учитель, лікар?

а) суфіксальним;

б) префіксальним;

в) складанням основ;

г) префіксально-суфіксальним.

34. Позначте рядок, у якому всі слова утворено префіксально- суфіксальним способом:

а) переджнивний, бездоганний, запічок, підсніжник;

б) міжряддя, настільний, протизаконний, заширокий;

в) по-доброму, провулок, передбачити, заморський;

г) прегарний, надзвуковий, протипожежний, видолинок.

35. У якому рядку всі слова спільнокореневі:

а) широкий, широкого, широкому, широким, широкі;

б) високий, вищий, найвищий, височезний, височенький;

в) птах, пташиний, птахом, пташине, птахи;

г) везу, везеш, везете, буду везти, везуть.

36. У якому рядку всі слова мають префікс:

а) кореневий, миролюбний, вмовити, вниз, вогняний;

б) вмістити, вогнище, вгору, вовк, влітку;

в) премудрий, перебігти, архіскладний, немолодий, завеликий;

г) добитися, добренько, доопрацювати, дорожити, допрати.

37. У якому рядку всі слова мають нульове закінчення:

а) берег, кіт, блок, вечір, піч;

б) твердий, вузький, поганий, дорогий, холодний;

в) вгору, по-українськи, вліво, добре(прислівник), чесно;

г) можливий, вільний, великий, день, хмара.

38. Продовжте речення: «Закінчення – це...».

а) ...значуща частина слова, яка стоїть перед коренем;

б) ...змінна значуща частина слова, яка виражає його граматичне значення і служить для зв'язку слів у словосполученні і реченні;

в) ...значуща частина слова, яка стоїть після кореня;

г) ...головна значуща частина слова, яка містить у собі спільне значення споріднених слів.

39. З'ясуйте, в якому рядку всі слова не мають закінчення:

а) край, гай, новий, старий, обрій;

- б) лоша, курча, каченя, ім'я, сім'я;
- в) вишивка, бабка, староста, капуста, жоржина;
- г) швидше, помалу, погано, вчора, завтра.

40. Виберіть слово із суфіксом:

- а) молодий;
- б) зелений;
- в) залізний;
- г) золотий.

41. У якому рядку всі слова утворено від прикметників:

- а) ставок, місток, садочок, туга, мріяти;
- б) добігти, виступити, почорніти, заговорити, з'їхати;
- в) прекрасний, завеликий, височенький, надглибокий, спекотно.;
- г) зазеленіти, біліти, заколоситися, подивитися, почервоніти.

42. Яким способом утворено іменники: читання, доброта, вихователь, садівництво, вершечок.

- а) префіксальним;
- б) суфіксальним;
- в) префіксально-суфіксальним;
- г) переходом прикметників в іменники.

43. Продовжте речення: «Твірна основа – це...»

- а) ...частина слова без закінчення, що виражає його лексичне значення;
- б) ...основа, від якої утворюється інше слово;
- в) ...головна значуща частина слова, яка містить у собі спільне значення спільнокореневих слів;
- г) ...єдність граматичних значень і способів їх вираження.

44. Вкажіть у якому рядку всі іменники утворено складанням основ або слів:

а) побережжя, бездушшя, суперклас, недоля, напад;

б) заголовок, контрнаступ, чорноморець, всюдихід, мореплав;

в) важкоатлет, дощомір, землетрус, життєпис, водограй;

г) дітвора, слухання, півгодини, Прикарпаття, співрозмовник.

45. Виберіть слово утворене безсуфіксним способом:

а) веслування;

б) шум;

в) здрібнілість;

г) безмірність.

46. Вкажіть, у якому рядку всі слова є формами одного слова:

а) хитрий, хитрюга, хитрощі, хитрість, хитрити;

б) сніг, сніжок, сніговик, сніжити, засніжило;

в) високий, вищий, найвищий, високі, високою;

г) мова, розмова, промова, розмовляти, промовляти.

47. У якому рядку всі слова непохідні:

а) білити, зачарований, хід, братський, радість;

б) бігати, весна, білий, стіл, хата;

в) темрява, глибина, сіруватий, знаходити, пустеля;

г) біг, ходити, неспокій, дівчинонька, ручка.

48. Яким способом утворено прикметники: нездоланний, безмежний, надмірний, зарубіжний, сучасний.

а) префіксальним;

б) суфіксальним;

в) префіксально-суфіксальним;

г) складанням основ або слів

49. У якому рядку слова розташовано так, щоб кожне попереднє було твірним для наступного:

а) верх – вершник – вершниця – вершок – верхом;

б) лід – льодина – льодинка – льодистий – льодовитий – льодовитість;

в) слід – слідок – слідочок – слідство – слідчий;

г) Франція – француз – французький – по-французьки

50. У якому рядку всі слова утворено від дієслів:

а) веселість, радість, сміливість, заздрість, хмарність;

б) читання, ходіння, знання, учитель, видання;

в) біг, синь, міць, денний, хід;

г) лісок, садок, похід, мандри, картопляник

Варіант 2

1. Визначте, у яких рядках є слово, що має пароніми в українській мові:

а) укіпіти, україніка, українство, українізувати, екранізувати;

б) фольклор, фольга, фольговий, форелевий, фірмовий;

в) стильовий, стельовий, стелажний, стеблистий, стерляжий;

г) програшний, продавлений, продублений, проінформований, промовлений.

2. Визначте, в яких рядках наявні діалектні лексеми:

а) оніміти, отетеріти, заціпеніти, завмерти;

б) калюжа, калабаня, баюра, калабатина;

в) чепурний, хупавий, акуратний, охайний;

г) клопотатися, дбати, турбуватися, піклуватися.

3. Виберіть рядок, у якому не всі слова належать до запозиченого шару лексики:

а) акварель, акваріум, алігатор, аліур;

б) кампанія, акомпанемент, акомпаніаторка, амбіція;

в) драматургія, трагедія, роман, романс;

г) скелет, штатив, церемонія, бестселер.

4. У котрому рядку всі слова вжито у прямому значенні?

а) настільна лампа, підготовлений абітурієнт, активний баланс;

б) ясні думки, переводити погляд, свіжа трава;

в) оповите село, садок спочиває, повний колос;

г) суглоби скреготять, слова сурмлять, село спить.

5. У котрому рядку всі слова - синоніми?

а) хата, квартира, будинок;

б) літак, аероплан, гелікоптер;

в) фонтан, водограй, водойма;

г) парус, вітрило, вітрильник.

6. Виберіть рядок, в якому слова становлять синонімічний ряд.

а) високо, низько, височина, низина, рівнина;

б) височина, вишина, висота, височінь, вись;

в) високий, височенький, високість, високогірний, високогір'я;

г) висотний, висотник, верховина, верхівка, верхів'я.

7. Знайдіть рядок, у якому до складу словосполучень входять омоніми.

а) гостре слово - гострий зір, тихий голос - тихе життя;

б) чисте небо - чисті руки, ламати голову - ламати кригу;

в) старий клен - старі погляди, вершина Карпат - вершина слави;

г) летіти літаком - линути думкою, битий тугою - бита цегла.

8. У котрому рядку всі слова загальновживані?

а) любов, брат, заздрість, стілець;

б) зелений, свіжість, бюро, банк;

в) двері, маркетинг, бізнес, базар;

г) турбота, марка, радіо, телепрограма.

9. Визначте, у якому рядку всі слова є термінами.

а) Бароко, романтизм, підручник, театр, порівняння;

б) магнітола, афіша, колібри, модернізм, квітник;

в) цирк, повітря, апартаменти, журналістика, новела;

г) косинус, суфікс, гіпотенуза, дефіс, діалект.

10. Вкажіть рядок, у якому всі слова застарілі:

а) кришталь, бланк, кубок, десниця, Фіра;

б) установа, місія, плахта, намітка, горбатка;

в) графиня, кольчуга, карета, муж, шолом;

г) мірошник, білочка, фламінго, соната, трон.

11. З'ясуйте, в яких рядках є лише фразеологічні єдності:

а) важкий на руку, бити баглаї, біла ворона;

б) гратися з вогнем, не спускати очей, як п'яте колесо до воза;

в) стріляний горобець, море по коліна, до нових віників;

г) рано чи пізно, свиню підкласти, світити ребрами.

12. Який словник пояснює значення запозичень?

- а) діалектний;
- б) фразеологічний;
- в) енциклопедичний;
- г) словник іншомовних слів.

13. У котрому рядку вжито синонімічні фразеологізми?

- а) чесати язика, точити яси, нести баляндрази;
- б) підбивати клинці, клювати носом, ні пари з уст;
- в) замилювати очі, кивати п'ятами, справляти лежня;
- г) ловити гав, дихати на ладан, ні богу свічка ні чорту кочерга.

14. У якому рядку фразеологізм має значення «багато працювати»?

- а) працювати як мокре горить;
- б) працювати з холодком;
- в) працювати не розгинаючи спини;
- г) прибирати до рук.

15. До слів якого рядка не можна підібрати синонімів?

- а) коза, клен, підмет, метр, Вінниця;
- б) милий, іти, достиглий, гора, багатий;
- в) дотепний, поле, криж, їжа, думати;
- г) горіти, гострий, короткий, сум, волосся.

16. Знайдіть рядок, у якому до складу словосполучень входять омоніми.

- а) Гостре слово — гострий зір, тихий голос — тихе життя;
- б) Чисте небо — чисті руки, ламати голову — ламати кригу;

в) Старий клен — старі погляди, вершина Карпат — вершина слави;

г) Гостра коса — дівоча коса, електричний розряд — спортивний розряд.

17. До складу яких словосполучень входять омоніми?

а) Рій бджіл — рій думок, черствий хліб — черстве серце;

б) Мітити крейдою — мітити у серце, міх борошна — ковальський міх;

в) Дивитися крізь пальці — висмоктати з пальця, без задніх ніг — валитися з ніг;

г) Відкрити книгу — закрити книгу, плакати від щастя — сміятися від щастя.

18. Знайдіть рядок, у якому всі слова є однозначними.

а) Гострий, година, заєць, лихий, летіти;

б) Хустка, Київ, термометр, відмінок, ангіна;

в) Голова, залізний, Дніпро, гарячий, дихати;

г) Надійність, земля, мова, сухий, говорити.

19. Який словник пояснює значення запозичень?

а) Діалектний;

б) Енциклопедичний;

в) Словник синонімів;

г) Словник іншомовних слів.

20. Який фразеологізм є антонімом до вислову байдики бити?

а) Бити ключем;

б) Працювати як мокре горить;

в) Працювати не розгинаючи спини;

г) Бити по кишені.

21. Вкажіть рядок, у якому всі слова мають два корені.

а) стотисячний, лавиноподібний, розклад, перетворення, верболози;

б) мільйон, літературний, жовтогарячий, гуси-лебеді, необхідність;

в) потужність, дисципліна, загальновідомий, півріччя, земельний;

г) радіозв'язок, шляхобудування, густионаселений, далекоглядний, сільськогосподарський.

22. У якому рядку всі слова спільнокореневі?

а) вись, високий, височінь, височенький, високо;

б) великий, маленький, величенький, малюсінський, завеликий;

в) сміливий, мужній, героїчний, хороший, непереможний;

г) лисиця, лисий, лис, лисенятко, лисячий.

23. У якому рядку всі слова незмінні?

а) знання, горіння, шелест, хода, вхід;

б) грай, кохай, гай, край, гарний;

в) ножиці, двері, лис, ніч, голос;

г) таксі, колись, метро, гарно, по-іншому.

24. За допомогою яких префіксів утворюються неозначені займенники, що пишуться через дефіс?

а) за-, по-, пре-, на;

б) казна-, хтозна-, будь-, небудь-;

в) пере-, зі-, за-, при-;

г) ви-, від-, до-, пре-.

25. Вкажіть, у якому рядку слова розташовано так, щоб кожне попереднє було твірним для наступного?

а) коса → косар → косарик → косіння;

б) розум → розумний → розумник → розуміти → розумовий;

в) сідло → сідлати → осідлати → осідланий;

г) ніч → ночувати → ночівля.

26. З'ясуйте, в якому рядку всі слова не мають закінчення.

- а) край, гай, новий, старий, обрій;
- б) лоша, курча, каченя, ім'я, сім'я;
- в) вишивка, бабуся, староста, капуста, жоржина;
- г) швидше, помалу, погано, вчора, завтра.

27. З яких значущих частин складається слово немовля?

- а) з кореня і закінчення;
- б) з префікса, кореня і закінчення;
- в) з префікса, кореня і суфікса;
- г) з префікса і кореня.

28. Яке слово має префікс с - ?

- а) ...сипати;
- б) ...нищити;
- в) ...формований;
- г) ...бігати.

29. У котрому рядку всі слова не мають закінчень?

- а) дерево, взимку, гніздо, пташка;
- б) квітка, шанувати, вночі, написаний;
- в) турне, бюро, говорити, зустрівши;
- г) втомлений, показавши, тире, лист.

30 .Словотвір - це...

- а) розділ мовознавства, що вивчає значущі частини слів у їх відношенні одна до одної і до слова;
- б) дисципліна, яка займається дослідженням переміщення меж морфем у слові;
- в) лінгвістична наука, що вивчає творення слів на основі історичних змін;
- г) розділ мовознавства, який вивчає засоби творення слів.

31. Позначте рядок, у якому в усіх словах значущі частини виділені правильно:

- а) каз/к/а, під/сум/ува/ти, весел/о, стін/ний;
- б) при/кордон/н/ий, за/добр/ий, хоч/уть, про/вулк/а;
- в) плеч/е, при/воз/и/ти, нож/ем, роб/от/а, за/блуд/а;
- г) шан/ува/ти, мат/ер/і, дар/унк/а, ми/ш/а, нов/ий.

32. У якому рядку всі слова непохідні?

- а) злаковий, вишневий, больовий, чудовий, ритм;
- б) особливий, вродливий, подати, щастя, птах;
- в) вишня, біль, злаки, чудо, мелодія;
- г) хвороба, хворобливий, хворіти, перехворіти, хворобливість.

33. Позначте рядок, у якому всі слова утворено суфіксальним способом:

- а) чайник, перехід, біг, снігопад;
- б) відродження, читач, подорожник, глядач;
- в) веселість, слухач, водяник, письменник;
- г) зустріч, годинник, перехід, столяр.

34. В якому рядку всі слова утворені внаслідок переходу однієї частини мови в іншу?

- а) вечоріти, схиляти, йти;
- б) вчений, відпочиваючий, молодий;
- в) прибудова, сьогодні, круглолиций;
- г) зелений, сонцесяйний, кабінет.

35. Вкажіть рядок, у якому подано форми одного слова:

- а) спів, співати, співак, співачка, заспівати;
- б) співаю, співаєш, співає, співаєте, співаємо, співають;
- в) пісня, пісенний, пісняр, пісняри, пісенька;
- г) малий, малюк, маленький, мініатюрний, мініатюра.

36. Виберіть рядок, у якому всі слова не мають закінчення:

- а) сіль, ряд, слово, тема, птах;
- б) кіно, пальто, вікно, село, місто;
- в) сонце, вершки, ножиці, давно, батько;

г) кафе, таксі, леді, метро, калібрі.

37. Продовжте речення: «Основа слова – це...».

а) ...змінна значуща частина слова, яка виражає його граматичне значення і служить для зв'язку слів у словосполученні і реченні;

б) ...частина слова без закінчення, що виражає його лексичне значення;

в) ...слова зі спільним коренем, але різними лексичними значеннями;

г) ...головна значуща частина слова, яка містить у собі спільне значення споріднених слів.

38. Вкажіть рядок у словах якого виділено основу:

а) На/біг/ти, /греч/аники, /верх/овина, /голуб/ка, /весн/увати;

б) /вітр/ильник, /вітр/ило, /вітер/, /вітр/ильний, /вітр/аний;

в) /Вір/а, /вір/ний, /вір/нісінський, з/вір/итися, /вар/тість.;

г) /зірков/ий, /передгроз/овий, /обмін/, /голосков/ий, /зоряниц/я.

39. Продовжте речення: «Корінь слова – це...»

а) ...головна значуща частина слова, яка містить у собі спільне значення спільнокореневих слів;

б) ...частина слова без закінчення;

в) ...значуща частина слова, яка стоїть перед префіксом;

г) ...значуща частина слова, яка стоїть після суфікса.

40. Вкажіть, у якому рядку всі слова є формами одного слова:

а) хитрий, хитрюга, хитрощі, хитрість, хитрити;

б) сніг, сніжок, сніговик, сніжити, засніжило;

в) високий, вищий, найвищий, високі, високою;

г) мова, розмова, промова, розмовляти, промовляти.

41. У якому рядку всі слова непохідні:

а) білити, зачарований, хід, братський, радість;

- б) бігати, весна, білий, стіл, хата;
- в) темрява, глибина, сіруватий, знаходити, пустеля;
- г) біг, ходити, неспокій, дівчинонька, ручка.

42. Яким способом утворено прикметники: нездоланний, безмежний, надмірний, зарубіжний, сучасний.

- а) префіксальним;
- б) суфіксальним;
- в) префіксально-суфіксальним;
- г) складанням основ або слів.

43. У якому рядку слова розташовано так, щоб кожне попереднє було твірним для наступного:

- а) верх – вершник – вершниця – вершок – верхом;
- б) лід – льодина – льодинка – льодистий – льодовитий – льодовитість;
- в) слід – слідок – слідочок – слідство – слідчий;
- г) Франція – француз – французький – по-французьки.

44. У якому рядку всі слова утворено від дієслів:

- а) веселість, радість, сміливість, заздрість, хмарність;
- б) читання, ходіння, знання, учитель, видання;
- в) біг, синь, міць, денний, хід;
- г) лісок, садок, похід, мандри, картопляник.

45. Виберіть слово утворене безсуфіксним способом:

- а) веслування;
- б) шум;
- в) здрібнілість;
- г) безмірність.

46. Виберіть слово із суфіксом:

- а) молодий;
- б) зелений;
- в) залізний;
- г) золотий.

47. У якому рядку всі слова утворено від прикметників:

- а) ставок, місток, садочок, туга, мріяти;
- б) добігти, виступити, почорніти, заговорити, з'їхати;
- в) прекрасний, завеликий, височенький, надглибокий, спекотно;
- г) зазеленіти, біліти, заколоситися, подивитися, почервоніти.

48. Яким способом утворено іменники: читання, доброта, вихователь, садівництво, вершечок.

- а) префіксальним;
- б) суфіксальним;
- в) префіксально-суфіксальним;
- г) переходом прикметників в іменники.

49. Продовжте речення: «Твірна основа – це...»

- а) ...частина слова без закінчення, що виражає його лексичне значення;
- б) ...основа, від якої утворюється інше слово;
- в) ...головна значуща частина слова, яка містить у собі спільне значення спільнокореневих слів;
- г) ...єдність граматичних значень і способів їх вираження.

50. Вкажіть, у якому рядку всі іменники утворено складанням основ або слів:

- а) побережжя, бездушшя, суперклас, недоля, напад;
- б) заголовок, контраст, чорноморець, всюдихід, мореплав;
- в) важкоатлет, дощомір, землетрус, життєпис, водограй;
- г) дітвора, слухання, півгодини, Прикарпаття, співрозмовник.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 тестовий бал.

Критерії оцінювання

Тестовий бал	100- бальна шкала	Національна шкала оцінювання та ECTS
50-49	100-80	відмінно A
48-44	79-65	добре B
43-38	64-50	добре C
37-30	49-26	задовільно D
29-25	25-10	задовільно E
24-18	9 -6	незадовільно FX
17-0	5-0	незадовільно F

Література

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 368с.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – 308 с.
3. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К.: Наукова думка, 1983. – 220 с.
4. Городенська К.Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. – К.: Наукова думка, 1991. – 192 с.
5. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВЦ «Академія», 2004. - 336с.
6. Горпинич В.О. Українська словотвірна дериватологія. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 190 с.
7. Грищенко А.П., Мацько Л.І., Плющ М.Я., Тоцька Н.І., Уздиган І.М. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – 3-тє вид., допов. – К.: Вища школа, 2002. – 439с.
8. Єрмоленко С.Я. Мова і українознавчий світогляд. – К.: НДІУ, 2007. – 444с.
9. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). – К.: Довіра, 1999. – 431с.
10. Єрмоленко С.Я. Синтаксис і стилістична семантика. – К.: Наукова думка, 1982. – 210с.

11. Жовтобрюх М.А. Основи і принципи української літературної вимови //Українська мова і література в школі. – 1976. – №6. – С. 63 - 75.
12. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1972. – 402 с.
13. Загнітко А.П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення. – Донецьк: Видавництво Донецького університету, 1994. – 204с.
14. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436 с.
15. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 168 с.
16. Іваницька Н.Л. Наукові основи вивчення синтаксису простого речення: посібник із спецкурсу (Тексти лекцій). – Вінниця: Видавництво Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, 2003. – 109 с.
17. Кадомцева Л.О. Українська мова: синтаксис простого речення. – К.: Вища школа, 1986. – 178 с.
18. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української мови: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. – Одеса: Чорномор'я, 1996. – 144 с.
19. Квашук А.Г. Уподібнення і розподібнення приголосних // Українська мова і література в школі. – 1968. – №9. – С. 18- 26.

20. Німчук В.В. Історія українського правопису: XVI-XIX століття: хрестоматія. – К.: Наукова думка, 2004. – 250с.
21. Сучасна українська літературна мова: вступ, фонетика / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 436 с.
22. Сучасна українська літературна мова: підручник / Плющ М.Я., Бевзенко С.П., Грипас Н.Я. та ін.; За ред. М.Я. Плющ – 2-ге вид., перероб. і допов. - К.: Вища школа, 2000. - 429с.
23. Тоцька Н.І. Голосні фонему української літературної мови. – К.: Видавництво Київського університету, 1973. – 193 с.
24. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоєпія, графіка, орфографія. – К.: Вища школа, 1981. – 183 с.
25. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2007. – 823с.
26. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: підручник. - 2-ге вид., допов. – К.: Видавничий центр «Академія», 2010. - 350с.
27. Шульжук К.Ф. Складні багатокомпонентні речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 183 с.
28. Ющук І.П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – 250с.

МАТЕРІАЛИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 2 КУРСУ

1.2.Сучасна українська мова з практикумом

Поточний контроль

Тема: Граматика. Морфологія. Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник. Правопис іменних частин мови

Варіант 1

1.Випишіть слова, вказавши на приналежність до іменних частин мови: а) іменники; б) прикметники; в) числівники; г) займенники. Обґрунтуйте свій вибір.

Здалеку гора Княжа — як бурий ведмідь превеликий, що розлігся на березі ріки. Пливучи в човні по ріці, поволеньки наближаєшся до цього сонного горбатого ведмедя, котрий передні волохаті лапи витягнув низькими кручами ген-ген уперед, поклавши на них довгу морду. І коли придивитись із човна пильніше, можна вгледіти опукле нашорошене вухо, яке і вві сні не опускається, прислухається до безмежжя простору, можна розрізнити й приплющене ведмеже око, над яким куці вії здригаються так, як на вітрі здригаються дерева. (*Є. Гуцало*)

2. Виконайте морфологічний аналіз виділених іменників.

Рідна *домівка*... У цих словах всі людські сподівання. Про власну хату співано в багатьох піснях. Тільки в рідних стінах *людина* відчуває себе господарем.

З журналу

3.Виконайте морфологічний аналіз виділених прикметників.

Козацтво – *дивовижне* явище у всій *світовій* історії. За лічені хвилини вміли козаки зробити неприступну фортецю зі свого табору. Вони міцно зв'язували вози між собою.

За Д.Яворницьким

4.Виконайте морфологічний аналіз виділених займенників.

Зійди у травні на Тарасову гору, і *тебе* зачарують співом солов'ї. *Вони* тут особливі. Це єдине місце в Україні, де живе дванадцять видів солов'їв.

За О.Гончарем

5.Виконайте морфологічний аналіз виділеного числівника.

Навпроти Удіївки яр перегороджений *трьома* греблями, й тепер там три ставки: два невеликі і один величезний – на півкілометра. (*Ю.Мушкетик*)

6.Запишіть текст, розкриваючи дужки, обираючи правильний варіант. Відповідь обґрунтуйте.

Одного раз(у, а) Уралов був далеко від полігон(у, а), їхав відкритим сліпуч(им, ім) степом, серед блиск(у,а) стерень, серед стрекот(у,а) комбайнів, що корабельно рухалися від неба і до неба, і хоч їхав по землі, а ніби з повітря бачив золоті розсипища зерна, що цілими ворохами, цілими горами червоніло на залитих сонцем токах. Дорога його лежала повз елеватор, повз цю височ(ен,енн)у споруду з бетон(а,у), що була без вікон і ніби й без дверей. Неподалік від елеватора трапився колодязь(-,')артезіан, вода сама текла з нього, і Уралов зупинив машину, щоб напиться.

Так і сталася його зустріч з Галею. Повновида смаглявка, високочола, вийшла вона з відром із недалекого подвір'я, обкладеного жовтим ніздрюватим

камен(ем, єм), ішла брати воду і, наближаючись до колодяз(я, ю), уже посміхалася до Уралова по-доброму, - ніби вже раніше знала його. В неї були брови чорні, як у тих піснях, що не раз він чув у цих краях, в неї були ясні очі, такі принадно(-,') живі, яких, мабуть, і в піснях не було. (О. Гончар)

Варіант 2

1. Випишіть слова, вказавши на приналежність до іменних частин мови: а) іменники; б) прикметники; в) числівники; г) займенники. Обґрунтуйте свій вибір.

Христина лише недавно відійшла від тих років, коли в найсолодших мріях їй все хотілося кудись летіти. Ото, бувало, тільки сплющить очі, а руки її враз легшають, стають крильми, і вона в радісному переляці підіймається над хатами, летить понад левадами, проноситься над ріками, лісами. Все-все вона бачить, що робиться внизу: он діти, прикладаючи руки до очей, проводжають її захопленими поглядами, мати жене з череди корівку і свариться на доньку притикою; он рибалки витягають ятір із срібною рибою, а за рікою колосся достигає-хилиться на лану, а над ним підіймається сонце, і воно теж, здається, зіткане з колосся. (М. Стельмах)

2. Виконайте морфологічний аналіз виділених іменників.

Визначаючи свої духовні *витоки*, ми раз по раз натрапляємо на нерозгадані „пороги”: нитка, що єднала часи, урвалась, внаслідок *лихоліть* погубилися Велесові книги, забулися значення не лише окремих слів, а й пам'яток. (П. Мовчан)

3. Виконайте морфологічний аналіз виділених прикметників.

Йдемо полями. Попереду плечиста *батькова* постать у льняній сорочці. Ніч розпустила чорні коси, як молода

перед шлюбом. Батькова постать зникає мені з очей, розпливається у сутінках, тільки глухо стугонить хода по *вечірніх* росах. (За *Іваном Керницьким*)

4. Виконайте морфологічний аналіз виділених займенників.

1. Ще в іншій діжці — засолена риба: коропці, краснопірки та карасі, її можна їсти сирого, так, як споживають оселедці, а можна добре вимочити й смажити, — тоді вона майже схожа на свіжу. (За *Євгеном Гуцалом*) 2. Я лежу під легкою пухнастою ковдрою, розкошую в теплі, а потім рішуче сідаю на ліжку й стрибаю на підлогу. (За *Анатолієм Костецьким*)

5. Виконайте морфологічний аналіз виділеного числівника.

Після *першого* огірка щодня бігаєш на грядку, нишпориш, вишукуєш, а вони немов із землі лізуть, і чим далі — тим більше, товстішають, уже й жовтизною котрийсь береться. (За *Євгеном Гуцалом*)

6. Запишіть текст, розкриваючи дужки, обираючи правильний варіант. Відповідь обґрунтуйте.

Вже зібрано мак. Зв'язаний пучками, він висить у сінях. Біля мак(а,у) великими жовтими зернами усміхаються качани кукурудзи. Соняшники вже зрізані, і насіння лежить у мішку біля печі. Вогняно(-,')веселі язики перцю червоніють і червоніють, наче ніяк не можуть перебороти пекельного сором(а,у). Вінки цибулі і часник(а,у) прогинають другу жердину. Із-поміж усіх запахів яскраво пробивається дух кроп(а,у), якого насушили і зсипали в торбинку, щоб зимою мати зелену страву, яка нагадувала б про літо.

Смугасті та воскові дива — гарбузи — лежать уже в купі під груш(ою,єю), або під хатою, або ж поснули по всьому городу, хто де притуливши свою голу голову.

Тепер їх находиш скрізь — і в бур'янах за хатою, і в кущах бузк(а,у), і в рові, і навіть на сливу заліз один, вмостився між гіллям та й задрімав до самісінької осені.
(За Євгеном Гуцалом)

**Тема: Дієслово. Граматичні категорії дієслова.
Правопис дієслів. Дієприкметник. Безособові форми
на -но, -то. Дієприслівник**

Варіант 1

1. Випишіть із тексту дієслова, дієприкметники та дієприслівники, вставляючи пропущені літери. Поясніть правопис цих частин мови.

У повітрі сто...ть сухуватий пил, а тепла земля пахн... втомою. Материне лице запорош...лося сірою землею, руки також запорош...ні, тільки карі її очі блищ...ть свіжо й чисто. Іноді вирівню...ться і, сперш...сь на заступ, відпочива.... І чу..., мабуть, як уже мрі... про спочинок город, як тоскно скрику...ть у вишині запізнілі перелітні птахи.

(За Євгеном Гуцалом)

2. Виконайте морфологічний аналіз виділених дієслів.

Спасівка *не відрізнялася* своєю долею від інших осель: такі самі хати з дерева та глини, вкриті соломою або очеретом.

Хати *стояли* рядком віконцями на південь, оточені городами та садками. (За Андрієм Чайковським)

3. Виконайте морфологічний аналіз виділених дієприкметників.

Непорушно стоять дерева, *загорнені* в сутінь, рясно *вкриті* краплистою росою (М. Коцюбинський).

4. Виконайте морфологічний аналіз виділених дієприслівників.

1.Роса відсвічувала усюди рівномірно, ледь-ледь *дихаючи* сивуватим туманом. (За Дмитром Кешелею) 2. І вона то відчуває стільки сили в собі, то раптом проймають сумніви, навіть розпач, наче ті хмарки, що закривають, пропливаючи, молодий місяць, *побачивши* вперше якого, треба щось загадати, обов'язково загадати! (За Оксаною Іваненко)

5. Перекладіть українською мовою. Уведіть слова у речення.

Планирующий, нападающий, знающий, лишаящий,
работающий, отстающий, волнующий,
путешествующий, думающий.

Варіант 2

1.Випишіть із тексту дієслова, дієприкметники та дієприслівники, вставляючи пропущені літери. Поясніть правопис цих частин мови.

Усе ближче порт. Десь там жд...ть моряків на причалі дружини, діти, матері. Курсантів наречені жд...ть. З букетами квітів стоятим...ть годинами, виглядаюч..., коли вже він з'яв...ться із-за обрію, цей їхній білосніжний красень барк! Найкраще прийт... при повному сонці, в сліп...чий день, коли напнут... вітрила аж сяють, — щоб було людям на що подив...тись, щоб фотографі та кінохроніка мал... роботу. Проте після шторму, видно, не могл... дати вузлів, скільки сподівал...сь, і прийшл... цього разу пізньої ночі, коли на просвітлілому небі вже й вранішня зоря зайнял...сь.

(Олесь Гончар)

2. Виконайте морфологічний аналіз виділених дієслів.

Зорі *яскравішають*, простір моря *сповнився* темрявою, і хоч, крім темряви, нема там нічого, дівчина мовби жде чогось, здається їй, що звідти, де вчора

світилась місячна доріжка, щось може цієї ночі з'явиться. (*Олесь Гончар*)

3. Виконайте морфологічний аналіз виділених дієприкметників.

В зів'ялих листочках хто може вгадати красу всю зеленого гаю (*І. Франко*). Коли весною зацвіте трава в палаючих серпанках, в степ на курган крутий іде старенька зморена журавка (*Д. Луценко*).

4. Виконайте морфологічний аналіз виділених дієприслівників.

1. Тих метеликів ловлячи, вовтузяться вони — чотири маленькі брати, як маленькі мурини. (*За Іваном Багряним*) 2. Цей ведмідь спить на березі ріки не тільки взимку, а й улітку, коли, здається, гріх не проснутись і не поласувати дорослими ягодами та медом диких бджіл, вгамувавши спрагу блакитною річковою водою, в якій хлюпочеться довга шерсть на передніх лапах. (*За Євгеном Гуцалом*)

5. Перекладіть українською мовою. Уведіть слова у речення.

Борющийся, говорящий, моющий, поражающий, желающий, начинающий, темнеющий, называющий.

Тема: Прислівник та слова категорії стану як самостійні частини мови. Правопис прислівників. Характеристика службових частин мови та їх правопис. Вигук

Варіант 1

1. Випишіть із тексту прислівники та вкажіть на їх розряди.

1. А я ловлю примхливе сонце у кожному дотику твоїм. А ти ... у переливах сонця – ти так ромашково стоїш! (*М. Дітчук*). 2. Жорноока Господиня печаль Тонкостебло

з-під зір кровоточить. І слізьми планетарних ячань
Прочиняється голос пророчий (*О.Софієнко*). 3. Осіннє
небо журавлино за обрій смуток свій несе. Тобі я дякую,
дружино, за все, як мовиться, за все! (*А.Бортняк*). 4. Не
питає, досить чи не досить Змерзлу душу в споминах
топить. І у ринвах солодко гундосить, І під серцем
злив'яно щемить (*Л.Косановська*).

2. Перепишіть текст, вставляючи пропущені службові
частини мови. Обґрунтуйте свій вибір.

Ми повинні цінувати нашу мову — нетлінний скарб
українського народу, ... його наші предки зберегли,
незважаючи ... всілякі заборони ... утиски, передавши
нам ... спадщину (*За Б. Антоненком-Давидовичем*).

3. Виконайте морфологічний аналіз виділеного
прислівника.

Є прадавні скарби, що *намертво* лежать у землі, і є
живі скарби, що йдуть по землі від покоління до
покоління, огортаючи глибинним чаром людську душу.
(*За М. Стельмахом*).

4. Виконайте морфологічний аналіз виділеного
прийменника.

Виринають *із* сивини століть і проходять гордою
ходою перед нашими воїнами славні прадіди Байда-
Вишневецький, Дорошенко, Нечай, Богун, Богдан і
славний Морозенко, козаки Швачка і Голота — всі вони
кличуть до бою за Батьківщину.

(*За О. Довженком*).

5. Виконайте морфологічний аналіз виділеного
сполучника.

Тихо кружляє в повітрі, падає листя, і стелеться по
землі жовтий струмок (*За І. Цюпою*).

6. Виконайте морфологічний аналіз виділеної частки.

Килина завжди стежила, щоб їли спокійно, не
поспішали, щоб під ложку підставляли кусень хліба,

щоб із миски *не* вигрібали гущу, не виловлювали м'яса, щоб за столом не теревенили, не крутились, не штовхалися, а їли вдумливо, розумно й гідно.

(За Євгеном Гуцалом)

7.Перепишіть речення, підкресліть у них вигуки. Поставте пропущені розділові знаки.

1.Ех Ех Ех Ррраз Ррраз Закаблуками Закаблуками По злиднях по гіркій по циганській долі закаблуками! *(Остан Вишня)*. 2. О мій день золоторунний! Місто це а чи село? *(В. Сосюра)* 3. О глядіть знову іскорка блисне ти занадто палка моя пісне. *(Леся Українка)* 4. Ой пташечко голубонько Соломія сплеснула руками... *(О. Довженко)*

Варіант 2

1.Випишіть із тексту прислівники та вкажіть на їх розряди.

1. Та щоразу сонце знову усміхається тобі білозубо і заманливо, а ти ловиш його лагідні промені неголеною щокою і любиш увесь світ, бо відчуваєшся непереможним *(В.Терлецький)*. 2. Київ. Груднева паморозь Квітом сніжинок сіяла. І ейфорійно марилося Жити в лісах Голосієва *(І.Яворський)*. 3. День присвячений тобі, наче свіжий струмінь вальсу. Із орбіти звичних бід Так заввиграшки зірвався *(В.Климентовська)*. 4. А на морським коні горить стогрив і розганяє пратуман лиману розвернутий кавун сонцевулкану і зоронавстіж линуть береги *(В.Рябий)*.5. Звір був дебелий, статечний, такий вівчарці шию вмить перекусить. Очі світилися недобре, по-чаклунському; шерсть на грудях виявилася підпаленою, у всьому іншому звір був без вад *(В.Пузій)*.

2. Перепишіть текст, вставляючи пропущені службові частини мови. Обґрунтуйте свій вибір.

Людина створила культуру, ... культура — людину.
Людина реалізується ... культурі думки, культурі праці
... культурі мови. *(За Віталієм Русанівським)*

3. Виконайте морфологічний аналіз виділеного прислівника.

Здорова блискуча зоря підбилася *вгору*. *(За Іваном Нечуєм-Левицьким)*

4. Виконайте морфологічний аналіз виділеного прийменника.

Весна гомоніла навколо них, вода гоготіла, гурчала струмками по ярках і пагорках, неспокійно ворушилися ріки, немов ремствували береги, і, набираючи сили, раптом долали їх, свої кордони, і розливалися *на* всю міць, на всю широчінь, ген-ген заливаючи луки. *(За Оксаною Іваненко)*

5. Виконайте морфологічний аналіз виділеного сполучника.

Дід говорить, *що* так співають лебедіні крила.
(Михайло Стельмах)

6. Виконайте морфологічний аналіз виділеної частки.

І ось над липою звилася несподівано галка. *(А. Шиян)*

7. Перепишіть речення, підкресліть у них вигуки. Поставте пропущені розділові знаки.

1. Ой як же ви мене налякали! *(О. Маковей)* 2. Ай Як тут гарно! *(М. Коцюбинський)* 3. О які були великі зорі як синіло й склилось навкруги. *(М. Рильський)* 4. Ох якби тільки можна то я б сама те горе одвернула! *(Леся Українка)*.

Підсумковий контроль

Тест

**з дисципліни «Сучасна українська мова з
практикумом»**

(змістовий модуль: Морфологія)

Час виконання – 80 хвилин.

Мета контролю: виявлення й оцінювання рівня знань студентів.

Структура тесту

- 1.Тест складається з 50 завдань.
- 2.Завдання 1-50 на вибір однієї правильної відповіді.
- 3.Завдання розташовуються в логічній та змістовій послідовності.

Інструкція щодо роботи з тестом

1. Правила виконання зазначені перед тестовими завданнями кожної нової форми.
2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. У разі необхідності використовуйте чернетку.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

Інструкція щодо заповнення бланку відповіді

1. До бланку відповіді записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені в бланку відповіді вважатимуться помилкою.

4. Якщо Ви позначили в бланку відповідь неправильно, можете виправити її замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

А	Б	В	Г
			

5. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених в бланку.

Для проведення підсумкового контролю ми пропонуємо студентам виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1

1. Граматика як наука про граматичну будову мови складається з двох розділів:

- а) фонетики і орфоепії;
- б) морфології і синтаксису;
- в) графіки і морфології;
- г) орфографії і синтаксису.

2. Морфологія – це:

а) розділ граматики, який вивчає будову словосполучень і речень, процеси породження мовлення: зв'язки слів, словоформ у словосполученні й у реченні та зв'язки і порядок частин тексту;

б) розділ мовознавчої науки, яка вивчає словниковий склад мови;

в) розділ граматики, в якому вивчаються явища, що характеризують граматичну природу слова як граматичної одиниці мови;

г) розділ мовознавства, в якому вивчаються лексично неподільні поєднання слів.

3. У сучасній українській мові до класів повнозначних слів належать такі частини мови:

а) іменник, прикметник, числівник, сполучник, займенник, дієслово, прислівник;

б) іменник, прикметник, числівник, частка, займенник, дієслово, прислівник;

в) іменник, прикметник, числівник, прийменник, займенник, дієслово, прислівник;

г) іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, прислівник.

4. До неповнозначних частин мови належать:

а) прислівник, частка, сполучник;

б) прийменник, сполучник, частка;

в) займенник, сполучник, частка;

г) сполучник, частка, прикметник.

5. Іменник – це:

а) частина мови, що об'єднує слова з предметним значенням, вираженим у граматичних категоріях відмінка і числа та у формах певного граматичного роду;

б) частина мови, що виражає постійну ознаку предмета, граматично виявлену в категоріях роду, числа і відмінка;

в) частина мови, що означає абстрактно-математичне число або певну кількість однорідних предметів чи порядок предметів при лічбі;

г) частина мови, яка узагальнено вказує на предмети, ознаки або кількість, не називаючи їх.

6. У якому рядку всі іменники належать до абстрактних назв:

а) мужність, любов, захоплення, будинок, здивування;

б) доброта, рік, клімат, вічність, день, школа, гудзик;

в) дбайливість, синява, навчання, прискорення, патріотизм;

г) хвороба, діалектика, сюжет, швидкість, зошит, книга.

7. В якому рядку всі загальні назви походять від власних:

а) ловелас, кольт, монолог, дизель, галіфе;

б) синус, комп'ютер, фріц, файл, кулон;

в) браунінг, бріолін, клапан, раунд, маршал;

г) ампер, вінчестер, бостон, маузер, ом.

8. Укажіть рядок, в якому всі іменники належать до чоловічого роду:

а) степ, кір, Сибір, біль, кабан;

б) кінь, рантьє, соло, путь, ніч;

в) ступінь, гай, алібі, Павло, рагу;

г) лев, заєць, батько, резюме, шасі.

9. У якому рядку всі іменники належать до другої відміни:

а) лікар, Микола, лівша, комар, пластир;

б) дуб, батько, пісняр, повістяр, тесляр;

в) гусяр, інженер, робота, мати, сіль;

г) казкар, теля, цегляр, ім'я, ліхтар.

10. Які іменники у родовому відмінку другої відміни мають закінчення –у (-ю):

а) успіх, університет, азот, дощ, сніг;

б) майдан, атом, радіус, гнів, вальс;

- в) аврал, паркан, префікс, метр, гектар;
- г) хліб, спосіб, квадрат, ромб, сироп.

11. Яка частина мови називається прикметником:

а) частина мови, яка позначає кількість предметів (точно фіксовану або неозначену) і виражає категоріальне лексичне значення у морфологічній категорії відмінка при обмеженому функціонуванні категорій роду і числа;

б) частина мови, що виражає статичну ознаку за допомогою синтаксично залежних граматичних категорій роду, числа й відмінка;

в) частина мови, що має категоріальне значення процесуальної ознаки і виражає його у граматичних категоріях виду, стану, способу, особи, а також числа і роду;

г) це повнозначна частина мови, яка об'єднує у своєму складі клас слів із загальним категоріальним значенням непроцесуальної ознаки дії або стану, іншої непроцесуальної ознаки або предмета.

12. Які прикметники називаються якісними:

а) прикметники, що вказують на змінну ознаку, яка сприймається безпосередньо і яка при порівнянні з ознакою іншого предмета може виявлятися в більшій чи меншій мірі;

б) прикметники, які виражають ознаки через відношення одного предмета до другого і не містять у собі якісної характеристики предмета;

в) прикметники, які означають приналежність предмета в її різноманітних відтінках;

г) прикметники, що поєднують присвійне і відносне значення.

13. У якому рядку усі прикметники відносні:

а) бадьора пісня, хоробрий воїн, далека путь, молочна каша, приємний вигляд;

б) нічний сон, вступний екзамен, батькова хата, лисяча голова, північний край;

в) глиняний посуд, виховна година, кам'яна статуя, звітна доповідь, солом'яна стріха;

г) ситцева сорочка, паперові квіти, материна хустка, кролячий пух, сердитий дід.

14. У якому рядку неправильно утворено просту форму вищого ступеня порівняння прикметника:

а) дешевший, сильніший, молодший, розумніший, ретельніший;

б) тихіший, грубіший, рідший, глибший, коротший;

в) тонший, швидший, ширший, вуций, легший;

г) вищий, рухливіший, активніший, стрункіший, дорожчий.

15. У якому рядку всі прикметники належать до твердої групи відмінювання:

а) зовнішній, навколишній, домашній, хатній, всесвітній;

б) давній, будній, ранній, пізній, зимній,

в) літній, вечірній, учорашній, теперішній, обідній;

г) модний, гарячий, тугий, книжний, куций.

16. У якому рядку усі прикметникові форми повні:

а) добрий, зелен, міцний, західний, поперечний;

б) німий, кремовий, вишневий, чорний, тихий;

в) гусячий, качиний, ясен, потрібен, певен;

г) дерев'яний, дрібен, ладен, телячий, старий.

17. У якому рядку всі числівники кількісні:

а) дванадцять стільців, два роки, багато книжок, одна третя року, півтори доби;

б) півтора кілограма, троє учнів, один студент, десятий клас, четвертий будинок;

в) дві п'ятих сировини, четверо коней, багато зерна, перший поверх, шостий місяць;

г) два брати, шість книг, три четвертих кілометра, восьмий учень, п'ятий стіл.

18. У якому рядку всі числівники за структурою складні:

а) двадцять шість, триста сімдесят чотири, дві тисячі п'ятсот сорок три, мільйон триста вісімдесят сім тисяч сто дев'яносто шість, сто;

б) одинадцять, дев'ятнадцять, двадцять, тридцять, п'ятдесят;

в) тисяча, сорок сім, двадцять п'ять, декілька, дев'яносто;

г) п'ятдесят двоє курчат, півтора, сорок, мільярд, двоє.

19. У якому рядку неправильно вжито відмінкову форму іменника при сполучуваності з числівником:

а) п'яти зошитів, сто сорок один день, десять хлопців, два брати, одна книга;

б) троє малят, четверо качат, півтора аркуша, чотири дев'ятих урожаю, чотирма засобами;

в) три кілометра, багато піску, семеро одеситів, чимало засідань, одна хвилина;

г) дві з чвертю години, троє телят, одна п'ята кілограма, обидва студенти, тридцять два метри.

20. Укажіть замість яких частин мови вживаються займенники:

а) замість прислівників і дієслів;

б) замість іменників, прикметників та числівників;

в) замість іменників, прикметників та дієслів;

г) замість іменників і прикметників.

21. У якому рядку всі займенники є означальними:

- а) ми, його, мене, наш, скільки;
- б) сам, весь, усякий, кожний, інший;
- в) ніхто, ніщо, ніякий, цей, дехто;
- г) той, себе, вони, мій, самий.

22. У якому рядку відмінкові форми займенників утворилися суплетивно:

- а) нас, ними, чиєї, всіх, скількох;
- б) мною, нами, вас, всім, моєї;
- в) мене, тебе, його, її, їх;
- г) кого, моїх, чийм, скільком, всіма.

23. У якому рядку всі займенники пишуться через дефіс:

- а) будь/хто, хтозна/який, казна/хто, хто/небудь, будь/який;
- б) ні/хто, де/хто, будь/що, казна/який, аби/чий;
- в) ні/котрий, який/сь, казна/чий, чий/небудь, де/який;
- г) ні/який, аби/який, казна/що, котрий/сь, аби/що.

24. Інфінітиву властиві такі категорії:

- а) вид, перехідність/неперехідність і час;
- б) вид і перехідність/неперехідність;
- в) вид і стан;
- г) вид, перехідність/неперехідність, категорія стану.

25. У якому рядку всі дієслова є перехідними:

- а) прочитати книгу, не чув пісні, не бачив брата, бажати щастя, зичити здоров'я;
- б) не виконав роботи, розв'язати проблему, зрубати дерево, зустрічались на роботі, завжди віталися;
- в) читає газету, написати оповідання, виорати поле, батьки турбувались, мати хвилювалася;
- г) вивчити вірш, обмірковувати питання, посадила явори, замилювалася красою, грає на скрипці.

26. У якому рядку всі дієслова одновидові:

- а) казати, робити, хотіти, затримати, знайти;

- б) лити, бити, гуляти, грати, сікти;
- в) гордувати, гидувати, гребувати, вимагати, чекати;
- г) посіяти, іти, летіти, гукати, сидіти.

27. Що виражає категорія особи:

- а) виражає відношення дії до дійової особи з погляду того, хто говорить;
- б) відношення дії до моменту мовлення;
- в) відношення дії до дійсності, встановлюване тим, хто говорить;
- г) відношення дії до суб'єкта і об'єкта.

28. За чим змінюються дієслова умовного способу:

- а) за особами і числами;
- б) за часами і родами;
- в) за числами і родами;
- г) за особами, числами і родами.

29. У якому рядку всі дієслова минулого часу доконаного виду:

- а) змерз, збудував, ходив, затагнув, доніс;
- б) малював, смолили, наколотив, розкидав, пінили;
- в) зашумів, несла, підклеїв, говорив, оновив;
- г) скинув, привезла, полетіли, роздер, засвітило.

30. У якому рядку всі слова належать до першої дієвідміни:

- а) живеш, миєш, маєш, мажеш, співаєш;
- б) жалієш, печеш, вчиш, ходиш, перемагаєш;
- в) пореш, везеш, мостиш, гориш, старієш;
- г) сохнеш, думаєш, гуркотиш, мовчиш, ревеш.

31. У якому рядку допущено помилку в правописі особових закінчень дієслів:

- а) пишуть, маєш, сієш, стоїте, радить;
- б) косе, печу, кричить, ловлю, дружиш;
- в) біжу, читаю, колишу, верчу, жмуть;
- г) ходиш, хочиш, гуляєш, в'янеш, колеш.

32. Які категорії властиві дієприкметнику:

- а) способу, виду і стану;
- б) особи, часу і виду;
- в) способу і стану;
- г) часу, виду, стану, роду, числа і відмінка.

33. У якому рядку всі дієприкметники є пасивними:

- а) бажаний, вибраний, забутий, підтягнутий, озброєний;
- б) написаний, засохлий, потухлий, розвіданий, опрацьований;
- в) осілий, стиглий, загорілий, змарнілий, посинілий;
- г) озброєний, почорнілий, застосований, відшкодований, прілий.

34. У якому рядку всі дієприслівники доконаного виду:

- а) плаваючи, читаючи, гудучи, несучи, ваблячи;
- б) стоячи, лежачи, витерпівши, відпочивши, ходячи;
- в) принісши, вибігши, виоравши, видобувши, зробивши;
- г) стежачи, піднявши, взувши, бачачи, приклавши.

35. На які розряди поділяються прислівники за лексичним значенням:

- а) означальні і обставинні;
- б) якісно-означальні і способу дії;
- в) способу дії та кількісно-означальні;
- г) обставинні та кількісно-означальні.

36. У якому рядку всі прислівники є якісно-означальними:

- а) жартома, похапцем, вночі, зліва, дуже;
- б) голосно, дбайливо, ніжно, вірно, тихо;
- в) правильно, напоказ, вгору, взимку, тепер;
- г) бездоганно, рішуче, щодня, тут, там.

37. У якому рядку всі прислівники є обставинними:

- а) поблизу, вгорі, внизу, весело, жартома;
- б) дотепер, довіку, зроду, широко, яскраво;
- в) нині, напередодні, споконвіку, по-вовчи, по-нашому;
- г) згарячу, спересердя, навесні, додому, вранці.

38. У якому рядку неправильно утворено форму вищого ступеня порівняння прислівника:

- а) дешевше, глибше, ширше, тонше, довше;
- б) легше, швидше, темніше, сильніше, гостріше;
- в) мудріше, більш тепліше, гірше, важче, краще;
- г) дорожче, нижче, вище, даліше, більш схвильовано.

39. У якому рядку всі прислівники пишуться через дефіс:

- а) рано/вранці, тишком/нишком, сяк/так, мало/помалу, давним/давно;
- б) ледве/ледве, зроду/віку, сухо/насухо, рік/у/рік, день/у/день;
- в) часто/густо, віч/на/віч, сам/на/сам, рука/в/руку, слово/в/слово;
- г) любо/дорого, повік/віки, день/за/днем, крок/за/кроком, раз/від/разу.

40. У якому рядку всі слова належать до станівника:

- а) спішно, важливо, вітряно, прикро, безлюдно;
- б) жалко, небезпечно, тошно, день, бачити;
- в) видно, чутно, жаль, море, вона;
- г) охота, страх, шкода, місяць, спекти.

41. У якому рядку всі слова належать до службових частин мови:

- а) під, в, дотла, без, голосно;
- б) внаслідок, і, але, ау, ох;

в) хай, би, або, тому що, щоб;

г) біля, жужмом, не, агов, ай.

42. У якому рядку всі прийменники належать до первинних:

а) з, із, за, поруч, близько;

б) без, од, від, під, по;

в) при, про, для, навкруг, відповідно до;

г) до, між, на, подібно до, коло.

43. У якому рядку всі прийменники пишуться разом:

а) за/ради, за/для, з/за, з/над, з/під;

б) по/над, о/крім, по/за, з/посеред, з/попід;

в) в/наслідок, в/подовж, за/мість, на/вколо, по/між;

г) по/серед, по/перед, з/поміж, з/понад, у/напрямку.

44. У якому рядку всі сполучники складні:

а) якби, зате, проте, або, щоб;

б) а, ні, якщо, але, бо;

в) ніби, нібито, через те що, для того щоб, то;

г) неначебто, в міру того як, чи, і, та.

45. У якому рядку всі сполучники сурядні:

а) та, тільки, тому що, немов, або;

б) то, що, а ще й, як, мов;

в) і, а, але, зате, проте;

г) однак, щоб, наче, ніби, чи.

46. У якому рядку всі сполучники підрядні:

а) щойно, ледве, в міру того як, після того як, для того щоб;

б) у зв'язку з тим що, з тим щоб, але, то, так що;

в) хоча, дарма що, та, і, якщо;

г) коли б, як, чи, або, нібито.

47. У якому рядку всі слова — частки:

а) хай, так, у напрямку до, незалежно від, гав-гав;

б) це, ось, не, ні, би;

в) чи, хіба, невже, по, в;

г) саме, хоч би, ках-ках, що, немов.

48. У якому рядку всі слова з часткою не пишуться окремо:

а) не/года, не/жить, не/мовля, не/бачити, не/так;

б) не/вдалий, не/веселий, не/вже, не/поспішаючи, не/далеко;

в) не/можна, не/дуже, не/ти, не/інші, не/зробив;

г) не/правда, не/волити, не/долік, не/дотепа, не/балакучий.

49. У якому рядку всі слова вигуки:

а) ану, цить, але, проте, му-му;

б) брись, фе, що, щоб, ку-ку;

в) бр, ох, з-над, з-під, ха-ха;

г) о, тю, тс, геть, ах.

50. У якому рядку всі вигуки є вторинними:

а) цить, а, о, ей, ой;

б) нене, тю, фе, пхе, жах;

в) страх, ану, люлі, ох, ого;

г) біда, рятуйте, годі, лишенько, матінко.

Варіант 2

1. Граматика - це:

а) розділ мовознавчої науки, що вивчає структуру слів і способи їх творення;

б) розділ мовознавства, що вивчає лексику (словниковий склад мови);

в) розділ мовознавства, що вивчає звукову систему мови в зв'язку з її смисловою роллю та різноманітні звукові зміни, що виступають у мовленні при сполученні звукових елементів між собою;

г) розділ мовознавства, що вивчає закономірності семантики, будови, творення, функціонування словоформ, лексем (слів), словосполучень, речень.

2. Граматичне значення – це:

а) єдність двох або більше однорідних формально виражених граматичних явищ, протиставлених одне одному за значенням і засобами вираження;

б) опозиційні компоненти граматичної категорії;

в) спільна семантика кількох граматичних одиниць одного класу, яка має в мові регулярне (постійне, стандартне) вираження;

г) семантика, яка виражає невпевненість мовця в реальності повідомлення, лише її можливість, припущення.

3. Граматична форма - це:

а) мовне вираження граматичного значення;

б) відношення предметності до граматичного поняття живого і неживого;

в) свідоме контекстуальне зближення слів за ознакою звукової подібності;

г) лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення або речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мовленні за традицією, автоматично.

4. За функціями В. Виноградов усі слова поділяв на чотири групи:

а) ім'я, дієслово, вигук, сполучник;

б) частини мови, модальні слова, частки мови, вигуки;

в) іменник, прикметник, дієслово, прислівник;

г) іменник, дієслово, прислівник, вигук.

5. Вкажіть, у якому рядку всі слова є іменниками:

- а) береза, дія, мадам, рухатися, увечері;
- б) депутат, край, район, путь, Беатріче;
- в) царівна, одяг, осінь, Сибір, восковий;
- г) Сад, роман, читання, малювати, смачно.

6. У якому рядку всі іменники належать до назв неістот:

- а) череда, бандурист, інститут, годинник, корабели;
- б) поросля, верба, покійник, батько, мати;
- в) вулиця, Миколаїв, буря, університет, книга;
- г) вітер, матч, народ, дітвора, заєць.

7. У якому рядку подано іменники тільки жіночого роду:

- а) весна, диво, верф, поні, рантьє;
- б) красуня, медаль, суміш, міс, авеню;
- в) саямі, цеце, торнадо, фламінго, друг;
- г) сівба, печиво, карамель, поміч, крило.

8. У якому рядку всі іменники в родовому відмінку мають закінчення –у (-ю):

- а) кілометр, рух, радіус, косинус, футбол;
- б) очерет, лев, заєць, хліб, гараж;
- в) синтез, імпульс, іменник, грам, гарбуз;
- г) вокзал, колектив, хор, журнал, театр.

9. У якому рядку всі іменники належать до I відміни:

- а) стеля, груша, каша, сіль, плем'я;
- б) подруга, перемога, рука, черемха, надія;
- в) яблуня, межа, трикутник, мати, лоша;
- г) малина, Микита, барвінок, тінь, орля.

10. У якому рядку всі іменники мають форму тільки множини:

- а) штани, Карпати, гордощі, радощі, канікули;
- б) Піреней, вершки, думки, селяни, дерева;
- в) Суми, пісні, будинки, шахи, оглядини;
- г) машини, стільці, двері, солов'ї, дивани.

11. У якому рядку всі слова є прикметниками:

- а) біленький, відважний, гіркий, фіолетовий, бордовий;
- б) лагідний, лимонний, пшеничний, записаний, воркуючи;
- в) палаючий, весняний, уночі, холодний, близький;
- г) переможений, заснувши, синій, вузький, вартий.

12. У якому рядку всі прикметники належать до якісних:

- а) стрункий, дерев'яний, залізний, літній, трикотажний;
- б) рожевий, солодкий, глибокий, довгий, щасливий;
- в) суворий, вечірній, цегляний, вишневий, пташиний;
- г) хірургічний, милий, глухий, олімпійський, український.

13. У якому рядку всі прикметники можуть мати ступені порівняння:

- а) голий, ясний, грандіозний, лисий, премудрий;
- б) лисячий, риб'ячий, столярний, мертвий, райський;
- в) світлий, теплий, високий, близький, авторитетний;
- г) золотий, гумовий, заячий, архіважливий, глухий.

14. У якому рядку всі прикметники належать до м'якої групи:

- а) літній, крайній, мужній, освітній, вечірній;
- б) веселий, дужий, зимовий, верхній, білолиций;
- в) злий, довгоший, безкрай, білолиций, людяний;
- г) кролячий, розподільний, дуплистий, важкий, лисячий.

15. У якому рядку допущено помилку в правописі присвійних прикметників:

- а) свекрушин, Галин, Марусин, бабин, тітчин;

- б) Маріїн, Софіїн, Ольжин, доччин, Мелашин;
- в) свашин, Онисьчин, Лесин, Парасчин, Колин;
- г) Валин, нянин, Тетянин, Толін, материн.

16. У якому рядку всі прикметникові форми повні:

- а) орлиний, величний, малуватий, дрібен, чалий;
- б) білий, жовтий, широкий, рясен, малуватий;
- в) позаторішній, вологий, брудний, зелені, пахучі;
- г) помпезний, грандіозний, гречаний, повен, польовий.

17. У якому рядку всі слова числівники:

- а) сім, двадцять п'ять, тридцять три, одна третя, шестеро;
- б) одна ціла і шість десятих, вісім, подвоїти, дев'ятеро, багато;
- в) шостий, двісті, мало, копа, п'ятірка;
- г) обидва, сорок, дев'яносто, трійка, мільйон.

18. У якому рядку всі числівники порядкові:

- а) тридцять шостий, чотири, сорок, п'ять, вісімнадцять;
- б) сьомий, дванадцятий, тридцять восьмий, другий, десятий;
- в) сто три, дев'ятнадцять, десятий, сто восьмий, тринадцятий;
- г) двадцять, тридцять дев'ятий, два, третій, п'ятий.

19. У якому рядку всі числівники за структурою прості:

- а) два, три, десять, сорок, сотий;
- б) вісімсот, сто чотирнадцять, дев'ястотий, вісімсот сорок чотири, п'ять;
- в) шістдесят, другий, один, одинадцять, тридцять вісім;
- г) тисяча, кількасот, обоє, сто сорок два, дві цілих три п'ятих.

20. Визначте відмінок числівників двом, трьом, чотирьом, п'ятьом:

- а) називний;
- б) родовий;
- в) давальний;
- г) орудний.

21. У якому рядку допущено помилки в правописі числівникових форм:

- а) дев'яноста, чотирьох, восьмисот, двохсот, п'ятьох;
- б) восьмистам, п'ятидесяти, на трьох, на одному, двома;
- в) тисячі, ста, сорока, третьому, півтора;
- г) багатьох, кількадесяти, кількомстам, сьомастами, п'ятьма.

22. У якому рядку всі слова займенники:

- а) він, вона, її, мідь, ніготь;
- б) ви, вони, тут, хто-небудь, уночі;
- в)десь, сам, який-небудь, там, вгорі;
- г) ніякий, нічий, нікотрий, абичий, моя.

23. З'ясуйте, у якому рядку всі займенники присвійні:

- а) твій, мій, свій, наш, ваш;
- б) їхній, його, жодний, казна-що, ніхто;
- в) ніщо, абищо, абихто, будь-що, цей;
- г) весь, всякий, кожний, отакий, їхня.

24. Який займенник при відмінюванні не має називного відмінка, а також роду і числа:

- а) хто;
- б) чий;
- в) моя;
- г) себе.

25. Який займенник вживається в увічливо-пошанній функції (дієслова з ним узгоджуються у множині):

- а) ви;
- б) що;
- в) я;
- г) цей.

26. У якому рядку всі дієслова належать до особових форм:

- а) викопати, зліпимо, розписуються, смеркало, вечоріти;
- б) фарбуй, ворогуй, вивчиш, їтиму, їси;
- в) планувати, світити, дам, танцюй, палало;
- г) бий, гуляймо, розповісте, спечу, гриміло.

27. Яких відмінкових форм вимагають перехідні дієслова:

- а) орудного та називного;
- б) знахідного та місцевого;
- в) знахідного (без прийменника) та родового (із значенням частини від цілого або при запереченні);
- г) давального (без прийменника) та називного.

28. Визначте, у якому рядку всі дієслова мають недоконаний вид:

- а) ходить, сміється, написати, привчити, грюкнути;
- б) обмірковуємо, приходив, працювала, вичитував, списувати;
- в) постукувати, телеграфувати, інформувати, спіймати, заплести;
- г) забудете, виховати, звільнити, ледарювати, списати.

29. У якому рядку дібрано дієслова лише майбутнього часу:

- а) буду вчитися, приходитиму, зроблю, вивчу, їтимемо;

б) буду чекати, малював, сподіватимусь, полетів, принесемо;

в) руйнувати, наздоганяє, налякав, буду співати, фарбує;

г) слухала, буду мріяти, знає, любила, буду гратися.

30. Як змінюються дієслова наказового способу:

а) за родами і часами;

б) за числами і особами;

в) за часами, числами та особами;

г) за родами та числами.

31. У якому рядку всі дієслова належать до другої дієвідміни:

а) жарять, вчу, мовчу, краєш, спати;

б) горю, в'яну, ламати, пекти, гойдаю;

в) стою, змагатися, цвісти, жарити, радіти;

г) мощу, наказала, вимкнула, поважає, лисіти.

32. Вкажіть, у якому рядку всі дієслова мають граматичне значення 1-ї особи:

а) припиню, поверну, принесла, шумиш, гріють;

б) плаваю, розмовляю, сиджу, визволимо, осягну;

в) віритиму, мрію, затихає, допомагає, виражає;

г) виокремлюють, хвилююся, господарюєш, виють, шию.

33. Визначте, у якому рядку всі слова – дієприкметники:

а) приречений, спечений, збережений, вражений, погоджений;

б) вимощений, загорнений, рожевий, розкішний, морський;

в) очищений, зачарований, охолоджений, вітряний, створити;

г) зловлений, нафарбований, позеленілий, холодний, читати.

34. У якому рядку всі дієприкметники мають доконаний вид:

а) лежачий, стоячий, миючий, читаючий, причесаний;

б) радіючий, виплетений, почорнілий, дрижачий, помираючий;

в) згірклий, куплений, згорілий, бажаний, писаний;

г) оголошений, запрошений, помолоділий, зачерствілий, розквітлий.

35. Вкажіть, у якому рядку всі слова - дієприслівники:

а) запаливши, наблизившись, слухаючи, читаючи, привізши;

б) крокуючий, пожовклий, граючись, писаний, заспівавши;

в) опинившись, ніяковіючи, лежачи, затихаючий, падаючий;

г) волаючий, забутий, розсипаючи, чаруючи, крокуючи.

36. Які граматичні ознаки властиві дієприслівнику:

а) незмінність, перехідність, стан, роль додатка;

б) незмінність, спосіб, час, вид, роль присудка;

в) незмінність, вид, може мати залежні слова, роль обставини;

г) незмінність, спосіб, час, роль означення.

37. Від яких прислівників можна утворити ступені порівняння:

а) обставинних часу;

б) якісно-означальних;

в) обставинних місця;

г) обставинних причини.

38. У якому рядку всі прислівники обставинні:

а) зліва, здалеку, наперед, здавна, сьогодні;

б) ненароком, мудро, лагідно, зопалу, щороку;
в) навмисне, по-вовчому, по-осінньому, щодня, широко;

г) високо, спросоння, зрідка, вправо, по-новому.

39. У якому рядку допущено помилку у правописі прислівників:

а) втрое, вголос, кудись, абияк, раз у раз;

б) віч на віч, за панібрата, передусім, змалечку, всупереч;

в) натщесерце, водночас, будь-коли, казна-звідки, тишком-нишком;

г) сила-силенна, надалі, надвечір, зозла, навперейми.

40. У якому рядку всі слова належать до станівника:

а) потрібно, ліньки, спішно, гляне, приготувати;

б) вітряно, гріх, корисно, захопивши, дивлюся;

в) тихо, прикро, можна, зачинений, спікши;

г) безлюдно, морозно, сумнівно, варто, лихо.

41. У якому рядку всі слова належать до прийменників:

а) для, від, з, на, про;

б) по, але, та, і, й;

в) що, між, біля, щоб, якщо;

г) за, через, ніби, коли, збоку.

42. У якому рядку всі прийменники належать до вторинних:

а) близько, без, від, навколо, до;

б) край, кінець, коло, кругом, перед;

в) поряд, після, довкіл, з, між;

г) про, крізь, під, через, осторонь.

43. У якому рядку всі прийменники пишуться через дефіс:

а) по/біля, поруч/з, на/перекір, у/результаті, у/випадку;

б) в/середині, в/слід, з/посеред, не/подалік, не/зважаючи на;

в) з/верху, в/глиб, з/між, з/перед, з/під;

г) з/за, з/межи, з/понад, з/позад, з/над.

44. У якому рядку всі сполучники прості:

а) зате, але, проте, через те що, щоб;

б) а, і, та, бо, чи;

в) в міру того як, бо, немов, ще й, затим що;

г) хоч, дарма що, наче, як, коли б.

45. У якому рядку всі сполучники підрядні:

а) що, щоб, немов, бо, якби;

б) і, а, через те що, тому що, неначе;

в) або, як, після того як, зате, з тим щоб;

г) однак, коли б, ще й, нібито, та.

46. У якому рядку всі сполучники сурядні:

а) через те що, мовби, аби, якщо, чи;

б) зате, дарма що, затим що, ніби, як тільки;

в) а, але, і, й, проте;

г) після того як, з тим щоб, та ще й, поки, доки.

47. У якому рядку всі слова – частки:

а) бо, коли, хоч, так, фу;

б) нехай, хай, ж, не, ні;

в) ох, коло, у, при, з;

г) давай, ого, по, але, поряд.

48. У якому рядку всі частки модальні:

а) якраз, точно, дійсно, не-, ні-;

б) невже, чи, хіба, що-, будь-;

в) наче, аж, аби-, най-, де-;

г) аякже, так, лиш, атож, ось.

49. У якому рядку всі слова належать до вигуків:

а) ей, соб, цабе, гайда, геть;

б) ой, і, що, щоб, страх;

- в) годі, ану, марш, по, на;
г) біда, слава, а, якщо, мовби.

50. У якому рядку всі вигуки належать до первинних:

- а) лишенько, матінко, ох, цить, еге;
б) фе, о, тю, пхе, люлі;
в) ах, гов, агей, годі, біда;
г) нене, страх, ов-ва, ех, жах.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 тестовий бал.

Критерії оцінювання

Тестовий бал	100-бальна шкала	Національна шкала оцінювання та ECTS
50-49	100-80	відмінно А
48-44	79-65	добре В
43-38	64-50	добре С
37-30	49-26	задовільно D
29-25	25-10	задовільно Е

24-18	9 -6	незадовільно FX
17-0	5-0	незадовільно F

Література

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 368с.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – 308 с.
3. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К.: Наукова думка, 1983. – 220 с.
4. Городенська К.Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. – К.: Наукова думка, 1991. – 192 с.
5. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВЦ «Академія», 2004. - 336с.
6. Горпинич В.О. Українська словотвірна дериватологія. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 190 с.
7. Грищенко А.П., Мацько Л.І., Плющ М.Я., Тоцька Н.І., Уздиган І.М. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – 3-тє вид., допов. – К.: Вища школа, 2002. – 439с.

8. Єрмоленко С.Я. Мова і українознавчий світогляд. – К.: НДІУ, 2007. – 444с.
9. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). – К.: Довіра, 1999. – 431с.
10. Єрмоленко С.Я. Синтаксис і стилістична семантика. – К.: Наукова думка, 1982. – 210с.
11. Жовтобрюх М.А. Основи і принципи української літературної вимови //Українська мова і література в школі. – 1976. – №6. – С. 63 - 75.
12. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1972. – 402 с.
13. Загнітко А.П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення. – Донецьк: Видавництво Донецького університету, 1994. – 204с.
14. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436 с.
15. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 168 с.
16. Іваницька Н.Л. Наукові основи вивчення синтаксису простого речення: посібник із спецкурсу (Тексти лекцій). – Вінниця: Видавництво Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, 2003. – 109 с.
17. Кадомцева Л.О. Українська мова: синтаксис простого речення. – К.: Вища школа, 1986. – 178 с.
18. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української мови: навчальний посібник для студентів

- філологічних факультетів. – Одеса: Чорномор'я, 1996. – 144 с.
19. Квашук А.Г. Уподібнення і розподібнення приголосних // Українська мова і література в школі. – 1968. – №9. – С. 18- 26.
20. Німчук В.В. Історія українського правопису: XVI-XX століття: хрестоматія. – К.: Наукова думка, 2004. - 250с.
21. Сучасна українська літературна мова: вступ, фонетика / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 436 с.
22. Сучасна українська літературна мова: підручник / Плющ М.Я., Бевзенко С.П., Грипас Н.Я. та ін.; За ред. М.Я. Плющ – 2-ге вид., перероб. і допов. - К.: Вища школа, 2000. - 429с.
23. Тоцька Н.І. Голосні фонери української літературної мови. – К.: Видавництво Київського університету, 1973. – 193 с.
24. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. – К.: Вища школа, 1981. – 183 с.
25. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2007. – 823с.
26. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: підручник. - 2-ге вид., допов. – К.: Видавничий центр «Академія», 2010. - 350с.
27. Шульжук К.Ф. Складні багатокомпонентні речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 183 с.

28. Ющук І.П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – 250с.

1.3. Сучасна російська мова з практикумом

Поточний контроль

Выполнение контрольных работ по курсу «Современный русский язык с практикумом» запланировано для студентов дневной и заочной формы обучения специальности «Начальное образование». Представленные варианты контрольных работ и методические рекомендации к ним призваны систематизировать знания, умения и навыки по определенным темам и выявить степень их усвоения студентами.

Методические рекомендации для написания контрольной работы по темам «Фонетика», «Орфография»

Особенность фонетического разбора заключается в анализе звукового и фонематического состава слова, делении слова на слоги и их описании, а также количественной и качественной характеристике звуков.

Гласные звуки характеризуются по: занимаемой в слове позиции (сильной или слабой), по ряду и подъёму (степени продвижения спинки языка по вертикали и горизонтали по отношению к верхнему нёбу), по участию губ в артикуляции (лабиализованный/нелабиализованный).

Согласные звуки характеризуются: по участию голоса и шума, месту и способу образования, твердости/мягкости.

В фонетическом разборе гласных и согласных звуков необходимо указывать, реализацией какой фонемы является звук.

Алгоритм записи фонетической транскрипции

Основные принципы построения транскрипции:

- каждый символ в транскрипции (буква) должен обозначать звук;
- наличие [] для обозначения транскрипции;
- обозначение мягкости ['], долготы [:] согласных;
- отсутствие заглавных букв, знаков препинания; наличие значков |, || для обозначения короткой и долгой паузы соответственно;
- обозначение фонетического слова [_].
- обозначение ударения [^];
- обозначение редуцированных гласных:
- первой степени [и³], [ы³], [Λ];
- второй степени [ь] [ь].

Образец транскрипции:

Не жалею, не зову, не плачу, все пройдет, как с белых яблонь дым. Увяданья золотом охваченный, я не буду больше молодым (С. Есенин).

[н'ь_жы³л' э́'у | н'ь_з Лвú |н'и³_пла́ч'у | фс'·о прЛйд'·о́т|
каг_з_б'э́лых j'·а́бл'н' дым || ув'и³'да·н'j'ь зóльтьм
Лхв́а́ч'ьн:ый | j'ь_н'и³_бúду бо́л'шъ мьлΛды́м||]

Фонетический разбор

Порядок разбора

1. Затранскрибировать слово с соблюдением правил русского литературного произношения, отдельно указать фонемный состав слова, указать количество фонем, звуков и букв.

2. Разделить слово на слоги.

3. Каждый слог охарактеризовать: а) ударный или безударный; б) открытый или закрытый; в) прикрытый или неприкрытый.

4. Охарактеризовать **каждый** звук в слове.

Образец разбора

*Мне кажется, ритмика виршей древних
В стихах Шевченко нашла приют,
Он сделал ее смелей, напевней,
Рифмы его, как птицы, поют (В. Лебедев-Кумач).*

1. Транскрипция слова *сделал* – [з’д’э л ь л], фонемный состав слова – /сд’эла́л/. В слове 6 фонем, которые реализуются 6 звуками, на письме передаются 6 буквами.

2. Деление слова на слоги – [з’д’э-л’ьл].

3. Характеристика слогов – первый слог [з’д’э-] – ударный, открытый, прикрытый; второй слог – [-л’ьл] – безударный, закрытый, прикрытый.

4. Анализ звуков:

[з’] – согласный звук, шумный, звонкий, переднеязычный, щелевой (фрикативный), мягкий (результат действия закона ассимиляции глухих по звонкости, твердых по мягкости в области согласных), вариант фонемы /с/;

[д’] – согласный звук, шумный, звонкий, переднеязычный, взрывной, мягкий, инвариант /д’/;

[э] – гласный звук, ударный (сильная позиция), переднего ряда; среднего подъема; нелабиализованный, инвариант /э/;

[л] – согласный звук, сонорный, переднеязычный, боковой, смычно-проходной, твердый, инвариант /л/;

[ь] – гласный звук, безударный (слабая позиция), среднего ряда; среднего подъема (результат действия закона редукации в области гласных); нелабиализованный, вариант фонемы /а/;

[л] – согласный звук, сонорный, переднеязычный, боковой, смычно-проходной, твердый, инвариант /л/.

Орфографический разбор

Цель орфографического разбора – выделение и объяснение встречающихся в тексте орфограмм.

Основную трудность орфографического разбора составляет проекция написания на один из принципов русской орфографии.

Чтобы определение принципа, которому подчиняется то или иное написание, не было поверхностным, следует подбирать в качестве доказательств однокоренные и одноструктурные слова.

Для орфографического анализа необходимо знание понятия «орфограмма». Орфограмму определяют там, где возможен выбор в написании.

Порядок разбора

- 1) Найти орфограммы в слове.
- 2) Определить место их в пределах морфемы.
- 3) Определить тип орфограммы.
- 4) Определить вид орфограммы (дать наименование в школьном варианте).
- 5) Сформулировать правило, которое объясняет написание каждой орфограммы в слове.
- 6) Указать принцип орфографии.

Образец орфографического разбора

Он (Шевченко) научил нас, как нужно отдавать всего себя великому делу (А. Толстой). Отдавать

В данном слове три орфограммы (три выбора в написании морфем). Разберем первую из них.

- 1) Орфограмма **о** (выбор букв *о-а*).
- 2) Место орфограммы – в приставке.
- 3) Тип орфограммы – буква.
- 4) Вид (наименование) орфограммы

«Безударные проверяемые гласные».

5) Правило: «Чтобы проверить безударный гласный в приставке, нужно подобрать такое одноструктурное слово, в котором в пределах этой приставки произносился бы ударный гласный. Например: *Отданный*»

6) Морфологический принцип написания.

Далее в таком же порядке разбираются **все** орфограммы в слове.

Контрольная работа по темам «Фонетика», «Орфография»

1 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Заревела на выгонах **облезшая**, только местами ещё не перелинявшая* скотина, заиграли кривоногие ягнята вокруг* теряющих волну, блеющих матерей, побежали быстроногие ребята по просыхающим тропинкам, затрещали на пруду весёлые голоса баб с холстами.
(Л.Толстой)

2 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Наутро поднявшееся яркое солнце быстро съело* тонкий ледок, подернувший воды, и весь тёплый воздух **задрожал** от наполнивших его испарений ожившей* земли. Зазеленела старая и вылезаящая иглами молодая трава, надулись почки калины, смородины и липкой спиртовой берёзы. (*Л.Толстой*)

3 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

То были крупные, старые **деревья** среди жимолости и орешника. Их свисшие ветви касались верхних листьев кустов. В спокойно тяготеющей* крупной листве каштанов стояли белые шишки цветов, их аромат мешался с запахом росы и смолы. Тропинка, усеянная* выступами скользких корней, то падала, то взбиралась на склон. (*А.Грин*)

4 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Изредка **начинали** тихонько трещать все сухие стебли. Я радовался этому потрескиванию: оно означало,* что с моря задувает хотя и слабый, но освежающий* ветерок. И всё время бок о бок со мной играло великолепное море. (*К. Паустовский*)

5 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Высокая ель над омутом до того засохла, что даже длинные* бороды зелёных лишайников почернели, сжались, попадали. Эту ель **облюбовал** хмель, стал по ней подниматься* выше и выше. И что он увидел с высоты, и что случилось в природе, пока он подымался? (М.Пришвин)

6 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Озеро лежит в гористых берегах. Высокие **хребты**, покрытые тайгой и наверху посыпанные* снегом, отражаются в синей воде, если она не взбудоражена ветром. Холодная вода похожа на жидкое стекло: сквозь неё весной видно вглубь* на сорок метров...(По Н.Михайлову)

7 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Голодная **волчиха** встала, чтобы идти на охоту. Ее волчата, все трое, крепко спали, сбившись* в кучу, и грели друг друга. Она облизала их и пошла. Был уже весенний* месяц март, но по ночам деревья трещали от холода, как в декабре, и едва высунешь язык, как его начинало сильно щипать. (А. Чехов)

8 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Природа притихла. Внезапно где-то* за садами возникает шорох. Он нарастает. И вот, шагая по **деревьям** и шевеля листьями, со стрекотом и шумом надвигается* на сады широкий летний дождь. Он идет при солнце. Сулейман сидит безмолвно, оглядывая двор. (Э.Капиев)

9 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Охота с острогою требует трех условий: темной ночи, светлой воды и **совершенно** тихой погоды; первым двум условиям всегда удовлетворяет осень, то есть ночи делаются длинны* и темны, а вода от морозов становится совершенно прозрачною; третьего условия – тишины* – надо выжидать. (С.Аксаков)

10 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Гроза надвигалась. **Впереди** огромная лиловая туча медленно* поднималась из-за леса; надо мною и мне навстречу неслись длинные серые облака; ракиты тревожно шевелились и лепетали. Душный жар внезапно сменился* влажным холодом; тени быстро густели. (И.Тургенев)

11 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Погода была прекрасная, еще прекраснее, чем прежде; но жара все не унималась. По ясному небу едва-едва неслись высокие и **редкие** облака, изжелта-белые*, как весенний запоздалый снег, плоские и продолговатые*, как опустившиеся паруса. (И.Тургенев)

12 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Второго сентября день был теплый и тихий, но пасмурный. Рано утром на Волге бродил **легкий** туман, а после девяти часов стал накрапывать дождь. И не

было никакой* надежды, что небо прояснится. Всё, всё напоминало о приближении* тоскливой, хмурой осени.
(А. Чехов)

13 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Берег **обрывом** спускался к морю почти у самых стен ее, и внизу с непрерывным* ропотом плескались темно-синие* волны. Луна тихо смотрела на беспокойную, но покорную ей стихию, и я мог различить при свете ее, далеко от берега, два корабля, которых черные снасти, подобно паутине, неподвижно рисовались на бледной черте небосклона.
(М.Лермонтов)

14 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.
3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

В ущелье не проникал еще радостный луч молодого дня: он **золотил** только верхи утесов, висящих с обеих сторон над нами; густолиственные* кусты, растущие* в их глубоких трещинах, при малейшем дыхании ветра осыпали нас серебряным дождем. (М.Лермонтов)

15 вариант

Практические задания:

1. Записать текст в фонетическую транскрипцию.
2. Сделать фонетический анализ выделенного слова.

3. Сделать орфографический анализ отмеченных знаком * слов.

Росистый* вечер дышал упоительной прохладой. Луна подымалась из-за темных **вершин**; каждый шаг моей лошади глухо раздавался* в молчании ущелий; у водопада я напоил коня, жадно вдохнул в себя раза два свежий воздух южной ночи и пустился в обратный путь. (М.Лермонтов)

1.4.Ділова українська мова

Підсумковий контроль

Тест

з дисципліни «Ділова українська мова»

Час виконання – 80 хвилин.

Мета контролю: виявлення й оцінювання рівня знань студентів.

Структура тесту

- 1.Тест складається з 30 завдань.
- 2.Завдання 1-30 на вибір однієї правильної відповіді.
- 3.Завдання розташовуються в логічній та змістовій послідовності.

Інструкція щодо роботи з тестом

1. Правила виконання зазначені перед тестовими завданнями кожної нової форми.

2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. У разі необхідності використовуйте чернетку.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

Інструкція щодо заповнення бланку відповіді

1. До бланку відповіді записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені в бланку відповіді вважатимуться помилкою.
4. Якщо Ви позначили в бланку відповідь неправильно, можете виправити її замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

А	Б	В	Г
			

5. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених в бланку.

Для проведення підсумкового контролю ми пропонуємо студентам виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1

1. Носіями управлінської інформації є:

- а) художні твори;
- б) документи;
- в) наукові праці

г) накази, розпорядження.

2. Найпоширеніше визначення документа:

а) діловий папір, що посвідчує певний юридичний факт, підтверджує право на що-небудь, служить доказом чого-небудь;

б) повчальний приклад, спосіб ведення;

в) засіб закріплення різними способами на спеціальному матеріалі інформації про факти, події, явища об'єктивної дійсності і розумову діяльність людини;

г) письмовий твір, грамота, рисунок і т. ін. як свідчення про щось історичне, важливе.

3. У листах звернення до адресата оформляють так:

а) Вельмишановний пане директор!

Б) Вельмишановний пан директоре!

В) Вельмишановний пане директоре!

4. Розрізняють документи: внутрішні і зовнішні за:

а) напрямком;

б) місцем виникнення (складання);

в) строками виконання;

г) за формою.

5. Вхідна і вихідна кореспонденція – це:

а) зовнішні документи;

б) нетермінові документи;

в) фальшиві документи;

г) стандартні документи.

6. Оригінал – це:

а) документ, який виконують у порядку загальної черги;

б) точне відтворення першого документа;

в) повна копія відправленого із установи документа, яка залишається у відправника;

г) основний вид документа, перший і єдиний його примірник.

7. Документи щодо особового складу, кадрові, довідково-інформаційні, обліково-фінансові, господарсько-договірні, організаційні, розпорядчі віднесені до однієї групи за однією з перелічених ознак:

- а) місцем виникнення;
- б) призначенням;
- в) найменуванням;
- г) формою.

8. У якому рядку допущено стилістичні помилки:

- а) брати участь, порядок денний, особистий приклад;
- б) вжити заходи, дані збігаються, виконано за вимогою;
- в) згідно розпорядження, відповідно з постановою, слідуючий урок ;
- г) приватна особа, провести заходи, особова справа.

9. У якому рядку правильно вжито форму родового відмінка іменників II відміни?

- а) авторитета, підпису, звіта;
- б) контракта, реквізита, варіанту;
- в) списка, бланка, тексту;
- г) формуляра, висновку, зразка.

10. Визначте рядок, у якому допущено помилки в узгодженні числівника з іменником.

- а) три вчителі, п'ятнадцять класів;
- б) сім журналів, одна третя уроку;
- в) чотири ситуацій, двадцять п'ять учні;
- г) сто два зошити, чимало теорій.

11. У якому рядку всі іменники чоловічого роду II відміни однини в родовому відмінку мають закінчення –а?

- а) стимул, монітор, інтернет;
- б) документ, відмінок, посібник;
- в) процес, квадрат, календар;

г) оптимізм, каталог, зміст.

12. Змінним реквізитом, що містить інформацію про подальшу роботу з документом, називається:

- а) віза;
- б) гриф;
- в) підпис;
- г) резолюція.

13. Текст якого документа розпочинається словами «У зв'язку з ...»?

- а) характеристика;
- б) протокол;
- в) трудова угода;
- г) розпорядження.

14. Текст службових документів поділяють на:

- а) абзаци;
- б) речення;
- в) надфразові єдності (складні синтаксичні цілі);
- г) словосполучення.

15. Доповідні записки поділяються на:

- а) інтимні, дружні, ділові;
- б) інформаційні, звітні, ініціативні;
- в) службові, пояснювальні, доповідні;
- г) адміністративні і службові.

16. За способом викладу розрізняють такі види текстів: розповідь, опис, міркування. Які документи створюють у формі таких текстів?

- а) стандартні;
- б) індивідуальні;
- в) колективні;
- г) службові.

17. Група реквізитів і їх постійних частин, відтворена як блок на бланку документа, називається:

- а) оригіналом документа;

- б) штампом бланка;
- в) формуляром-зразком;
- г) дублікатом документа.

18. Пояснювальна записка пишеться:

- а) на прохання керівника;
- б) з ініціативи підлеглого;
- в) на вимогу адміністрації;

19. Реквізити, які використовують під час складання документа, називають:

- а) змінні;
- б) постійні.

20. Якщо текст документа не вміщується на одній сторінці, на другу сторінку можна перенести:

- а) сам підпис;
- б) не менше двох рядків тексту й підпис;
- в) підпис і дату.
- г) один рядок і підпис.

21. Письмове прохання оформлене за певним зразком, що подається на ім'я офіційної особи або до установи чи організації. За допомогою цього звернення працівник здійснює надані йому чинним законодавством певні права. Це:

- а) пропозиція;
- б) заява;
- в) лист;
- г) записка.

22. Резюме – це:

- а) документ, який містить прохання особи;
- б) документ, у якому особа повідомляє основні факти своєї біографії;
- в) документ, у якому коротко викладаються особисті, освітні та професійні відомості про особу;

г) документ, у якому зафіксовано угоду про встановлення ділових відносин між двома партнерами.

23. Якщо документ підписують кілька осіб, які займають однакову посаду, їх підписи розташовуються:

- а) після дати;
- б) на одному рівні;
- в) один під одним.

24. Звичайний лист – це:

- а) лист, який надсилають на одну адресу, але пишуть його від імені керівників кількох установ;
- б) лист, який надсилають цілій низці установ;
- в) лист, який надсилають на адресу однієї інстанції.

25. Організація роботи з документами та діяльність щодо їх створення називається:

- а) етикетом;
- б) діловодством;
- в) літературною нормою;
- г) судочинством.

26. Норми, що регулюють правильну вимову звуків, звукосполучень та наголошення слів називаються:

- а) орфоепічними;
- б) акцентуаційними;
- в) лексичними;
- г) граматичними.

27. Розпорядчим документом, який видається керівником установи і стосується організаційних та кадрових питань, називається:

- а) наказ;
- б) постанова;
- в) розпорядження;

г) вказівка.

28. Слово «Таємно», «Цілком таємно», «Для службового користування» – це:

- а) віза;
- б) резолюція;
- в) рекомендація.
- Г) гриф;

29. Найважливішою кваліфікаційною ознакою документа є його:

- а) форма;
- б) зміст;
- в) назва;
- г) призначення.

30. За складністю розрізняють документи:

- а) рукописні;
- б) прості;
- в) службові;
- г) стандартні.

Варіант 2

1. Документ має значення:

- а) правове і господарське;
- б) господарське;
- в) правове;
- г) культурне.

2. Норми, що регулюють правильну вимову звуків, звукосполучень та наголошення слів називаються:

- а) орфоепічними;
- б) акцентуаційними;
- в) лексичними;
- г) граматичними.

3. Коротка форма протоколу, що відтворює лише одне питання порядку денного, називається:

- а) витягом з протоколу;
- б) стислим протоколом;
- в) коротким протоколом;
- г) стенографічним.

4. Формуляр документа – це:

- а) сукупність розміщених у певній послідовності реквізитів документа;
- б) сукупність обов'язкових елементів у документі;
- в) наявність 2 – 3 реквізитів;
- г) зразок.

5. Бланк – це:

- а) аркуш паперу з відтвореними на ньому реквізитами, що містять постійну інформацію;
- б) головний елемент документа;
- в) сукупність розміщених у певній послідовності реквізитів документа.

6. Розпорядчим документом, який видається керівником установи і стосується організаційних та кадрових питань, називається:

- а) наказ;
- б) постанова;
- в) розпорядження;
- г) вказівка.

7. Визначте рядок, у якому правильно вжито форму адресата:

- а) директору Тимченку Івану Петровичу;
- б) директору Тимченкові Іванові Петровичу;
- в) директорові Тимченку Іванові Петровичу;
- г) директорові Тимченкові Івану Петровичу.

8. Без якого реквізиту доручення не матиме юридичної сили?

- а) місце складання чи видання;
- б) заголовок;

- в) резолюція;
- г) засвідчення.

9. До документів з високим рівнем стандартизації належать:

- а) автобіографія;
- б) довідка, звіт;
- в) угода, свідоцтво;
- г) заява, телеграма.

10. Слово «Таємно», «Цілком таємно», «Для службового користування» – це:

- а) віза;
- б) резолюція;
- в) гриф;
- г) рекомендація.

11. Нова система нумерації рубрик тексту ґрунтується на використанні:

- а) слів і літер;
- б) лише арабських цифр;
- в) арабських та римських цифр;
- г) слів і арабських цифр.

12. Найважливішою кваліфікаційною ознакою документа є його:

- а) форма;
- б) зміст;
- в) назва;
- г) призначення.

13. Визначте рядок, у якому правильно подано анкетні дані особи, на яку складають характеристику.

- а) Характеристика
на Димченко Тетяну Петрівну,
студентку Херсонського державного
університету,
1980 р. народження, українки, освіта – середня.

- б) Характеристика
Димченко Тетяні Петрівні,
студентці ХДУ, 1980 року народження, українки,
освіта
- середня.
- в) Характеристика
Димченко Тетяни Петрівни,
студентки Херсонського державного університету,
1980 року народження, освіта
- середня.
- г) Характеристика
про Димченко Тетяну Петрівну,
студентку Херсонського державного університету,
1980 року народження, освіта – середня.

14. За складністю розрізняють документи:

- а) рукописні;
- б) прості;
- в) службові;
- г) стандартні.

15. Слова «До відома», «До протоколу», «До наказу» - це:

- а) віза;
- б) гриф;
- в) резолюція;
- г) підпис.

16. Обов'язковим елементом документа є:

- а) гриф;
- б) реквізит;
- в) індекс;
- г) штамп.

17. Лист надсилається цілому ряду підпорядкованих інстанцій з одного джерела. Це:

- а) колективний лист;
- б) звичайний лист;

- в) циркулярний лист;
- г) супровідний лист.

18. Який із документів не містить реквізиту «заголовок»:

- а) наказ;
- б) доповідна записка;
- в) автобіографія;
- г) розпорядження.

19. Укажіть правильний варіант перекладу: *В случае расторжения контракта*

- а) у випадку розторгнення контракту;
- б) у випадку розірвання контракту;
- в) у разі розторгнення контракту;
- г) у разі розірвання контракту.

20. Які з слів не відповідають нормам літературного слововживання:

- а) багатогалузевий, пересічний, збігається;
- б) захід, порушити, надсилати;
- в) учбовий, керуючий, слідуючий;
- г) надати, згідно з, адреса.

21. Якщо текст друкується з обох боків аркуша, то сторінки документа нумеруються так:

- а) непарні сторінки – у правому верхньому кутку, парні – у лівому верхньому кутку;
- б) зверху посередині;
- в) знизу посередині.

22. До заяви про зміну прізвища потрібно додати:

- а) копію свідоцтва про народження;
- б) копію свідоцтва про народження дітей;
- в) копію свідоцтва про шлюб;
- г) копію паспорта.

23. Реквізит «адресат» у документах розташовується:

- а) з правого боку у верхній частині сторінки;
- б) з правого боку у нижній частині сторінки;

в) з лівого боку у верхній частині сторінки.

24. Підпис у документі слід оформляти так:

- а) Директор школи, прізвище, ініціали, підпис;
- б) Директор школи, підпис, ініціали, прізвище;
- в) Директор школи, ініціали, прізвище, підпис.

25. До документів щодо особового складу не відносяться:

- а) автобіографія;
- б) запрошення;
- в) резюме;
- г) характеристика.

26. З'ясувати, зміст якого поняття розкриває подане нижче визначення: «Документ на ім'я керівника установи, в якому повідомляється про певний факт, подію, подається звіт про виконання службових доручень або взятих на себе зобов'язань». Це:

- а) довідка;
- б) звіт;
- в) наказ;
- г) заява.

27. З'ясувати, зміст якого поняття розкриває подане нижче визначення:

«Документ, який адресується конкретній особі взяти участь у події або заході». Це:

- а) лист;
- б) розпорядження;
- в) оголошення;
- г) запрошення.

28. До інформаційних належать такі документи:

а) службові листи та їх різновиди, звіт, доповідна
та пояснювальна
записки, зведення, повідомлення, телеграма,
телефоно- і радіограма;

б) заява, резюме, автобіографія, трудова книжка, накази щодо особового складу;

в) договір, контракт, трудова угода.

29. До реквізитів листа не належить:

а) штамп (повна назва установи);

б) номер і дата листа;

в) заголовок;

г) текст.

30. Лист-запит – це:

а) документ, у якому пред'явлено претензії партнерові, який порушив умови укладеної угоди і виконав неякісно ...;

б) документ, у якому висловлюється прохання про поставку товару тощо;

в) документ, у якому попереджають адресата про те, які заходи будуть;

г) вжиті, коли і далі адресат не буде виконувати взяті зобов'язання

комерційний документ, своєрідне звернення «покупця» до «продавця» з проханням дати детальну інформацію про необхідний товар чи певні послуги або ж прислати пропозицію на поставку товару.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 тестовий бал.

Критерії оцінювання

Тестовий бал	100-бальна шкала	Національна шкала оцінювання та ECTS
30-29	100-80	відмінно A

28-26	79-65	добре B
25-23	64-50	добре C
22-20	49-26	задовільно D
19-15	25-10	задовільно E
14-8	9 -6	незадовільно FX
7-0	5-0	незадовільно F

15. Українська мова (за професійним спрямуванням)

Поточний контроль

Комунікативні ознаки культури мовлення

Варіант 1

1. Перекладіть з російської на українську мову текст.

Осуществление в учебном процессе взаимосвязи между лексикой, фонетикой, графикой, грамматикой и орфографией обусловлено

закономірними зв'язами в мові. Отраження цих зв'язів — одна из задач процесу навчання мові.

С урахуванням принципу взаємозв'язаного вивчення різних сторін мови побудована програма по російській мові для початкових класів. Початковий курс навчання російській мові охоплює різні сторони мови: матеріальну основу усної мови — фонетику, граматичний побудову її, лексическу сторону. В початкових класах приділено увагу не тільки граматиці і орфографії, що дуже важливо, але і фонетичній, і орфографії, і лексиці.

А.П.Коваль. Специфіка навчання російській мові молодших школярів

2.Напишіть поданий текст. Вкажіть до якого стилю він належить. Вкажіть на лексичні, морфологічні та синтаксичні особливості тексту, враховуючи специфіку стилю.

За значенням і граматичними особливостями прикметники поділяються на якісні й відносні.

Головним критерієм значеннєвого поділу на такі два розряди є характер ознак.

До розряду якісних належать прикметники, що позначають безпосередні, прямі, закладені в самій сутності предметів ознаки, здатні, як правило, виявлятися з різною мірою або інтенсивністю.

Відносні прикметники виражають незмінні, сталі щодо міри вияву ознаки предметів обов'язково через відношення їх до інших предметів або дій.

А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та інші. Сучасна українська літературна мова

3.Напишіть текст, розкриваючи дужки та розставляючи розділові знаки.

Інтонація визначається як сукупність кількох фонетичних компонентів фразового наголос(а,у) пауз ритміки м(и,е)лодики тембр(а,у) і темп(а,у). Завдяки інтонації мовле(н,нн)євий потік члену(е,є)ться на смислові відрізки синтагми і рече(н,нн)я ро(с,з)межовуються рече(н,нн)я за метою висловле(н,нн)я, визначається внутрішня взаємодія компонентів у комунікативному проце(сс,с)і досягається вираже(н,нн)я модальних значень і емоційного забарвле(н,нн)я відповідних повідомлень.

А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та інші. Сучасна українська літературна мова

4. Подумайте і запишіть 20 слів-термінів, які відображають Ваш майбутній фах; складіть з ними речення; поясніть правопис.

Варіант 2

1.Перекладіть з російської на українську мову текст.

Орфографический навык — сложный навык. Он формируется на основе комплекса знаний, умений и навыков. И прежде чем приступить к формированию того или иного навыка, следует выяснить, какие знания, умения и навыки составляют о с н о в у формируемого навыка, какими умениями ученик должен владеть. Поэтому необходима основательная подготовка к изучению орфографического материала. Ученик не сможет овладеть, например, правописанием безударных гласных в корне, если у него не сформированы умения выделять ударный слог, корень, соотносить звуковой (в зависимости от ударения) и буквенный состав слов.

А.П.Коваль. Специфика обучения русскому языку младших школьников

2.Прочитайте поданий текст. Визначте стиль до якого він належить. Вкажіть на лексичні, морфологічні та синтаксичні особливості тексту, враховуючи специфіку стилю.

Довідка - це документ інформаційного характеру, що підтверджує факти з життя й діяльності окремих громадян і різні обставини діяльності установ, організацій, підприємств.

Довідки можуть бути особисті й службові.

Особисті довідки підтверджують той чи інший юридичний факт конкретної особи. Оскільки текст довідки особистого характеру типовий, то слід використовувати бланки установи чи підприємства, на яких від руки заповнюється тільки індивідуальні реквізити (кому, про що, для подання куди).

Довідки службового характеру складаються на запит або за вказівкою вищої організації чи службової особи. Вони повинні об'єктивно відображати стан справ конкретного структурного підрозділу, всієї установи чи організації.

С.В. Шевчук.

Українське професійне мовлення

3.Запишіть текст, розкриваючи дужки та розставляючи розділові знаки.

Комунікативна функція м(и,е)лодики виявляється (у,в) тому що вона є засобом ро(с,з)різне(н,нн)я й ід(и,е)нтифікації різних синтаксичних структур зокрема речень за метою висловле(н,нн)я розповідні питальні спонукальні членува(н,нн)я речень на синтагми виділе(н,нн)я вставних слів і речень звертань відокремлених зворотів бе(с,з)сполучникових речень тощо.

Кожна функція м(и,е)лодики забе(с,з)печується відповідним тоновим контуром що тісно пов'язується з наголосом (і,й) членува(н,nn)ям рече(н,nn)я.

*А. П. Грищенко, Л. І. Мацько,
М. Я. Плющ та інші. Сучасна українська
літературна мова*

4. Запишіть 20 слів-термінів, поділіть їх за структурними моделями на однокомпонентні, двокомпонентні, трикомпонентні конструкції та багатоконпонентні аналітичні терміни.

Підсумковий контроль

Тест

з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»

Час виконання – 80 хвилин.

Мета контролю: виявлення й оцінювання рівня знань студентів.

Структура тесту

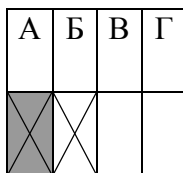
1. Тест складається з 30 завдань.
2. Завдання 1-30 на вибір однієї правильної відповіді.
3. Завдання розташовуються в логічній та змістовій послідовності.

Інструкція щодо роботи з тестом

1. Правила виконання зазначені перед тестовими завданнями кожної нової форми.
2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. У разі необхідності використовуйте чернетку.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

Інструкція щодо заповнення бланку відповіді

1. До бланку відповіді записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені в бланку відповіді вважатимуться помилкою.
4. Якщо Ви позначили в бланку відповідь неправильно, можете виправити її замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

5. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених в бланку.

Для проведення підсумкового контролю ми пропонуємо студентам виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1

1. Мовний стиль – це:

а) сукупність мовних засобів вираження, закріплених за тими чи іншими ситуаціями спілкування;

б) слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо;

в) форма ситуативно зумовленого спілкування двох осіб, комунікативні ролі яких упорядковано змінюються;

г) форма мовлення адресанта, розрахована на пасивне й опосередковане сприйняття адресатом.

2. Літературна мовна норма – це:

а) норма, що регулює вимову звуків і звукосполучень;

б) норма, що встановлює правила слововживання;

в) усталені, загальноприйняті правила, регламентації, взірці вживання мовних засобів у писемній і усній формі спілкування;

г) документ інформаційного характеру, що підтверджує факт із життя й діяльності окремих громадян і різні обставини діяльності установ, організацій, підприємств.

3. Науковий стиль реалізується в таких жанрах:

а) підручник, памфлет, нарис, фейлетон, дискусія;

б) дисертація, монографія, стаття, лекція, відгук;

в) закон, кодекс, наказ, доручення, оголошення;

г) рецензія, анотація, розписка, водевіль, акт.

4. Науковий стиль має такі підстилі:

а) законодавчий, дипломатичний, адміністративно-канцелярський;

б) власне науковий, науково-навчальний, науково-популярний;

в) епічний, ліричний, драматичний та комбінований;

г) науково-популярний, дипломатичний, законодавчий.

5. Текст – це:

а) слово або вислів, уживаний в певному професійному середовищі;

б) документ, у якому подаються короткі відомості про навчання, трудову діяльність та професійні досягнення особистості, яка його складає;

в) писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об'єднаних у тематичну і структурну цілісність;

г) опис життя особи, здійснений нею самою.

6. Анотація – це:

а) самостійне дослідження, що відповідає критеріям наукових праць;

б) головний документ, що підтверджує трудову діяльність громадянина і служить для встановлення загального, безперервного й спеціального стажу;

в) лінгвістичне оточення мовної одиниці, умови й особливості вживання її в мовленні; г) стисла бібліографічна довідка, характеристика змісту статті, книги тощо.

7. За функціональним призначенням анотації бувають:

а) вербальні і невербальні;

б) репродуктивні і продуктивні;

в) довідкові та рекомендаційні;

г) вербальні і продуктивні.

8. Виберіть правильний варіант опису вихідних даних книги:

а) Шевчук С.В. Українське професійне мовлення: Навчальний посібник. – К.: Алерта, 2011. – 248с.

б) С.В. Шевчук. Українське професійне мовлення: Навчальний посібник. – К.: Алерта, 2011. – 248с.

в) С.В. Шевчук. Українське професійне мовлення: Навчальний посібник. – К.: Алерта. –2011. – 248с.

г) Шевчук С.В. Українське професійне мовлення: Навчальний посібник. – К.: Алерта. – 2011, – 248с.

9. Висновки уповноваженої особи (кількох осіб) про наукові роботи, вистави, фільми, подані на розгляд чи до захисту. Це:

- а) рецензія;
- б) відгук;
- в) анотація;
- г) монографія.

10. Різновид літературної мови (її функціональна підсистема), що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовців і має особливості добору й використання мовних засобів (лексики, фразеології, граматичних форм, типів речення тощо) – це:

- а) жанр;
- б) стиль;
- в) абзац;
- г) підстиль.

11.У якому варіанті неправильним є оформлення адресата:

а) головному бухгалтерові ВАТ «Надія» Коваленко Івану Петровичу;

б) головному бухгалтерові ВАТ «Надія» Коваленко Лілії Сергіївні;

в) головному бухгалтерові ВАТ «Надія» Коваленку Івану Петровичу;

г) головному бухгалтерові ВАТ «Надія» Коваленку Іванові Петровичу.

12. Визначте рядок, у якому подано неправильний переклад прізвища:

- а) Бугайов, Кузнецов, Лазарев, Воробйов;
- б) Ломтев, Нехорошев, Серов, Корольов;
- в) Гагарін, Виноградов, Рабинович, Міцкевич;
- г) Голицин, Пивоваров, Аркадьєв, Алфьоров.

13. У якому рядку не від усіх прикметників можна утворити ступені порівняння:

- а) високий, тугий, різкий, слизький;
- б) здоровий, простий, сліпий, німий;
- в) короткий, широкий, далекий, глибокий;
- г) дорогий, важкий, тяжкий, вузький.

14. Знайдіть речення з неправильно вжитим дієприслівниковим зворотом:

а) Перегорнувши сторінку, там нічого не було написано.

б) Улаштуваючись на роботу, працівник укладає трудову угоду.

в) З'ясувавши завдання, починайте працювати.

г) Прочитавши документ, службовець поставив печатку.

15. Визначте рядок, у якому в усіх словах подвоєння не відбувається:

- а) числен...ий, імен...ик, возніс...я;
- б) неблаган...ий, туман...ий, об...ігати;
- в) благословен...ий, огнен...ий, невпин...о;
- г) хрещен...ий, довгождан...ий, полонен...ий.

16. Визначте речення, у якому тире вживається між підметом і присудком:

а) Щоб користуватися рівністю, необхідно встановити одиницю нової фізичної величини – заряду.

б) Патогенні мікроорганізми виділяють токсини – отруйні продукти життєдіяльності.

в) Розкриття властивостей різних фізичних полів – одне з найважливіших завдань фізики.

г) Основною частиною транспортира є півколо, поділене на 180 частин – градусів.

17. Визначте рядок, у якому подано правильне узгодження іменника з прикметником у категорії роду:

а) смачне какао;

б) гарна поні;

в) серйозний фрау;

г) зелений кольрабі.

18. У якому рядку всі іменники II відміни у формі родового відмінка однини мають закінчення –у(-ю):

а) грам, Житомир, стіл, тиждень, учень;

б) мед, кодекс, вітер, луг, аналіз;

в) гараж, лиман, барабан, Лондон, рік;

г) олівець, квадрат, радіус, маяк, атом.

19. Серед поданих словосполучень укажіть на те, у якому форма давального відмінка іменника однини II відміни правильна:

а) пану Маляренку;

б) директорові Матвієнку;

в) професору Мішуков;

г) братові Миколові.

20. Назвіть рядок, у якому правильно подано бібліографічний опис журнальної статті у списку використаних джерел:

а) Мацько Л. Українська мова в кінці XX століття (зміни в лексиці) // Дивослово. – 2000. – № 4. – С.15-20.

б) Любов Мацько. Українська мова в кінці XX століття (зміни в лексиці) // Дивослово. – 2000. – № 4. – С.15-20.

в) Любов Мацько. Українська мова в кінці XX століття (зміни в лексиці) // Дивослово, – 2000, – № 4. – С.15-20.

г) Мацько Любов. Українська мова в кінці XX століття (зміни в лексиці). // Дивослово. – 2000, – № 4. – С.15-20.

21. Визначте рядок, у якому на місці пропуску слід ужити прийменник *в*:

а) Велике значення ... формуванні характеру має самовиховання.

б) Прочитала ... оголошенні.

в) Важливу роль ... розвитку культури фахової мови відіграє мовна освіта.

г) Цифровий матеріал здебільшого оформляють ... вигляді таблиць.

22. Визначте рядок, у якому допущено помилку в узгодженні числівника з іменником:

а) сім відвідувачів, половина колективу, тисяча кілометрів;

б) півтора року, другим розділом, першому доповідачеві;

в) два контракта, три акти, півтора гравця;

г) сьоме питання, три з чвертю гектари, одне дослідження.

23. У якому рядку порушено пунктуаційну норму:

а) Мова – засіб спілкування.

б) Мова регулює стосунки між людьми, впливає на них.

в) Найголовніша ознака літературної мови – це її унормованість, властиві їй норми.

г) Кожна ілюстрація має відповідати тексту а текст ілюстрації.

24. Епістолярний стиль - це:

а) функціональний різновид літературної мови, який обслуговує сферу письмових приватних або приватно-офіційних відносин;

б) функціональний різновид літературної мови, що використовується з пізнавально-інформативною метою в галузі освіти і науки;

в) функціональний різновид літературної мови, призначений для передавання масової інформації;

г) графічне виділення групи речень, об'єднаних тісними смисловими і граматичними зв'язками.

25. Реферат – це:

а) короткий виклад великого дослідження або кількох праць з якоїсь наукової проблеми;

б) наукова праця, в якій досліджується одна проблема, обмежене коло питань;

в) системність виражальних засобів мови окремого мовця, яка вирізняє його мову серед інших, сукупність саме текстових характеристик окремої мовної особистості;

г) сукупність мовних особливостей окремого носія мови.

26. Наукова праця, підготовлена для прилюдного захисту на здобуття вченого ступеня - це:

- а) монографія;
- б) наукова стаття;
- в) дисертація;
- г) підручник.

27. Наукові статті бувають:

- а) повідомлювальні, оглядові, аналітичні, дискусійні;
- б) об'ємно-прагматичні та контекстно-варіативні;
- в) монологічні і діалогічні;
- г) інформаційні, проблемні та оперативні.

28. Проспекція – це:

а) мова, яка є сумішшю кількох мов і не може розглядатися як чиста (літературна);

б) слово, вираз, граматична форма, які застаріли й вийшли з загального вжитку;

в) компонент художнього твору, що становить мовлення, яке звернене до самого себе чи інших (мовлення від 1-ї особи), на відміну від діалогу;

г) експресивний композиційний прийом, що відсилає слухачів до змістової інформації, яка буде подаватися в наступних частинах виступу, тобто це забігання наперед, відступ від закономірної послідовності подій.

29. Мовний засіб, стандартний зворот, регулярно повторюваний у певних умовах і контекстах; мовний стереотип з позитивною функцією – це:

- а) койне;
- б) калька;

- в) кліше;
- г) діатриба.

30. Визначте рядок, у якому допущено помилку в написанні етикетної мовної формули:

- а) Вітаю з Днем народження!
- б) Хай щастить Вам!
- в) Ласкаво просимо!
- г) Поздоровляю Вас!

Варіант 2

1. Довідкове зібрання, в якому за абеткою подано слова якоїсь мови з інформацією про їхнє значення, вживання, будову, походження чи з перекладом їх на іншу мову або про поняття та предмети, що ними позначаються – це:

- а) наказ;
- б) посібник;
- в) нарис;
- г) словник.

2. Доповіді бувають:

- а) похвальні, політичні, ділові;
- б) політичні, ділові, звітні, наукові;
- в) офіційно-ділові, художні, розмовні;
- г) епістолярні, похвальні, розмовні.

3. За структурними моделями виділяють терміни:

- а) поширені, прості та складні;
- б) однокомпонентні, двокомпонентні, трикомпонентні та багатокомпонентні;
- в) стилістично нейтральні та стилістично марковані;

г) відкриті та закриті.

4. Визначте рядок, у якому частка *не* з наступним словом пишеться разом:

- а) надзвичайно не/гарний вчинок;
- б) робота нітрохи не/важка;
- в) думки аж ніяк не/нові;
- г) ні до чого не/ здатний.

5. У якому рядку подано правильні форми звертання:

- а) Карпо, Наум, Ларисо, Павло;
- б) Галино, Ілля, Каленик, Мироне;
- в) Харитоне, Якиме, Євгеніє, Любове;
- г) Дарино, Кіра, Оксано, Олег.

6. У якому рядку всі терміни є вузькоспеціальними:

- а) відмінювання, морфема, вимолити, високо;
- б) речення, словосполучення, словотвір, фонема;
- в) виховання, дидактика, твердження, широко;
- г) пам'ять, поведінка, позиція, низько.

7. Рід професійної публічної мови, який характеризується оцінністю та обґрунтуванням, гостротою порушених питань – це:

- а) академічне красномовство;
- б) дипломатичне красномовство;
- в) соціально-політичне красномовство;
- г) соціально-побутове красномовство.

8. За характером змісту виділяють розповіді:

- а) конкретні, узагальнені та інформаційні;
- б) статичні, динамічні та узагальнені;
- в) вітальні, прощальні, конкретні;

г) безстрокові й строкові.

9. Форма офіційного, спеціально підготовленого мовного спілкування з використанням невербальних засобів, у процесі якого відбувається обмін думками і діловою інформацією - це:

- а) дискусія;
- б) полеміка;
- в) ділова бесіда;
- г) дебати.

10. Вербально оформлене основоположне твердження (чи сукупність тверджень), яке передбачає певне тлумачення фактів і додає дещо нове до існуючих знань – це:

- а) теза;
- б) аргумент;
- в) суперечка;
- г) фраза.

11. Аргументи поділяють на:

- а) зовнішні й внутрішні;
- б) стандартні й індивідуальні;
- в) службові й особисті;
- г) сильні, слабкі та непереконливі.

12. У якому рядку допущено помилку у назві спеціальності:

- а) швачка, каменяр, шпалерник, верстальник;
- б) двірник, заправник, розкатник, розкроювальник;
- в) газівник, вантажник, мотальщик, пожежник;
- г) газозварювальник, шихтувальник, мармурник, мереживниця.

13. Фахова мова – це:

а) інтонаційне виділення, підсилене повторення якогось елемента, частіше початкового;

б) виголошення промови чи певної її частини без видимої підготовки, без попередньої розробки тексту, спираючись на раніше набуті знання і навички контактування з аудиторією;

в) гострий викривальний виступ, різке звинувачення, осуд, випад проти когось;

г) сукупність усіх мовних засобів, якими послуговуються у професійно обмеженій сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, які працюють у цій сфері.

14. У якому рядку всі іменники II відміни у формі родового відмінка однини мають закінчення –а(-я):

а) хор, парк, додаток, атлас, млин;

б) Миргород, тесляр, Луцьк, вовк, портфель;

в) тин, поверх, сир, автомобіль, числівник;

г) рух, жанр, Донбас, прибуток, дах.

15. Проксеміка – це:

а) листування між особами, які перебувають в неофіційних стосунках;

б) не тільки відстань між спілкувальниками, а й конфігурація, яку вони творять;

в) вказівка, кому адресується твір;

г) інтонаційно-семантична та ритмічна організація мови, що визначається її надсегментними ознаками.

16. Визначте рядок, у якому в усіх словах апостроф не пишеться:

а) п...ять, м...ятний, зв...язок, тьм...яний;

б) б...юлетень, сузір...я, кар...ера, міжгір...я;

- в) м...юзикл, б...юро, б...юджет, н...юанс;
г) М...юнхен, об...єкт, В...єтнам, без...ядерний.

17. Визначте рядок, у якому в усіх словах знак м'якшення не пишеться:

- а) тон...ший, мен...ший, ін...ший, рибал...чин;
б) Хар...ків, різ...ба, гет...ман, спіл...ний;
в) Фед...ченко, бас...кий, дон...ка, виход...те;
г) змагаєш...ся, кан...йон, читал...ня, кин...те.

18. Визначте рядок, у якому неправильно вжито прийменниково-іменникову конструкцію:

- а) через помилку, у всіх напрямках, у службових справах;
б) з нагоди, за дорученням, за наказом;
в) після розгляду, по черзі, по можливості;
г) через хворобу, по поважній причині, на пропозицію.

19. Позначте рядок, у якому всі складні слова пишуться разом:

- а) лісо/степ, чорно/зем, водо/гін, медо/збір;
б) боли/голов, шістдесяти/річчя, генерал/лейтенант, плакун/трава;
в) жовто/цвіт, грам/калорія, вакуум/апарат, шести/поверховий;
г) народно/демократичний, яскраво/червоний, праце/здатний, науково/дослідний.

20. Позначте рядок, у якому в усіх словах відбувається спрощення в групах приголосних, що позначається на письмі:

- а) тиж...невий, виїз...ний, улес...ливий, щас...ливий;

- б) якіс...ний, студен...ський, сер...це, балас...ний;
в) чес...ний, гіган...ський, парламен...ський,
кіс...лявий;
г) мас...ний, форпос...ний, курсан...ський,
контрас...ний.

21. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з великої літери:

- а) (т)аврія, (г)енеральний (п)рокурор (у)країни,
(п)салтир;
б) (г)ромадянська (в)ійна, (о)зеро (б)айкал,
(п)резидент (ф)ранції;
в) (в)елика (в)едмедиця, (є)вропа, (к)абінет
(м)іністрів (у)країни;
г) (о)леся, (к)андидат (ф)ілологічних (н)аук,
(х)ерсонщина.

22. Позначте рядок, у якому правильно визначено відмінок іменника *година* у такому словосполученні *прийти о восьмій годині*:

- а) давальний відмінок однини;
б) орудний відмінок однини;
в) місцевий відмінок однини;
г) називний відмінок множини.

23. Визначте рядок, у якому подано неправильний переклад географічної назви:

- а) Алупка, Бердянськ, Євпаторія, Керч;
б) Кривий Ріг, Київ, Миколаїв, Одеса;
в) Львів, Луцьк, Рівне, Херсон;
г) Ужгород, Феодосія, Суми, Ялта.

24. Назвіть рядок, у якому правильно подано бібліографічний опис журнальної статті у списку використаних джерел:

а) Ставицька Л. Українсько-російська двомовність: соціопсихологічні та лексикографічні аспекти //Дивослово. – 2001. - № 11. – С.13-16.

б) Ставицька Леся. Українсько-російська двомовність: соціопсихологічні та лексикографічні аспекти //Дивослово. – 2001. - № 11. – С.13-16.

в) Леся Ставицька. Українсько-російська двомовність: соціопсихологічні та лексикографічні аспекти //Дивослово. – 2001. - № 11. – С.13-16.

г) Ставицька Л. Українсько-російська двомовність: соціопсихологічні та лексикографічні аспекти //Дивослово, – 2001. - № 11, – С.13-16.

25. Визначте рядок, у якому допущено помилку в написанні етикетної мовної формули:

а) До побачення!

б) Зі святом Вас!

в) З Новим Роком!

г) На добраніч!

26. Залежно від кількості учасників виділяють три види суперечки:

а) монолог, діалог, полілог;

б) опис, розповідь, роздум;

в) суб'єктивна, об'єктивна, концептуальна;

г) конкретна, узагальнена, інформаційна.

27. До основних ознак культури мовлення не входить:

а) правильність;

- б) чистота;
- в) інтерференція;
- г) логічність.

28. Образність характерна для:

- а) художнього та публіцистичного стилів;
- б) наукового стилю;
- в) офіційно-ділового стилю;
- г) конфесійного стилю.

29. Виразність характерна для:

- а) наукового стилю;
- б) художнього стилю;
- в) офіційно-ділового стилю;
- г) всіх стилів.

30. Виберіть правильний варіант опису вихідних даних книги:

а) Дудик П.С. Стилїстика української мови: Навчальний посїбник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. - 368с.

б) П.С. Дудик. Стилїстика української мови: Навчальний посїбник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. - 368с.

в) Петро Семенович Дудик. Стилїстика української мови: Навчальний посїбник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. - 368с.

г) Дудик П.С. Стилїстика української мови: Навчальний посїбник, – Київ: Видавничий центр «Академія», 2005, - 368с.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 тестовий бал.
Критерії оцінювання

Тестовий бал	100-бальна шкала	Національна шкала оцінювання та ECTS
30-29	100-80	відмінно A
28-26	79-65	добре B
25-23	64-50	добре C
22-20	49-26	задовільно D
19-15	25-10	задовільно E
14-8	9 -6	незадовільно FX
7-0	5-0	незадовільно F

Література

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. — К.: Видавничий центр «Академія», 2004.
2. Ганич Д.І., Олійник С.І. Русско-український и українсько-росський словарь. — К., 1990.
3. Ганич Д.І., Олійник С.І. Словник лінгвістичних термінів. — К., 1985.
4. Головащук І.С. Словник-довідник з правопису та слововживання. - К., 1989.
5. Головащук І.С. Російсько-український словник сталих словосполучень. - К., 2001.
6. Головащук І.С. Складні випадки наголошення. Словник-довідник. — К., 2001.
7. Головащук І.С. Словник наголосів. — К., 2000.
8. Головащук І.С. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. — К., 1995.
9. Єрмоленко С.Я. Новий російсько-українській словник-довідник. — К., 1999.
10. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник/ За ред. Н.Д.Бабич. — Чернівці: Книги-XXI, 2005.
11. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура фахової мови: навчальний посібник. — К.: ВЦ «Академія», 2007.
12. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: підручник, — К.: Вища школа, 2003.
13. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: підручник для студентів гуманітарних спеціальностей. — Львів: Світ, 1994.
14. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: навчальний посібник. — К.: Знання, 2006.

15. Токарська А.С., Кочан І.М. Українська мова фахового спрямування для юристів. — Львів: Світ, 2008.
16. Українська мова: Енциклопедія. — К.: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2004.
17. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С.П.Бибик, І.Л.Михно, Л.О.Пустовіт, Г.М.Сюта. — К.: Довіра; УНВЦ «Рідна мова», 1999.
18. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навчальний посібник. — К.: «Академвидав», 2004.
19. Шевчук С.В. Ділове мовлення для державних службовців: навчальний посібник. — К.: Арій, 2008.
20. Шевчук С.В. Ділове мовлення: модульний курс: підручник. — К.:Арій, 2009.
21. Шевчук С.В., Кабиш О.О., Клименко І.В. Українська мова. Комплексна підготовка до тестування: навчальний посібник. — К.: Арій, 2008.
22. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: підручник. — К.:Арій, 2009.

МАТЕРІАЛИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ З КУРСУ

1.6.Сучасна українська мова з практикумом

Поточний контроль

Тема: Словосполучення. Просте речення

Методичні рекомендації: Готуючись до контрольної роботи необхідно звернути особливу увагу

на розрізнення словосполучень і сполучень слів, на синтаксичні відношення між компонентами та характером синтаксичного зв'язку слів у словосполученні, на різновиди підметів і присудків та способи їх вираження, на типи односкладних та неповних речень, на особливості розстановки розділових знаків при однорідних та відокремлених членах речення; вміти робити синтаксичний розбір простого ускладненого речення.

Завдання 1

Випишіть синтаксичні словосполучення, давши їм найповнішу характеристику (за морфологічним вираженням головного слова, синтаксичними відношеннями між компонентами, характером синтаксичного зв'язку). Чи всі з поданих сполучень слів становлять синтаксичні словосполучення?

Варіант 1. Добре вчиться, дуже радий, готовий до бою, більш рішучий, тридцять сім, через тиждень, буде знати, можу відповісти, буду в бібліотеці, батько й мати.

Варіант 2. Кращий за всіх, було темно, його сестра, трохи вищий, вийти в поле, Степан Петрович, будемо вивчати, ліс навесні, посеред кімнати.

Варіант 3. П'ять учнів, стрибок уперед, сорок шість, мусив зупинитися, буде читати, знає багато, впевнений у перемозі, назустріч вітру, набагато більший.

Варіант 4. Напередодні свята, прийшов довідатися, перестали співати, вдвоє старший, два дні, малий на зріст, найбільш урівноважений, її зошит, дуже тихо.

Варіант 5. Кімната відпочинку, дуже добре, більш відомий, набагато вищий, напередодні свята,

перестав співати, знає напам'ять, нехай розв'яже, були в Одесі.

Варіант 6. Двадцять три, дуже добрий, написав був, буду в Києві, навколо столу, найбільш витривалий, багато читає, нехай говорить.

Варіант 7. Кожний з нас, сто п'ять, троє дітей, край вікна, набагато кращий, більш зрозумілий, пекти раки, будуть працювати, вищий за брата, назустріч сонцю.

Варіант 8. Зовсім спокійний, набагато тонший, більш зрозуміло, двадцять один, почав читати, наказав розійтися, були на зборах, сидить собі, проти вітру.

Варіант 9. Три роки, будемо працювати, трохи запізнився, найбільш свідомий, став читати, перед заліком, доручив одержати, п'ятдесят шість, пішов би.

Варіант 10. Андрій Петрович, три книжки, порадив прочитати, піду подивитися, найкращий з усіх, набагато старший, почну вивчати, над річкою, сто десять.

Варіант 11. Тридцять два, будемо будувати, став на стіл, став говорити, назустріч святу, занадто солодкий, вищий за батька, один з нас, більш відомий.

Варіант 12. Хтось з присутніх, перестав писати, дві сестри, перед нами, іти вперед, жито і пшениця, зовсім тепло, з оригіналом згідно, найбільш обґрунтовано, багато працює.

Варіант 13. Пішов перевірити, більш стриманий, став на кручі, міг прочитати, хтось із нас, повен води, дуже гарний, війна і мир, понад план.

Варіант 14. Найкращий з усіх, один з багатьох, той садок, будуть вчитися, три тижні, попід лісом, здібний до навчання, любов до Вітчизни, стрибок убік.

Варіант 15. Тридцять шість, згідно з наказом, через дорогу, замилювати очі, будемо конспектувати,

чаруючі мелодії, рожевий від сонця, найбільш витриманий, будинок з колонами, зібратися на нараду.

Завдання 2

Визначте предикативну основу кожного речення. Схарактеризуйте різновиди підметів (простий чи складений) і присудків (простий дієслівний, складений — дієслівний чи іменний, у т. ч. ускладнений) та способи їх вираження. З'ясуйте характер синтаксичного зв'язку між головними членами речення.

Варіант 1. Батьківщино моя! Я готовий відповідати за тебе як твій громадянин, так само, як ти відповідаєш перед світом за мене й за мільйони таких, як я. У цій обопільності ми єдині, бо хто хоче мати дві батьківщини — той залишається без жодної. Доки є ти — ми вічні (В. Земляк).

Варіант 2. Він [Писарєв] пояснював, що, «люблячи» себе, він хоче бути розумним, діяльним, корисним людям, щоб було за що любити! Отаким був цей своєрідний, дивний «егоїзм»! Він казав, що не може мати ніякої насолоди від життя, коли знає, що поруч люди голодують, безправні, забиті, значить, він мусить боротися за докорінну зміну усього (О. Іваненко).

Варіант 3. Він [Лісовський] провів поглядом постать жінки і тільки тепер починає розуміти, що в ній спалахнув не хвилиний гнів, а залягли віки селянського досвіду. Це ж, по суті, формула, а може, й філософія теперішнього хлібороба... Так, це формула, і вона вартіша багатьох грубезних трактатів (М. Стельмах).

Варіант 4. Осінь танула, як воскова свічка, ставала все прозорішою й легшою. Жадна земля випила за літо сонце, і воно стало бліде, анемічне. А земля мусила вмирати од голоду й спраги, бо чаша сонця

стала порожня. Ми знов всі троє сиділи в той вечір перед каміном (М. Коцюбинський).

Варіант 5. Підпільником міг стати кожний, та не всяк ним ставав. Мабуть, саме в тому і велич підпільника, що він становив особливу категорію звиязців серед народних героїв. Я твердо переконаний, що коли б не було цієї категорії, то не було б в історії Вітчизняної війни такого могутнього партизанського руху. Характерним для діяльності підпільників було те, що їх покликала до боротьби власна свідомість (Ю. Збанацький).

Варіант 6. Командири під шнур розбивали майданчики для майбутніх палаток. Це була не робота, це був якийсь бенкет будування, віртуозна творчість зголоднілих за працею рук. Кожен прагнув виявити свій духовний хист. Вже офіцер став електриком, сержант обернувся теслярем, а снайпер — художником (О. Гончар).

Варіант 7. Лишилося тільки ще спакуватися. Се було одно з тих незлічених «треба», які мене так утомили і не давали спать... Я не можу розминутися з людиною, я не можу бути самотнім (З тв. М. Коцюбинського).

Варіант 8. Безліч довгих днів розлучили нас. І лежить між нас просторинь і час. Тисячі людей перейшли нам путь. Чом не міг ніде я тебе забуть? Був я на землі, в небесах літав, соколом міг стать, але ним не став. Старцем жити вік — що то за життя! Я в душі зберіг краплю почуття (С. Крижанівський).

Варіант 9. Крові тої витекло чимало, бо здоров'я поверталось до Остапа поволі, а бліді уста довго не хотіли рожевіти. Соломія вірила, що станеться якась незвичайна подія, і та віра була в неї такою міцною, що Соломія кинула роботу, не хотіла заробляти. З кожним

днем життя в циганській хатці робилося тяжчим та тяжчим (М. Коцюбинський).

Варіант 10. Я багато читав і став вірші складати так, як дід Мій і татко, в натхнення огні, і в юнацькому серці відбилися крилато незабутні Шевченка пісні... Я знайомий і з кайлом, і з пером, і з багнетом, з хворостянки я вийшов назустріч громам. Тільки той, хто з народом, може бути поетом, може бути поетом лиш той, хто з життям (В. Сосюра).

Варіант 11. Туман уже піднявся, і небо стало сірим. Соломія не відривала очей від берега. Там над водою купка людей лагодилась сідати у човен. — Чи їх троє, чи четверо? — мучило Соломію питання, і ніяк вона не могла порухувати (М. Коцюбинський).

Варіант 12. У Надії радісно калатало серце: рідне місто! їй тут з дитинства усе знайоме. Вона бачила ці береги, коли вони були ще зовсім пустельні, бачила Дніпро в риштуваннях. Хтось з пасажирів згадав, як отут, на цій набережній, зародились і набрали широкого розголосу молодіжні походи по озелененню міста... Надія немов справді вичікувала когось, хто мав би її зустріти (Я. Ваш).

Варіант 13. Першою думкою в Остапа було довідатись, де вони. Скрізь тихо, спокійно, днина тепла й ясна. Почали радитись... Переховуватись далі на сьому боці було небезпечно. Низина, що приймала вночі фантастичні, непевні форми, видалась удень дуже гарною (М. Коцюбинський).

Варіант 14. Батько, дід і дядько стають чомусь мовчазними і збентеженими, якась підозра проявляється в очах: вони починають ділити копиці. Сінокос у нас був гуртовий. Його ніхто не міг поділити, бо кожен боявся, що йому припаде та третина якраз на коліні

Десни, яку щороку ріже нещадно весняна вода (О. Довженко).

Варіант 15. Ну, хай же він не супиться і веселіше гляне на свою Соломію, що задля нього ладна мандрувати хоч на край світу. Остап осміхнувся. Він, властиво, радий був Соломії, лише ота несподіванка збила його з пантелику. ...Тільки вночі Остап з Соломією зважились податися на берег (М. Коцюбинський).

Завдання 3

Випишіть із тексту односкладні речення (також і в структурі складних конструкцій). Визначте різновид кожного односкладного речення, схарактеризуйте його за способом вираження головного члена.

Варіант 1. Низьку Маланку зовсім затерли. В теплі людського тіла їй зовсім добре.

— Як будуть розбирати економію в пана, я візьму тільки руду корову.

— Не даваймо нікому свого.

Під хатами багатих парубки спинялись і на весь голос гукали:

— Земля і воля! (М. Коцюбинський).

Варіант 2. Як легко дихається — п'єш повітря, мов тепле молоко (М. Коцюбинський). Вечір. Зорі в небозводі. Блиск над білими снігами. Й ось на тракторнім заводі в клубі ми з робітниками (П. Тичина). Прослав свій край, лети до неба, де кулеметів вогнепад (В. Сосюра). Ще до війни на обласній нараді преміювали батька за сівбу (В. Бровченко).

Варіант 3. Слів не чуть. Точні звичні рухи, і пісень, яку фільмах, не чуть (П. Дорошко). На Київ хочеш глянуть з парку? Ну, то ходім, ходім, мала! І я веду тебе, школярку, гарненьку гостю із села (П.

Тичина). З якого посуду не їдять? (Нар. творчість).
Вчись не до старості, а до смерті (Нар. творчість).

Варіант 4. Нема рятунку ворогам (Леся Українка). Що ж, беріть шостий клас. Але запам'ятайте, що виховання — це серйозна справа. І не шукайте в цьому веселощів, колего (І. Цюпа). В роті Тимка зустріли приязно (Г.Тютюнник). Станція. Рідні довкола. Гомін заповнив перон (С. Олійник).

Варіант 5. А ти чого зубами торгуєш? Тут про діло балакають (Г. Тютюнник). Віє свіжістю луку й ріки у вікно. Аромати квіток... Засвітилися на небі зірки. Не злічити мені тих зірок (В. Сосюра). О люди, люди, свою душу не замикайте на замки (П. Тичина). Друга шукай, а знайдеш — тримай (Нар. творчість).

Варіант 6. У двері стукають: — Вставай! — Надії край. Чекання край. Бери свої немудрі речі, бери життя своє на плечі... То вітер свище? Ні, нагай (А. Малишко).

Варіант 7. Добре пояснюєш. Тобі, хлопче, учителем бути (З газети). Не плачте, мамо, не треба, і ви не журіться, тату, друзі ідуть зі сходу, сурма не грає — б'є! Катів поведуть на страту, на нашу святу розплату, і в них не вистачить крові за грізне Горе твоє (А. Малишко). Згаяного часу і конем не доженеш (Нар. творчість). Київські кручі. Небо блакитне. Місто, що сяє, Вирує і квітне (Л. Дмитерко).

Варіант 8. Вір тільки в пам'ять. Зраджують пам'ять. Та пам'ять — ніколи. Затям (Б.Олійник). Ще, Сергію, не скінчено труди (М. Бажан). Тут вози і зброя, люди й коні. Вогнище. У казанах куліш (Л. Дмитерко). Вас не зламати, не збороти (В. Сосюра).

Варіант 9. Разом, кохана, підемо разом в ясний наш день (П. Тичина). За що, не знаю, називають хатину в гаї тихим раєм (Т. Шевченко). Вже смеркалось, а

Василька не було (М. Коцюбинський). Щоб зірвати одну квітку — треба виростити десять (В. Сухомлинський). Село! Село! Веселі хати!.. (Т. Шевченко).

Варіант 10. Підведися, Докіє, і вийди у дворик, скоро ланка збереться, прийде на розмову, заорали ділянку в минулий вів юрок, як там з добривом буде? Підсипати б знову (А. Малишко). Щоб жить, ні в кого права не питаюсь (П. Тичина). Переходжу ліс передосінній. Поле. Дальній обрій вплива (П. Дорошко).

Варіант 11. Ніч наступу. Наш батальйон у полі. Йдемо у на ступ за ріку Донець. Засніжена земля. Дерева голі. І тихо скрізь (П. Дорошко). В травні про пар дбай — буде урожай (Нар. творчість). Вернути б, вернути літа, та здоров'я, та сили, щоб дихалось вільно, щоб в серці насага, порив (П. Дорошко).

Варіант 12. — Помовчи, парубче, — перебив його Опанас. — Тебе не питають, і не сунь свого носа. Тобі що? У тебе ні роду, ні плоду — круглий сирота (В. Кучер). Степ! Квітування повсюди. Сонце. І співи пташок. В травах зелених по груди ходить малий пастушок (С. Олійник).

Варіант 13. Що ж, дороги наші розійшлись. Нам ніколи юними не бути... І того, що втрачено колись, вже нізащо в світі не вернути (Л. Дмитерко). Воду не вб'єш і не вивезеш (М. Стельмах). Не впаду, придавлений журбою. Ні! Надійся. Жди. І зустрічай (Л. Дмитерко). Весною в селі встають рано (Г. Тютюнник).

Варіант 14. Не байдуже тій пташці, мій синку. Мусить пташка малесенька дбати, де б водиці дістати краплинку, де під снігом поживку шукати (Леся Українка). — Брате, помовч. Не на той бік дерево гнеш (М. Стельмах). Мене господарем обрали, сім'я моя

щодень росла (Т. Шевченко). На світі знайдеш усе, крім рідної матері (Нар. творчість).

Варіант 15. Ваш лист до молоді читаю, в кімнаті свіжий хліб запах (О. Ющенко). Хлібне батьківське поле і мені пізнавать довелось (М. Сингаївський). Нам думати про новий урожай, щоб стала в ріст пшениця, як Дунай (Д. Павличко). Так куди не глянеш — впали чорноземи (О. Ющенко). Зелений степ — ні деревця, ні нивки (Л. Костенко).

Завдання 4

Перепишіть текст, підкресливши в ньому неповні речення, в т. ч. приєднувальні й еліптичні. Поясніть комунікативно-стилістичну доцільність вживання неповних речень і ті конкретні умови, ситуації, контекст, якими визначається той чи інший різновид речення граматично (синтаксично).

Варіант 1. На кручі прощалися жінки з чоловіками, діти з батьками (О.Десняк). У нього, мовляв, теж план є. Поганенький (А. Головка). Значить, свіженького, Давиде, змелемо? — Вже ж не торішнє (А. Головка). Молодь — за навчання! (З газети). Дощі заїдають. Ще пару тижнів сльоти, і соняшнику кінець... Гниє (І. Рябокляч). За Русь! За Русь! — відповіли відважні воїни (А.Хижняк).

Варіант 2. — У нас, признаюсь, і прапор є. — Прапор? Звідки? (О. Гончар). Знов погляди їхні зійшлись, як мечі: у нього — нещадний, благальний — у неї (І. Нехода). Людині треба з горем на люди (Панас Мирний). Упала на піл Марія і ридала, як ще ніколи. До самого вечора (А. Головка). Знав Грицько, коли їй віддячити... А жалості в нього ні капельки (Панас Мирний). Коли в серці вогонь (З газети). Вогонь на мене! — кричав Орлюк (О. Довженко).

Варіант 3. Він — слово, а Карпо йому — десятеро (Панас Мирний). Розумієш, я стояв ранком на острові серед моря. Високому, прекрасному, гордому (М. Коцюбинський). У другій тракторній (3 газети). Гнат почав ходити до її хати. Ходили і другі парубки (М. Коцюбинський). Згадка про інженера викликала в Гонтаря відчуття гіркоти. Плюнув з серця і встроїв у горно зубило (Я. Ваш).

Варіант 4. Офіцер за мить опинився на землі, а Козаков у сідлі (О. Гончар). Ай дитина ж то вийшла на славу! Повновиде, чорняве, головате, розумне (Панас Мирний). А в Бахчисараї спека, задуха, тиша (Н. Рибак). Випереджаючи час (3 газети). Подавай заяву. Садовенко вже подав (І. Рябокляч). Що з тобою, Антоне? (М. Коцюбинський). Хліба! — тонесенько скиглить дитина (С. Васильченко).

Варіант 5. Пізнати з мови, якої хто голови (Нар. творчість). — От і принесли нам лебеді на крилах життя... — Життя? — дивуюсь я (М. Стельмах). Он іде Маланка. Мала, суха, чорна, в чистій сорочці, в старенькій свитці (М. Коцюбинський). В росі Тарасова могила, навколо — мармур і чавун (В. Сосюра). Щоб запам'яталось назавжди (3 газети). На голові хустиночка, на руках дитина (Т. Шевченко).

Варіант 6. Коли ворожий почуєш постріл, рушницю, — й на коня (М. Бажан). Олег в цей день прокинувся дуже рано. Швиденько вмився, поснідав і вдяг своє найкраще вбрання (О. Кошова). І слухає мій сум природа. Люба. Щира. Крізь плач. Крізь сміх (П. Тичина). Іду — дивлюсь: димок у кузні (А. Головка). Батьківщині — ударну працю! (3 газети). Передихнувши, вона твердо й рішуче висловила останнє слово: — Розстріляти! (А. Шиян).

Варіант 7. От що значить кохання... Не встиг чоловік виїхати з дому, а жінка за ним навздогін (М. Стельмах). Се вони [жайворонки] кидають з неба на поле свою свердлячу пісню. Дзвінку, металеву, капризну (М. Коцюбинський). Хочу, Федоре Івановичу, про Артема з вами (А. Головка). По шляху перемог (З газети). Веселий Кут осиротів. Без догляду, без призору почав пустіти та осуватися (Панас Мирний).

Варіант 8. — А знаєш, мені шкода його. — Кого? — Федора (З газети). Хвилини здаються тобі за години, години — за дні, дні — за роки (Панас Мирний). А ми, упоравшись, пішли шукати нової хати і нашли зелену хату і кімнату. У гаї темному. В лугах, в степах широких. В байраках крутих, глибоких (Т. Шевченко). Нічого сказати, теж мені активісти — ідуть землю вибирати, а жінкам хоч би слово (М. Стельмах). Вісті з полів (З газети).

Варіант 9. Зненацька гроза застала поле і людей. Над шляхом розчахнула тополину (О. Підсуха). А куди ж ти мандруєш, парубче? — Додому (С. Васильченко). Крізь листя дерев і контури хат виднілися далекі обриси поля. Зеленого, соковитого (М. Коцюбинський). І годі про це. Розповідайте краще про себе (А. Головка). Куди? Ні з місця! — гукнув Василь (Панас Мирний). Весні — хорошу зустріч! (З газети).

Варіант 10. Землі — добірне зерно (З газети). Які очі в Неї? Не встиг роздивитись... Протискаюсь плечем і стрічаюся І нею. Наче фіалки після дощу. Темні, м'які, блискучі (М. Коцюбинський). І знову тиша (Л. Костенко). Чалий спинився біля Альоші. — А ти, художник золотоголавий, — сказав він. — Ну, прощай. — Потім кинув до нового кількя слів: — Бережіть, коли зможете (І. Микитенко). Більше виставок — гарних і різних (З газети).

Варіант 11. Юра спинився. У груди набрав повно повітря (Ю. Смолич). Як на свято, як на здобич, поспішала звідусіль у Каховку пазуряста степова хижачня. Тачанками, фургонами, шарабанами, верхи... Услід за цим лунає хрипка, груба команда. — «Припинити балачки! Дівчатам — наліво! Хлопцям — направо! Шику-у-йся!» (О. Гончар). Незабаром шкільні жнива (З газети).

Варіант 12. Парубок уже ні слова, ні півслова (А. Тесленко). Деруть Рябка, мов пір'я, на галас збіглася двірня: «Що? як? за що?... про що?» (П. Гулак-Артемівський). До нових перемог! (З газети). Чи винна ж голубка, що голуба любить? Чи винен голуб, що сокіл убив? Сумує, воркує, білим світом нудить, літає, шукає, дума — заблуdiv (Т. Шевченко).

Варіант 13. Гульк, а навстріч, як з-під землі, козаки з кіньми (А. Головка). Не дивлячись стежок, пішов я блукати по лісі, як сновиди. Поза ставом, греблею, в ліщину (С. Васильченко). Без обіду! — розпорядився вчитель (Панас Мирний). На голубих екранах (З газети). Григорієве поголене обличчя вчорніло. Одразу випростався і прожогом вибіг з дому (Я. Баш).

Варіант 14. На голові хустиночка, на руках дитина (Т. Шевченко). Немов весела комахня, гралася в схованки на площі Явора. Ховалися за дорослими, в'юнко шмигали поза спинами, ловили одне одного, верещали і сміялися (Ю. Збанацький). Щ хлопці, в дорогу! (Т. Шевченко). Осінь... Мені — дев'ятнадцятий (С. Васильченко). Лісова тиша розступилася перед Чубенком. І він в'їхав утишу (Ю. Яновський). Робить, як автомат. Сам без душі і довкола себе бездушність розпускає. Пустоту (І. Рябокляч). З почуттям високого обов'язку (З газети).

Варіант 15. Не буде засідання. Відклали на восьме (О. Копиленко). В одне вікно заглядає стара груша, а в друге яблуня В. Стельмах). Сяють зорі: серед неба горить білолиций (Т. Шевченко). Марта ревнувала Антона. Уперто, затаєно, сильно н Коцюбинський). Спокійного сну вам, карі оченята (А. Тесленко). До наполегливої праці (3 газети). І все то те... Душе моя, чого ти сумуєш? (Т. Шевченко).

Завдання 5

Розмежуйте однорідні й неоднорідні означення. Поясніть, якими критеріями (семантичними, синтаксичними) ви користувалися при цьому. Поставте потрібні розділові знаки в реченнях з однорідними й неоднорідними означеннями.

Варіант 1. Старий столітній дуб підкошено під корінь. І квітла, снила, парувала важка чорноземна рілля. Дні погожі та безхмарні налилися цвітом. Під літнім широченним небокраєм мене стрічають друзі і знайомі (3 тв. А. Малишка).

Варіант 2. Як іноді просте звичайне слово, сказане доречно, уміє людину зробити щасливою (Є. Божик). Золоте дозріле жито хвилювалося колоссям (Є. Божик). І розпочне моє нове село свою одвічну хліборобську справу (Г. Світлична).

Варіант 3. Важливе завдання школи — виховати людину допитливою творчою думаючою (В. Сухомлинський). Тридцять пар очей — синіх голубих карих — з цікавістю дивилися на вчителя (І. Цюпа). То хліб. Домашній добрий хліб (В. Грабовський).

Варіант 4. Ніч яка місячна зоряна ясна, видно, хоч голки збирай (М. Старицький). Гостра спека змінюється м'яким атласним літнім теплом синього

південного вечора (О. Гончар). Ця річечка — Дніпра тихенька синя доня, маленька донечка без імені іще (М. Вінграновський).

Варіант 5. Я пам'ятаю вчительку мою, просту і скромну і завжди спокійну (В. Сосюра). Крізь прозорі хмарки іноді пробивається рожевий сонячний промінь (О. Копиленко). Де-не-де ще тремтів на гілці самотній скручений дудочкою листок, схожий на зморшкувате вушко (О. Донченко).

Варіант 6. Вода шуміла й билась між камінням білими кипучими хвилями (І. Нечуй-Левицький). Саме життя виробило в ньому цей характер — різкий упертий готовий до будь-яких труднощів (О. Гончар). Море світиться чорним важким оксамитом (Леся Українка).

Варіант 7. Уже пригасав гарячий літній день. Високо в небі пливли легкі пір'їсті хмаринки (Р. Іванченко). Гарний прекрасний край, Покуття українське (П. Козланюк). В золотій смушевій шапці циган-вітер сходить з гір (О. Олесь).

Варіант 8. Вгорі небо синє бездонне умите сонцем і збуджене весною (О. Ільченко). Минулорічні чорні сережки так ніжно тремтіли на старих вільхах, що, здавалося, прислухайся трохи і відразу почуєш тихий хрустальний дзвін (Г. Тютюнник). Люблю цю тишу мрійну вечорову (І. Нехода).

Варіант 9. Сині рожеві блакитні дими кучеряві плывуть з високих, мов башти, стрімких димарів. Дніпрова синя глибина покірні двигає турбіни. Збирають світлі золоті медивеселокрилі та прозорі бджоли (З тв. М. Рильського).

Варіант 10. Білий рясний цвіт гне додолу вишні та черешні. На столі лежав шматок тонкого житнього коржа, чорного кислого несмачного. Понад греблею

росли густі високі зелені та кучеряві верби (3 тв. І. Нечуя-Левицького).

Варіант 11. Далека незнайома сторона, здається, навіть небо тут інакше (М. Луків). Жайворонок купався у свіжому ранковому повітрі (В. Собко). На дні моїх споминів і досі горить той маленький але міцний огонь (І. Франко).

Варіант 12. Блищить хибке світло в'юнистої степової річки. Немає для неї на світі нікого дорожчого, ніж він, її ніжним тихий душевний Віталік. Свіже весняне повітря лоскоче мене, бадьорить (3 тв. О. Гончара).

Варіант 13. У гаю під кручею криниця, в ній вода холодна ключова (П. Рудь). Голівка кульбабки в біленькій прозорій шапочці (О. Копиленко). Ми звернули на прямий широкий добре наїжджений шлях (А. Хорунжий).

Варіант 14. Великі сині очі з-під чорних вій дивилися пильно й розумно. Серед білих або злегка жовтих домів ростуть кипариси. Холодний різкий північний вітер немилосердно бив в обличчя (3 тв. М. Коцюбинського).

Варіант 15. Прокинулась вода і дмухнула в торішню розколену очеретину. Красивий високий статурний голова підводиться з-за столу. М'яка тепла курява кущами виростає з-під ніг (3 тв. М. Стельмаха).

Завдання 6

Знайдіть у реченнях відокремлені означення та прикладки. Визначте умови й причини відокремлення кожного означення, його морфологічне вираження. Розставте й прокоментуйте потрібні розділові знаки. Окремо вкажіть на випадки факультативного

відокремлення членів речення. Зробіть повний синтаксичний розбір простих речень.

Варіант 1. Темрява глибока й студена розлилася над світом, і, здавалося, ні перейти її, ні перелетіти. Долю операції, успіх чи неуспіх її могла вирішити, зрештою, тільки вона матінка піхота! Голубе небо вкрите рідкими хмаринками щедро лило ясне світло на лани, на сади й хати (3 тв. О. Гончара).

Варіант 2. Щасливиця я маю трохи неба і дві сосни в туманному вікні. Обов'язком загнuzдана свобода не визнає ніяких виправдань. Як сірничок припалений від сонця день спалахнув, обвуглився, погас (3 тв. Л. Костенко).

Варіант 3. Червоних маків розгорівся ряд після дощу ласкавого й рясного... Дорога. Ранок. Тиша. Довгий яр весь білою черемхою залитий. А тут ось маєте: пором і верболози над Дніпром обов'язкові при поромах (3 тв. М. Рильського).

Варіант 4. Історія — це святая святих народу недоторкана для злодійських рук. Немає такої людини дорослої чи малої, яка б не любила лісу. Дивлячись на людей, усміхався і мій батько великий, добрий чоловік (3 тв. О. Довженка).

Варіант 5. У горах Брянський як командир зустрівся з новими труднощами. Темна ніч напоєна степовими пахощами пропливала над Асканією. Довір'я і чесність прозорі без найменшої тіні панували в сім'ї (3 тв. О. Гончара).

Варіант 6. Отак і почався у школі перший день сільського вчителя Данила Бондаренка простого, довірливого і затятого хлопця з підкучерявленим житнім чубом, чутливого до людського болю, непримиренного до всього ницого, лихого... Налита сонцем і вітрами хлюпоче веслами весна. А оранка

особливо весняна вважалася святим ділом (3 тв. М. Стельмаха).

Варіант 7. Лежить під небом чистим і високим холодний степ моєї самоти. Час великий диригент перегортає ноти на пюпітрі. Жорстока, неблаганна і лукава вона [Флоренція] була як мачуха мені (3 тв. Л. Костенко).

Варіант 8. Місяць закоханий в ніч чарівну сяє щасливий і світить... Дніпро! Ти тихо в день ясний пливеш заглиблений в минуле. І знов на горах я овіяних вітрами казками вільних полонин (3 тв. О. Олесь).

Варіант 9. А він самотній уночі ще довго в вогнище дивився. В саду шумнім, на вишні молодій звиса ягіддя кругле й соковите, над ним хмарки ведуть свої човни розписані блакиттю (3 тв. А. Малишка).

Варіант 10. Пахло медом і здавалось, що це шумить весняний молодий дощик запашний і веселий. Маленька, кругленька, з терновими мрійними очима... вона зразу прихилила до себе серця всякої людини. Пишається проти сонця гай увесь в блискучих краплях, як у дорогому намисті (3 тв. С. Васильченка).

Варіант 11. Рифми дочки безсонних ночей покидають мене. Срібним маревом повиті коло сіл стоять тополі. Ви забуваєте ще другу любов поетів наприклад любов Данте до Беатріче, а я власне таку мала на думці (3 тв. Лесі Українки).

Варіант 12. Там матір добрую мою ще молодую у могилу нужда та праця положила. Отакий-то наш отаман орел сизокрилий. І мені малому не раз довелось за титара плакати (3 тв. Т. Шевченка).

Варіант 13. Вогка земля мліла в гарячому золоті сонячного проміння вільна від тіней і холодків. Цвіли дерева холодним квітом білі і легкі, немов весільні

дівчата. Подихнув пустиголовий вітрець той віщун світання (Зтв. М. Коцюбинського).

Варіант 14. Івась як менший завжди терпів від Карпа. Сонце розгойдується в небі тепле й принадне. Струмочок виконується з-під гори і простує по долині поміж високою травою схожою на очерет (3 тв. Панаса Мирного).

Варіант 15. Суєта житейська ще тримає тебе на витвореній цивілізацією мотузці телефонному дроті. Це був мотив пісні знайомої Іванові з армійських років невимушеної і трохи сентиментальної. В Івановім підрозділі служив гонористий хлопчина за національністю вірменин (3 тв. В. Дрозда).

Завдання 7

Відшукайте в поданих реченнях відокремлені обставини, додатки. Визначте, як морфологічно вони оформлені. Поясніть розділові знаки.

Варіант 1. Натрудившись у квітні, перецвівши у маю, йдуть дерева перелітні в повинь лагідну свою. Ніколи я не знав, що так люблю — до болю, до смертельного жалю — понад Дніпром сріблисті верболози... З-над річки лине пісня голосна, а тут, біля гостинної веранди, іде безкровна лагідна війна червоної та білої троянди (3 тв. М. Рильського).

Варіант 2. Жайворонок висить на невидимій нитці, співаю чи весну. Пісня його тремтить згори, не перестаючи, наче ллється десь в озерце чистий і холодний невеличкий струмінь (Ю. Яновський). Ремонт доводиться робити своїми силами, до того ж негайно (П. Автомонов).

Варіант 3. Важко кидати землю, не залишивши на ній ні якого доброго сліду (І. Цюпа). Тут, за задумом гетьмана, треба було зосередити всі гармати (Н. Рибак).

А я не знаю нічого ніжного, окрім берези (Леся Українка).

Варіант 4. Хочеться, щоб, нищачи старе, одразу люди і нове створювали (В. Лучук). Жовте листя, тремтячи й коливаючись у повітрі, тихо раз по раз сідало на землю, вкриваючи її пишним золотим покриттям (Б. Грінченко). А над Дніпром, наче теж у повітрі, пливли червоні мережки мостів (Я. Баш).

Варіант 5. Ще до сонця, з ранньої пори, на лану гуркочуть трактори (П. Дорошко). Лебедине озеро не шелесне, не хлюпне. І воно спить, вкрившись місячною попоною (І. Цюпа). Щастя художника, зокрема письменника, невіддільне від щастя його народу (П. Воронько).

Варіант 6. Трави, встигнувши вигнатись на зимовій волозі, котились зі степу на Кураєве важкими, шумуючими валами. Якби все було скінчене, якби чужий гомін заповнив темні сходи і загриміли чужі чоботи тут, поруч, тоді він зірвав би чеку, останню чеку в своєму житті. Замість виснаженої, смертельно втомленої колони, пролітали перед ним зараз лави інших, мовби окрилених людей (з тв. О. Гончара).

Варіант 7. Народ, відпочивши від мук лихоліття, зрозуміє причини колишніх пригод і завдання нового століття (М. Вороний). У Курчоватому, під Києвом, рік сорок другий, ожеледь, зима (Л. Костенко). Б'є вся артилерія, навіть зенітна (І. Нехода).

Варіант 8. Щось марить дуб, вклоняючись землі (Л. Тендюк). Стіни, від підлоги до стелі, завішані були безліччю картин, великих і малих, в рамках і без рам (Л. Дмитерко). Не чути ніякого голосу, крім вівчарської трембіти десь на далекій полонині (І. Франко).

Варіант 9. Література, в тому числі й критика, має сьогодні жити з іще більшою творчою напругою.

Починали бриніти перші заробітчанські співи, поступово наростаючи, немов розгойдуючись. Вранці, ще до схід сонця, в табір прибула машина з гарячим, щойно з пекарні хлібом (З тв. О. Гончара).

Варіант 10. Топче шляхта дикі терни, загубивши шлях додому. Тоді, з півночі до світанку, від пізніх зір до ранніх зір, шовкову тиху колисанку я простелю у отчий двір (З тв. А. Малишка). Що є іще, крім ніжності? (О.Пахльовська).

Варіант 11. Один-однісінький серед морської рівнини бовваніє крейсер вдалині, і, крім нього, ніде ні паруса, ні катерка. І вже, як у нелегкому, сліпучому сні, ідуть батько, мати й Тоня з льотчиками до колодязя, щоб напиться з нього на прощання. Обличчя натхненно розшарілось і, освітившись якимись новими думками, стало мовби тоншим, інтелектуальнішим, багатшим (З тв. О. Гончара).

Варіант 12. За Харківкою, за мостом, у тумані, як вві сні, доганяла я підводи — не підводи, а пісні (П. Тичина). Край прогнутого вечорового неба, врізаючись у зоряну імлу, і досі трудиться старий нагорблений вітряк. Окрім дитинства, все його [Тимофієве] життя недовірливо сторожили чужі очі (З тв. М. Стельмаха),

Варіант 13. Я на гору круту крем'яную буду камінь важкий підіймать і, несучи вагу ту страшную, буду пісню веселу співать. Колись давно, під сонцем полудневим, серед мовчазної розлогої пустині і розпачливо-мертвого простору, в душі раба, що зріс в тяжкій неволі, вродилась мрія (З тв. Лесі Українки).

Варіант 14. Свирид Якович цілує сина і скриню, якимось жалісно, по-жіночому, посміхається (М. Стельмах). Хлопець досить успішно склав екзамени з усіх предметів, у тому числі з української мови

(Г. Тютюнник). Минулого розбивши тьму, стоїть Кобзар перед очима (М. Рильський).

Варіант 15. Жваво, з юнацькою енергією, заходився Семен ставити хату. Від берега, під вербами, вода була наче зеленава. Незважаючи на дідову обіцянку, перевіз не прибував (З тв. М. Коцюбинського).

Завдання 8

Відшукайте в наведених реченнях вставні і вставлені конструкції, схарактеризуйте їх з погляду семантичного, граматичного (морфологічного й синтаксичного), стилістичного (функціонального). Поставте розділові знаки.

Варіант 1. І от нарешті засиніли Дніпропетровщини лани (В. Сосюра). Бувають такі дні, коли ви працюєте менше наприклад зимою, отоді беріть у руки книжку і читайте (М. Коцюбинський). В щирім серці, в чесних грудях вірю, знаю! квіти є (В. Симоненко). Кажуть мудрість приходить з роками (Л. Дмитерко). З-за погрібника пахло м'ятою росло її там, густої та холодної, багато, а від хати несло духом матіоли (Є. Гуцало).

Варіант 2. Взагалі Франко — лірик великої проби (М. Коцюбинський). А це вміння розмовляти і слухати дуже важливе для письменника. Друге слухати навіть більш важливе (М. Рильський). ! доки буду ряст топтати бо ще ж зоря моя горить! хотів би мову так пізнати, щоб із землею говорить (Ю. Петренко). Шкода той час не вернеться ніколи (Леся Українка).

Варіант 3. На мою думку делікатність має свій сенс до якоїсь межі: далі вона стає безхарактерністю, безхребетністю (В. Коротич). Годинник бив що з ним? зовсім не ту годину (І. Жиленко). Цей герой коли його

можна так назвати виявився незакоріненим у тканині твору (П. Загребельний). Почув він мабуть від сороки, що соловейка хвалить всяк (Л. Глібов). На жаль чудес на світі не буває (П. Воронько).

Варіант 4. Усе як сказав один з філософів скороминуще на цьому світі (В. Скуратівський). Як сонячно на світі треба жити, щоб честь не просто право! заслужить — цей хліб, що зріс на бойовищі, їсти (Н. Тихий). Пісня здавалось бриніла вже в ньому (М. Коцюбинський). А на серці вір не вір ні тривоги, ні турботи (Є. Летюк). Незнайомий подививсь в очах його щось тепле, чоловіче!, на мене глянув він ласкаво (П. Тичина).

Варіант 5. Будинок готелю був по-перше високий і міцної старовинної кладки, а по-друге наріжний (О. Гончар). Рідна хата; і як водиться старшому брату залилася (Панас Мирний). Одного дня яким це все далеким здається! участь брав у зустрічі двох громад (М. Рильський). Чи справді так було, чи може хто збрехав хто ворогів не мав, — а все-таки катюзі як кажуть буде по заслугі (Л. Глібов).

Варіант 6. Там батько, плачучи з дітьми а ми малі були і голі, не витерпів лихої долі, умер на панщині (Т. Шевченко). Як помер батько земля йому пером залишив нам дев'ять пар волів... хороших (Марко Вовчок). Журба почув густий і як йому здалося схвилюваний голос (Д. Ткач). Ми як відомо не з полохливих (М. Подольн). На очі навернулися чув він сльози (Панас Мирний).

Варіант 7. Можна сказати дочекалися свого свята (М. Стельмах). Здавалось далі пливати нікуди (В. Підмогильний). На жаль наші дороги з ним більше не сходились (О. Гончар). Я вчив його письма не без мороки і гладіаторського ремесла (Д. Павличко).

Окрилені піснею, вони жили в іншому, уявному світі але реалістичнішому для них, аніж сама дійсність — у світі узагальнених образів (А. Головка).

Варіант 8. Сиділи ми при згаслому багатті усі гуртом а гурт нас був чималий дивилися, як вогники блакитні тремтіли і конали (Леся Українка). Одне слово мистецтво — штука складна (М. Ткач). Мабуть передчуття розлуки властиве людині (І. Цюпа). Для справжнього великого поета беремо це слово в найширшому значенні нема межі між чужим і власним горем (М. Рильський). На жаль маю недовіру до нього (О. Довженко).

Варіант 9. А взагалі де айстра, де зоря? (О. Пахльовська). Мій дідусь щоб ви знали не просто рибалка, а бригадир (Ю. Збанацький). Сучасне життя всі ми це відчуваємо тримає людину в постійному нервовому напруженні (О. Гончар). «Поема про море» гірко це казати лебедина пісня Олександра Довженка (М. Рильський). Напевне усе вже визначено (П. Загребельний).

Варіант 10. А так звана істина на превеликий жаль не завжди корисна (П. Загребельний). Занапастити посів — це виходить і державу підведеш, і себе обділиш (М. Стельмах). Життя слова — це за моїм глибоким переконанням сама суть культури шкільного життя (В. Сухомлинський). Три сини, та дочка, та дорослі онуки від обличчя твого відірватись не сила підняли тебе на дужії руки (А. Малишко). Почувся ніби уявився глибокий звук (М. Рильський).

Варіант 11. Як тільки заплющую очі — кімната вона тільки що стала моєю раптом щезає (М. Коцюбинський). Здавалося б прості слова: оранка, косовиця, молотьба (О. Гончар). Справді добре сміється той, хто сміється останнім (М. Стельмах). На щастя

жорстока дійсність розвіяла вітром усі хлоп'ячі дурниці (С. Черкасенко). За вікном з гори було видно шуміло, вирувало залите сонцем місто (С. Складенко).

Варіант 12. Може серце більше відчуває, ніж розум зрозумів і знає (Б. Лепкий). Не можна казати людині молодшати, а подобришати завжди можна (О. Гончар). І коли сьогодні задумаєшся над долею а це повинна робити кожна чесна людина, то мимоволі приходиш до думки, що світ можна врятувати (П. Загребельний). Ростає «ведмеже вухо» — в просторіччі не пам'ятаю, як там по-латині (Л. Костенко). З ділом бач у нас ніколи не розходяться слова (П. Дорошко).

Варіант 13. Василь Симоненко іде до людських сердець, іде до нових поколінь, ітиме сподіваємося до наших нащадків (І. Дзюба). І справді інше слово часом дорожче самій речі (В. Сухомлинський). Та зрештою оце похилене жито не поезія? (М. Стельмах). Далеко-далеко те знають хіба що лелеки розкидала доля кептарики і сіряки (Б. Олійник). Не жартуй наді мною будь ласка і, говорячи, не мовчи (В. Симоненко).

Варіант 14. І мати волосся чорне в сріблі все... маля смуглявеє несе в ріку задуману купати (В. Сосюра). Теплий кожух, тільки шкода не на мене шитий (Т. Шевченко). Світ сіном здавалось пропах! (І. Нехода). А по-моєму не лише зненависть, а й любов рухає армію вперед (О. Гончар). Україно моя! А на серці тривога. Я не можу про тебе забути ніде (В. Швець).

Варіант 15. По-моєму краще бути сентиментальним, аніж бездушним (О. Гончар). І райдуга стоїть повірте на півсвіта (А. Малишко). Приходить брат, запилений, засмаглий тепер незмінно він у сівачах, приносить в хату запах піль тужавих, гарячий блиску молодих очах (М. Масло). Маруся.

Випий же, любий мій, за нашу згоду меду! Щоб ми довіку більше не сварились! Вилива усе у кухоль... (М. Старицький). Їй-право не страшно вмерти, а страшно мертвому жити (В. Симоненко).

Тема: Складне речення

Методичні рекомендації: Виконання контрольної роботи має на меті перевірити знання студентів із синтаксису, а саме: уміння розрізняти типи складних речень, визначати смислові й синтаксичні зв'язки між предикативними частинами, пояснювати розділові знаки, будувати схеми, уміти аналізувати речення.

Завдання 1

На основі змісту складносурядного речення, функції сполучників між його предикативними частинами визначте смислові відношення між реченнєвими частинами складносурядного речення. Встановіть різновид складносурядного речення, смислові й синтаксичні зв'язки між його предикативними частинами. Схарактеризуйте сполучники.

Варіант 1. Лиш у труді живе людина, а без труда її нема. Дівчина троянди поливала, і кудись котилась хмар навала, і сміялась осінь за вікном (З тв. В. Сосюри). Не то осінні води шуміли, збігаючи в Дунай, не то вітер бився в заламах провалля (М. Коцюбинський).

Варіант 2. Не сплять лиш цвіркуни і фонтани, та кліпа очима-зорями небо. Немов хвіртка скригнула, чи клямка брязнула. Ялинка затремтіла від низу до

вершечка, і кілька зелених глиць упало на сніг (3 тв. М. Коцюбинського).

Варіант 3. А літо йде полями і гаями, і вітер віє, і цвіте блакить (А. Малишко). Згода дім будує, а незгода руйнує (Нар. творчість). Ти ярма людям благаєш, а я волі (Н. Рибак).

Варіант 4. Чи до мети я певної дійду, чи без пори скінчу свій шлях тернистий. Щось поет хотів відмовить на недбалу горду мову, та вже сонечко червоне заховалось за діброву. Сонце ледве променіє, і на сході вже світає (3 тв. Лесі Українки).

Варіант 5. Сичі в гаю перекликались, та ясен раз у раз скрипів. Дунув вітер понад ставом — і сліду не стало. Ще б плакала Катерина, та сліз більш немає (3 тв. Т. Шевченка).

Варіант 6. Ясно ще осіннє сонце сяє, та холодом осіннім вже в повітрі потягає. Чи се люття, чи арфа рекоче, чи то спів я чую щоранку, щоночі. В тяжких днях звела вже доля до купи і злучила ваші серця, і ви показалися гідними перестояти й найстрашнішу бурю (3 тв. І. Франка).

Варіант 7. Дніпро спокійно шумить і реве, і мла стоїть стіною від землі до неба, глухого, беззоряного. Не заgrimів ні грім у хмарах, ні зловісні блискавки не розкрояли неба врочистим спалахом. Він [хірург] був дуже здоровий з природи, але і в нього вже не вистачало сил (3 тв. О. Довженка).

Варіант 8. Пробіг автомобіль, і синя хмара диму за ним розвіялась. Посріблені ліси окуталися тінню, а небосхил горить і віти золотить. То іволга у пісні їх [шпаків] дзвенить, то хлопчик, друзів кличучи, свистить, то соловейко розсипає трелі, то колеколесо немазане скрипить (3 тв. М. Рильського).

Варіант 9. І знову джміль розмружить квітку, і літо гратиме в лото. Поети — це біографи народу, а в нього біографія тяжка. Земля без тебе [бабусі] ні стебла не вродить, і молоді ума не добіжать (З тв. Л. Костенко).

Варіант 10. В одну мить розсунувся простір і стали ближчими зорі. Повінь цього року була невелика, та й вода вже трохи спала. Жах у її очах змінився подивом, а подив — радістю (З тв. Ю. Мушкетика).

Варіант 11. Люди орють землю, а літа — душу. Гаї спинились над водою і тихо входять в клекіт рік, і хмелем бродить під корою в березах чистий, свіжий сік. Я стаю ніби меншим, а навколо більшає, росте і міниться увесь світ... (З тв. М. Стельмаха).

Варіант 12. І жмуриться вікнами наша хатина, і шепче задумливий сад (А. Малишко). Чи наглий сум опав, чи дівчина кохана привітно глянула, зустрівшись на путі, чи — що там критися! — зігріла чарка п'яна... і він до сонця руки підійняв, але й воно сміялося зрадливо (З тв. М. Рильського).

Варіант 13. Я бреду далі серед високих кущів, серед гілляк, напоєних дощем, і вони зрошують мене все знову і знову (В. Винниченко). То вітерець дихне по ниві, то коник в житі засюрчить, то бджілка радісно з добутокм, злетівши з квітки, задзижчить (Л. Глібов). Повертаюся додому, а на душі розпускаються теплі, ніжно-щирі пелюстки (М. Івченко).

Варіант 14. І між руїн добро беззахисно зникає, і мати гине, й гине син (Є. Маланюк). Побіч колосились хліба, та до жнив ще було далеченько (Ю. Збанацький). Кличе велике життя, і треба зразу кидатися в його вир (О. Копиленко).

Варіант 15. І сну нема, і спокою немає (В. Симоненко). Або вільний вітер пронесеться, або мороз ударить (Марко Вовчок). Не тільки тужна пісня

лилася із змученої душі матері, а й пропікали сльози гарячі сліди на її обличчі (Г. Тютюнник).

Завдання 2

Поставте розділові знаки у складносурядних реченнях. На основі всього змісту й структури складносурядного речення сформулюйте пунктуаційне правило, яким визначається вживання розділових знаків між предикативними частинами складного речення.

Варіант 1. Чи може щось наплутано віками і атом вручено нам безрозсудно рано? (П. Скунець). А ти вийшла і сталося чудо якесь (О. Олесь). Земля не може жити без сонця а людина — без щастя (М. Стельмах).

Варіант 2. Чи то снилось мені чи то справді було (М. Нагни-біда). Ще день і в поле! (Р. Братунь). Квітчастий луг і дощик золотий (П. Тичина).

Варіант 3. Знов розвиваються каштани і затопив Дніпро луки (Л.Дмитерко). Або не сокіл я або спалила мені неволя крила (Леся Українка). Де-не-де біля вирв сивіє безводний полин або кущиться чебрець (О. Гончар).

Варіант 4. Часом у блакитній вишині пропливала біла хмара або пролітала пташина (А. Шиян). Його слава і згуки ноти на цілий всесвіт прогримлять і переливи і розкоти серця байдужі оживлять (Г. Чупринка). Уже вишневі зацвіли сади і сніг пахучий падає на воду (М. Рильський).

Варіант 5. Вмирає людина але живе краса (П. Загребельний). Минулася буря і сонце засяло (М. Рильський). Тієї весни рано прокинувся ліс і недовго дрімали дуби (В. Кучер).

Варіант 6. Зима летіла над землею і от весна і все в цвіту (В. Сосюра). Лиш небо гуде неокрає та сім'я журавлина на крилах весну піднімає (А.Малишко).

Дерево стояло ще голе однак на віттях його вже починалося пташине життя (Ю. Бедзик).

Варіант 7. Минає день і світ згасає і найсвітліший промінь згас (М.Рильський). Сонце зійшло і враз над Києвом знялося ревище гудків (Ю.Смолич). А навколо цвітуть небокраї і синіють безмежні поля (В.Сосюра).

Варіант 8. Чи то настане нічка темна чи то веселий день шумить (Л.Глібов). Уже й збігла вода і тільки де-не-де в маленьких калюжах спалахує рання зоря (В. Земляк). Зумійте бути вольними і будете вольні! (І. Франко).

Варіант 9. Хай наше слово не вмирає і наша правда хай живе! (М. Рильський). Тебе утрачу і сама загину (Т. Севернюк). Уночі була гроза а ранок видався ясний на диво (С. Васильченко).

Варіант 10. Вечоріло і тіні від висот вже завалювали міжгір'я (О.Гончар). Вранці справді прошумів дощ а потім хмари почали підніматися (М. Стельмах). То комиш упаде в око то дим тріпоче в повітрі (М.Коцюбинський).

Варіант 11. Був час обідньої перерви і все живе поховалося в затінках, вщухло, принишкло (О. Гончар). Лише борись а щастя не втече (Л. Костенко). Мабуть, скоро зажовтіє листя і засумує старий дуб (М. Хвильовий).

Варіант 12. В балці було вже зовсім темно і пізнати кого-небудь можна було хіба тільки по голосу (П. Панч). Де не візьмись вітрець і задзвеніли раптом, заграли очерета сопілками (В. Шевчук). Холодно але все зеленіє (П. Загребельний).

Варіант 13. Я здобув науку і діти в мене будуть її добувати (М. Стельмах). Запахла осінь в'ялим тютюном, та яблуками, та густим туманом і свіжі

айстри над піском рум'яним зоріють за одчиненим вікном (М. Рильський). Вже листопад підкрався з-за дубів і гай знімає золоту перуку (Л. Костенко).

Варіант 14. Встанеш вранці і травнева синь хвилиною захлюпає під ноги (К. Дрок). Хай трава не в'яне і під вітру свист знов зеленим стане пожовтілий лист (В. Сосюра). Чи ти мій сон чи ти моя уява чи просто чорна магія чола? (Л. Костенко).

Варіант 15. Почалася у сонця безсонниця і подовшали раптом дні (В. Симоненко). Зерно не знає смерті а в нім — твого безсмертя вічна суть (Г. Коваль). Тихо і тепло (Леся Українка).

Завдання 3

За допомогою сполучника чи сполучного слова утворіть складнопідрядне речення. Визначте місце підрядного речення стосовно головного, поясніть пунктограму — розділові знаки в складнопідрядному реченні. Сполучники і сполучні слова схарактеризуйте морфологічно (повний морфологічний аналіз).

Варіант 1. Народ живе доти...

Варіант 2. Калина — одвічний символ України...

Варіант 3. Національний струмінь в освіті — це те...

Варіант 4.... вони з честю вийшли з найскладніших випробувань.

Варіант 5.... віє в серці весною.

Варіант 6.... повіяло польовими пахощами.

Варіант 7.... осінь уже торкнулася лісу.

Варіант 8. Треба мало спати...

Варіант 9.... студенти побували на екскурсії в Каневі.

Варіант 10.... пролісок пробив листок торішній.

Варіант 11.... багряне листя в жовті коси
вплітала осінь у садах.

Варіант 12.... надвечір розгулялася завірюха.

Варіант 13.... скрізь зацвіло пишним цвітом.

Варіант 14. ... засипано в засіки Вітчизни
небувалу кількість зерна.

Варіант 15. Скільки радісних пісень у серці
моїм...

Завдання 4

Накресліть схеми складнопідрядних речень, визначте різновид підрядних частин. Вкажіть, якими засобами (сполучники, сполучні слова) поєднані підрядні предикативні частини з головними, визначте в головній частині слово чи сполучення слів, зміст яких розкривається, пояснюється підрядною частиною, а також ті випадки, коли підрядна частина пояснює всю головну.

Варіант 1. Земле, моя всеплодющая мати, сили, що в твоїй живе глибині, краплю, щоб в бою сильніше стояти, дай і мені! (І. Франко).

Варіант 2. Хіба їй можна одцвісти, коли зоря горить рожева, Коли шумлять-дзвенять світи Від рику раненого лева, Лисиці брешуть на щити І кличе див поверху древа! (М. Рильський).

Варіант 3. Благословенна ти в віках,
Як сонце наше благовісне,
Як віщий білокрилий птах,
Печаль і радість наша, пісне,
Що мужність будиш у серцях,
Коли над краєм хмара висне
(М. Рильський).

Варіант 4. Жаль маю до землі, бо тіні, що
вкривають її, пересунуться на інше місце, і, де було

тьмяно і сумно, знов ляже золото сонця
(М. Коцюбинський).

Варіант 5. Рівні поля нагадували б степ, якби не той великий ліс, що тягнеться по західній стороні села і творить зелений мур поперек широкої площини, щоб обмежити її розмах (М. Коцюбинський).

Варіант 6. Багато горя зазнала Малуша, а передумала стільки, що коли б тими думками та засівали землю, то вже все поле й шляхи від Росі до Києва поросли б шипшиною й тернами (С. Скляренко).

Варіант 7. Я, мабуть, досі уже б осліп,
Якби не бачив, хто робить хліб,
Чия звитяжна в нім сила б'є,
Тримає владно життя моє
(В. Кочевський).

Варіант 8. Соняшники високо попіднімали свої жовті голо ви, мов становилися навшпинячки, щоб погрітися на сонці, котре дугою світу збігало через гору і осідало золотим піском аж ген за ставом на луках (Панас Мирний).

Варіант 9. Ти знаєш, як пахне сонцем солома,
Коли на губах росиця солона,
І нюють руки, і ломить у спині,
І ноги гудуть, мов колоди
бджолині? (В. Коломієць).

Варіант 10. Може, народжується вже щасливе те покоління, що не гинутиме у війнах, ступить на поверхню інших планет і там утвердить цей прапор, що його зараз несе Колумб під залізним своїм плащем (О. Гончар).

Варіант 11. І так забавлюся Семенові вчитися, що він не міг дочекати, аж поки сонечко закотиться за обрій, і погнав товар в поле раніше, ніж звичайно (М. Коцюбинський).

Варіант 12. Брів серед жита і дивився новими очима, що довго спали під вагою безвладних повіків, як скипало молоде жито синім шумовинням колосся, як било хвилями в темний ліс (М. Коцюбинський).

Варіант 13. О, сьогодні ви б прекрасно зрозуміли, що доля людськості лиш у людській руці, що підкорилися і скелі нам, і хвилі, а мирні ми тому, що завжди ми бійці (М. Рильський).

Варіант 14. Якщо зібрати сльози матерів,
Що пролились за дочок і синів,
Які навік у битвах полягли,
Які за щастя юність віддали,
То море створиться із сліз отих,
Із сліз печально гнівних і палких
(В. Ткаченко).

Варіант 15. Хоча б над тобою було сто вчителів — вони будуть безсилі, якщо ти не зможеш сам змусити себе до праці і сам вимагати її від себе (В. Сухомлинський).

Завдання 5

Поставте й поясніть розділові знаки в реченнях. Спишіть, визначте різновид багатоконпонентного складного речення із безсполучниковим і сполучниковим зв'язком: сурядним, підрядним або сурядним і підрядним зв'язком. Зробіть повний синтаксичний аналіз багатоконпонентного складного речення.

Варіант 1. Михайло Коцюбинський напоєний соками багатющої землі своєї і через це він став безсмертним великі світочі людства давно вже розступилися щоб дати місце і йому в шерензі борців мислителів і шукачів правди (П. Тичина).

Варіант 2. І знов Донеччина і вітер верби хилить
й не віриться що знов побачу я село давно покинуте
таке до болю миле але багато з нас додому не прийшло
(В. Сосюра).

Варіант 3. Свій голос є у кожної струни та
струни ті мелодія єдина і як дзвенять у злагоді вони то
може все і зробить все людина (М. Рильський).

Варіант 4. Вклонися моя Україно цим людям
величним і простим що в назвах фронтів пронесли
наймення твоє ти словом достойним розкажеш своїм
поколінням потомним чому їх на вічну пошану твій
вдячний народ оддає (М. Бажан).

Варіант 5. Грім жив у хмарі і згори він бачив хто
ще хоче налив грозою грім яри умив озерам очі а потім
хмару опустил на сад наш на щасливий і натрусив зі
сливи слив щоб легше було сливі (М. Вінграновський).

Варіант 6. Збагни ніде від себе не подітись десь
в'юниться та стежка на якій з собою мусим ми
зустрітись (Г. Коваль).

Варіант 7. Я не йму тобі зовсім віри як сумною
побачу тебе небо в сутінь буває сірим а насправді ж
воно голубе (В. Симоненко).

Варіант 8. На небі гасли світові зорі кресала
білий вогонь на сході зірниця а поділки синьої ночі
тремтіли застелялись сизим туманом і тільки над
Дніпром біла крилами ще ніч як заспана птиця
(Г. Косинка).

Варіант 9. Одійде в морок підле і лукаве
холуйство у минувшину спливе і той ніколи не
доскочить слави хто задля неї на землі живе
(В. Симоненко).

Варіант 10. Зрубали яблуню стару в саду її я
дочку бачу молоду так довго не вертався я додому що
вже свого дитинства не знайду (Д. Павличко).

Варіант 11. Мені казав розумний садівник коли ти пересаджуєш ялинку відзнач північний і південний бік і так сади ростиме добре й гірко (М. Рильський).

Варіант 12. Місити глину звісно зміг би кожен крутити круг — таким нема числа та тільки той зліпити горщик може хто осягнув священність ремесла (Є. Летюк).

Варіант 13. Як без ночей нема світання так без світань шляхи не ті і якщо в муках є шукання то значить муки ті святі! (А. Малишко).

Варіант 14. Ще будуть в нас гарячі дні роботи і буде хліб щоденно на столі бо доки сонце сходить і заходить живуть і творять люди на землі (В. Кузьменко).

Варіант 15. Буває так ще темна ніч надворі ще сон колише землю як маля німує небо і мовчить земля зірок не видно в тиші непрозорій (М. Рильський).

Підсумковий контроль

Тест

з дисципліни «Сучасна українська мова з практикумом»

(змістовий модуль: Синтаксис)

Час виконання – 80 хвилин.

Мета контролю: виявлення й оцінювання рівня знань студентів.

Структура тесту

1.Тест складається з 50 завдань.

2.Завдання 1-50 на вибір однієї правильної відповіді.

3.Завдання розташовуються в логічній та змістовій послідовності.

Інструкція щодо роботи з тестом

1. Правила виконання зазначені перед тестовими завданнями кожної нової форми.
2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. У разі необхідності використовуйте чернетку.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

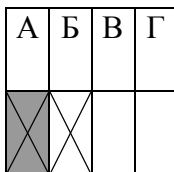
Інструкція щодо заповнення бланку відповіді

1. До бланку відповіді записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.

2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.

3. Неправильно позначені, підчищені в бланку відповіді вважатимуться помилкою.

4.Якщо Ви позначили в бланку відповідь неправильно, можете виправити її замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

5. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених в бланку.

Для проведення підсумкового контролю ми пропонуємо студентам виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1

1. Синтаксис – це...

- а) система правил уживання на письмі розділових знаків, будову речення;
- б) розділ граматики, що вивчає будову та значення словосполучень і речень, способи зв'язку слів у словосполученні, речень у тексті;
- в) розділ мовознавчої науки про вживання розділових знаків у реченні;
- г) розділ мовознавства, що вивчає будову речень.

2. Словосполучення – це...

- а) смислово-граматичне об'єднання двох або більше повнозначних слів, зв'язаних підрядним зв'язком;
- б) група слів, що виражає закінчену думку;
- в) група слів, що об'єднана сурядним зв'язком;
- г) одиниця спілкування, що повідомляє, запитує, спонукає до дії.

3. У котрому рядку поєднання слів не становить словосполучення?

- а) говорити голосно, брати квиток, дивитися пильно;
- б) повернутися додому, посіяти жито, відчинити двері;
- в) тінь і світло, край дороги, почав працювати;
- г) автобусом поїдемо, на морі відпочивати, бити посуд.

4. У якому рядку всі словосполучення утворено граматичним способом прилягання?

- а) посіяли хліб, надворі потеплішало, пухка земля;

б) кілограм апельсинів, атмосферні опади, надворі стихло;

в) розквітла пишно, прохання вийти, йде не поспішаючи;

г) йти повагом, привабливий вигляд, зацікавлена розмова.

5. У котрому рядку всі словосполучення утворено граматичним засобом узгодження?

а) лірика поета, вишнева гілка, зайти в аудиторію;

б) зв'язок з дійсністю, переконаний у справедливості, підійти ближче;

в) бажання вчитися, любов до землі, дуже актуальний;

г) повчальний приклад, спечений хліб, моя ідея.

6. У якому рядку всі словосполучення означальні (за відношенням між головним і залежним словом)?

а) вивчений учнями, чарівна жінка, собори Києва;

б) будинок на два поверхи, перша вчителька, сукня із шовку;

в) надія повернутися, занурений у воду, боротьба за мир;

г) факультетські аудиторії, мамина сукня, написати реферат.

7. У якому рядку всі словосполучення складні за будовою?

а) діяти всупереч обставинам, портфель із шкіри, їхати на Далекий Схід, прекрасний у своїй людяності;

б) домашнє завдання учнів, глибоко цінувати поезію, розуміти товариша з півслова, сприйняти прочитане по-новому;

в) земля України, крокувати поруч з товаришем, багатющий новий матеріал;

г) глибоко цінувати поезію, наприкінці минулого століття, пояснити завдання учням,
дівчина з карими очима.

8. На які типи поділяють речення за наявністю другорядних членів?

- а) розповідні, питальні, спонукальні;
- б) односкладні, двоскладні;
- в) повні, неповні;
- г) поширені, непоширені.

9. Як поділяють присудки?

- а) на прості і складні;
- б) на прості, складені і складні;
- в) на іменні і прості;
- г) на дієслівні і прості.

10. У котрому з поданих речень є іменний складений присудок?

а) Шевченко дав орлиний злет українському слову (Ю.Збанацький).

б) Неси ж мене, коню, по чистому полю (Нар.пісня).

в) Ми – спадкоємці спадків розграбованих (П. Воронок).

г) Ясне сонце підіймалось десь далеко за лісом (П. Мирний).

11. У котрому з речень є дієслівний складений присудок?

а) Земля на прощання усміхнулася і потемніла (Панас Мирний).

б) Почав жевріти схід сонця (І. Нечуй-Левицький).

в) Він був незвичайний, той смуток (В.Смуток).

г) Пані звеліла негайно покликати до неї астронома (В. Шевчук).

12. При визначенні другорядних членів речення враховується:

- а) морфологічне вираження;

- б) граматична форма;
- в) семантична функція;
- г) морфемна будова.

13. У котрому з речень є неузгоджене означення?

- а) У всякого своя доля і свій шлях широкий (Т. Шевченко).
- б) Будь не тільки сином батька, а сином народу (Нар. творчість).
- в) Великі люди народжують великих співців (Є. Гуцало).
- г) Кожне покоління по собі свій стиль (В. Скуратівський).

14. У котрому з поданих речень є обставина мети?

- а) І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала і рушник вишиваний на щастя, на долю дала (А. Малишко).
- б) Вітер в гаї не гуляє, вночі спочиває (Нар. пісня).
- в) Ріки мають велике значення як джерела водної енергії (В. Кисельов).
- г) Десь-не-десь лежали на землі дерева, підриті й поборені віком (Ю. Мушкетик).

15. У якому з наведених речень сполучення «прийменник 3 + орудний відмінок іменника» виконує функцію означення?

- а) Мова – одна з основних ознак поезії (З часопису).
- б) Черниш ніколи не думав, що він так спокійно сприйме першу зустріч з ворогом лице в лице (О. Гончар).
- в) Сірі, глибоко запалі очі майстра раз у раз звертались до Черниша уважно оглядаючи його чорний, з полиском, курсантський йоржик (О. Гончар).
- г) Діти, теж зупинившись, з радісною гордістю дивились на офіцерів (О. Гончар).

16. Що розрізняє узагальнено-особове і означено-особове односкладне речення?

- а) граматична форма головних членів речення;
- б) семантика речення;
- в) морфемна будова головних членів речення;
- г) лексичне значення головних членів речення.

17. Виберіть односкладне безособове речення.

- а) Здавалося, у нього можна дивитися, як у дзеркало (О. Панч).
- б) Чесне діло роби сміло (Нар. мудрість).
- в) Тепер тут будували велику пристань (О. Гончар).
- г) Для добрих друзів відчиняю дім (А. Малишко).

18. Знайдіть речення з однорідними підметами.

а) Класична література лишила нам великі заповіді: правдивість, відданість народові, ідеали братерства і гуманізму (О. Гончар).

б) Тихі води Дніпрові я стрічав у дорозі, сині хмари, діброви, спілі ранки та грози (А. Малишко).

в) Говорила моя бесідниця дрібно, швидко, тонким сопрано, перебиваючи себе раз у раз (Леся Українка).

г) Під літнім широченним небокраєм мене стрічають друзі і знайомі (Л. Костенко).

19. Укажіть умову відокремлення означення в реченні.

Знесилений важкою роботою, Іван опустився на землю і вдивлявся на захід (М. Івченко).

- а) позиція по відношенню до означуваного слова.
- б) ускладнення основного змісту причиновим значенням.
- в) синтаксична несполучність з означуваним словом.
- г) ступінь поширеності іншими членами речення.

20. Яке правило, що стосується відокремлення обставин, вираженої дієприслівниковим зворотом, сформульовано неправильно?

а) Не відокремлюються деякі дієприслівникові звороти фразеологічного типу.

б) Не відокремлюється дієприслівниковий зворот, на початку якого стоїть підсилювальна частка і.

в) Не відокремлюється дієприслівниковий зворот, що виступає в ролі однорідного члена до іншого відокремленого члена.

г) Не відокремлюється дієприслівниковий зворот, що стоїть перед присудком.

21. Яке значення має відокремлений зворот у реченні?

У н'єсі Котляревського вперше вийшли на кін, замість лубочних поселян, живі народні типи (О. Гончар).

а) уточнення;

б) приєднання;

в) пояснення;

г) заміщення.

22. Укажіть, яке речення має однорідні додатки.

а) В наші дні українська книга, українське малярство, музика, блискуча виконавська майстерність наших артистів і цілих ансамблів здобувають щодалі ширшу популярність (О. Гончар).

б) Над Россю, Дніпром і Сулою в задумі шепочуть гаї (В. Симоненко).

в) Наша література спроможна творити значне, довговічне (О. Гончар).

г) Поряд з творами російських письменників том за томом постали на полиці книги білорусів і казахів, узбеків і латишів... (О. Гончар).

23. У якому реченні вставне слово виражає оцінку вірогідності повідомлюваного?

а) Як без ночей нема світання, так без світань шляхи не ті, і якщо в муках є шукання, то, значить, муки ті святі! (А. Малишко).

б) І справді, інше слово часом дорого цінніше самої речі (В. Сухомлинський).

в) – Я розумію, що у вас робота, але, знаєте, замовлення державне, і я повинен його виконати вчасно (М. Ткач).

г) Зрештою, будь-який з літературних жанрів користується тією мірою поваги, на яку він заслуговує (О. Гончар).

24. Структура якого речення ускладнена відокремленою прикладкою?

а) Люд без мови – то глина безлика, без'язика отара овець (Н. Забіла).

б) І йшла вона врочиста і проста, його старенька вісімдесятирічна мати (І. Цюпа).

в) Остап – хлібороб справжній (А. Головка).

г) Учителю, стою перед тобою, малий, вчарований до німоти (Д. Павличко).

25. Визначте тип відношень між однорідними членами у реченні.

Не тільки-бо врочисті, а й тривожні мотиви зродить жнив'яна пора (М. Братан).

а) єднальні;

б) розділові;

в) приєднувальні;

г) градаційні.

26. У якому реченні з уточнюючими членами допущено пунктуаційну помилку?

а) Далеко, аж до самого небосхилу хвилювалися ниви на вітрі... (М. Коцюбинський).

б) Птахи спускалися зовсім низько, майже до самої землі (Г. Тютюнник).

в) Серце стискалося в передчутті чогось грізного, навіть трагічного (Ю. Мушкетик).

г) Край берега, у затишку, прив'язані човни (Л. Глібов).

27. Яке значення передають вставні слова і словосполучення *дивна справа, нічого гріха тайти, на щастя*?

а) указують на послідовність викладу;

б) указують на джерело повідомлення;

в) виражають вірогідність повідомлюваного;

г) виражають почуття мовця.

28. Структура якого речення ускладнена відокремленою прикладкою із сполучником *як*?

а) Чужих країв ніколи я не бачив, принад не знаю їхніх і окрас, та вірю серцем щирим і гарячим: нема землі такої, як у нас (В. Симоненко).

б) І знову степ як щедрий вулик, і сяє золото хлібів (Л. Рубан).

в) Як рибалка, я повинен бути людиною поважною і розсудливою (Ю.Збанацький).

г) Жайвір сіє проміння, як умілий сіяч, з-під крила (М. Сингаївський).

29. Як поділяють складні речення за засобом зв'язку?

а) на єднальні, розділові, протиставні;

б) на сурядні і безсполучникові;

в) на сполучникові і безсполучникові;

г) на підрядні і безсполучникові.

30. У якому рядку названо усі засоби зв'язку частин складного речення?

а) сполучники сурядності і підрядності, співвідношення форм присудків, інтонація;

б) сполучники, інтонація, співвідношення форм присудків;

в) сполучники і сполучні слова, порядок розташування, співвідносні слова;

г) сполучники, сполучні слова, видо-часові форми присудків, порядок розташування, інтонація, співвідносні слова.

31. Серед наведених речень знайдіть складне.

а) Душа втомилася від грози і хоче свята (Г. Тарасюк).

б) Скоро вони [птахи] заворушаться, прокинуться і защебечуть (Г. Тарасюк).

в) Я на гору круту крем'яную буду камінь важкий підіймать і, несучи вагу ту страшную, буду пісню веселу співать (Леся Українка).

г) Все минеться з роками, доля сивою стане... (М. Ткач).

32. Складносурядне речення – це...

а) складне речення, що складається з двох рівнозначних частин;

б) складне речення, що утворюється з двох або й більше предикативних одиниць, які об'єднані за принципом рівнозначності в єдине граматичне й інтонаційне ціле сполучниками сурядності та іншими граматичними засобами;

в) складне речення, що складається з двох предикативних одиниць, які об'єднані за принципом рівнозначності в єдине граматичне й інтонаційне ціле сполучниками сурядності й іншими граматичними засобами;

г) складне речення, що складається з двох частин, поєднаних сурядним зв'язком.

33. Назвіть різновиди складносурядного речення.

а) з єднальними, приєднувальними, зіставними, протиставними відношеннями;

б) з розділовими, єднальними, зіставними, приєднувальними відношеннями;

в) з протиставними, зіставними, єднальними відношеннями;

г) з єднальними, розділовими, протиставними, зіставними, приєднувальними, градаційними.

34. Укажіть складносурядне речення з єднальними відношеннями.

а) Тихі, ніжні зорі спадали з неба – білі, непрозорі – і клалися в намети. Біло, чисто попід наметами... (Леся Українка).

б) Уже за вирій відлітає літо і звідти не повернеться ніколи (В. Лелек).

в) Щастя твоє летить, і радість твоя розгорнула крила, і погожий день обіймає по-батьківському (Є. Гуцало).

г) Наснився сад в веснянім цвіті, струнка смерічка край воріт і найрідніша в цілім світі матуся сива на дворі (М. Бакай).

35. Складнопідрядне речення це - ...

а) складне речення, що складається з двох предикативних частин, пов'язаних підрядним зв'язком;

б) складне речення, що складається з двох або більше предикативних одиниць, що поєднані в єдине семантичне і граматичне ціле підрядним зв'язком за допомогою сполучників підрядності чи сполучних слів та інших граматичних засобів;

в) складне речення, що складається з двох предикативних одиниць, що поєднані в єдине семантичне і граматичне ціле підрядним зв'язком за допомогою сполучників підрядності чи сполучних слів та інших граматичних засобів;

г) складне речення, що складається з двох предикативних частин, котрі пов'язані сполучниками та сполучними словами.

36. Виберіть складнопідрядне речення, в якому засобом зв'язку між частинами є сполучне слово.

а) Ми щасливі, що ти у нас є – наша рідна, свята Україно (С. Галябарда).

б) Не мало те, що для прожиття достатнє, а достатність і багатство є те ж саме (Г. Сковорода).

в) Україно моя барвінкова, переконаний твердо в однім, що мені усміхнулася доля народитись під небом твоїм (І. Яворський).

г) Досліджено, що комар відчуває запах крові за п'ятдесят кілометрів (Р. Дідула).

37. Яке з наведених речень є складнопідрядним із з'ясувальною частиною?

а) Хто може випити Дніпро, хто властен виплескати море, хто наше зло – то се ребро плугами кривди переоре, хто серця чистого добро злобою чорною поборе? (М. Рильський).

б) Груша стара не може ніяк збагнути, чому ж тепер така довга осінь (В. Китайгородська).

в) Поглянь, уся земля тремтить в палких обіймах ночі (О. Олесь).

г) Я знаю: кожній дитині потрібна ласкава увага батьків (В. Сухомлинський).

38. Укажіть складнопідрядне речення з підрядною частиною місця.

а) Де пройде сила наша – пречудові в житті людини зміни постають (П. Тичина).

б) Благословенна будь, родино, де в згоді сестри і брати (М. Ткач).

в) Врешті – хіба я знаю, де кінчається власне життя, а чуже починається (М. Коцюбинський).

г) Справжня любов народжується тільки в серці, яке пережило турботу про долю іншої людини (В. Сухомлинський).

39. Частини якого складнопідрядного речення з'єднані сполучником що?

а) Кожна людина гордиться тим, що вона робить для інших людей (В. Сухомлинський).

б) І дивно, що, відкривши для себе універсальні гуманістичні істини, людство ще й сьогодні часом поводить себе як жорстокий сліпець (О. Гончар).

в) Не перекладай на інших те, що мусиш робити сам (В. Сухомлинський).

г) Першопроходець – це боєць, який долає гору, міст наводить, корчує пні, висушує болото для тих, що йдуть за ним, повірили у нього (М. Подолян).

40. Знайдіть складнопідрядне речення з підрядною частиною часу.

а) Зацвітай навесні, коли синя фіалка в чисте небо погляне здивованим оком (М. Сингаївський).

б) Коли вже й справді світ почавсь од слова, то слово буде єдине – «брат» (Б. Олійник).

в) Це саме та мить, коли громадянське сумління дає тобі право сказати: «Я – творець» (М. Подолян).

г) Чудовими уроками сприймань і відчуттів були наші подорожі до лісу, коли осінь розкриває свою багату палітру (В. Сухомлинський).

41. У структурі якого речення є підрядна з'ясувальна частина?

а) Всесвітові, як твердять учені, приблизно 20 мільярдів років (М. Подолян).

б) Ми, як відомо, не з полохливих (М. Подолян).

в) І, мабуть, не одному з нас подумалось в ті дні, яким великим може бути внесок письменника у духовне життя нації (О. Гончар)

г) Знаю: друзі-брати ждуть мене у безмежному світі (М. Нагнибіда).

42. Знайдіть та охарактеризуйте складне речення з підрядною означальною частиною.

а) Коліна приклонивши, як Почаїв, стоїть душа перед усім святим (Л. Костенко).

б) Позаздриш долі берези, верби, явора, калини, що зеленіють у людській пам'яті (Є. Гуцало).

в) Далеч ховалась у млі, до неї можна було долетіти хіба що думкою (Є. Гуцало).

г) Дюймовочка в листочку капустиному, – я у життя із вічності пливу (Л. Костенко).

43. Безполучникове речення – це...

а) складне речення, предикативні частини яких поєднуються інтонацією;

б) складне речення, частини якого рівноправні і поєднуються інтонацією;

в) складне речення, частини якого нерівноправні і поєднуються інтонацією;

г) складне речення, предикативні частини яких об'єднуються в одне синтаксичне ціле за допомогою інтонації та інших граматичних засобів.

44. Укажіть, у якому рядку є безполучникове речення з різнотипними частинами:

а) Ідуть дощі, холодні осінні тумани клубочаться угорі і спускають на землю мокрі коси (М. Коцюбинський).

б) Ущухло серце джерела, криниця тьмяна обміліла й висохла (В. Стус).

в) Є мудра книжка – не жалій годин (В. Василенко).

г) Ось зараз відізветься дзвінок, я відкрию двері і онімію від радості (І. Вільде).

45. Укажіть, яке серед наведених речень є складним безсполучниковим.

а) Маєш маму – тепло її хати перейме щемні болі твої (В. Василяшко).

б) Це був останній вечір, проведений на Україні (Р. Іваничук).

в) У цих краях торгуючи давно, грек прорубав у Скіфію вікно (Л. Костенко).

г) А осторонь так до шосе найближче, – і машини битим шляхом курно мчать (С. Галябарда).

46. Знайдіть складне безсполучникове речення з протиставними відношеннями.

а) Скільки не їхали, а все степ і степ (М. Карплюк).

б) Час іде вперед, зиму віщує, а там – знову весна (Г. Кривда).

в) Немає в нас ні одного достойного проректи українське слово Т. Шевченка: уся

сила і краса нашої мови тільки йому одному відкрилася (П. Куліш).

г) Люди косять жито – смерть стина людей (Ю. Дмитренко).

47. Знайдіть складнопідрядне речення з супідрядністю.

а) Я б не ступив на батьківський поріг, якби забув про долю Батьківщини, про те, що в серці змалечку зберіг (І. Гнатюк).

б) Благословляючи твоє життя, у трудну виряджаючи дорогу, яку пораду чи пересторогу я кращу дам, ніж дав собі ти сам... (М. Рильський)

в) Мамо, як добре, що ти мені дарувала все, чого в небутті мені бракувало: світ цей коханий, силу кохати, вміння прощатись, змогу – прощати... (С. Йовенко)

г) Я й сьогодні не знаю, хто там ходить в саду..., як я щастя впізнаю, де кохання знайду? (Є. Леткж)

48. Прочитайте речення, накресліть схему і вкажіть, до якого типу складних синтаксичних конструкцій воно належить.

Чи може людина бути щаслива, якщо життя її перетвориться в бездушне споживання радощів, якщо вона не знає, який важкий, тернистий шлях веде до джерел цього потоку радощів... (В. Сухомлинський)

- а) складнопідрядне речення з супідрядністю;
- б) складнопідрядне речення з послідовною підрядністю;
- в) складнопідрядне речення з однорідною супідрядністю і послідовною підрядністю;
- г) складнопідрядне речення з однорідною супідрядністю.

49. Виберіть складну синтаксичну конструкцію з підрядним і безсполучниковим зв'язком.

а) Ходить вересень в селі, а літо осені питає, де поділись журавлі (В. Китайгородська).

б) Ті, хто пливтимуть за мною, будуть чути: над нами з радості ангели схлипнуть (В. Китайгородська).

в) Пливе над світом осінь, як медуза, і мокре листя падає на брук (Л. Костенко).

г) Моя любове! Я перед тобою. Бери мене в свої блаженні сни. Лиш не зроби

слухняною рабою, не ошукай і крил не обітни (Л. Костенко).

50. Які засоби зв'язку компонентів складного синтаксичного цілого (надфразної

єдності) названо неправильно:

- а) фонетичні;
- б) лексичні;
- в) морфологічні;
- г) синтаксичні.

Варіант 2

1. Словосполучення – це...

- а) група слів, що об'єднана сурядним зв'язком;
- б) група слів, що виражає закінчену думку;
- в) смислово-граматичне об'єднання двох або більше повнозначних слів, зв'язаних підрядним зв'язком;
- г) одиниця спілкування, що повідомляє, запитує, спонукає до дії.

2. У котрому рядку у всіх словосполученнях головне слово виражене однією частиною мови?

- а) йшов поспішаючи, діяв по-дружньому, охайне письмо;
- б) підійшов до стола, взяв книжку, помчав щодуху;
- в) чистий зошит, писати правильно, десяте січня;
- г) вивчений вірш, опублікувати статтю, склянка води.

3. У котрому рядку всі словосполучення однакові за будовою(прості чи складні)?

- а) переїзд до Львова, болісно переживати, віддати життя за Батьківщину;
- б) взятися за письменницьке перо, вірець моральної чистоти, відповідати за долю людства;
- в) культура Давньої Греції, шляхами бойової слави, пальто зеленого кольору;
- г) голосно читати вірш, розповідь про героя, поділити яблуко.

4. У котрому рядку всі словосполучення утворено граматичним способом керування?

- а) лагідні зорі, наввипередки бігати, річка Дніпро;

б) музика відродження, слухати музику, грати вальс;

в) солодке яблуко, наші знайомі, моє фото;

г) плести шкарпетки, писати вірші, нести воду.

5. У якому рядку всі словосполучення утворені способом прилягання?

а) дорога без кінця, любов на все життя, перший у списку, шанувати книгу;

б) читання вголос, кава по-віденськи, сьогодні вдень, зовсім поруч;

в) пізно ввечері, шлях на Київ, пам'ятати завжди, життя в праці;

г) волошкові очі, талант педагога, глибока криниця, читати лежачи.

6. У котрому з поданих речень є іменний складений присудок?

а) Шевченко дав орлиний злет українському слову (Ю.Збанацький).

б) Я людей порівняв би з птицями (Є. Летюк).

в) Київські кручі – фортеці зелені (Л. Дмитерко).

г) Ясне сонце підіймалось десь далеко за лісом(П. Мирний).

7. У котрому з речень є дієслівний складений присудок?

а) Батько і мати – два сонця гарячих... (В. Крещенко).

б) Солдатом рядовим стояв я на посту (М. Тарнавський).

в) Рідну мову повинна берегти, розвивати кожна людина (В. Горбачук).

г) Пані звеліла негайно покликати до неї астронома (В. Шевчук).

8. Складний присудок – це...

а) поєднання двох простих дієслівних присудків;

б) поєднання двох складених іменних присудків;
в) поєднання двох складених дієслівних присудків;

г) поєднання складеного дієслівного і складеного іменного присудків.

9. При визначенні другорядних членів речення враховується:

- а) семантична функція;
- б) граматична форма;
- в) морфологічне вираження;
- г) морфемна будова.

10. У котрому реченні є узгоджене означення?

а) У нас виникла думка поїхати до міста (О. Чорногуз).

б) Гаї, завітчані в жовті і багряні барви, вигріваються під осіннім сонцем
(С. Павловський).

в) Оркестр загравав вальс «Прощання слов'янки»
(В.Канівець).

г) Метод читання вголос приніс свої результати(З газ.).

11. У котрому з речень є прямий додаток?

а) Не присувай соломи до вогню (Нар. прислів'я).

б) Хмара швидко пересувалась над полем (Ю. Мушкетик).

в) Все кортить мені, мов цариці (Ю. Бедзик).

г) Росами умилось поле вранці (П. Дорожко).

12. Яким членом речення виступає виділене слово?

Червоне – то любов, а чорне то – журба (З пісні).

б) підмет;

в) присудок;

г) обставина.

13. Котре з поданих речень є означено-особове?

а) За одного вченого десять невчених дають (Нар. творчість).

б) Червона калино, чого в лузі гнешся? (І. Франко)

в) Посадили над козаком явір калину (Т. Шевченко).

г) Поділять тебе земле, ой, поділять (М. Коцюбинський).

14. Знайдіть безособове речення, в якому головний член речення виражений словом

категорії стану:

а) Вечоріло. Блакитне небо наче оперезалося широким рожевим поясом

(М. Коцюбинський).

б) У лісі посутеніло (М. Коцюбинський).

в) Було прохолодно в кімнаті (Г. Кривда).

г) Світає (В. Бровченко).

15. Укажіть, яке речення має однорідні додатки.

а) Над Россю, Дніпром і Сулою в задумі шепочуть гаї (В. Симоненко).

б) Поряд з творами російських письменників том за томом постали на полиці книги

білорусів і казахів, узбеків і латишів... (О. Гончар).

в) Наша література спроможна творити значне, довговічне (О. Гончар).

г) Все здавалось прекрасним і простим: вітер, хвилі і сонце над нами

(І. Савич).

16. Структура якого речення ускладнена відокремленою прикладкою?

а) Люд без мови – то глина безлика, без'язика отара овець (Н. Забіла).

б) І йшла вона врочиста і проста, його старенька вісімдесятирічна мати

(І. Цюпа).

в) Остап – хлібороб справжній (А. Головка).

г) Учителю, стою перед тобою, малий, вчарований до німоти (Д. Павличко).

17. Яке значення передають вставні слова і словосполучення *дивна справа, нічого гріха тайти, на щастя*?

а) указують на послідовність викладу;

б) указують на джерело повідомлення;

в) виражають вірогідність повідомлюваного;

г) виражають почуття мовця.

18. Виберіть приклад із вставленою конструкцією.

а) Сучасне життя – всі ми це відчуваємо – тримає людину в постійному нервовому напруженні (О. Гончар).

б) Данило так подивився навколо – і на землю поранкову, і на блакиттю неба, – наче весь обшир хотів увібрати в себе... (М. стельмах).

в) Життя слова – це, за моїм глибоким переконанням, сама суть культури шкільного життя (В. Сухомлинський).

г) І райдуга стоїть, повірте, на півсвіта, в семицвітах ярих, як молоде дівча

(А. Малишко).

19. Укажіть умову відокремлення означення в реченні.

Знесилений важкою роботою, Іван опустився на землю і вдивлявся на захід

(М. Івченко).

а) позиція по відношенню до означуваного слова;

б) ускладнення основного змісту причинним значенням;

в) синтаксична несполучність з означуваним словом;

г) сусідство з іншими відокремленими членами.

20. Яке правило, що стосується відокремлення дієприслівникового звороту, сформульоване неправильно?

а) не відокремлюються деякі дієприслівникові звороти фразеологічного типу.

б) не відокремлюється дієприслівниковий зворот, на початку якого стоїть підсилювальна частка і.

в) не відокремлюється дієприслівниковий зворот, що стоїть перед присудком.

г) не відокремлюється дієприслівниковий зворот, що за змістом, тісно пов'язаний з присудком.

21. Яке значення має відокремлений зворот у реченні?

У н'єсі Котляревського вперше вийшли на кін, замість лубочних поселян, живі народні типи (О. Гончар).

а) уточнення;

б) приєднання;

в) пояснення;

г) заміщення.

22. У якому реченні допущено пунктуаційну помилку при виділенні звертання?

а) О поле, й дорога, і річка, й узлісся зелене! Ви в серці у мене (Л. Первомайський).

б) О незвичайна, чародійна мово, хоч пронеслася молодість громово, твій звук у мене в серці не затих (Д. Павличко).

в) Гей ви далі солов'їні, давні весни сині, – одцвіли ви, облетіли цвітом на калині (І. Гончаренко).

г) О Львово, батьку мій камінний, знаю, як мучила тебе страшна жада в бою, коли напасницька орда топтала й роздирає Русь безкраю (Д. Павличко).

23. Вкажіть рядок із вставними компонентами, що вказують на послідовність викладу думок.

- а) безперечно, безсумнівно, звичайно, природно;
- б) власне, правда, щоправда, на жаль;
- в) по-перше, по-друге, отже;
- г) очевидно, мабуть, можливо, напевно.

24. Структура якого речення ускладнена відокремленою прикладкою із сполучником як?

а) Жайвір сіє проміння, як умілий сіяч, з-під крила (М. Сингаївський).

б) О, ти зі мною був бадьорим, як лікар у розмові з хворим (Д. Павличко).

в) І знову степ як щедрий вулик, і сяє золото хлібів (Л. Рубан).

г) Як рибалка, я повинен бути людиною поважною і розсудливою (Ю.Збанацький).

25. Укажіть у якому реченні допущено пунктуаційну помилку при однорідних членах.

а) Набігла хмара чорна і закрила останній клопоть неба (Б. Лепкий).

б) Любить він такі ночі безвечерні, і цю тишу, і якусь таємничість, і гармонію у всій природі (О. Гончар).

в) Хмари, і крапельки води на латаття, пісок на урвищах берегів, і туман над річкою набрякли густим червоним мороком (Г. Тютюнник).

г) З грубки пахло жаром, пригорілою картопляною скоринкою та гарячим відваром дерези (Г. Тютюнник).

26. Яке значення передають вставні слова і словосполучення: на думку вчених, по-моєму, згідно зі словами?

- а) вказують на послідовність викладу;

- б) указують на джерело повідомлення;
- в) виражають вірогідність повідомлення;
- г) виражають почуття мовця.

27. У якому рядку названо усі засоби зв'язку частин складного речення?

- а) сполучники сурядності і підрядності, співвідношення форм присудків, інтонація.
- б) сполучники, інтонація, співвідношення форм присудків.
- в) сполучники і сполучні слова, порядок розташування, співвідносні слова.
- г) сполучники, сполучні слова, співвідношення форм присудків, порядок розташування, інтонація, співвідносні слова.

28. Як поділяють складні речення за засобом зв'язку?

- а) на єднальні, розділові, протиставні;
- б) на сурядні і безсполучникові;
- в) на сполучникові і безсполучникові;
- г) на підрядні і безсполучникові.

29. Визначте складносурядне речення з єднальним відношенням (одночасності).

а) Тепла хвиля підкотилася Данилу до серця, і гарно стало йому з оцим старим вітряком, з мельником у ньому, з людьми (М. Стельмах).

б) І раптом темінь неба осяяв яскравий спалах, і над землею загуркотів перший грім (Я. Гримайло).

в) Місяць сипав на землю холодне сріблясте проміння, і від того світла роса на густій пониклій ковилі переливалася і ряхтіла (В. Малик).

г) І все мені дзюрчать швидкі холодні хвилі, і все мені завод невпинно цокотить, і вороток скрипить про дні минулі милі... (В. Сосюра)

30. Назвіть різновиди складносурядного речення.

а) 3 єднальними, приєднувальними, протиставними відношеннями.

б) 3 єднальними, розділовими, протиставними, приєднувальними, градаційними;

в) 3 протиставними, зіставними, єднальними відношеннями.

г) 3 розділовими, єднальними, приєднувальними відношеннями.

31. Знайдіть складносурядне речення з градаційним сполучником.

а) Диплом – свідчення не лише глибоких професійних знань, а й високої

громадянськості, політичної зрілості фахівця (3 газети).

б) Леся Українка і багато інших – поети не тільки свого народу, а вони поети всіх

народів, всього людства (Остап Вишня).

в) Для тебе вмерло все, що серце гріє, а я живу минулим, як на грім (Т. Севернюк).

г) Щасливий я не тим, що маю квіти, а тим, що є кому їх віднести! (Л. Дмитерко).

32. Серед наведених речень знайдіть складне.

а) Душа втомилася від грози і хоче свята (Г. Тарасюк).

б) Скоро вони [птахи] заворушаться, прокинуться і защебечуть (Г. Тарасюк).

в) Я на гору круту крем'яную буду камінь важкий підіймать і, несучи вагу ту

страшную, буду пісню веселу співать (Леся Українка).

г) Суворий закон, але ж закон (Народна творчість).

33. Складнопідрядне речення це - ...

а) складне речення, що складається з двох предикативних частин, пов'язаних

підрядним зв'язком;

б) складне речення, що складається з двох або більше предикативних одиниць,

що поєднані в єдине семантичне і граматичне ціле підрядним зв'язком за

допомогою сполучників підрядності чи сполучних слів та інших граматичних засобів;

в) складне речення, що складається з двох предикативних одиниць,

що поєднані в єдине семантичне і граматичне ціле підрядним зв'язком за

допомогою сполучників підрядності чи сполучних слів та інших граматичних засобів;

г) складне речення, що складається з двох предикативних частин, котрі пов'язані

сполучниками та сполучними словами.

34. Укажіть складнопідрядне речення з підрядною частиною місця, проаналізуйте його.

а) Врешті – хіба я знаю, де кінчається власне життя, а чуже починається

(М. Коцюбинський).

б) Сонце сходить не тільки в небі, сонце сходить у нас самих (Р. Дідула).

в) Де пройде сила наша – пречудові в житті людини зміни постають

(П. Тичина).

г) Справжня любов народжується тільки в серці, яке пережило турботу про долю

іншої людини (В. Сухомлинський).

35. Яке з наведених речень є складнопідрядним із з'ясувальною частиною?

а) Хто може випити Дніпро, хто властен виплескати море, хто наше зло – то се ребро

плугами кривди переоре, хто серця чистого добро злобою чорною поборе?

(М. Рильський).

б) Груша стара не може ніяк збагнути, чому ж тепер така довга осінь?

(В. Китайгородська).

в) Поглянь, уся земля тремтить в палких обіймах ночі (О. Олесь).

г) Я знаю: кожній дитині потрібна ласкава увага батьків (В. Сухомлинський).

36. Виберіть складнопідрядне речення, в якому засобом зв'язку між частинами є сполучне слово.

а) Не мало те, що для прожиття достатнє, а достатність і багатство є те ж саме

(Г. Сковорода).

б) Ми щасливі, що ти у нас є – наша рідна, свята Україно (С. Галябарда).

в) Україно моя барвінкова, переконаний твердо в однім, що мені усміхнулася доля

народитись під небом твоїм (І. Яворський).

г) Мак облітає так швидко, що не встигає зів'язнути (Г. Тарасюк).

37. Знайдіть складнопідрядне речення з підрядною частиною часу.

а) Усі з нетерпінням чекали, коли зацвітуть яблуні (З журналу).

б) Коли вже й справді світ почавсь од слова, то слово буде єдине – «брат»

(Б. Олійник).

в) Це саме та мить, коли громадянське сумління дає тобі право сказати:

«Я – творець» (М Подолян).

г) Хай мені зоріють зорі, доки сонце моє спить (О. Олесь).

38. Знайдіть та охарактеризуйте складне речення з підрядною означальною частиною.

а) Далеч ховалась у млі, до неї можна було долетіти хіба що думкою (Є. Гуцало).

б) Коли нам довго не відписують, хапаємось останньої ілюзії: лист, очевидно, пропав на пошті (І. Вільде).

в) Позаздриш долі берези, верби, явора, калини, що зеленіють у людській пам'яті (Є. Гуцало).

г) Коліна приклонивши, як Почаїв, стоїть душа перед усім святим (Л. Костенко).

39. Серед наведених речень визначте складне з підрядною означальною частиною.

а) Мов тихо плинь літньої ріки, розплилася музика: вона одразу брала кожного за серце, виймала з найчерствішої душі власну струнку... (В. Качкан).

б) Який наш край багатий, який наш люд завзятий, який прекрасний подвиг вершиться на землі! (М. Бажан)

в) У роки дитинства я розкривав перед дітьми яскраві образи людей, імена яких стали для багатьох поколінь провідною зіркою (В. Сухомлинський).

г) Чого тільки не розповість дорога, биття яких сердець не поєднає (М. Подолян).

40. Частини якого складнопідрядного речення з'єднані сполучником що?

а) Не скрізь повинен брати гору практицизм, особливо той, що висотує з нас душевність (М. Стельмах).

б) Кожна людина гордиться тим, що вона робить для інших людей (В. Сухомлинський).

в) Першопроходець – це боєць, який долає гору, міст наводить, корчує пні, висушує

болото для тих, що йдуть за ним, повірили у нього (М. Подолян).

г) І дивно, що, відкривши для себе універсальні гуманістичні істини, людство ще й

сьогодні часом поводить себе, як жорстокий сліпець (О. Гончар).

41. Укажіть, у якому рядку є безсполучникове речення з однотипними частинами:

а) Є мудра книжка – не жалій годин (В. Василенко).

б) Пташка радіє весні, дитя – матері (Нар. творчість).

в) Маєш маму – тепло її хати переймає щемні болі твої (В. Василенко).

г) Треба бути спокійним: на одному місці два рази те саме не відбувається

(Р. Іваничук).

42. Знайдіть складне безсполучникове речення з протиставними відношеннями.

а) Скільки не їхали, а все степ і степ (М. Карплюк).

б) Час іде вперед, зиму віщує, а там – знову весна (Г. Кривда).

в) Немає в нас ні одного достойного проректи українське слово Т. Шевченка: уся

сила і краса нашої мови тільки йому одному відкрилася (П. Куліш).

г) Люди косять жито – смерть стина людей (Ю. Дмитренко).

43. Укажіть складне безсполучникове речення з наслідковими відношеннями.

а) Usta отверезилися – і слово, лихим безбатченкам на зло. Глаголом істини раптово,

як зерно в ґрунті, ожило (І. Гнатюк).

б) Промчався вершник по німій Полтаві – у серці міста громом віддалось

(Л. Костенко).

в) Що маємо – не дбаємо, загубивши – тужим (Народна творчість).

г) Всі починаємо з аз-буки, і тут не потрібен бук! (В. Лучук)

44. Вкажіть, яке серед наведених речень є складним безсполучниковим.

а) У цих краях торгуючи давно, грек прорубав у Скіфію вікно (Л. Костенко).

б) Це був останній вечір, проведений на Україні (Р. Іваничук).

в) Маєш маму – тепло її хати перейме щемні болі твої (В. Василяшко).

г) Любіть Україну, як сонце любіть, як вітер, і трави, і води (В. Сосюра).

45. Знайдіть складнопідрядне речення з однорідною супідрядністю.

а) Я б не ступив на батьківський поріг, якби забув про долю Батьківщини, про те, що в серці змалечку зберіг (І. Гнатюк).

б) Й полинові дні, й хмелем повіті, повідходять за обрії часу, що з тобою разом пережиті, коли пили на двох одну чашу (А. Душак).

в) Мамо, як добре, що ти мені дарувала все, чого в небутті мені бракувало, світ цей коханий – вітальні й прощальні шати: силу кохати, вміння прощатись, змогу – прощати... (С. Йовенко)

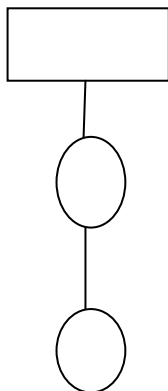
г) Я й сьогодні не знаю, хто там ходить в саду..., як я щастя впізнаю, де кохання знайду? (Є. Леткж)

46. Прочитайте речення, накресліть схему і вкажіть, до якого типу складних синтаксичних конструкцій воно належить.

Чи може людина бути щаслива, якщо життя її перетвориться в бездушне споживання радощів, якщо вона не знає, який важкий, тернистий шлях веде до джерел цього потоку радощів... (В. Сухомлинський)

- а) складнопідрядне речення з супірядністю;
- б) складнопідрядне речення з послідовною підрядністю;
- в) складнопідрядне речення з однорідною супірядністю і послідовною підрядністю;
- г) складнопідрядне речення з неоднорідн

47. Укажіть, яке з речень відповідає схемі.

- а) Вогонь у хаті твого дитинства, вогонь у твоєму серці; в споминах, де й досі zostався племінкий жар, не погас, і ти завжди можеш роздмухати його і, стежачи, як проймається то срібним, то золотистим грітись... (Є. Гуцало).

б) Книги – морська глибина: хто пірне в них аж до дна, той, хоч і труду мав досить, дивнії перли виносить (І. Франко).

в) Дай же руку, бо життя – це тільки мить, якій в вічності у час свій зазорить (А. Душак).

г) Для того щоб кожен вихованець був другом, товаришем, братом своєму співвітчизникові, щоб виріс справжнім громадянином, ми з особливою увагою дбаємо про те, якими синами та дочками виростуть наші діти (В. Сухомлинський)

48. Складна синтаксична конструкція – це...

а) поєднання двох і більше різних типів складних речень;

б) поєднання двох і більше частин складнопідрядного речення;

в) поєднання двох і більше частин безсполучникового речення;

г) поєднання двох і більше частин складносурядного речення.

49. Виберіть складну синтаксичну конструкцію з підрядним і безсполучниковим зв'язком.

а) Щоб ти, ясеню, став ще вищий, а ти, ружо, красніша, а ти парубче, сміливіш, а ти дівко, миліша (В. Китайгородська).

б) Ті, хто пливтимуть за мною, будуть чути: над нами з радості ангели схлипнуть (В. Китайгородська).

в) Ходить вересень в селі, а літо осені питає, де поділись журавлі (В. Китайгородська).

г) Пливе над світом осінь, як медуза, і мокре листя падає на брук (Л. Костенко).

50. Який принцип пунктуації названо неправильно:

а) синтаксичний (структурний);

б) смисловий;

- в) історичний (традиційний);
- г) інтонаційний.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 тестовий бал.

Критерії оцінювання

Тестовий бал	100-бальна шкала	Національна шкала оцінювання та ECTS
50-49	100-80	відмінно A
48-44	79-65	добре B
43-38	64-50	добре C
37-30	49-26	задовільно D
29-25	25-10	задовільно E
24-18	9 -6	незадовільно FX
17-0	5-0	незадовільно F

Література

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова: фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 368с.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – 308 с.
3. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К.: Наукова думка, 1983. – 220 с.
4. Городенська К.Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. – К.: Наукова думка, 1991. – 192 с.
5. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВЦ «Академія», 2004. - 336с.
6. Горпинич В.О. Українська словотвірна дериватологія. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 190 с.
7. Грищенко А.П., Мацько Л.І., Плющ М.Я., Тоцька Н.І., Уздиган І.М. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. – 3-тє вид., допов. – К.: Вища школа, 2002. – 439с.
8. Єрмоленко С.Я. Мова і українознавчий світогляд. – К.: НДІУ, 2007. – 444с.
9. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). – К.: Довіра, 1999. – 431с.
10. Єрмоленко С.Я. Синтаксис і стилістична семантика. – К.: Наукова думка, 1982. – 210с.

11. Жовтобрюх М.А. Основи і принципи української літературної вимови //Українська мова і література в школі. – 1976. – №6. – С. 63 - 75.
12. Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. – К.: Вища школа, 1972. – 402 с.
13. Загнітко А.П. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис простого ускладненого і складного речення. – Донецьк: Видавництво Донецького університету, 1994. – 204с.
14. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк: ДонДУ, 1996. – 436 с.
15. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 168 с.
16. Іваницька Н.Л. Наукові основи вивчення синтаксису простого речення: посібник із спецкурсу (Тексти лекцій). – Вінниця: Видавництво Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, 2003. – 109 с.
17. Кадомцева Л.О. Українська мова: синтаксис простого речення. – К.: Вища школа, 1986. – 178 с.
18. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української мови: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів. – Одеса: Чорномор'я, 1996. – 144 с.
19. Квашук А.Г. Уподібнення і розподібнення приголосних // Українська мова і література в школі. – 1968. – №9. – С. 18- 26.

20. Німчук В.В. Історія українського правопису: XVI-XIX століття: хрестоматія. – К.: Наукова думка, 2004. – 250с.
21. Сучасна українська літературна мова: вступ, фонетика / За заг. ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969. – 436 с.
22. Сучасна українська літературна мова: підручник / Плющ М.Я., Бевзенко С.П., Грипас Н.Я. та ін.; За ред. М.Я. Плющ – 2-ге вид., перероб. і допов. - К.: Вища школа, 2000. - 429с.
23. Тоцька Н.І. Голосні фонери української літературної мови. – К.: Видавництво Київського університету, 1973. – 193 с.
24. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоєпія, графіка, орфографія. – К.: Вища школа, 1981. – 183 с.
25. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2007. – 823с.
26. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: підручник. - 2-ге вид., допов. – К.: Видавничий центр «Академія», 2010. - 350с.
27. Шульжук К.Ф. Складні багатокомпонентні речення в українській мові. – К.: Вища школа, 1986. – 183 с.
28. Ющук І.П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – 250с.

1.7.Сучасна російська мова з практикумом

Поточний контроль

Методические рекомендации для написания контрольной работы по темам «Морфемика», «Морфология», «Синтаксис»

Морфемный разбор

Основная цель морфемного разбора – это выяснение структуры слова, осмысление его компонентов – морфем.

Морфемный разбор начинается с конца слова – определения окончания. В самую последнюю очередь выделяют суффиксы, причем именно в суффиксальной части слова допускают наибольшее количество ошибок. Чтобы предупредить затруднения и ошибки, в процессе морфемного разбора нужно придерживаться следующих ориентации: ориентации на словообразовательные связи слов (при этом при подборе производящего слова отдавать предпочтение семантическому критерию) и ориентации на современную, а не на историческую морфемику слова.

Дефисное или раздельное написание слова не должно служить препятствием для морфемного разбора: приставки и суффиксы выделяются независимо от их написания.

Порядок разбора

1. Назвать часть речи, к которой относится анализируемое слово, определить, изменяется данное слово или не изменяется.

2. Выделить окончание (флексию) в слове, если оно имеется, путем подбора нескольких форм парадигмы склонения, спряжения и т.д.
3. Установить границы основы слова путем отсечения флексии или формообразующего суффикса. Указать характер основы: членимая или нечленимая, производная или непроизводная.
4. Найти корень путем подбора однокоренных слов, указать свободный он или связанный.
5. Вычленить аффиксы, указать их функцию (словообразующие, формообразующие или словоформообразующие).

Образец разбора

Затрапезный городишко, акварельная страна,
Тихо тут, петух лишь слышен, скромность, дали и
зима... (А.Феоктистов)

1. Имя прилагательное, изменяемая часть речи.
2. Окончание *-ый*, выделяется из ряда словоформ: *затрапезного, затрапезные, затрапезное* и т.д.
3. Основа слова *затрапезн* – членимая (состоит из нескольких морфем, представляет собой сочетание корня со служебными аффиксами), производная (по форме и значению мотивирована другой основой).
4. Корень слова *-трапез-*. Однокоренные слова: *трапезничать, трапеза*. Корень свободный (может употребляться как в сочетании с аффиксами, так и без них, сам по себе может составить основу слова).
5. Приставка (префикс) *за-*, словообразующая.
Суффикс *-н-*, словообразующая.

Морфологический разбор

Цель морфологического разбора заключается в выяснении принадлежности слова к той или иной части речи и в описании его лексико-грамматических и грамматических признаков, а также других существенных отличий, характерных для этого лексико-грамматического разряда.

Имя существительное

Разбор имен существительных может вызвать некоторые затруднения. Чтобы избежать ошибок, необходимо обратить внимание на следующее: Разбор имен существительных может вызвать некоторые затруднения. Чтобы избежать ошибок, необходимо обратить внимание на следующее: 1. Если в предложении имя существительное употреблено с предлогом, при анализе его нужно выписать вместе с предлогом, заключив последний в скобки: (в) аудитории, (через) дорогу и т.д. 2. Для установления части речи рекомендуется задавать вопрос к начальной форме и опираться на него, а не на вопрос к словоформе в предложении. 3. При определении понятия одушевленности/неодушевленности существительных проверке на этот признак подвергается не предмет, а слово, его означающее, для чего сравнивается форма винительного падежа с формой именительного и родительного падежа (единственного числа у существительных мужского рода, множественного числа – у существительных женского и среднего рода). Если совпадают формы винительного и родительного падежа, значит существительное одушевленное, если винительного и именительного – неодушевленное. Например: Стоит (конь, стол) – именительный падеж; нет (коня, стола) –

родительный падеж; вижу (коня, стол) – винительный падеж.

Порядок разбора

1. Словоформа в тексте.
2. Часть речи, категориальное значение.
3. Начальная форма.
4. Собственное или нарицательное.
5. Одушевленное или неодушевленное. Формальный показатель.
6. Лексико-грамматический разряд.
7. Род.
8. Тип склонения. Показатель.
9. Число.
10. Падеж.
11. Синтаксическая функция.

Образец разбора

В десяти шагах от того места, где стоял Левин, поднялся один дупель и вслед за выстрелом тяжело шлепнулся белой грудью в мокрую трясину (Л. Толстой).

1. Словоформа в тексте – грудью.
2. Часть речи – имя существительное, имеет категориальное значение предметности.
3. Начальная форма – грудь (*им.п. ед.ч.*).
4. Имя нарицательное.
5. Неодушевленное, т.к. грамматический показатель – *В.п. (в ф. мн ч.)= И.п.*; обозначает часть тела птицы, отвечает на вопрос *что?*
6. Конкретное имя существительное.
7. Род – мужской.
8. Склонение – 3 тип, формальный показатель – нулевое окончание в *И.п.* имени существительного женского рода.
9. Число – единственное.

10. Падеж – творительный.

11. Синтаксическая функция – в предложении выполняет роль дополнения.

Морфологический разбор имен прилагательных

Выделение в тексте словоформы имени прилагательного каких-либо трудностей обычно не вызывает. Некоторые сложности возникают при определении разрядов данной части речи.

Если при функционировании прилагательных в тексте произошли изменения в значении слов, то говорить о том, что в подобных случаях произошел переход слов из одного разряда в другой, нет оснований, так как слово не приобрело грамматических признаков иного разряда и не разорвались связи с исходным. Поэтому при анализе следует назвать основной для слова разряд и его показатели, но при этом отметить, что слово в предложении употребляется в значении такого-то разряда.

Порядок разбора

1. Словоформа в тексте.
2. Часть речи. Категориальное и конкретное значение.
3. Начальная форма.
4. Семантический разряд.
5. Полная или краткая форма. Показатель. Имеет ли параллельные формы.
6. Степень сравнения. Показатели. Значение.
7. Число.
8. Род.
9. Падеж.
10. Синтаксическая функция.

Образец разбора

Я земной шар чуть не весь обошел, –

И жизнь хороша, и жить хорошо (В. Маяковский).

1. Словоформа в тексте – *хороша*; простая форма.
2. Часть речи – имя прилагательное; имеет категориальное значение признака предмета, конкретное значение – характеризует предмет по качеству.
3. Начальная форма – *хороший* (м.р., им.п., ед.ч.).
4. Семантический разряд – качественное; показатели разряда – имеет несклоняемую краткую форму, может образовать степени сравнения (*хороший - лучше - наилучший* и др.), обозначает качественный признак предмета, который может проявляться в большей или меньшей степени.
5. Семантический разряд – качественное.
6. Степень сравнения – положительная; показатель – входит в парадигматический ряд *хороша – более хороша (лучше)*: обозначает признак вне сравнения.
7. Число – единственное. Число определяется по имени существительному *жизнь*.
8. Род – женский. Род также определяется по имени существительному *жизнь*.
9. Падеж – краткие прилагательные употребляются только в форме именительного падежа.
10. Синтаксическая функция – в предложении является именной частью составного именного сказуемого.

Морфологический разбор имен числительных

Ошибка при морфологическом разборе числительных может возникнуть в самом начале, при определении части речи. Следует разграничивать количественные и качественные значения (*первая глава романа и первая красавица*), а также значения предметности (*подали на первое борщ*), которые имеются у некоторых числительных и свидетельствуют

о переходе числительных в имена прилагательные или существительные.

Необходимо помнить и о функциональной омонимии в русском языке, которую демонстрируют слова *тысяча*, *миллион*, *миллиард*, выступающие то как числительные, то как существительные.

Порядок разбора

1. Словоформа в тексте.
2. Часть речи. Категориальное значение.
3. Начальная форма. Вопрос к начальной форме. Вопрос к словоформе в тексте.
4. Разряд и разновидность разряда. Значение.
5. Структура.
6. Тип склонения и его характеристика.
7. Род.
8. Число.
9. Падеж.
10. Синтаксическая функция.

Образец разбора

Расстояние от Земли до Солнца равно ста пятидесяти миллионам километрам.

1. Словоформа в тексте – *ста пятидесяти миллионам* (километрам).
2. Часть речи – имя числительное; имеет категориальное значение – количество считаемых предметов.
3. Начальная форма – *сто пятьдесят миллионов* (километров); вопрос к начальной форме – *сколько?*; вопрос к словоформе в предложении – *скольким?* (километрам).
4. Разряд – количественное числительное (определенно-количественное); показатель – обозначает определенное количество в виде целых величин.

5. Структура числительного – составное, состоит из трех слов.
6. Тип склонения – склонение составных количественных числительных, при склонении изменяется каждое слово.
7. Род – категории рода нет.
8. Число – категории числа нет.
9. Падеж – дательный; показатель – падежные окончания составляющих слов и форма имени существительного (килограмм).
10. Синтаксическая функция – вместе с именем существительным выполняет функцию одного члена предложения – дополнения, входящего в группу сказуемого (*равно чему?*).

Морфологический разбор местоимений

При разборе местоимений как части речи необходимо обратить внимание прежде всего на определение разряда.

Следует учитывать и тот факт, что некоторые местоимения могут утрачивать свои признаки и переходить в разряды частиц: *Все мрачней и ниже тучи опускаются над морем*; союзов: *Чем ночь темней, тем ярче звезды*; наречий: *Дождь все идет* (*все* - наречие, его можно заменить: *еще, до сих пор и др.*).

При выделении словоформы в тексте необходимо выписать местоимение вместе с предлогом, если оно употреблено с предлогом, и заключить предлог в скобки: *(у) него, (с) которым*.

Порядок разбора

1. Словоформа в тексте.
2. Часть речи. Категориальное значение.
3. Начальная форма.

4. Разряд по соотношению с другими частями речи. Показатель.
5. Разряд лексико-грамматический.
6. Лицо. Значение лица.
7. Род.
8. Число.
9. Падеж.
10. Синтаксическая функция.

Образец разбора

Люди, которые отрекаются от своей Родины, отрекаются тем самым и от своей совести (Я. Галан).

1. Словоформа в тексте – *которые*.
2. Часть речи – местоимение; категориальное значение – указание на предмет.
3. Начальная форма – *который* (им.п., ед.ч., м.р.).
4. Разряд по соотношению с другими частями речи – по характеру словоизменения принадлежит к группе местоимений – прилагательных; показатель – слово изменяется по родам, числам и падежам, имеет флексию имени прилагательного (-ый, -ого, -ому и т.д.).
5. Лексико-грамматический разряд – относительное местоимение, т.к. служит для связи придаточной части с главной.
6. Лицо – категории лица не имеет.
7. Род – категории рода нет, т.к. слово употреблено в форме мн.ч.
8. Число – множественное.
9. Падеж – именительный.
10. Синтаксическая функция – подлежащее.

Морфологический разбор глаголов

Глагол является одним из наиболее сложных объектов морфологического разбора.

Чтобы избежать ошибок в характеристике грамматических категорий, необходимо помнить о том, что:

- словоформа в тексте может быть простой и аналитической;
- выделение начальной формы глагола (инфинитива) – важный момент в анализе; необходимо следить, чтобы инфинитив имел тот же вид, что и анализируемая форма, и сохранял постфикс *-ся*, если глагол возвратный;
- при подборе видовой пары следует мотивировать выбор на основе семантического совпадения словоформ;
- при определении спряжения нельзя пропускать первое звено в цепи рассуждений (алгоритме) – проверку окончания на ударность;
- глагольные формы могут выражать абсолютное и относительное время, различающиеся точкой отсчета по его времени (момент речи или соотношение с другим действием); исключением оказывается дееспричастие, у которого оно только относительное.

Порядок разбора

1. Словоформа в тексте.
2. Часть речи. Категориальное значение.
3. Начальная форма.
4. Форма спрягаемая или неспрягаемая.
5. Вид. Значение вида. Видовая пара.
6. Переходность – непереходность. Показатель.
7. Возвратность.
8. Залог. Показатель. Значение.
9. Спряжение. Показатель.
10. Наклонение.
11. Время. Показатель. Значение.
12. Лицо.

13. Число.
14. Род.
15. Синтаксическая функция.

Образец разбора

Внутренне напевая то, что довелось услышать в этот вечер, я ощупью добрался до трапа и остановился, пораженный красотой лунной ночи (И. Бунин).

1. Словоформа в тексте – *добрался*.
2. Часть речи – глагол, обозначает действие как процесс.
3. Начальная форма – *добраться*.
4. Форма глагола – спрягаемая (неличная).
5. Вид – совершенный; обозначает действие, достигшее своего внутреннего предела; глагол парный, видовая пара – *добирался*.
6. Непереходный; показатель – возвратная частица *-ся*, отсутствие прямого дополнения в форме винительного падежа без предлога.
7. Невозвратный – не имеет постфикса *-ся*.
8. Глагол средне-возвратный – выражает действие, направленное на производителя действия.
9. Первое спряжение; показатель – ударное окончание в форме 3-го лица мн.ч. *-ют*.
10. Наклонение – изъявительное.
11. Время – прошедшее, показатель – суффикс *-л-*.
12. Лицо – не имеет лица, так как глагол употреблен в форме прошедшего времени.
13. Число – единственное.
14. Род – мужской.
15. Синтаксическая функция – в предложении выполняет роль простого глагольного сказуемого.

Синтаксический анализ простых предложений

При разборе простых предложений необходимо помнить, что предложение может состоять как из

нескольких слов, так и из одного слова, независимо от цели высказывания могут быть эмоционально окрашенным (восклицательным). Предикативность в двусоставных предложениях выражают подлежащее и сказуемое, а в односоставных – один главный член предложения, который выполняет функции подлежащего и сказуемого. По своей структуре односоставные предложения являются полными, неполные предложения – это предложения, в которых пропущен главный или второстепенный член предложения, легко восстанавливаемый из контекста, но без которого смысл предложения затемняется, структура предложения «ломается».

Порядок разбора

1. Тип предложения по цели высказывания, по эмоциональной окрашенности, по определению его содержания к действительности (отрицательное, утвердительное), по наличию грамматических основ (простое или сложное), по членимости.
2. Выделив предикативную основу, указать, какое предложение по составу. Если предложение односоставное, определить его вид (определенно-личное, неопределенно-личное, обобщенно-личное, безличное, инфинитивное, номинативное).
3. Тип предложения по наличию/отсутствию второстепенных членов предложения.
4. Определить тип предложения по наличию/отсутствию всех членов предложения, необходимых для выражения полноты мысли (полное, неполное). В случае, если предложение неполное, указать его вид (контекстуально неполное, ситуативно неполное, диалогически неполное, эллиптическое).
5. Проанализировав предложение по членам предложения определить его тип по

наличию/отсутствию осложняющих компонентов (осложненное, неосложненное).

6. Анализ предложения по членам предложения предполагает: а) выделив предикативную основу, назвать подлежащее, его тип, чем выражено; сказуемое, его тип, чем выражено; определить тип связи между главными членами предложения; б) проанализировать группу подлежащего, т.е. зависимые от подлежащего второстепенные члены предложения. Назвать их вид и средство морфологической выраженности; в) рассмотреть группу сказуемого, т.е. зависимые от него второстепенные члены предложения, определить их вид и морфологическую выраженность.

7. Объяснить пунктуацию в предложении.

Образец разбора

Внутренне напевая, я ошупью добрался до трапа и остановился, пораженный красотой лунной ночи (По И. Бунину).

1. Повествовательное, невосклицательное, утвердительное, простое, членимое.

2. Двусоставное.

3. Распространенное.

4. Полное.

5. Осложнено однородными сказуемыми, обособленным обстоятельством, выраженным деепричастным оборотом и обособленным определением, выраженным причастным оборотом.

6. а) предикативная основа: *я добрался и остановился.*

Подлежащее: *я*, выражено личным местоимением 1 лица, единственного числа, простое именное.

Сказуемые (однородные): *добрался и остановился*, выражены глаголами в прошедшем

времени, мужского рода, единственного числа, простые глагольные.

Между главными членами предложения отношения предикативные, тип связи – координация.

б) группа подлежащего:

пораженный красотой лунной ночи, обособленное согласованное определение, выраженное причастным оборотом (причастием с зависимыми словами), отношения полупредикативные, тип связи – согласование.

в) группа сказуемого:

внутренне напевая, обособленное обстоятельство образа действия, выраженное деепричастным оборотом (деепричастием с зависимым словом), отношения полупредикативные, тип связи – примыкание;

ощупью, обстоятельство образа действия, выражено наречием, отношения обстоятельственные, тип связи – примыкание;

до трапа, не прямое дополнение, выражено существительным с предлогом, отношения объектные, тип связи – управление.

7. В предложении стоит запятая после обособленного обстоятельства, выраженного деепричастным оборотом и перед обособленным определением, выраженным причастным оборотом, стоящим в постпозиции по отношению к определяемому слову. Между однородными сказуемыми запятая не ставится, так как они соединены сочинительным союзом *и*.

Поточный контроль по темам «Морфемика», «Морфология», «Синтаксис»

1 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

В глуши, во мраке заточенья* тянулись* тихо дни мои* без **божества**, без вдохновенья, без слёз, без жизни, без любви (*А.Пушкин*).

2 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Петя бережно нёс* под мышкой свои драгоценности: банку с **заспиртованными** морскими* иглами, коллекции* бабочек, жуков, ракушек и крабов (*В.Катаев*).

3 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Наташа*, в голубом* платье с коротким пышным рукавом, выглядела* **особенно** нарядно (*Л.Толстой*).

4 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Туман уже совершенно поднялся* и, принимая формы облаков, **постепенно** исчезал в тёмно-голубой* синеве* неба (*Л. Толстой*).

5 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

И кой-где* первый* жёлтый лист*, крутятся, слетает на дорогу (*Ф. Тютчев*).

6 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Пожилая, гладко **причесанная** на прямой пробор женщина* открыла* старую*, скрипучую дверь (*В. Лидин*).

7 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.

3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Татьяна* верила* преданьям **простонародной** старины: и снам, и карточным* гаданьям, и предсказаниям луны (*А.Пушкин*).

8 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Я* **оступился** и зачерпнул* воды в кожаные* большие сапоги (*В.Лидин*).

9 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Его* бледно-голубые, стеклянные* глаза* **разбегались** (*А.Куприн*).

10 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Лицо Егора*, бледное*, одутловатое, говорило* о **затворническом** образе жизни (*А.Пушкин*).

11 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.
Они* вышли* на угол мшистой* тонкой полянки, **освободившейся** от снега (*В.Лидин*).

12 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.
Качая **кувшинки**, удирали* во все* стороны* жуки-водомеры (*К.Паустовский*).

13 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.
Все* звёзды*, мелкие и **крупные**, были ярки* и чисты (*И.Бунин*).

14 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Я, **ошеломлённый**, ничего* толком не понимая, почти бегом спустился* с горы* (*К.Паустовский*).

15 вариант

Практические задания:

1. Сделать морфемный анализ выделенного слова.
2. Сделать морфологический анализ отмеченных знаком * слов.
3. Сделать синтаксический анализ предложения.

Я* перешёл через широкую дорогу, осторожно пробрался сквозь **запыленную** крапиву и прислонился* к низкому* плетню (*И.Тургенев*).

Итоговый контроль

Тест

по дисциплине «Современный русский язык с практикумом»

Время выполнения: 80 минут.

Цель контроля: определение и оценивание уровня знаний студентов.

Структура теста

1. Тест состоит из 50 заданий.
2. Задания 1-50 на выбор одного правильного ответа.
3. Задания размещены в логической и содержательной последовательности.

Инструкция по выполнению теста

1. Правила выполнения указаны перед тестовыми заданиями каждой новой формы.
2. Отвечайте только после того, как Вы внимательно прочитали и поняли задание.
3. В случае необходимости используйте черновик.

4. Старайтесь выполнить все задания.

Инструкция по заполнению бланка ответа

1. В бланк ответа записывайте только правильные, по Вашему мнению, ответы.
2. Ответы записывайте четко, соблюдая требования инструкции к каждой форме заданий.
3. Неправильно отмеченные, подчищенные в бланке ответы будут считаться ошибкой.
4. Если Вы указали в бланке ответ неправильно, можете исправить его, зарисовав предыдущее обозначение и поставив новое, как показано в образце:

А	Б	В	Г
			

5. Ваш результат будет зависеть от общего количества правильных ответов, отмеченных в бланке.

Для проведения итогового контроля студентам предлагается выполнить один из вариантов тестовых заданий.

Вариант 1

1. Определите ряд, в котором правильно указаны гласные фонемы русского языка:

- а) [a], [o], [y], [и], [ы], [э];
- б) [a], [я], [o], [ё], [y], [ю];
- в) [e], [я], [ё], [ю];
- г) [y], [э], [o], [o].

2. Буква Я обозначает 1 звук в слове:

- а) семья;
- б) сядьте;

- в) ястреб;
- г) пиявка.

3. Обозначьте ряд слов, в которых совпадает количество букв и звуков:

- а) вьюн, игра, поешь;
- б) рожь, баян, фляга;
- в) ясли, ёлка, радостный;
- г) солнце, известь, поезд.

4. Обозначьте ряд, в котором во всех словах букв больше, чем звуков:

- а) адъютант, пьеса, паяц;
- б) женитьба, льёшь, дочь;
- в) фаянс, поймёшь, ненастье;
- г) лето, разъезженный, жюри.

5. Обозначьте ряд, в котором во всех словах звуков больше, чем букв:

- а) янтарь, кровать, пирожки;
- б) мюсли, берет, приезд;
- в) маяк, ежевика, союз;
- г) кассир, юбилей, уютный.

6. Обозначьте ряд, в котором все согласные звуки глухие:

- а) [ц], [ф], [т];
- б) [ч], [м], [с];
- в) [ш], [х], [л];
- г) [т], [р], [с].

7. Обозначьте ряды, в которых все согласные звуки звонкие:

- а) [г], [з], [ц];

- б) [б], [ч], [ш];
- в) [б], [в], [д];
- г) [в], [ч], [з].

8. Обозначьте ряд слов, в котором наблюдается ассимиляция по глухости:

- а) гриб, коробка, крик;
- б) стена, юбка, дорожка;
- в) пошив, залив, глаз;
- г) скользкий, вторник, стружка.

9. Обозначьте ряд слов, в котором все согласные звуки твердые:

- а) каюта, белый, чаша;
- б) болото, цена, кошка;
- в) жилет, загадочный, стекло;
- г) безработица, программа, брови.

10. Обозначьте ряд слов, в котором все согласные звуки мягкие:

- а) очки, зелень, синий;
- б) зрачок, одеяло, любитель;
- в) ценить, лилия, бязь;
- г) ряд, суть, тревога.

11. Обозначьте слово, в котором все согласные звуки глухие:

- а) просьба;
- б) волосы;
- в) покос;
- г) отдача.

12. Укажите слово, количество слогов в котором равно трём:

- а) рука;
- б) методист;
- в) театр;
- г) вписать.

13. Укажите ряд, в словах которого ударение падает на первый слог:

- а) рыбалка, брат, обида;
- б) дятел, домашний, десерт;
- в) въезд, вагон, вилка;
- г) ручка, торта, моста.

14. Обозначьте неправильное деление на слоги:

- а) лей-ка;
- б) пар-та;
- в) лод-ка;
- г) до-бро.

15. В каком ряду во всех словах есть звук [б]:

- а) сноб, букле, беседа;
- б) богатырь, собака, банка;
- в) рыбалка, брат, обида;
- г) билет, бочка, отбой.

16. В каком ряду во всех словах есть звук [в']:

- а) кровь, ветер, велосипед;
- б) въезд, вагон, вилка;
- в) весть, завидовать, совесть;
- г) вода, вектор, волна.

17. В каком ряду во всех словах есть звук [с]:

- а) сдать, посылка, редиска;
- б) садовник, мороз, резцы;
- в) нести, лесок, паровоз;

г) глаз, слон, синий.

18. В каком ряду во всех словах есть звук [ш]:

- а) шёпот, рожь, мышь;
- б) шапка, шуметь, багажник;
- в) шоссе, шоколад, бумажный;
- г) шарф, счастливый, шаг.

19. В каком ряду во всех словах есть звук [г]:

- а) гном, газета, герой;
- б) порог, бегемот, град;
- в) гирия, голова, нога;
- г) гуашь, загар, поголовье.

20. Назовите пары слов, имеющих одинаковый звуковой состав:

- а) дрова – трава;
- б) мать – мять;
- в) костный – косный;
- г) слёг – слог.

21. Укажите слова, в которых все согласные звуки звонкие:

- а) удивление;
- б) отбор;
- в) оцененный;
- г) цирк.

22. Укажите слово, в котором есть звук [о]:

- а) дирижер;
- б) поиграть;
- в) договориться;
- г) средство.

23. Укажите слово, в котором буквы Е, Ё, Ю, Я обозначают два звука:

- а) блеск;
- б) ягода;
- в) бетон;
- г) весна.

24. Выделенное слово употреблено в переносном значении в предложении:

- а) У сороки в хвосте длинные *перья*;
- б) Из порванной подушки *перья* летели в разные стороны;
- в) Сатирическое *перо* Салтыкова-Щедрина совершенно неповторимо;
- г) Шарль *Перо* написал сказку «Кот в сапогах».

25. Укажите строку, в которой все слова являются заимствованными:

- а) фельдфебель, комфорт, лекарь, земля;
- б) медальон, мольберт, либретто, гитара;
- в) ватрушка, жнец, мичман, галстук;
- г) пудинг, квас, одуванчик, хоккей.

26. Паронимами является следующая пара слов:

- а) дипломатичный – дипломатический;
- б) хороший – нехороший;
- в) роспись – живопись;
- г) черный – белый.

27. Обозначьте правильный ответ «Однокоренные слова, близкие по звучанию, но не совпадающие по значению – это»:

- а) антонимы;
- б) синонимы;

- в) паронимы;
- г) омонимы.

28. Отметьте пару слов, которые не являются паронимами:

- а) невежа — невежда;
- б) абонемент — абонент;
- в) горячий — горячительный;
- г) большой — небольшой.

29. Вычеркните «лишнее» слово в синонимическом ряду:

- а) выразить;
- б) сформулировать;
- в) придумать;
- г) назвать.

30. Отметьте неправильно подобранную антонимическую пару:

- а) говорить — молчать;
- б) паркет — линолеум;
- в) просторный — тесный;
- г) густой — редкий.

31. Определите, какая пара слов не является синонимами:

- а) погасить — потушить;
- б) лелеять — нежить;
- в) бесхитростный — незатейливый;
- г) горе — случай.

32. Укажите, какое слова не является старославянизмом:

- а) чуждый;
- б) младость;
- в) голос;
- г) брег.

33. Укажите слово, заимствованное из немецкого языка:

- а) генерал;
- б) бутерброд;
- в) самовар;
- г) космонавт.

34. Укажите общеупотребительное слово в ряду устаревших:

- а) красноармеец;
- б) вояж;
- в) путешествие;
- г) перси.

35. Обозначьте правильное утверждение «Общеупотребительная лексика – это»:

- а) слова, использование которых не ограничено ни территорией распространения, ни родом деятельности людей;
- б) лексика, используемая только в бытовой сфере;
- в) слова, употребление которых ограничено территорией распространения;
- г) лексика, бытующая только в письменной форме;

36. Обозначьте правильное утверждение «Слова и выражения, используемые в различных сферах производства, техники и не ставшие общеупотребительными, - это»:

- а) диалекты;
- б) арго и жаргоны;
- в) неологизмы;
- г) профессионализмы.

**37. Обозначьте правильное утверждение:
«Пассивный словарный запас русского языка – это»:**

- а) только неологизмы;
- б) устаревшие и новые слова;
- в) только архаизмы и историзмы;
- г) вся лексика русского языка.

38. Выделите устаревшее слово:

- а) подъезд;
- б) теперича;
- в) венчаться;
- г) золото.

39. Сколько функциональных стилей традиционно выделяется в современном русском языке:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

**40. Для какого стиля характерны черты:
оперативность и точность информации, логичность,
эмоциональность, образность, доступность,
побудительность:**

- а) художественный;
- б) научный;
- в) публицистический;
- г) разговорный.

41. Обозначьте ряд, в котором все слова расположены по алфавиту:

- а) по-актёрски, по-американски, по-английски;
- б) требовать, требовательный, требуемый;
- в) хвалёный, хваленный, хвалимый;
- г) царь, царевич, царевна.

42. Обозначьте ряд, в котором все слова расположены по алфавиту:

- а) школа-студия, школьный, школьник;
- б) эффективный, эффективность, эффектный;
- в) супруг, супружеский, супруга;
- г) апельсин, апостроф, аппетит.

43. Продолжите утверждение «В русском языке...»:

- а) 34 буквы;
- б) 30 букв;
- в) 33 буквы;
- г) 32 буквы.

44. В каком словосочетании на месте пропуска пишется буква Е?

- а) зам...рать от шороха;
- б) нач...нать урок;
- в) большая неразб...риха;
- г) пр...открыть дверь.

45. Обозначьте, в каком слове допущена орфографическая ошибка:

- а) малахит;
- б) манумент;
- в) триумф;
- г) жюри.

46. Ошибка в написании слова содержится в следующем словосочетании:

- а) сильно преувеличить;
- б) приготовить обед;
- в) преумный ученик;
- г) превстать на цыпочках.

47. Обозначьте ряд, в котором НЕ пишется слитно со всеми словами:

- а) далеко (не)тёплый приём, (не)обращая внимания;
- б) (не)настная погода, (не)деликатный вопрос;
- в) (не)когда известный, (не)рассказан;
- г) (не)зная языка, (не)ужели.

48. Обозначьте ряд, в словах которого пишется НН:

- а) исписан...ая тетрадь, оловян...ая ложка;
- б) гостин...ый двор, корчёван...ые пни;
- в) вагон...ая мастерская, кожан...ая куртка;
- г) беспричин...ый смех, орлин...ый клюв.

49. Обозначьте, в каком ряду допущена ошибка:

- а) атмосфера, коридор, тайга;
- б) тромбовать, материк, котлован;
- в) прихотливый, папоротник, копыто;
- г) галантерея, галерея, палата.

50. Обозначьте, в каком ряду слов на месте пропусков пишется буква О:

- а) об...яние, пан...рама, п...гоны;
- б) доск...нально, к...р...пуз, ..лля;
- в) п...лынь, б...рахтаться, уд...вольствие;
- г) т...варищи, ...лант, пр...жектор.

Вариант 2

1. Укажите, в каких рядах во всех словах правильно выделено окончание:

- а) занов-о, озер-о, искренн-е;
- б) сюжетн-ый, ужесточен-ие, арми-ия;
- в) сэкономи-ть, словесность-□, рыбач-ий;
- г) разбойничий-□, предмет-□, правильн-ый.

2. Обозначьте слово, которое соответствует схеме:

□ ∩ ∧ □:

- а) помогать;
- б) пригородный;
- в) замирал;
- г) насухо.

3. Укажите, в каких рядах во всех словах правильно выделен корень:

- а) раз-глаш-ение, со-бр-ание, из-вин-ение;
- б) метел-ица, из-бир-атель, ис-прав-ленный;
- в) ис-куп-ление, ис-пар-иться, жи-тель;
- г) обо-рв-ать, раз-у-ть, мечт-ательный.

4. Обозначьте слово, в котором есть нулевое окончание:

- а) хуже;
- б) перелёт;
- в) авеню;
- г) работая.

5. Обозначьте слово с двумя суффиксами:

- а) водянистый;

- б) хлебный;
- в) обучение;
- г) по-хорошему.

6. Обозначьте слово, образованное приставочным способом:

- а) расположение;
- б) выдвигание;
- в) подоконник;
- г) некрасивый.

7. Обозначьте ряд, в котором записаны только формы одного и того же слова:

- а) дом, домашний, дома, домов, домострой;
- б) читать, читая, читавший, читай, читали;
- в) искать, ищущий, поиск, разыскивать, искали;
- г) светлый, свет, светлее, светлейший, наисветлейший.

8. Обозначьте слова, которые образованы сложением основ в сочетании с суффиксацией:

- а) мореплаватель;
- б) пароходство;
- в) сухофрукты;
- г) светло-зеленый.

9. Определите, каким способом образованы слова: *работник, крановщик, храбрец, специалист*:

- а) постфиксальным;
- б) префиксальным;
- в) суффиксальным;
- г) суффиксально-префиксальным.

10. Определите, каким способом образованы слова: *СНГ, ПТУ, ГАИ, ЦУМ*:

- а) сложение;
- б) аббревиация;
- в) усечение;
- г) сращение.

11. Обозначьте притяжательное прилагательное:

- а) баранья нога;
- б) баранья шапка;
- в) медвежья услуга;
- г) учительский стол.

12. Укажите существительное второго склонения:

- а) пламя;
- б) осень;
- в) озеро;
- г) почка.

13. Обозначьте прилагательное, от которого нельзя образовать степени сравнения:

- а) холостой;
- б) высокий;
- в) сладкий;
- г) милый.

14. Укажите относительное прилагательное, употребленное в значении качественного:

- а) заячий мех;
- б) стальные нервы;
- в) лисья хитрость;
- г) деревянный шкаф.

15. Обозначьте прилагательное в простой форме сравнительной степени:

- а) хуже;

- б) прекрасный;
- в) более сладкий;
- г) умнее всех.

16. Не является относительным прилагательным слово:

- а) летний;
- б) белый;
- в) подростковый;
- г) морской.

17. В одном словосочетании выделенное слово является краткой формой прилагательного:

- а) на душе *радостно*;
- б) девочка *воспитана* родителями;
- в) яблоко *румяно*;
- г) отвечали *обдуманно*.

18. Категория рода, числа и падежа имен прилагательных зависят:

- а) от соответствующих категорий определяемого существительного;
- б) являются самостоятельными;
- в) от характера основы и окончания;
- г) от категории одушевленности-неодушевленности существительного.

19. В одном из утверждений допущена ошибка:

- а) Относительные прилагательные являются не прямыми, а опосредованными названиями признаков предметов.
- б) Не образуют кратких форм прилагательные с суффиксами субъективной оценки.

- в) Прилагательное *горазд* употребляется только в краткой форме.
- г) Многие притяжательные прилагательные образуют формы субъективной оценки.

20. Определите, в каком предложении выделенная словоформа является именем прилагательным:

- а) Душа моя *жива*.
- б) На берегу *глухо* и *торжественно* шумели по-осеннему черные кедры.
- в) На дворе *свежо*, почти холодно, ядреный утренний воздух напоен запахом увлажненных листьев березы.
- г) Солнце поднималось все *выше*, вливая свое тепло в бодрящую свежесть весеннего дня.

21. Укажите, в каком ряду перечислены существительные, сочетающиеся с числительным *полтора*:

- а) ведро, сутки, бак;
- б) стакан, батон, яблоко;
- в) километр, апельсин, ворота;
- г) дрова, асфальт, группа.

22. Одно из выделенных слов является числительным:

- а) И *один* человек в поле воин, если за ним народ стоит.
- б) Картина Ф. Решетникова «Опять *двойка*».
- в) Жили на земле в старину *одни* люди.
- г) Мы выходим в дорогу *вдвоем*, а заря все ясней.

23. Обозначьте составное количественное числительное:

- а) пятьдесят;
- б) двадцать три;

- в) восемнадцать двоек;
- г) двадцать.

24. Обозначьте сложное порядковое числительное:

- а) пятиэтажный;
- б) сорок восьмой;
- в) восьмой;
- г) шестидесятый.

25. Числительное *двое* сочетается с существительным:

- а) мальчики;
- б) девочки;
- в) сестры;
- г) карандаши.

26. Найдите ошибку в склонении числительного 1568:

- а) Р. *одной тысячи пятисот шестидесяти восьми*;
- б) Д. *одной тысяче пятистам шестидесяти восьми*;
- в) В. *одну тысячу пятьсот шестьдесят восемь*;
- г) Т. *одной тысячью пятьсот шестидесяти восемью*.

27. Укажите, какое слово не является именем числительным:

- а) пятый;
- б) пятеро;
- в) впятеро;
- г) три пятых.

28. Обозначьте притяжательное местоимение:

- а) ваш;
- б) вас;
- в) иной;

г) каждый.

29. Обозначьте местоимение, у которого нет формы именительного падежа:

- а) никакого;
- б) самого;
- в) собой;
- г) его.

30. Обозначьте ряд, в котором допущены ошибки в склонении местоимений:

- а) сама, самой, самой, саму (самое), самоей, о самой;
- б) этот, этого, этому, этот (этого), этим, об этом;
- в) мой, моего, моему, мой (моего), моим, о моем;
- г) я, меня, мне, меня, мной, обо мне.

31. Обозначьте ряд, в котором указаны местоимения разных разрядов:

- а) оно, у него, их, ты, ей;
- б) сам, самый, всякого, иному, каждым;
- в) какой, какого-то, некоторым, нечто, кое-чему;
- г) кто, чему, чьи, сколько, какую.

32. К какому разряду относится выделенное в предложении местоимение:

Без *тебя* соскучился и загрустил.

- а) возвратное;
- б) личное;
- в) определительное;
- г) указательное.

33. В одном из утверждений допущена ошибка:

- а) Местоимение *сам* указывает на лицо или предмет, который непосредственно участвует в действии как его источник или объект.
- б) Относительные местоимения отличаются от вопросительных по синтаксической функции.
- в) Постфиксы -то, -либо, -нибудь неопределенных местоимений пишутся через дефис.
- г) Все определительные местоимения склоняются, как существительные.

34. Укажите ряд, в котором все слова – местоимения-существительные:

- а) кое-что, кто, ничей;
- б) сколько-то, чей-нибудь, что-либо;
- в) что-то, себя, она;
- г) я, собой, иной.

35. Укажите, какое местоимение изменяется по родам, числам и падежам:

- а) кто-нибудь;
- б) столько;
- в) кто;
- г) этот.

36. Укажите, в какой строке допущена ошибка в употреблении местоимений:

- а) с ним никогда не бывает скучно;
- б) узнали новые сведения об ихних друзьях;
- в) мы всегда рады за вас;
- г) они тоскуют по нас.

37. В одном из утверждений допущена ошибка:

- а) Глаголы изменяются по временам.
- б) Глаголы изменяются по лицам

- в) Глаголы изменяются по видам.
г) Глаголы в настоящем времени изменяются по родам и числам.

38. В окончаниях данных глаголов пропущены буквы:

1. Вас не услышат, пока вы не *крикн...те* погромче.
2. *Крикн...те* погромче, чтобы вас слышали.
а) В первом глаголе пропущена буква е, во втором глаголе – буква и.
б) В первом глаголе пропущена буква и, во втором глаголе – буква е.
в) В обоих глаголах пропущена буква е.
г) В обоих глаголах пропущена буква и.

39. Найдите собственно безличный глагол:

- а) жжет;
б) светает;
в) греется;
г) надеется.

40. Найдите правильный морфологических разбор глагола *замерзаете*:

- а) замерзаете – глагол, замерзать, несовершенного вида, невозвратный, переходный, действительного залога, 1-го спряжения, в изъявительном наклонении, в настоящем времени, множественном числе, в 3-ем лице.
б) замерзаете – глагол, замерзнуть, совершенного вида, невозвратный, непереходный, действительного залога, 1-го спряжения, в изъявительном наклонении, множественном числе, во 2-ом лице.
в) замерзаете – глагол, замерзать, несовершенного вида, невозвратный, непереходный, действительного залога, 1-го спряжения, в изъявительном наклонении, в

настоящем времени, множественном числе, во 2-ом лице.

г) замерзаете – глагол, замерзать, несовершенного вида, невозвратный, непереходный, действительного залога, 1-го спряжения, в изъявительном наклонении, в настоящем времени, множественном числе, в 3-ем лице.

41. Отметьте односоставное предложение:

- а) Героя в бой водила песнь.
- б) Помню отважных ребят, славных друзей и хороших людей
- в) Жить и верить - это замечательно.
- г) Все пути от Волги и до Буга политы горячей кровью друга.

42. Найдите словосочетание:

- а) Около ворот.
- б) Прошли и оглянулись.
- в) Прошли под сводами церкви.
- г) Он посмотрел.

43. Среди сочетаний найдите словосочетание с грамматической связью «согласование»:

- а) Мороженое в стаканчиках.
- б) Мороженое фруктовое.
- в) Мороженое тает.
- г) Есть мороженое.

44. Среди сочетаний найдите словосочетание с грамматической связью «управление»:

- а) Очень ждать.
- б) Буду ждать.
- в) Ждать друга.
- г) Ждать и надеяться.

45. Среди сочетаний найдите словосочетание с грамматической связью «примыкание»:

- а) Говорить серьезно.
- б) Очень серьезно.
- в) Серьезное намерение.
- г) Серьезнее всех.

46. Определите тип синтаксических отношений в сложносочиненном предложении:

Старый ли дуб зашептался с сосной, Или вдали заскрипела рябина, Или запела щегла окарина, Или малиновка, маленький друг, Мне на закате ответила вдруг? (Н. Заболоцкий).

- а) Соединительные отношения.
- б) Противительные отношения.
- в) Разделительные отношения.
- г) Сопоставительные отношения.

47. Определите вид придаточной части сложноподчиненного предложения:

Купальницы, затопившие было весенней желтизной все луга, теперь уступили место этим колокольцам, первым ромашкам и нежной, пронзительно-розовой, словно лазурной звездичке, которую называют в народе девичьей красотой (В. Белов).

- а) Придаточная определительная часть.
- б) Придаточная изъяснительная часть.
- в) Придаточная часть меры и степени.
- г) Придаточная часть условия.

48. Определите вид придаточной части, укажите слово (или словосочетание) в главной части

предложения, к которому присоединяется придаточная, а также главное средство связи частей:

Зной был такой ослепительный, что птицы на ветках присели, разинув клювы (А. Н. Толстой).

а) Придаточная часть меры и степени присоединяется к словосочетанию такой ослепительный посредством функционального союза что.

б) Придаточная часть меры и степени присоединяется к слову такой посредством функционального союза что.

в) Придаточная часть меры и степени присоединяется к слову ослепительный посредством функционального союза что.

г) Придаточная определительная присоединяется к словосочетанию такой ослепительный посредством функционального союза что.

49. Пунктуационная ошибка допущена в предложении:

а) Изредка заворочится под снегом прижатая к земле копытом ветка, затрещит – тогда всхрапывает конь.

б) Посещать и слушать злых людей – это уже начало злого дела.

в) Весна, бесспорно, – лучшее время года.

г) Пройдёт ливень – и долго мокреют луга.

50. Определите причину, по которой оборот с союзом как запятой не выделяется:

Мальчишки разговаривали с девочкой как старые знакомые (В. Железников).

а) Оборот имеет значение «в качестве».

б) Оборот имеет значение образа действия.

в) Оборот имеет значение отождествления.

г) Оборот является фразеологизмом.

**Каждый правильный ответ оценивается в 1
тестовый балл.**

Критерии оценивания

Тестовий бал	100-бальна шкала	Національна шкала оцінювання та ECTS
50-49	100-80	відмінно A
48-44	79-65	добре B
43-38	64-50	добре C
37-30	49-26	задовільно D
29-25	25-10	задовільно E
24-18	9 -6	незадовільно FX
17-0	5-0	незадовільно F

Литература

1. Абрамов Н. Словарь русских синонимов и сходных по смыслу выражений. - М.: Просвещение, 1989. - 370 с.
2. Аванесов Р.И. Русское литературное произношение. - М.: Просвещение, 1972.- 415с.
3. Багрянцева В.А. Русский язык: Учебное пособие для старших классов школ гуманитарного профиля / В.А. Багрянцева и др. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 560 с.
4. Беляев Ю.И. Синтаксис современного русского языка. Уч. пос. для студ. - Херсон: Айлант, 2001. - 494 с.
5. Бучкина Б.З. Орфографический словарь русского языка. - М.: Аст-Пресс, 2010. – 1296 с.
6. Введенская А.Н.Русский язык и культура речи: Учебное пособие для вузов / А.Н. Введенская, Л.Г.Павлова, Е.Ю. Кашаева. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. - 178 с.
7. Вознюк Л.В. Русский язык: синтаксис. Пособие для учащихся. - Тернополь: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 344 с.
8. Гвоздев А. Н. Современный русский литературный язык. - М.: Просвещение, 1973, – Ч.1. – С.50-51.
9. Гольцова Н.Г. Русский язык. 10-11 классы: Учебник для общеобразовательных учреждений. / Н.Г. Гольцова, И.В. Шамшин.– М.: ООО «ТИД «Русское слово–РС», 2006. – 464 с.
10. Гужва Ф.К. Лексика и фразеология русского языка. Уч. пос.для уч-ся, учителей, студентов / Ф.К. Гужва, А.Н. Иванова. - К.: Рад. школа,1982.-184 с.
11. Даль В.И. Толковый словарь русского языка. Современная версия. - М.: Эксмо-пресс, 2001.-736.

12. Дейкина А.Д. Русский язык: Учебник-практикум для старших классов / А.Д.Дейкина, Т.М. Пахнова. – 6-е изд., испр. – М.: Вербум-М, 2006. – 415 с.
13. Кайдалова А. И., Калинина И. К. Современная русская орфография: Учеб. пособие для вузов по спец. «Журналистика». — 4-е изд., испр. и доп. — М.: Высш. шк., 1983. - 240 с.
14. Касаткин Л.Л. Краткий справочник по современному русскому языку /Л.Л. Касаткин, Е.В. Клобукова. - М. :Высшая школа,1991.-383 с.
15. Лекант П. А. Современный русский язык. - М.: Айрис-пресс, 2006.- 448 с.
16. Правила русской орфографии и пунктуации. Полный академический справочник. - М.: Эксмо, 2007. - 480 с.
17. Розенталь Д.Э. Современный русский язык / Д.Э. Розенталь, И.Б. Голуб, М.А. Теленкова.— М.: Айрис-пресс, 2006.— 448 с.
18. Современный русский язык / под ред.В.А. Белошапковой. 3-е изд. - М.: Русский язык, 1999. – 496 с.
19. Современный русский язык: Учебник / Под редакцией Н.С. Валгиной. - 6-е изд., перераб. и доп.: - Москва: Логос, 2002. – 528 с.
20. Современный русский литературный язык / Под ред. В.Г. Костомарова и В.И. Максимова.- М. «Русский язык», 2003. – 150 с.

МАТЕРІАЛИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 4 КУРСУ

1.8.Основи культури і техніки мовлення

Поточний контроль

Контрольна робота 1

Тема. Мовна норма – основне поняття теорії культури мови

Варіант 1

1. Доведіть, що мовна норма має історичний і змінний характер, підтвердіть свої думки прикладами. Які лексикографічні джерела фіксують мовну норму? Назвіть їх.

2. Допишіть іменники до поданих прикметників. Свій вибір аргументуйте.

Аграрні, виробничі, господарські, ворожі, класові, грошові, естетичні, сімейні. *Слова для вставок:* відносини, відношення, взаємини, стосунки.

3. На якому рівні порушується мовна норма в наведених реченнях?

1. До редакції надійшли листи з Запоріжжя, Львову, Луганську, Херсону. 2.Провідник зайшов у вагон і запропонував свіжі газети й журнали. 3.Ми приймаємо активну участь у підготовці до цього свята. 4.Він займає цю посаду вже кілька років. 5.Учні люблять і вірять своєму вчителеві.

4. Доберіть до поданих слів українські відповідники. У яких випадках уживання іншомовних слів є виправданим?

Анархія, апелювати, аргументи, брокер, дебати, конвенція, приватизація, дефекти.

Варіант 2

1. Доведіть, що мовна норма має історичний і змінний характер, підтвердіть свої думки прикладами. Які лексикографічні джерела фіксують мовну норму? Назвіть їх.

2. Допишіть іменники до поданих прикметників. Свій вибір аргументуйте.

Сімейні, міжнародні, ідеологічні, торговельні, родинні, промислові, земельні, товарні.

Слова для вставок: відносини, відношення, взаємини, стосунки.

3. На якому рівні порушується мовна норма в наведених реченнях?

1. У честь ювілею йому було вручено вітальну адресу.

2. Увечері поїзд під'їжджав до Кривого Рога. 3. На протязі тижня до установи надійшло чимало пропозицій від громадян. 4. Близько шестидесяти абітурієнтів вступили на бюджетні місця. 5. Чимало студентів заборгували книжки в бібліотеці.

4. Доберіть до поданих слів українські відповідники. У яких випадках уживання іншомовних слів є виправданим?

Лімітувати, конфіденційний, пріоритет, репрезентація, реєструвати, компетентність, ігнорувати, фіаско.

Контрольна робота 2

Тема. Мовні норми

Варіант 1

1. Утворіть від поданих дієслів особові форми однини теперішнього часу. Чи такі форми вживаються у вашому населеному пункті? Які форми є нормативними?

Возити, ходити, котити, водити, лазити, мостити.

2. Поясніть різницю у значенні таких слів. Як називаються такі слова? Складіть з ними речення.

Класний – класовий, талан – талант, дипломат – дипломант, формувати – формулювати, диктант – диктат.

3. Відредагуйте речення, поясніть, на якому рівні допущено помилки. Запишіть правильний варіант.

По всіх питаннях ти дав правильну відповідь. Навіть самікращі учні не рішили цієї задачі. Ти попутав усі правила. Докажи свою думку. Допишіть два нуля. Напишіть дві строчки. Завдяки запізненню одержав зауваження. Не мішайте працювати в класі. Тихше! Переверніть сторінки. Розкрийте книжку на сторінці 25. Відкрийте у класі вікно! Не стійте на сквозняку. Закрийте двері –сквозняк! Треба стерти дошку. Говори даліше. Коротше кажучи. Висловлюю мою власну думку. Не виконав завдання із-за хвороби.

4. Напишіть міні твір-роздум на тему „Чи потрібно в Україні дві державні мови?” Чітко обґрунтуйте свою думку.

Варіант 2

1. Утворіть від поданих дієслів особові форми однини теперішнього часу. Чи такі форми вживаються у вашому населеному пункті? Які форми є нормативними?

Сидіти, знаходити, белькотіти, носити, просити, проїздити.

2. Поясніть різницю у значенні таких слів. Як називаються такі слова? Складіть з ними речення.

Диктант – диктат, контакт – контракт, афект – ефект, мимохіть – мимохідь, тактовний – тактичний.

3. Відредагуйте речення, поясніть, на якому рівні допущено помилки. Запишіть правильний варіант.

Коротше кажучи. Висловлюю мою власну думку. Не виконав завдання із-за

хвороби. Виконав це по дорученню вчителя. Мені повезло: мене не визивали до дошки. Моя автобіографія потрібна? Коли здаєтєекзамен? Було два семінара. Провели три конкурсних екзамена.Лекції починаються в вісім годин. Учбовий корпус недалеко. Чимаєте пропуск до учбового корпусу? Завтра в інституті деньвідчинених дверей. Більша половина студентів. Завтра залік помедицині. Дисертант по цій темі має декілька статей.

4. Напишіть міні твір-роздум на тему „Чи потрібно в Україні регіональні мови?” Чітко обґрунтуйте свою думку.

Контрольна робота 3

Тема: Граматичні норми української мови

Варіант 1

1. Провідмініяйте власне прізвище, ім. 'я, по батькові.

2. Запишіть іменники у формі кличного відмінка:

колега, викладач, пастух, боєць, сторож; добродій секретар, друг Іван, депутат Соколовський, Іван Степанович, Надія Миколаївна.

3. Від поданих прикметників утворіть усі можливі форми вищого й найвищого ступенів порівняння:

низький, жорстокий, сліпий, гарний.

4. Провідмініяйте числівники. Укажіть паралельні форми:

487, 2/7, 59-ий, мільйон.

5. Подані іменники запишіть у формі родового відмінка однини:

вагон, будинок, Сибір, квадрат, Лондон, характер, джем, кілограм, Сиваш, Ніл, театр, страх, ясен.

6. Запишіть словосполучення українською мовою:

по ошибке, по случаю, по семейным обстоятельствам, по счастливой случайности, ателье по обслуживанию фотолюбителей, агент по снабжению, специалист по микробиологии, дежурный по этажу, посылать по почте, по прибытию поезда.

7. Відредагуйте речення.

1. Обидва учня прийшли раніше в клас для чергування.

2. За сумлінну роботу вона була удостоєна Дошки пошани.

3. У вагон, який щойно зупинився на станції, зайшла незнайома жінка з чемоданом в руках, в якому сиділо кілька пасажирів.

4. Терміново потрібна секретар-друкарка, яка уміє працювати українським, російським і англійським мовою.

5. Він піклувався і допомагав своїм батькам.

8. Запишіть текст українською мовою.

Литература дає нам колосальний, обширний і глибокий досвід життя. Вона робить людину інтелектуальною, розвиває в ній не тільки почуття краси, але й розуміння – розуміння життя, всіх її складностей, служить провідником в інші епохи і к іншим народам, розкриває перед нами серця людей. Одним словом, робить нас мудрим.

Варіант 2

1. Провідміняйте власне прізвище, ім'я, по батькові.

2. Запишіть іменники у формі кличного відмінка: газетяр, знавець, край, Україна, молодець; добродійка Прищепа, пан голова, пан Максим, товариш Чорний, вельмишановний господар.

3. Від поданих прикметників утворіть усі можливі форми вищого й найвищого ступенів порівняння: глибокий, маленький, тонкий, поганий.

4. Провідміняйте числівники. Укажіть паралельні форми:

255, 3/8, 45-ий, тисяча.

5. Подані іменники запишіть у формі родового відмінка однини:

сир, склад, звіробій, Дністер, Луганськ, відмінок, сюжет, вальс, Байкал, журнал, вихователь, борщ, пісок.

6. Запишіть словосполучення українською мовою:

по вихідним дням, по вечерах, викликати по справах служби, заходи по покращенню життя, інспектор по техніці безпеки, чемпіон по тенісу,

необычный по вкусу, поднимаются по лестнице, по истечению срока.

7. Відредагуйте речення.

1. Скінчивши університет, мене призначили на посаду відповідального секретаря обласної молодіжної газети.

2. На площі Привокзальній були затримані підлітки, граючі в наперстки.

3. Мені треба написати статтю, зібравши матеріал найшвидше.

4. Комп'ютери останнього покоління оснащені запам'ятовуючими пристроями .

5. У власноручно написаній автобіографії він скромно замовчував про роки війни.

8. Запишіть текст українською мовою.

Классическое произведение — то, которое выдержало испытание временем. С ним вы не потеряете своего времени. Но классика не может ответить на все вопросы сегодняшнего дня. Поэтому надо читать и современную литературу. Не бросайтесь только на каждую модную книгу. Не будьте суетны. Суетность заставляет человека безрассудно тратить самый большой и самый драгоценный капитал, каким он обладает, — своё время.

Контрольна робота 4

Тема: Основні комунікативні ознаки мовлення

Варіант 1

1. Уведіть подані словосполучення в речення. Поясніть їх значення і вживання.

Туалетний стіл, письмовий стіл, вегетаріанський стіл, молочний стіл; іншомовне слово, вступне слово,

художнє слово, заключне слово; гострий кут, гострий біль, гострий зір, гостра на язык.

2. З'ясуйте значення омонімів і складіть з ними речення.

Лама, туш, запливти, лава, бал, вид, батарея, баба, перекладати.

3. Поєднайте паронімічні прикметники з іменниками, що пропонуються. З двома утвореними словосполученнями складіть речення (на вибір).

Гармонічний // гармонійний: аналіз, людина, коливання, відносини, витвір, стиль, побудова.

4. Розкрийте за словником значення слів лі'карський, лікувальний, лікарняний, ліка'рський і введіть їх у словосполучення.

5. Користуючись російсько-українським фразеологічним словником, перекладіть фразеологізми українською мовою.

Быть в сознании; в крайнем случае; в следующий раз; гол, как сокол; душа в пятки ушла; знать толк в чём-то; как бельмо в глазу; принимать участие; во главе учреждения; вовлечь в работу; пыль в глаза пускать; с открытой душой; захватить на месте преступления.

Варіант 2

I. Розкрийте дужки, утворюючи словосполучення. Дотримуйтесь точності мовлення.

Школа, слух (музичний, музикальний). (Житель, мешканець) будинку, України. (Квиток, білет) на поїзд, на екзамен. (Ставлення, відношення) до людей, між людьми. (Пам'ятка, пам'ятник) архітектури,

Т.Шевченку.(Котрий, скільки) година? (Дефекти, недоліки) у роботі, у приладі.

2.Поясніть значення наведених фразеологічних паронімів.

Пошити в дурні – пошитися в дурні;

на гачок ловити – на гачок ловитися;

бувати у бувальцях – бувалий у бувальцях;

збити з пантелику – збиватися з пантелику;

звихнутися розумом – звихнутий розумом.

3. Поєднайте паронімічні прикметники з іменниками, що пропонуються. З двома утвореними словосполученнями складіть речення (на вибір).

Корисливий // корисний:

людина, довідник, монографія, діяльність, зустріч, дядько, дівчина.

4. Поєднайте прикметники з іменниками і поясніть їх лексичне значення:

шкірний — шкіряний, лікарський — лікарняний.

5. Запишіть текст українською мовою.

Как-то в одном из классов разгорелся спор: каждый ли человек может стать оратором, мнения учащихся разделились – одни говорили, что только природные данные могут сделать человека оратором, другие утверждали, что качества хорошего оратора приобретаются, развиваются, воспитываются. Спор этот не новый. Он ведется на протяжении всей истории ораторского искусства. А как вы считаете?

Контрольна робота 5

Тема: Основні комунікативні ознаки мовлення

Варіант 1

1. Визначте допущені в реченнях мовні огріхи. Виправте їх і поясніть.

а) Кліщі – переносники біля сорок захворювань, враховуючи і таке важке, як енцефаліт.

б) Цього року селяни отримали хороший урожай.

в) Станція, здавалося, була вже зовсім поруч.

2. Які слова відповідають значенню:

а) бути зарахованим до якогось навчального закладу, до якоїсь

організації...;

б) ритмічний рух вперед і назад з похитуванням...;

Для довідок: вступати, дослід, хитання, досвід, робити коливання, діяти, чинити.

3. Пояснити, як правильно сказати:

Житель чи мешканець України? Житель чи мешканець цього будинку? Рятівник чи рятувальник за професією? Поштова скринька чи поштовий ящик? Аптека працює круглу чи цілу добу? Двері відчинені чи відкриті? Сторінку книжки перевернути чи перегорнути? Котра чи яка тепер (чи зараз) година? Газети підписувати чи передплатувати? Туфлі одягати, взути чи обути?

4. Доберіть нормативні варіанти, обґрунтуйте свою думку.

Перевернути сторінку, прийшло в голову, поговорити по душах, мені повезло, повістка дня, приймати участь, слідуючий тиждень.

5. Поясніть значення слів способом введення їх у контекст, підберіть український відповідник, якщо він є. Автобіографія, репрезентувати, преамбула, аксіома, феномен, дисгармонія, вітаміноз, апелювати, вокабула, вундеркінд, гайморит.

Варіант 2

1. Визначте допущені в реченнях мовні огріхи. Виправте їх і поясніть.

а) Розрізняємо словосполучення книжкового походження, з незвичайним емоційним забарвленням.

б) У наведеному тексті наукового стилю переважають віддієслівні іменники.

в) Стили відрізняються між собою сферою застосування, а також метою спілкування і виражальними засобами.

2. Які слова відповідають значенню:

а) сума відомостей, навичок, набута протягом певного часу...;

б) спроба, експеримент, який роблять, щоб пізнати істину або перевірити набуті відомості...;

Для довідок: вступати, дослід, хитання, досвід, робити коливання, діяти, чинити.

3. Пояснити, як правильно сказати:

Плаття личить, до лиця, пасує чи підходить? Екзаменаційний білет чи квиток? На літак білет чи квиток? Дефекти, вади чи недоліки артикуляції? Ставлення чи відношення твоє до мене? Взаємини, стосунки чи відносини між державами? Прокидатися чи просипатися зі сну? Музикальна чи музична школа?

Музично чи музикально обдарована дитина? Пам'ятка чи пам'ятник

архітектури? Компанія чи кампанія виборча?

4. Доберіть нормативні варіанти, обґрунтуйте свою думку.

Відношення до нього, цікаве міроприємство, відчуття обов'язку, грудна дитина, бувший студент, відкрити очі, перевернути сторінку.

5. Поясніть значення слів способом введення їх у контекст, підберіть український відповідник, якщо він є. Дисиміляція, персоніфікація, ідіолект, глосарій, фонема, текстологія, риторика, асиміляція, ортологія, темпоральний, монолог.

Контрольна робота 6

Тема: Логічність мовлення

Варіант 1

1. Утворити всі можливі форми вищого й найвищого ступенів порівняння прикметників і прислівників.

Веселий, щедрий, гарний, гіркий, солодкий, добрий, здоровий, чорний, білий, синій, ласкавий; добре.

2. З'ясуйте, чи логічно побудовані наведені конструкції, чи можливі вони граматично.

Сильно довгуватий, занадто добрий, трохи солодкуватий, солодкувато-кислий, суха вода, сухий спирт, мокра вода.

3. Поясніть специфіку алогізмів, виражених наведеними сполученнями слів, та стилістичні функції окремих із них.

Живий труп, убивчо гарний, жахливо щирий, солодка гіркота, страшно веселий, бідний багач, дзвінка тиша, раб волі, солодка музика, жахливо цікавий, страшенно мало, смертельно гарний.

4. Побудувати по два речення з однорідними підметами, однорідними присудками, однорідними обставинами, однорідними означеннями, однорідними додатками. Пояснити, які логіко-граматичні помилки можуть трапитися в таких конструкціях і як можна цим помилкам запобігти. __

5. Уважно прочитайте синонімічні ряди. Складіть словосполучення або речення з кожним зі слів.

Зосереджений – сконцентрований, замислений, заглиблений, зібраний.

6. З'ясуйте, чому подані сполучення слів вважаються помилковими. До якого типу помилок вони належать? Назвіть правильний відповідник.

Вільна вакансія, долоні рук, організували організацію, у січні місяці, моя автобіографія, кожна хвилина часу.

Варіант 2

1. Утворити всі можливі форми вищого й найвищого ступенів порівняння прикметників і прислівників.

Гарно, точно, розумно, пізно, грубо, гірко, голосно, тихо, дзвінко, струнко, бадьоро, дорого.

2. З'ясуйте, чи логічно побудовані наведені конструкції, чи можливі вони граматично.

Трохи синюватий, дещо звичайнісінький, дуже здоровенний, сильно зеленуватий, дещо дорогуватий, дуже білесенький, трохи задовгий.

3. Поясніть специфіку алогізмів, виражених наведеними сполученнями слів, та стилістичні функції окремих із них.

Смертельно голодний, тиша береже музику, мовчання шуму водоспаду, осліплений темрявою, крик мовчання, крик німоти, сльози радості, беззвучне /німе/ ридання, скупа щедрість, багатий бідняк, багато дечого.

4. Побудувати по два речення з однорідними підметами, однорідними присудками, однорідними обставинами, однорідними означеннями, однорідними додатками. Пояснити, які логіко-граматичні помилки можуть трапитися в таких конструкціях і як можна цим помилкам запобігти.

5. Уважно прочитайте синонімічні ряди. Складіть словосполучення або речення з кожним зі слів.

Дзвінкий – лункий, голосний, гучний, розкотистий, гомінкий.

6. З'ясуйте, чому подані сполучення слів вважаються помилковими. До якого типу помилок вони належать? Назвіть правильний відповідник.

Пам'ятні сувеніри, свої страви власного виробництва, самий наймудріший, трохи чорнуватий, моя власна думка.

Контрольна робота 7

Тема: Чистота мовлення

Варіант 1

1. Запишіть текст українською мовою, зверніть увагу на те, як співвідносяться слова в обох мовах, з'ясуйте можливості синонімічних змін.

Бывает пора: полынь пахнет так, что сдуреть можно. Особенно почему-то ночами. Луна светит тихо...Неспокойно на душе, томительно. И думается в такие огромные, светлые, ядовитые ночи вольно, дерзко, сладко. Это даже – не думается, что-то другое: чудится, ждется, что ли. Притаишься где-нибудь на задах огородов, в лопухах, –серце замирает от необъяснимой, тайной радости. Жалко, мало у нас в жизни таких ночей. Одна такая ночь запоминается на всю жизнь (В.Шукшин).

2. Пояснити вживання наведених пар слів, дати їм стилістичний коментар. Із трьома парами слів побудувати речення (за вибором студента).

З'ява – поява, знахідка – віднайдення, бажати – зичити, розвиток – розвій, гілка – галузь, цілунок – поцілунок, галузь – царина, згин – загибель,.

3. Прочитайте назви телевізійних передач і висловіть свою думку щодо їх досконалості й виправданості.

Квартирне питання. Корисна площа. Квадратний метр. Жертва моди. Клуб колишніх дружин. Доки всі вдома. Мелорама. Шанс. Караоке на майдані. Танці з зірками.

4.Запишіть усі можливі формули вітання й прощання з близькими й малознайомими людьми. Поясніть різницю між цими виразами.

5. Перекладіть українською мовою подані вирази. Зробіть висновки.

Благодарить вас, написала ему, это к добру, давление упало, настроение упало, в следующий раз, слишком большой, всего вам доброго, добро пожаловать.

6. Випишіть слова з побічним наголосом, поставивши його.

Луганщина, бюрократія, морозостійкий,
наволопланетний,спідометр, Одещина, спеціаліст,
каталог, шестипелюстковий, термогідродинаміка,
термометр, програміст, порядковий,
антимілітаристичний, аристократичний,
перекваліфікувати.

Варіант 2

1.Запишіть текст українською мовою, зверніть увагу на те, як співвідносяться слова в обох мовах, з'ясуйте можливості синонімічних змін.

Бывает пора: полынь пахнет так, что сдуреть можно. Особенно почему-то ночами. Луна светит тихо...Неспокойно на душе, томительно. И думается в такие огромные, светлые, ядовитые ночи вольно, дерзко, сладко. Это даже – не думается, что-то другое: чудится, ждется, что ли. Притаишься где-нибудь на задах огорода, в лопухах, –серце замирает от необъяснимой, тайной радости. Жалко, мало у нас в жизни таких ночей. Одна такая ночь запоминается на всю жизнь (В.Шукшин).

2. Пояснити вживання наведених пар слів, дати їм стилістичний коментар. Із трьома парами слів побудувати речення (за вибором студента).

Надрукувати – видрукувати, учитель – навчитель,
познайомитись – зазнайомитись, знаходити –
віднаходити, малюнок – замальовка, сповнитись –
виповнитись, нерушимий – незламний, рішимість –
рішучість.

3. Прочитайте назви телевізійних передач і висловіть свою думку щодо їх досконалості й виправданості.

Ключовий момент. Усе для тебе. У гостях у Гордона. Перехрестя. Смачна країна. Картата потата. Їмо вдома. Свобода слова. Найрозумніший. Таємне життя. Шиканемо!

4. Запишіть усі можливі формули вітання й прощання з близькими й малознайомими людьми. Поясніть різницю між цими виразами.

5. Перекладіть українською мовою подані вирази. Зробіть висновки.

Другими словами, принимают участие, принять меры, приезжать зимой, во время перерыва, по собственному желанию, не по силам, важное мероприятие, тактический человек.

6. Випишіть у І колонку слова з дублетним наголосом, а у II – слова, у яких наголос сприяє диференціації слів.

Тепло, ласо, поверх, білизна, алфавіт, анапест, малиновий, привід, заклад, милувати, розбір, розмін, заголовок, фарфор, користь, дзвони.

Підсумковий контроль

Тест

з дисципліни «Основи культури і техніки мовлення»

Час виконання – 80 хвилин.

Мета контролю: виявлення й оцінювання рівня знань студентів.

Структура тесту

1. Тест складається з 50 завдань.
2. Завдання 1-50 на вибір однієї правильної відповіді.
3. Завдання розташовуються в логічній та змістовій послідовності.

Інструкція щодо роботи з тестом

1. Правила виконання зазначені перед тестовими завданнями кожної нової форми.
2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.
3. У разі необхідності використовуйте чернетку.
4. Намагайтеся виконати всі завдання.

Інструкція щодо заповнення бланку відповіді

1. До бланку відповіді записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.
3. Неправильно позначені, підчищені в бланку відповіді вважатимуться помилкою.
4. Якщо Ви позначили в бланку відповідь неправильно, можете виправити її замалювавши попередню позначку та поставивши нову, як показано на зразку:

А	Б	В	Г
			

5. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, зазначених в бланку.

Для проведення підсумкового контролю ми пропонуємо студентам виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1

1. Орфоепічні норми регулюють:

- а) правильну вимову звуків, звукосполучень, наголосу в словах;
- б) уживання мовних засобів відповідно до їх стилістичного забарвлення;
- в) правильний запис слів;
- г) народну мову, якою користуються на певній території.

2. Комунікативними ознаками культури мовлення є:

- а) правильність, точність, логічність, стабільність;
- б) багатство, чистота, доречність, завершеність;
- в) точність, логічність, чистота, багатство;
- г) логічність, висота, чистота, точність.

3. Точність - це ознака культури мовлення:

- а) варіантна;
- б) одноваріантна;
- в) двоваріантна;
- г) триваріантна.

4. Ознаками стилю тексту є:

- а) уживання термінів, спеціальної фразеології, логічність, точність, обґрунтованість викладу;
- б) переважання стилістично нейтральних мовних засобів, уживання канцелярської лексики, відсутність емоційно забарвлених слів, гранично точний виклад;
- в) повтори, пристрасність викладу (захоплення), наявність окличних речень, питань, уживання

суспільно-політичної лексики, емоційно забарвлених слів, фразеологізмів;

г) широке уживання побутової лексики, емоційно забарвлених і просторічних слів, неповних речень.

5. Техніка виразного читання це:

а) відображення структури логічної думки і логічного її розвитку в

семантичних зв'язках елементів мови у мовленні;

б) сукупність методів, прийомів, за допомогою яких досягається

передбачуваний змістовий та естетичний вплив виголошуваного тексту;

в) ознака культури художнього мовлення яка підпорядкована пізнавальній і естетичній меті;

г) видозміни висоти звучання сили, тембру голосу, членування мовлення паузами у процесі розгортання мовлення.

6. Доречність мовлення буває:

а) контекстуальною, ситуативною, стильовою, психологічно обумовленою;

б) контекстуальною, ситуативною, авторською, індивідуальною;

в) контекстуальною, психологічно обумовленою, стильовою, функціональною;

г) контекстуальною, ситуативною, стильовою, педагогічно обумовленою.

7. Літературна мова - це:

а) народна мова, якою користуються на певній території;

б) мова, що є засобом письмового й усного спілкування нації;

в) унормована мова суспільного спілкування, зафіксована в писемній та усній практиці;

г) мовлення, що відповідає встановленим правилам,

нормам.

8. У мові регулюють правильність вживання різних граматичних форм, слів і словосполучень у реченні ... норми:

- а) орфоепічні ;
- б) графічні;
- в) лексичні;
- г) граматичні

9. Система вимог регламентацій щодо вживання мови в мовленнєвій діяльності (усній та писемній) це:

- а) культура мовлення;
- б) нормативність мовлення;
- в) адекватність мовлення;
- г) естетичність мовлення.

10. Мовна норма – це:

- а) сукупність правил написання слів та вимови;
- б) сукупність правил словживання, вживання розділових знаків, вимови слів;
- в) сукупність загальновизнаних правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі спілкування;
- г) сукупність мовних засобів, зумовлених змістом і метою висловлювання.

11. Стиль мови, що за твердженням вчених, виник першим:

- а) діловий;
- б) науковий;
- в) художній;
- г) розмовний.

12. Правильне мовлення - це:

- а) мовлення, що відповідає встановленим правилам, нормам;
- б) мовлення, що встановлює і підтримує контакт;

- в) мовлення, що уточнює і доповнює ту чи іншу ситуацію спілкування;
- г) унормованість, поліфункціональність, писемна форма.

13. Непідготовленість, невимушеність, спонтанність, безпосередня участь мовців, емоційність, конкретне мислення – це риси стилю:

- а) ділового;
- б) розмовного;
- в) художнього;
- г) публіцистичного.

14. Мета мовлення публіцистичного стилю:

- а) виховний вплив;
- б) обмін інформацією, думками;
- в) різнобічний вплив на думки й почуття людей за допомогою художніх образів;
- г) обговорення важливих суспільно-політичних ідей.

15. Знайдіть неправильну вимогу до усного мовлення:

- а) первинне;
- б) непідготовлене заздалегідь;
- в) поглиблена робота над словом;
- г) повтори, зіставлення.

16. У мові визначають правильність вимови голосних і приголосних звуків, різних сполучень:

- а) орфоепічні норми;
- б) орфографічні норми;
- в) фонетичні норми;
- г) морфологічні норми;

17. Лексичні норми регулюють:

- а) правильне творення і вживання слів, їх форм;
- б) правильну побудову словосполучень і речень;
- в) уживання слів у властивому їм значенні, правильне поєднання слів за змістом у словосполученні і реченні;

г) мовлення, що встановлює і підтримує контакт.

18. Дотримання правил усного і писемного мовлення: правильне наголошування, інтонування, слововживання, будова речень, діалогу, тексту:

- а) адекватність мовлення;
- б) естетичність мовлення;
- в) культура мовлення;
- г) нормативність мовлення.

19. Виразне читання - це:

- а) усне, правильне і приємне для слуху відтворення читаного у повному обсязі його логічного і художнього змісту, згідно з намірами автора або від його особи;
- б) відсутність зайвих слів, слів-паразитів, жаргонізмів, вульгарних слів, канцеляризмів, професіоналізмів, іншомовних слів;
- в) видозміни висоти звучання сили, тембру голосу, членування мовлення паузами у процесі розгортання мовлення;
- г) здійснення, реалізація процесу творення художніх образів творів.

20. Акцент - це:

- а) уміння правильно відтворювати думки;
- б) засіб виразності мови і мовлення, без якого неможлива їх евфонічна і смислова довершеність;
- в) усне, правильне і приємне для слуху відтворення читаного у повному обсязі його логічного і художнього змісту, згідно з намірами автора або від його особи;
- г) здатність голосу зберігати звучність у великому приміщенні.

21. Логічність мовлення буває:

- а) мовна й мовленнєва;
- б) авторська й стильова;
- в) предметна й понятійна;
- г) усна й писемна.

22. Найповнішим і правильним є такий тип дихання:

- а) ключичний;
- б) носовий;
- в) грудний;
- г) змішаний.

23. За допомогою чого здійснюється посилення голосу:

- а) резонаторів;
- б) дикції;
- в) голосу;
- г) наголосу.

24. Виразність формується:

- а) сукупністю правил словживання та вживання розділових знаків;
- б) ситуацією спілкування і структурними стилями мови;
- в) правильним творенням і вживанням слів, їх форм;
- г) адекватністю мовлення.

25. При читанні п'яти -, шестистопних віршів необхідно втримувати :

- а) пірихій;
- б) спондей;
- в) цезуру;
- г) гіперболу.

26. Інтонація - це:

- а) засіб координації усіх виробничих процесів;
- б) видозміни висоти звучання сили, тембру голосу, членування мовлення паузами у процесі розгортання мовлення;
- в) повноцінність, компактність звуків, яка визначається тим простором, який звук повинен заповнити;
- г) правильне творення і вживання слів, їх форм.

27. Щоб правильно прочитати оповідь, необхідно для себе пізнати:

- а) образ оповідача;
- б) образ автора;
- в) образ головного героя;
- г) біографію автора.

28. Здатність використовувати мовні засоби, оптимальні для конкретної ситуації мовлення – це:

- а) культура мови,
- б) мовленнєва ситуація;
- в) культура мовлення;
- г) мовна норма.

29. Сукупність компонентів, без осмислення і врахування яких неможливо передати логічного та емоційного змісту мовлення:

- а) мовленнєва ситуація;
- б) засоби логіко – емоційної виразності;
- в) композиція виступу;
- г) Внутрішнє мовлення.

30. Теоретичною основою курсу виразного читання є класична система :

- а) К. Станіславського;
- б) І. Карпенка- Карого;
- в) М. Бахтіна;
- г) О. Табаков

31. Який з поданих елементів не належить до сегментних фонетичних одиниць:

- а) синтагма;
- б) наголос;
- в) склад;
- г) фраза.

32. Аспект, що вивчає звук як фізичну величину:

- а) лінгвістичний аспект;
- б) артикуляційний аспект;
- в) акустичний аспект;
- г) функціональний аспект.

33. Система приголосних - це:

- а) консонантизм;
- б) сонорність;
- в) шумність;
- г) вокалізм.

34. Назвіть кількість відкритих складів у слові український:

- а) 1;
- б) 2;
- в) 3;
- г) 4.

35. Авторами „Орфоепічного словника української мови” (у 2-х т., – К., 2001) є:

- а) Пешак М.М., Русанівський В.М.;
- б) Білодід І.К., Наконечний М.Ф.;
- в) Єрмоленко С.Я., Погрібний М.І.;
- г) Жовтобрюх М.А., Горпинич В.А.

36. Позначте рядок, у якому всі слова мають подовжені приголосні:

- а) міц..ю, піч..ю, повіст..ю, попідтин..ю, віс..ю;
- б) розкіш..ю, подорож..ю, л..єш, зран..я, попад..я;
- в) кут..я, мотуз..я, збіж..я, знаряд..я, почут..я;
- г) мит..ю, ріл..я, тін..ю, суд..я, сіл..ю.

37. Позначте рядок, у якому на місці пропуску в усіх словах слід писати літеру *и*:

- а) кош..чок, мар..во, кур..во, добр..во, мороз..во;
- б) горл..ця, горл..чко, вузл..к, печ..во, мереж..во;
- в) пал..чка, вул..чка, вогн..ще, хлопч..сько, станов..ще;
- г) вовч..ня, вар..во, пал..во, газів..к, брат..к.

38. Позначте рядок, у якому кожен приклад ілюструє відсутність чергування *о - і, е - і*:

- а) порошок, подорож, берег, положень, воли;
- б) шовк, вовк, тверджень, інженер, кольору;
- в) холод, терен, значень, студент, Прокопа;

г) велет, торг, зелень, спрощень, шелест

39. Позначте речення, у якому на місці пропуску слід писати прийменник *в*:

а) Прийшла Олена, .. неї від щастя блищали очі.

б) Є багато позитивного .. хвилюванні перед
відповідальним
виступом.

в) .. аудиторії зібралися першокурсники.

г) Учителька .. формуванні складу журі участі не брала.

40. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться без знака м'якшення:

а) крутиш...ся, верф..., ріж...те, сім..., піч...;

б) перевір...те, т...мяніти, дощ..., кров..., багатир...;

в) нян...чин, дріб..., лікар..., вір...те, він...ця;

г) степ..., різ...бярство, с...віт, корис...тю, сторін...ці.

41. Позначте рядок, у якому всі слова слід писати окремо:

а) час/від/часу, у/зв'язку/з, день/у/день, залежно/від,
з/поза;

б) на/гора, по/козацькому, з/серед, десь/інколи,
екс/прем'єр;

в) коли/б, поряд/з, незважаючи/на, на/передодні,
без/тями;

г) у/відношенні/до, на/шляху/до, на/славу, без/угаву,
як/треба.

42. Предметом дослідження лексикології є лексична семантика, яка охоплює:

а) системні відношення між словами як лексико-
семантичними
одинацями;

б) словниковий склад конкретної мови;

в) відношення лексичного значення і поняття;

г) стилістичні аспекти лексичних одиниць.

43. Назвіть семантичний процес, що покладений в основу висловів *хвіст комети, цвіт нації, крижаний погляд, час біжить*:

- а) метонімія;
- б) синекдоха;
- в) метафора;
- г) гіпербола.

44. Назвіть тип лексикології, що досліджує лексику двох і більше споріднених мов з метою встановлення етимології слів, словникового складу прамови:

- а) описова;
- б) історична;
- в) порівняльна;
- г) зіставна.

45. Рядк у якому всі лексеми власне українські:

- а) жовтий, герб, глумитися, гніздо, розкіш;
- б) глина, гіркий, м'ята, океан, ртуть;
- в) дітлахи, вовцюга, бурмоситися, смагнути, завдяки;
- г) говорити, м'ясо, прокурор, рукопашний, рихлий?

46. Виберіть рядок, у якому не всі слова належать до запозиченого шару лексики:

- а) акварель, акваріум, алігатор, алюр;
- б) акомпанемент, акомпаніаторка, громада, амбіція;
- в) драматургія, трагедія, роман, романс;
- г) скелет, штатив, церемонія, бестселер.

47. У якому рядку всі слова належать до лексики позалітературного вжитку:

- а) сліпи, таз, рантух, притула, феросплав;
- б) сідець, телефонограма, ревіт, ініціатор, ліврея;
- в) верзакання, чимборше, синовія, скипень, рахло;
- г) спаль, світун, титулувати, каботаж, літературщина?

48. У якому рядку всі словосполучення є фразеологізмами:

- а) читати повість, дати пам'яткового, перейти межу, довести додому;
- б) кінець уроку, пекти картоплю, відчинені двері, чужа праця;
- в) засипати вугілля, брати воду, говорити правду, гнути гілку;
- г) читати по очах, пекти раків, з відкритим серцем, западати в душу.

49. У якому рядку подано фразеологізми, почерпнуті з життя рибалок:

- а) дати дьору, показувати зуби, не докладаючи рук, малювати темними фарбами;
- б) увірвалася вудка, ловити окунів, клювати на живця, змотувати вудки;
- в) язиком не поверне, шукати вчорашнього дня, шкірити зуби, працювати як мокре горить;
- г) ляпати язиком, брати за горло, загвинчувати гайки, заздрощі хапають.

50. У якому рядку всі фразеологізми мають однакове значення:

- а) грати мовчанку, ні пари з вуст, тримати язик за зубами, мов у рот води набрав;
- б) грати очима, бити чоботи, точити ляс, душа в душу;
- в) пасти задніх, байдики бити, грати першу скрипку; від серця відлягло.
- г) викинути з голови; гав ловити; кров з молоком; впасти духом.

Варіант 2

1. Головні ознаки літературної мови:

- а) обробленість майстрами, стійкість, необов'язковість для всіх носіїв мови;
- б) наддіалектний характер, стабільні норми,

функціонально-стильова розгалуженість;

в) унормованість, поліфункціональність, писемна форма;

г) правильне творення і вживання слів, їх форм.

2.Мовна норма – це:

а) сукупність правил написання слів та вимови;

б) сукупність правил словживання, вживання розділових знаків, вимови слів;

в)сукупність загальноvizнаних правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі спілкування;

г) сукупність мовних засобів, зумовлених змістом і метою висловлювання.

3. Виразне читання - це:

а)усне, правильне і приємне для слуху відтворення читаного у повному обсязі його логічного і художнього змісту, згідно з намірами автора або від його особи;

б) відсутність зайвих слів, слів-паразитів, жаргонізмів, вульгарних слів, канцеляризмів, професіоналізмів, іншомовних слів;

в) видозміни висоти звучання сили, тембру голосу, членування мовлення паузами у процесі розгортання мовлення;

г)здійснення, реалізація процесу творення художніх образів творів.

4. Лексичні норми регулюють:

а) правильне творення і вживання слів, їх форм;

б) правильну побудову словосполучень і речень;

в) уживання слів у властивому їм значенні, правильне поєднання слів за змістом у словосполученні і реченні;

г) мовлення, що встановлює і підтримує контакт.

5. Перший компонент логічної виразності:

а) пауза;

б) наголос;

в) темп;

г) акцент.

6. Добір мовних засобів відповідно до цілей і мети спілкування:

- а) логічність мовлення;
- б) правильність мовлення;
- в) доречність мовлення;
- г) точність мовлення.

7. Чистота мовлення характеризується:

- а) відсутністю канцеляризмів, професіоналізмів, іншомовних слів;
- б) відсутністю зайвих слів, слів-паразитів, жаргонізмів, вульгарних слів;
- в) відсутністю синонімів, омонімів, паронімів;
- г) уживанням слів у властивому їм значеннію.

8. Точність вираження думок, почуттів, волевиявлень засобами мови, ясність, зрозумілість вислову для адресата:

- а) адекватність мовлення;
- б) нормативність мовлення;
- в) культура мовлення;
- г) поліфункціональність мовлення.

9. Інтонація - це:

- а) засіб координації усіх виробничих процесів;
- б) повноцінність, компактність звуків, яка визначається тим простором, який звук повинен заповнити;
- в) правильне творення і вживання слів, їх форм;
- г) видозміни висоти звучання сили, тембру голосу, членування мовлення паузами у процесі розгортання мовлення.

10. Мовний стиль – це:

- а) особливості реалізації літературної мови ;
- б) сукупність мовних засобів, зумовлених змістом і метою висловлювання;

- в) різновид текстів за метою мовлення, сферою спілкування та іншими ознаками;
- г) сукупність правил словживання, вживання розділових знаків, вимови слів.

11. Стилїстика мовлення вивчає:

- а) уживання термінів, спеціальної фразеології;
- б) мовні одиниці всіх мовних рівнів;
- в) стилістичні ресурси всіх мовних рівнів;
- г) стилі мовлення – розмовний і книжні; загальні ознаки стилю.

12. Найстабільнішими в мові є норми:

- а) фонетичні;
- б) орфографічні;
- в) граматичні;
- г) морфологічні.

13. Законодавчий, дипломатичний, службовий, адміністративно - канцелярський – це підстили:

- а) офіційно-ділового стилю;
- б) наукового стилю;
- в) публіцистичного стилю;
- г) епістолярного стилю.

14. Знайдіть неправильну вимогу до писемного мовлення:

- а) стараний відбір фактів;
- б) повний і ґрунтовний виклад;
- в) непідготовлене заздалегідь;
- г) самоаналіз написаного.

15. Мета мовлення художнього стилю:

- а) різнобічний вплив на думки й почуття людей за допомогою художніх образів;
- б) обмін інформацією;
- в) обмін думками, вираженнями;
- г) обговорення, відстоювання важливих суспільно-політичних ідей, сприяння суспільному розвитку.

16. Логічний наголос — це :

- а) це частина синтагми, об'єднана одним наголосом;
- б) це одиниця, яка вичленовується із фрази відповідно до змісту висловлювання;
- в) емоційне виділення слова у фразі;
- г) це виділення важливого для змісту слова підсиленням і підвищенням його наголошеного складу в тоні.

17. Важливий елемент епічного й ліро-епічного твору, зображення подій і вчинків персонажів через об'єктивний виклад їх від третьої особи:

- а) оповідь;
- б) зачин;
- в) розповідь;
- г) оповідання.

18. Комунікативними ознаками культури мовлення є:

- а) правильність, точність, логічність, стабільність;
- б) багатство, чистота, доречність, завершеність;
- в) точність, логічність, чистота, багатство;
- г) логічність, висота, чистота, точність.

19. Забезпечення застосування мови в усіх аспектах мовлення у кожній сфері спілкування :

- а) адекватність мовлення;
- б) естетичність мовлення;
- в) нормативність мовлення;
- г) поліфункціональність мовлення.

20. Граматично правильно утворено словосполучення:

- а) програміст по професії;
- б) відправити по пошті;
- в) виплатити по сто гривень;
- г) подорожувати по європейським країнам.

21. Програма дій виконавця будь-якого тексту, складена за допомогою загальноприйнятих умовних знаків:

- а) створення партитури тексту;
- б) визначення стилю мовлення;
- в) визначення діапазону голосу;
- г) аналіз художнього тексту.

22. Головним у читанні мови персонажів байки є:

- а) передача характерних рис тварин, а не людей;
- б) передача характерних рис людей, а не тварин;
- в) передача особливостей образів байки;
- г) уміння правильно відтворювати думки.

23. Певні зміни голосу в межах підвищення і пониження, а також сили і тривалості звучання в процесі мовлення:

- а) мелодика мовлення;
- б) інтонація;
- в) виразне читання;
- г) темп мовлення.

24. Техніка виразного читання це:

- а) відображення структури логічної думки і логічного її розвитку всемантичних зв'язках елементів мови у мовленні;
- б) сукупність методів, прийомів, за допомогою яких досягається передбачуваний змістовий та естетичний вплив виголошуваного тексту;
- в) ознака культури художнього мовлення яка підпорядкована пізнавальній і естетичній меті;
- г) видозміни висоти звучання сили, тембру голосу, членування мовлення паузами у процесі розгортання мовлення.

25. Уповільнюється або пришвидшується за рахунок видовження чи пришвидшення вимови:

- а) наголос;

- б) інтонація;
- в) пауза;
- г) темп мовлення.

26. Орфографічні норми регулюють:

- а) правильний запис слів та їх частин;
- б) правильну вимову звуків, звукосполучень, наголосу в словах;
- в) вживання мовних засобів відповідно до їх стилістичного забарвлення;
- г) народну мову, якою користуються на певній території.

27. Гнучкість голосу - це:

- а) збереження позитивних властивостей голосу в різноманітних формах використання;
- б) здатність легко і швидко змінюватись за висотою, силою, тривалістю звучання. тембром;
- в) чистота і свіжість тембру, вроджена краса звуків;
- г) здатність голосу зберігати свою звучність у великому приміщенні.

28. Літературна мова - це:

- а) мова, що є засобом письмового й усного спілкування нації;
- б) народна мова, якою користуються на певній території;
- в) унормована мова суспільного спілкування, зафіксована в писемній та усній практиці;
- г) мовлення, що відповідає встановленим правилам, нормам.

29. Інтонація виконує в мові:

- а) емоційно-наповнювальну роль;
- б) художньо-естетичну функцію;
- в) смисло-розрізнявальну функцію;
- г) увиразнювальну функцію.

30. Склад — це :

- а) звукове виділення одного зі слів фрази (переважно кінцевого);
- б) це одиниця, яка вичленовується із фрази відповідно до змісту висловлювання;
- в) частина такту, яка вимовляється одним поштовхом видихуваного повітря (за повільної вимови);
- г) емоційне виділення слова у фразі.

31. Фонетика, що вивчає способи й характер утворення звуків у різних мовах світу:

- а) описова фонетика;
- б) загальна фонетика;
- в) зіставна фонетика;
- г) історична фонетика

32. Мовний орган, що не належить до активних:

- а) голосові зв'язки;
- б) язик;
- в) альвеоли;
- г) м'яке піднебіння.

33. Тип складів, що переважає в українській мові:

- а) відкриті, неприкриті;
- б) закриті, прикриті;
- в) закриті, неприкриті;
- г) відкриті, прикриті.

34. Здатність фонетичних засобів мови до мелодійного звучання- це:

- а) евфемія;
- б) орфоепія;
- в) аббревіац;
- г) мелодика.

35. Скільки голосних звуків в українській мові і в сильній, і в слабкій позиції вимовляються чітко й виразно:

- а) 2;
- б) 1;

- в) 4;
- г) 3.

36. Позначте рядок, у якому на місці пропуску в усіх словах слід писати літеру *е*:

- а) міш..чок, вогн..чок, серд..чко, слов..чко, гус..ня;
- б) річ..чка, кон..чок, верш..чок, доч..чка, горл..чко;
- в) вікон..чко, бат..нько, серд..нько, мар..во, діж..чка;
- г) кош..чок, безбатч..нко, ніж..нька, топол..нька, конич..нько.

37. Яка з орфограм відображає чергування звуків, зумовлене евфонією української мови:

- а) у - в;
- б) о - а в коренях дієслів;
- в) е - о після ж, ч, ш, щ, жд, й;
- г) о - і, е - і.

38. Позначте речення, у якому на місці пропуску слід писати прийменник *у*:

- а) Зранку .. аудиторії зібралися першокурсники.
- б) .. іншій залі розпочали ремонт.
- в) Дівчина сіла .. львівський вагон.
- г) Робота виконана .. класі.

39. Позначте рядок, у якому *всі* слова пишуться зі знаком м'якшення:

- а) кін..чик, сердец.., пісен.., пал..ці (палець), учотир..ох;
- б) Хар..ків, міл..йон, бал...зам, близ..кість, л..он;
- в) дон...чин, різ...бяр, порад...те, мен..ший, освітянс..кий;
- г) Гот..є, бул...йон, ател..є, поділ..с..кий, трат..те.

40. Позначте рядок, у якому *всі* слова слід писати *разом*:

- а) с/краю, спід/споду, з/за, за/для, мовби/то;
- б) ото/ж, ні/би, ні/кудишній, по/біля, з/посеред;
- в) ад/же, ані/трішечки, ні/яково, не/добачати (погано бачити), по/при;

г) не/втямки, до/вкола, не/хтувати, у/вигляді, от/же.

41. Позначте рядок, у якому всі слова слід писати через дефіс:

а) на/гора, по/козацькому, з/серед, десь/інколи, экс/прем'єр;

б) якби/то, хто/небудь, по/людськи, щастя/доля, за/вчасно;

в) тільки/но, ні/чий, прем'єр/міністр, яхт/клуб, по/нашому;

г) тим/то, за/рахунок, сама/самісінька, науково/дослідний, по/турецьки.

42. Основа на якій сформульовано дефініцію, що слово – це мовна одиниця, що зберігається в пам'яті людини як окреме поняття?

а) графічний;

б) психолінгвістичний;

в) семантичний;

г) морфологічний.

43. Який семантичний процес покладений в основу висловів *місто спить, підлота торжествує, випити склянку, чайник закипів*:

а) метонімія;

б) синекдоха;

в) метафора;

г) гіпербола.

44. Фразеологізм, що є антонімом до вислову *стояти як пень*:

а) стояти на власних ногах;

б) стояти на краю безодні;

в) бігти стрімголов;

г) сидіти склавши руки.

45. Позначте рядок де є слово, утворене шляхом словотвірного калькування:

- а) макітра, космодром, мелодрама, меломан;
- б) космополіт, коловорот, злободенний, мародер;
- в) лексикологія, листопад, масштаб, лісостеп;
- г) Великдень, косорогий, мікрофон, куховар.

46. Визначте, у якому рядку всі лексеми належать до матеріальних архаїзмів:

- а) імперіал, карбункул, нігде, живоття, часомір;
- б) габа, клейноди, станя, марець, мажа, лободянка;
- г) панія, дука, куншт, люде, четвертак, редут.

47. Фразеологізм *табула rasa* означає:

- а) таке життя;
- б) вічний двигун;
- в) чиста дошка;
- г) невідома земля.

48. У якому рядку всі фразеологізми мають однакове значення:

- а) зганяти зі світу, вішати собак, без мила в душу лізти;
- б) живіт присох до спини, і крихти в роті не було, ріски в рот не брати;
- в) ворожити на бобах, вити вовком, дати звістку про себе;
- г) повісити носа, стерти з лица землі, уродитися в сорочці.

49. Який фразеологізм є антонімом до вислову *байдики бити*:

- а) працювати не розгинаючи спини;
- б) працювати як мокре горить;
- в) працювати до сходу сонця;
- г) працювати як газету читати.

50. У якому рядку подано фразеологізми, почерпнуті з життя мисливців:

- а) бити байдики, клеїти дурня, ликом шитий, просивсь вовк у пастухи, легкий хліб.

- б) іти на дно, твердий горіх, посадити на міліну, повернути оглоблі.
- в) ганяти як солоного зайця, на ловця і звір біжить, як загнаний звір, стріляна птиця.
- г) рятівне коло, летіти з усіх ніг, гнути спину, обвести круг пальця.

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 тестовий бал.

Критерії оцінювання

Тестовий бал	100-бальна шкала	Національна шкала оцінювання та ECTS
50-49	100-80	відмінно А
48-44	79-65	добре В
43-38	64-50	добре С
37-30	49-26	задовільно D
29-25	25-10	задовільно Е
24-18	9 -6	незадовільно FX

17-0	5-0	незадовільно F
------	-----	---------------------------------

Література

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо / Б. Д. Антоненко-Давидович. – К. : Вид. дім „Academia”, 1991. – 254 с.
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. –Львів : Світ, 1990. – 232 с.
3. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 2003. – 432с.
4. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення : навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків : «ОВС», 2002. –144 с.
5. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч.посібник. – 2-е вид., випр.. і доп. – К.: Ліра – К. 2007. – 240 с.
6. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985. – 360с.
7. Головащук І.С. Складні випадки наголошення. Словник – довідник. – К., 1995.
8. Головин Б.Н. Основы культуры речи. – М., 1980. – 235с.
9. Горбушина Л.А., Николаичева А.А. Выразительное чтение. – М., 1978. – 176с.

10. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 536 с.
11. Мацько Л. І. Стилїстика української мови [текст] : підруч. /Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; ред. Л. І. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
12. Муромцева О.Г., Жовтобрюх В.Ф. Культура мови вчителя.- Харків, 1998. – 206с.
13. Олійник Г.А.Виразне читання. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001.- 224с.
14. Пентиліук М. І. Культура мови і стилїстика : пробний підруч. для гімназій гуманіт. профілю / М. І. Пентиліук. – К. : Вежа, 1994. – 240 с.
15. Радевич- Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів, 2001. – С.63-83.
16. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216с.
17. Струганець Л. Теоретичні основи культури мови. – Тернопіль, 1997. – 125с.
18. Томан І. Мистецтво говорити / І. Томан ; [пер. з чес. В. І. Романця]. – 3-тє вид. – К. Україна, 1996. – 269 с.
19. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. – К. : Наук. думка, 2007. – 288 с.
20. Українська мова. Енциклопедія / [редкол. : В. В. Русанівський та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 2000. – 752 с.

Відомості про авторів:

Нагрибельна Інна Анатоліївна – завідувач кафедри філології ХДУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

Коло наукових інтересів: професійно-методична підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання української мови.

Мельничук Юлія Юріївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри філології ХДУ.

Коло наукових інтересів: формування стилістичних умінь учнів початкової і середньої школи.

Мироненко Оксана Василівна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри філології ХДУ.

Коло наукових інтересів: особливості використання лексично та семантично okazіональних прислівників у сучасній українській мові.

Перепьолка Віра Іванівна - старший викладач кафедри філології ХДУ.

Коло наукових інтересів: оптимізація навчального процесу на заняттях сучасної української мови з практикумом у ВНЗ, інтерактивні методи навчання під час вивчення сучасної української мови з практикумом.

Сидоренко Наталя Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології ХДУ.

Коло наукових інтересів: жанрові модифікації і поетика української дитячої повісті 60-80-х років ХХ століття.

Сугейко Любов Григорівна - заступник завідувача кафедри філології ХДУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

Коло наукових інтересів: сучасні педагогічні технології, інтерактивні методи навчання під час вивчення української мови та удосконалення каліграфічних умінь і навичок майбутніх фахівців початкової школи.